IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

12. (122.) évfolyam, 5. szám
Megjelent: 2017. október

Kiadja a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala

Felelős kiadó:
Dr. Łuszcz Viktor

Felelős szerkesztő:
Bana Zsuzsanna
Tervezőszerkesztő:
Plette Péter
Tördelőszerkesztő:
Mányoki Anna

Szerkesztőség:
Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
1054 Budapest, Zoltán u. 6.
Levélcím: 1438 Budapest, Pf. 415
E-mail: zsuzsanna.bana@hipo.gov.hu
Telefon: 474 5554
www.sztnh.gov.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján,
a hírlapot kézbesítőknél, a www.posta.hu WEBSHOP-ban
(https://eshop.posta.hu/storefront/),
e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen,
telefonon a 06 1 767 8262 számon,
levélben az MP Zrt. 1900 Budapest címen.

Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél:
www.posta.hu WEBSHOP-ban (https://eshop.posta.hu/storefront/),
1900 Budapest, 06 1 767 8262, hirlapelofizetes@posta.hu

Egy szám ára: 2100 Ft
Egy évre: 12 600 Ft

SZTNH – 2017.010/5

HU ISSN
1587–5563

Szerkesztőbizottság:

Dr. Łuszcz Viktor, a szerkesztőbizottság elnöke
Dr. Németh Gábor, a szerkesztőbizottság elnökhelyettese

Bana Zsuzsanna, dr. Baticz Csaba, dr. Botos-Penyigey Krisztina,
Dürr János, Farkas Szabolcs, dr. Jókúti András,
dr. Lábody Péter, dr. Zábori Zoltán

12. (122.) ÉVFOLYAM 5. SZÁM

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle

12. (122.) ÉVFOLYAM 5. SZÁM 2017. október

Grad-Gyenge Anikó
A jogsértésért való felelősség vagy a nyilvánossághoz közvetítési jog új határai

Dr. Ferge Zsigmond
Médialejátszók és online megosztóplatformok, avagy hogyan értelmezte az Európai Bíróság a nyilvánossághoz közvetítés fogalmát a Stichting Brein, szerzői jogok jogosultjainak érdekeit védő alapítvány kontra Jack Frederik Wullems-, valamint a Ziggo BV és XS4ALL Internet BV-ügyben hozott ítéletében

Dr. Millisits Endre
PORTO/PORT kontra PORT CHARLOTTE, avagy végső döntés előtt az Európai Bíróság a földrajzi árujelzők és az európai uniós védjegyek közötti néhány konfliktus kérdésében

Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala

Tájékoztató szerzőinknek

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle szerkesztősége örömmel fogad minden, a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó írást. A beérkezett kéziratok a szerkesztőbizottság jóváhagyása esetén nyelvhelyességi és a kiadvány stílusához igazodó stilisztikai javítások után kerülnek publikálásra, amelyek nem érintik a mű tartalmi értékét. A kéziratot – a szerkesztőbizottság döntése alapján, az írás témája és mélysége szerint – a Tanulmányok, a Jogesetek, a Technikatörténet, a Fórum vagy a Hírek, események rovatban tesszük közzé. Az írás terjedelmét nem korlátozzuk, igen hosszú cikket esetleg két vagy több részben, egymást követő lapszámokban teszünk közzé a szerzővel történő egyeztetés után. Az egyes cikkekben kifejeződő állásfoglalásnak nem feltétlenül kell tükröznie a szerkesztőbizottság véleményét.
A Word vagy Rich Text formátumban készült kéziratokat e-mailben kérjük elküldeni az alábbi címek valamelyikére. Kérjük szerzőinket, hogy a szöveget ne formázzák, zárják balra, kiemelésként csak dőlt betűt alkalmazzanak, a címeket, alcímeket ne húzzák alá, a címhierarchiát lehetőleg számozással jelezzék. Tanulmányuk magyar és angol nyelvű összefoglalóját szíveskedjenek maximum 10 sorban mellékelni. A szövegben előforduló rövidítéseket, betűszókat első előfordulásukkor fel kell oldani. A hivatkozásokban kérjük az összes bibliográfiai adat (szerző, cím, kiadó, kiadás helye és éve, oldalszám, webcím) feltüntetését.
További kérdéseik esetén a szerkesztőség készséggel áll a rendelkezésükre (Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 1054 Budapest, Zoltán u. 6., Bana Zsuzsanna szerkesztő, zsuzsanna.bana@hipo.gov.hu, anna.manyoki@hipo.gov.hu, tel.: 474 5554).

TARTALOM

Grad-Gyenge Anikó A jogsértésért való felelősség vagy a nyilvánossághoz közvetítési jog új határai **7**

Dr. Ferge Zsigmond Médialejátszók és online megosztóplatformok, avagy hogyan értelmezte az Európai Bíróság a nyilvánossághoz közvetítés fogalmát a Stichting Brein, szerzői jogok jogosultjainak érdekeit védő alapítvány kontra Jack Frederik Wullems-, valamint a Ziggo BV és XS4ALL Internet BV-ügyben hozott ítéletében **15**

Dr. Millisits Endre PORTO/PORT kontra PORT CHARLOTTE, avagy végső döntés előtt az Európai Bíróság a földrajzi árujelzők és az európai uniós védjegyek közötti néhány konfliktus kérdésében **47**

Dr. Palágyi Tivadar Külföldi hírek az iparjogvédelem területéről **59**

Válogatás az Iparjogvédelmi Szakértői Testület szakvéleményeiből **100**

Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből **146**

Könyv- és folyóiratszemle **161**

Summaries **195**

A folyóiratban megjelenő tanulmányok a szerzők véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőbizottság álláspontjával.

CONTENTS

Anikó Grad-Gyenge Responsibility for the copyright infringement or the new borders of the making available right of the author **7**

Dr Zsigmond Ferge Media players and online sharing platforms, or how did the ECJ interpret the concept of right of communication to the public in the cases Stichting Brein Foundation v. Jack Frederik Wullems, and Ziggo BV and XS4ALL Internet BV **15**

Dr Endre Millisits PORTO / PORT v PORT CHARLOTTE or status report waiting for the final decision before the European Court of Justice on some conflicts between geographical indications and European Union trademarks **47**

Dr Tivadar Palágyi News in the field of industrial property protection abroad **59**

Selection from the expert opinions of the Body of Experts of Industrial Property **100**

Selection of advisory opinions of the Body of Experts on Copyright **146**

Rewiev of books and periodicals **161**

Summaries **195**

SOMMAIRE

Anikó Grad-Gyenge Responsabilité de l'infraction des droits ou les limites nouvelles du droit de la communication au public **7**

Dr Zsigmond Ferge Lecteurs média et plateformes de partage en-ligne ou comment est-ce que la Cour de justice de l' Union européenne a interprété le terme de la communication au public dans les jugements rendus dans les affaires fondation Stichting Brein contre Jack Frederik Wullems et Ziggo BV, et XS4ALL Internet BV **15**

Dr Endre Millisits PORTO/PORT contre PORT CHARLOTTE, ou la Cour de justice de l' Union européenne est avant la décision finale dans la question sur quelques conflits entre les indications géograpgiques et les marques de l'Union européenne **47**

Dr Tivadar Palágyi Nouveautés dans le domaine de la protection de propriété industrielle à l' étranger **59**

Sélection des avis d'expert du Conseil pour la Protection de la Propriété Industrielle **100**

Avis d' expert choisis du Corps des Experts en Droits d' Auteur **146**

Revue des livres et périodiques **161**

Summaries **195**

INHALT

Anikó Grad-Gyenge Die Verantwortlichkeit für Rechtsverletzung oder die neuen Grenzen des Rechts der öffentlichen Wiedergabe **7**

Dr. Zsigmond Ferge Mediaplayer und online Austauschplattformen oder wie der Europäische Gerichtshof den Begriff der öffentlichen Wiedergabe in seinen Urteilen in den Fällen Stiftung Stichting Brein gegen Jack Frederik Wullems und a Ziggo BV und XS4ALL Internet BV auslegte **15**

Dr. Endre Millisits PORTO/PORT gegen PORT CHARLOTTE, oder der Europäische Gerichtshof ist vor einer endgültigen Entscheidung in der Frage über einige Konflikte zwischen den geographischen Angaben und den Marken der Europäischen Union **47**

Dr. Tivadar Palágyi Neuheiten auf dem Gebiet des gewerblichen Rechtsschutzes im Ausland **59**

Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Gewerblichen Rechtsschutz **100**

Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Urheberrecht **146**

Übersicht von Büchern und Zeitschriften **161**

Summaries **195**

*Grad-Gyenge Anikó**

A JOGSÉRTÉSÉRT VALÓ FELELŐSSÉG VAGY A NYILVÁNOSSÁGHOZ KÖZVETÍTÉSI JOG ÚJ HATÁRAI

I. A hatékony szerzői jogi védelem ideájának fejlődése

Számos olyan alanyi jog létezik a jogrendszerben, amelynek létezése nem követeli meg jogérvényesítési eszköztár hozzárendelését, sőt, a jogalkotó kifejezett szándéka nem rendelni hozzájuk jogkövetkezményt. A kizárólagosságon alapuló, abszolút szerkezetű jogok védelméhez azonban nem lehet elegendő azok deklarálása, hanem jelentőséggel bír az is, hogy a védelemhez a jogalkotó a jogsértések esetére hatékony jogérvényesítési eszköztárat biztosítson, kikényszerítse a tűrésüket.[1] Jogérvényesítési eszközök nélkül ezek az alanyi jogok leges imperfecta, a gyakorlatban legfeljebb szokásjogi vagy erkölcsi alapokon érvényesülhetnének.[2]

Nem meglepő, hogy ha az abszolút szerkezetű, kizárólagossági elvre épülő szerzői jogi védelmet hatékonyan, „magas szinten" kívánja a jogalkotó biztosítani, akkor annak egyik kulcseszköze a jogsértések esetére biztosított eszköztár és ezen belül is a jogsértésekért való felelősségre vonás kifinomult rendje.

A szerzői jog történeti fejlődésének áttekintése alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy sokáig a védelem hatékonyságának fokmérője az volt, hogy a kizárólagos vagyoni jog kiterjed-e a művek közönséghez való eljuttatását biztosító újabb technológiai eszközökre. Ezt mutatják a szerzői jog területén elfogadott nemzetközi egyezmények újabb és újabb módosítási törekvései, amelyek kiterjesztették a szerzői jogi oltalmat a filmre, a rádióra, a televízióra, a videóra és végül az internetre.[3] Ez rajzolódik ki az uniós harmonizáció előrehaladásának fő csapásirányából is, hiszen előbb harmonizálta az EU az összes lényeges vagyoni jogot, és csak aztán kezdett foglalkozni a jogérvényesítés uniós egységesítésével.[4]

---

* Dr. habil. Grad-Gyenge Anikó, ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért – tanácsadó, BME GTK Üzleti Jogi Tanszék – megbízott tanszékvezető egyetemi docens.

1 *Szabó Miklós:* Bevezetés a jog- és államtudományokba. Prudentia Iuris, Miskolc, 2001, p. 63.

2 *Szilágyi Péter:* Jogi alaptan. Osiris, Budapest, 1998, p. 216.

3 L. erről a fejlődésről részletesen: *Boytha György, Grad-Gyenge Anikó:* A hatályos szerzői és szomszédos jogi sokoldalú szakegyezmények. In: *Gyertyánfy Péter:* Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez. Complex-Kluwer, 2014, p. 26–27, 35–40. *Ficsor Mihály:* Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO and Glossary of Copyright and Related Rights Terms. WIPO, 2003, Introduction, p. 11–32.

4 Az Európai Unióban a szellemitulajdon-jogok területén a jogérvényesítési harmonizációra a polgári és közigazgatási jogi területen 2004-ben került sor a 2004/48/EK irányelvvel, a tagállamoknak az irányelvet 2006-ban kellett átültetniük. Az uniós jogharmonizáció ezt megelőzően megtörtént valamennyi, nem transzformatív felhasználásra kiterjedő vagyoni jog tekintetében

A védelem hatékonyságának biztosítására szolgáló legjobb eszközökről való gondolkodás az 1990-es években változott meg. A szerzői jog által védett tartalmak nemzetközi kereskedelmi forgalmának radikális növekedése váltotta ki azt az igényt, hogy a már fennálló jogok megvédésének eszköztárára is fordítsanak figyelmet. Ennek az eredménye lett a TRIPS-megállapodás robusztus jogérvényesítési fejezete,[5] de létezhet ilyen olvasata a WIPO Szerzői Jogi Szerződés hatásos műszaki intézkedésre és a jogkezelési adatra vonatkozó szabályainak is.[6]

Azt azonban tisztán kell látni, hogy ezek a folyamatok nem változtattak sem a biztosított alanyi jogok abszolút szerkezetén és kizárólagos jellegén, sem a nemzeti szinten ehhez igazítva már meglévő jogérvényesítési rendszerek dogmatikai hátterén.

II. A szerzői jogi védelem objektív jellegének jelentősége

A szerzői jogi védelem alapvetően objektív jellegű, ami annak az alapvető jogalkotói célkitűzésnek köszönhető, hogy hatékony jogi eszköz legyen a cenzúra változatos formái ellen.

Ez a szabályozás számos elemében tetten érhető: így fennállása nem függ szubjektív, a mű minőségére, esztétikai megítélésére, mennyiségére, tartalmára vonatkozó szempontoktól.[7] Objektív eleme a védelemnek a szerző személyének meghatározása is. Szerzői jogi szempontból egyáltalán nincs jelentősége annak, hogy a szerző gyermek vagy felnőtt, képzett vagy amatőr.[8] Ha a mű tükrözi a szerző által kifejtett szellemi tevékenység egyéni, eredeti jellegét, akkor védelmet élvez.[9] Nincs jelentősége a felhasználó szubjektumának a felhasználási módok/vagyoni jogok meghatározásában sem. A vagyoni jogok által védett felhasználási módok a mű közönséghez való eljuttatásának különféle technológiai megvalósulásai, amiben nem bír jelentőséggel sem a befogadó közönség szubjektuma, sem a felhasználó személyisége, akár tudatállapota.[10]

---

5 *Daniel Gervais:* The TRIPS Agreement. Drafting History and Analysis, 4. kiadás. Sweet and Maxwell, 2012,. 2.509–2.512. A TRIPS-megállapodás meghatározó kommentárja nyomán a szakirodalom a TRIPS-megállapodás III. részét (A szellemitulajdon-jogok érvényesítése) egyöntetűen a tárgyalások egyik legnagyobb eredményként értékeli, ami az első olyan multilaterális egyezmény volt, amely jogérvényesítési eszközöket harmonizált a szellemitulajdon-jog területén.

6 *Silke von Lewinski, Jörg Reinbothe:* The WIPO Treaties on Copyright. A Commentary on the WCT, the WPPT, and the BTAP, 2. kiadás. Oxford, 2015, 7.11.1–2., 7.12.1. Az előkészítő dokumentumokból egyértelműen kiderül, hogy a WIPO szélesebb körű jogérvényesítési eszközöket kívánt biztosítani a WCT-ben foglalt vagyoni jogok érvényesítésére, amelyekből a tárgyalások során a műszaki intézkedésekre vonatkozó 11., és a javaslatokba később bekerült, a jogkezelési adatokra vonatkozó 12. Cikkben foglalt elemek maradtak.

7 A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szjt.) 1. § (3) bekezdés 2. mondat.

8 *Gyertyánfy:* i. m. (3), p. 99.

9 Szjt. 1. § (3) bekezdés 1. mondat.

10 Szjt. 16. § (1) bekezdés; *Gyertyánfy:* i. m. (3), p. 148–152.

Éppen a védelemnek ez a mélyrétegekig ható objektivitásra törekvése indokolja azt is, hogy a vele kapcsolatos jogérvényesítés is alapvetően objektív alapokon nyugodjon. Nem lehet akkor alapvetően szubjektív alapú a jogérvényesítési rendszer, ha a védelem maga objektív kritériumokon nyugszik: ezeknek illeszkedniük kell egymáshoz, csak egymáshoz illeszkedő módon szabályozhatók. Ezzel természetesen nem állítjuk azt, hogy egy objektíven tételezett alanyi joghoz kapcsolt jogérvényesítési rendszerben ne jelenhetnének meg szubjektív elemek, ugyanakkor az objektív jogérvényesítési rendszer útján lehet biztosítani a magas szintű védelmet.

A jogérvényesítési rendszer objektív volta azt jelenti, hogy a jogsértés és a jogsértésért való felelősség alóli kimentésnél/a felelősség megállapításánál nem vizsgáljuk, hogy a jogsértő szándékosan vagy gondatlanul, felróhatóan vagy nem felróhatóan, rosszhiszeműen vagy jóhiszeműen sértette meg a jogi normát.[11] Ez nem keverendő össze az egyes szankciók objektív voltával, ami csak azt jelenti, hogy a konkrét jogkövetkezmény alkalmazhatóságának feltétele-e a felróhatóság vagy sem. Így összességében objektív a jogérvényesítési rendszer, ha a jogsértés tényének megállapításánál figyelmen kívül marad a tudatállapot, és ezen belül objektív a szankció, ha az adott jogkövetkezmény alkalmazhatóságánál marad figyelmen kívül a tudatállapot/a felróhatóság. A védelem magas szintje szempontjából az előbbinek nagyobb a jelentősége, a konkrét jogsértésért való felelősségre vonás tekintetében az utóbbi bír fontossággal.

A szerzői jogi védelem magas szintjének garanciájaként lehet tehát tekinteni arra, hogy nem csak a védelem feltételei, de a jogérvényesítés is alapvetően objektív megközelítésű.

III. A szerzői jogi jogsértésért való felelősség szubjektív elemeinek térhódítása

A szerzői jogi jogsértésért való felelősség megállapításának során a jogsértő szubjektumában rejlő szempontok figyelembevételére való törekvés természetesen egyáltalán nem új jelenség. E folyamat során a magánjogi igényérvényesítés fejlődésének négy lépcsője azonosítható be: a szerzői jog megsértésével okozott vagyoni kárért való felelősség felróhatósági alapon való megítélése, a jogkezelési adatok felróható jogsértés elleni védelmének biztosítása,[12] a művek közönséghez való eljuttatásában ma már meghatározó szerepet vállaló elektronikus kereskedelmi közvetítőszolgáltatók felelősségének általános módon felróhatósági alapra helyezése, valamint az illegális forrásból való többszörözés engedélykötelessége alóli mentesülés felróhatósági alapra helyezése.

[11] Egyes elméletírók szerint a jogsértés mindig objektív kategória, független a jogsértő személy tudatállapotától. *Szilágyi:* i. m. (2), p. 277.

[12] E kérdéssel, mivel nem a szerzői jog, hanem a szerzői jogot védő technológiák sajátos oltalmát biztosítja, e dolgozatban hely hiányában részletesen nem foglalkozunk.

III.1. A szerződésen kívüli vagyoni kár okozásáért való felelősség felróhatósági alapja

A szerződésen kívüli vagyoni kár okozásának ellentételezése szerzői jogi jogsértéssel okozott vagyoni kár esetén is felróhatósági elven nyugodhat abban az esetben, ha az általános deliktuális kárfelelősség felróhatósági alapon nyugszik, hiszen ez nem sajátos vagyoni kár. Az 1969-es Szjt.-hez kapcsolódó jogérvényesítési rezsim ezt olyan módon tette egyértelművé, hogy a Ptk. személyhez fűződő jogi fejezete volt alkalmazandó, amely csak utalt arra, hogy vagyoni kár okozása esetén a kárfelelősség a Ptk. rendjén alakul, illetve ennek rendelkezései kerültek beemelésre az Szjt. szabályai körébe, és élnek változatlanul az új Ptk. hatálya alatt is.

III.2. A közvetítői szolgáltatói felelősség felróhatósági mércéi

A jogsértésekért való objektív felelősségtől való ellépés első, jelentősebb hatású kísérleteként értelmezhető a közvetítőszolgáltatók felelősségének uniós szintű szabályozása is.

Az E-ker-irányelv[13] nyomán az azt átültető E-ker-törvény[14] 7. §-a abból indult ki, hogy a közvetítőszolgáltató nyilvánossághoz közvetíti, illetve többszörözi a tartalmat, és emiatt felelős a rajta keresztülmenő tartalomért. Mindkét norma igen részletes szabályokkal rendezi azt, hogy mely esetekben mentesülhet a szolgáltató az általa átvitt, jogsértő tartalomért való felelősségből fakadó egyes szankciók alól. Ezt a megközelítést megerősíti az, hogy azzal az előfeltétellel van értelme egyáltalán a közvetítőszolgáltató felelősségét a jogsértésért kizárni, ha el tud követni jogsértést, márpedig ennek előfeltétele, hogy képes legyen jogkövető magatartásra is, azaz engedélyköteles felhasználásra (ha egyébként szabad felhasználás a tevékenysége, akkor nincs szükség a szankciók alóli külön mentesítésre).

Ha megvizsgáljuk az egyes szankciók alóli kimentési eseteket, azt láthatjuk, hogy a közvetítőszolgáltató kimentheti magát nemcsak a felróhatósági alapú kártérítési felelősség, de az objektív jogkövetkezmények alól is, ha – a tevékenységének megfelelő paraméterek szerint – úgy jár el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.[15]

E szabályozásnak részben az a dogmatikai újdonsága, hogy annak köszönhetően, hogy igen széles körben ad kimentési lehetőséget a közvetítőszolgáltatónak a jogsértés következményei alól, lényegében elfedi azt, hogy ő maga is felhasználó lenne, és engedélyt kellene kérnie a jogosultaktól. Ezzel a felelősségi rendszert lényegében a felhasználói szubjektumtól függővé teszi, hiszen a szankciók túlnyomó többségének alkalmazhatóságát a felhasználó/

[13] Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól.

[14] 2001. évi CVIII. törvény az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről.

[15] Ekertv. 7–12. §.

közvetítőszolgáltató „opt-in"-jétől, vagyis attól teszi függővé, hogy a szolgáltató eltávolítja-e a tartalmat a szolgáltatásából, vagy legalábbis akadályozza-e a hozzáférést.

Ez a szabályozás – ha feltételezzük, hogy a közvetítő is felhasználó – csak a jogérvényesítésben jelent azonban hangsúlyeltolódást, mivel érdemben nem változtat azon, hogy azt, hogy a felhasználás maga megtörténik-e, objektív feltételek szerint lehet megítélni.

A L'Oréal és társai kontra eBay-ügyben[16] (C-324/09) a L'Oréal szerint az eBay olyan kulcsszavakkal irányítja védjegyjogot sértő árukhoz a fogyasztókat, amelyek megegyeznek a védjegyoltalom alatt álló kifejezésekkel, valamint a szűrési rendszerük nem elegendő. A Bíróság úgy vélte, hogy ha a kereső a megjelenítések súlyozását is végzi (optimalizálja), akkor olyan „tevőleges szerepet" is játszik a védjegyek megjelenítésében, amelynek révén nem mentesülhet a jogsértésért való felelősség alól. Sőt, a Bíróság ezt követően azt is kifejtette, hogy egyes esetekben még a „tevőleges magatartásra" sincs szükség, mivel megfelelő gondosság mellett tudott vagy tudnia kellett volna olyan tényekről vagy körülményekről, amelyek alapján valamely gondosan eljáró gazdasági szereplőnek fel kellett volna ismernie az online eladásra való felkínálások jogellenességét (azaz a rá vonatkozó felróhatósági mércét megsértette), de erre a esetre ebben az ügyben csak az eltávolításra való kötelezést találta a Bíróság megfelelő következménynek. Csak ennek hiányában kötelezhető egyéb szankciókra.

III.3. Illegális forrásból származó műpéldány felhasználása

A szubjektivizálás újabb lépcsőjeként lehet tekinteni azokra az esetekre, amelyekben a fő kérdés az volt, hogy az illegális forrásban elérhető szerzői mű további felhasználása engedélyköteles-e vagy sem attól függően, hogy a felhasználás során a többszöröző személy tisztában volt-e/lehetett-e a forrás jogsértő jellegével.

Ezekben az esetekben már annak a határterületén vagyunk, hogy a jogsértésért való felelősség vagy a vagyoni jog fennállása megállapításánál vesszük-e figyelembe a jogsértő tudatállapotát, figyelemmel arra, hogy a szerzői jogi szabad felhasználást lehet tekinteni az egyébként jogsértő tevékenységért való törvényi mentesülés szabályozási technikájaként, másrészt az alanyi vagyoni jog belső korlátjaként is.

Az itt egyébként kézenfekvőnek látszó, klasszikus nemo plus iuris elv alkalmazását, valamint az ez alóli, kereskedelmi forgalomban való jogszerzési kivétel alkalmazását (és ezzel együtt azt, hogy a felhasználó jóhiszeműségét kelljen vizsgálnia) sikeresen elkerülte az ECJ ACI Adam-döntésében,[17] amely azt vizsgálta, hogy kiterjedhet-e a magáncélú többszörözési szabad felhasználás az illegális forrásból való többszörözésre. A Bíróság a szerzői jog körében rendezte a kérdést, kimondva, hogy a háromlépcsős teszttel lenne ellentétes, ha

[16] A Bíróság C-324/09. ítélete (nagytanács)–2011. július 12. – a L'Oréal SA és tsai kontra eBay International és tsai-ügyben.

[17] A Bíróság C-435/12. ítélete (negyedik tanács) – 2014. április 10. – az ACI Adam BV és társai kontra Stichting de Thuiskopie és Stichting Onderhandelingen Thuiskopie vergoeding-ügyben.

az illegális forrásból való többszörözést a tagállamok nem különböztetnék meg a legális forrásból való többszörözésektől. Nem foglalkozott azzal, hogy van-e jelentősége a szabad felhasználás megengedhetősége szempontjából, hogy a jogsértő tudta vagy tudhatta-e, hogy jogsértő a példány, de a döntés nyitva hagyta ezt a kérdést, megadva a tagállamoknak a lehetőséget arra, hogy ezt a szempontot is érvényesítsék akkor, amikor az illegális forrásból való többszörözést kizárják a szabad felhasználások köréből. (Több tagállam, köztük Ausztria, Németország és Magyarország próbálta ezt így szabályozni.) A Bíróság döntése nem a másoló tudatállapotára, hanem a jogsértés törvényesíthetőségének a kizárására koncentrált, emiatt itt a Bíróság maga nem döntötte el, hogy a többszöröző személy tudatállapotát a folyamat mely pontján kell figyelembe venni.

IV. A tudatállapot kiemelkedése

Hasonló megközelítés volt várható az Európai Bíróság elé került GS Media-ügyben is,[18] de a Bíróság végül jelentősen túlhaladt az ACI Adam-ügyben mondottakon.

Az alapügybeli tényállásban a szerző egy magazin számára készített képeket, és kizárólagos engedélyt adott a fényképek nyilvánosságra hozatalára és felhasználására. Az átadást követően egy weboldal szerkesztősége – feltehetően a magazin valamely munkatársa révén – hozzájutott egy álnéven író személytől egy olyan tárhelyhozzáféréshez, amelyen a fotókat helyezték el. Ezután a weboldal a saját felületén a tárhelyről való megnyitásra bátorító szövegek kíséretében elhelyezte a fotókat tartalmazó tárhelyre vezető linket. Az EUB-nek feltett kérdések részben arra irányultak, hogy nyilvánossághoz közvetítést valósított-e meg a weboldal, valamint hogy van-e esetleg jelentősége annak, hogy a weboldal által történt nyilvánossághoz közvetítés jogsértő volta tekintetében milyen volt a tudatállapota a weboldal működtetőinek?[19]

A Bíróság döntése szerint az uniós jogot úgy kell értelmezni, hogy az engedély nélkül nyilvánossághoz közvetített művekre mutató hiperlink elhelyezése csak abban az esetben jogsértő, ha a link elhelyezése haszonszerzési céllal történt, és ebben az esetben vélelmezni kell, hogy a link elhelyezőjének a jogsértő jellegről tudomása volt. Ugyanakkor ha ez az elhelyezés haszonszerzési cél nélkül történt, úgy, hogy aki elhelyezte a linket, nem tudott vagy nem tudhatott e művek eredeti nyilvánossághoz közvetítésének jogellenes mivoltáról, akkor nem történt nyilvánossághoz közvetítés.

A döntés megfogalmazásából világos, hogy a Bíróság annak megállapításánál, hogy jogsértés történt-e vagy sem, olyan új tesztet állított fel, amelyben nem a felelősség tekintetében vette számításba a felhasználó tudatállapotát, hanem a vagyoni/engedélyezési jog fennállá-

[18] A Bíróság C-160/15. ítélete (második tanács) – 2016. szeptember 8. – a GS Media BV kontra Sanoma Media Netherlands BV és társai-ügyben.

[19] *Patricia Mariscal:* The Ten Commandments of Communication to the Public: A Brief Review of CJEU Case-law: *http://kluwercopyrightblog.com/2017/05/29/ten-commandments-communication-public-brief-review-cjeu-case-law/* (2017. június 30.).

sa tekintetében. Egészen pontosan ha haszonszerzési célzattal helyezte el a linket, akkor a jogsértő jellegről való tudomását vélelmezni kell, vagyis a tudomás vélelmének beállása és a haszonszerzési célzat együttes fennállása jogsértést eredményez. Ha viszont nem haszonszerzési céllal történt az elhelyezés, és a tudatállapot nem fogta át a jogszerűtlenséget sem, akkor a felhasználás sem valósult meg.

Ez a döntés számos kérdést vet fel: mindenekelőtt azt, hogy abban az esetben, ha haszonszerzési célzattal történik a hozzáférhetővé tétel, a hozzáférhetővé tevő felhasználó megdöntheti-e a vélelmet, és ha ez sikeres, vagyis tudott a jogsértő jellegről, akkor az teljes mentesülést jelent-e a jogsértés következményei alól? Vagy a vélelem ilyen esetben nem megdönthető? Másrészt pedig hogyan kell értelmezni a nem haszonszerzési célzattal megvalósuló elhelyezés tekintetében a tudatállapoti mércét? A tanulmány további részében erre a kérdésre keressük a választ.

V. A jogsértő tudatállapotától függő alanyi jog?

A szerzői jog dogmatikai rendjével ezen utóbbi vonatkozásban ugyanis teljesen szembemenni látszik a Bíróság GS Media-döntése, mivel szakít a vagyoni jog fennállása tekintetében fennálló objektív mércével, valamint áttereli a felhasználó/jogsértő szubjektuma figyelembevételének lehetőségét az anyagi jog területére. Ez részben azt jelenti, hogy a jog fennállását teszi a szerzőtől függetlenné, és függővé a felhasználótól, másrészt pedig ezen a közvetett úton a teljes jogérvényesítési rendszerbe visz be egy szubjektív elemet, amivel pedig a jogérvényesítési eszköztárat is teljes terjedelmében szubjektív alapúvá teszi (ha már a jog fennállása tekintetében is számításba jön a felhasználó tudatállapota, akkor ezt követően már nem lehet tisztán objektívnek tekinteni a szankciórendszert sem). A dologi jogi párhuzamnál maradva: a tulajdonjog fennállását teszi attól függővé (és nem a felelősségre vonást a jogsértésért vagy a konkrét szankció kiszabhatóságát), hogy a jogsértő számára felróható volt-e a jogsértés.

A Bíróság e pozíciója tekintetében „mentő érvként" fogalmazódhat meg, hogy a technológia okozta kihívásokat igyekezett tágabb értelemben vett magánjogi elvek alapján kezelni, ugyanakkor ezt nem lehet kizárólag üdvös fejleményként értékelni.

A Filmspeler-ügyben[20] már alkalmazta is a Bíróság az új tesztet egy olyan multimédia-lejátszó tekintetében, amely illegálisan hozzáférhetővé tett művekre mutató hiperlinkeket is tartalmaz gyárilag. Figyelemmel arra, hogy a multimédia-lejátszó üzleti tevékenység keretében került forgalmazásra, ez a forgalmazási aktus is megvalósítja a nyilvánossághoz közvetítést, mert a linkeknek a gyártó által történő elhelyezése olyan aktív, tudatos, for profit beavatkozás, amely nélkül nem vagy nehezebben lehetne elérni a tartalmat. Az ügy úgy értékelhető, hogy a Bíróság a teszt „könnyebb elemét" erősítette meg, vagyis azt, amikor

[20] A Bíróság C-527/15. ítélete (második tanács) – 2017. április 26. – a Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems, agissant sous le nom Filmspeler-ügyben.

a felhasználó üzleti szereplő, és nem találta megdöntöttnek a jogsértésről való tudomásra vonatkozó vélelmet.

Ugyanez következik az utóbbi évek leginkább várt európai bírósági döntéséből is, amelyben a The Pirate Bay fájlmegosztó tevékenységével kapcsolatban mondta ki a Bíróság, hogy az üzemeltető az online megosztóplatform rendelkezésre bocsátásával és üzemeltetésével a magatartása következményeinek teljes ismeretében jár el a védelem alatt álló művek rendelkezésre bocsátása érdekében, indexálva és kategorizálva az említett platformon lévő torrentfájlokat, továbbá keresőmotort biztosítva, amelyek e fájlok felhasználói számára lehetővé teszik, hogy e műveket megtalálják, és azokat egy *peer to peer*-hálózat keretében megosszák.[21]

A döntés összefoglalója azonban már ismét továbbhalad: nem azt mondja, hogy ebben az esetben a szolgáltató felelős a jogsértésért. A Bíróság a GS Media dupla tesztjét összehúzni látszik egy tesztbe, és rögzíti, hogy a TPB a jogsértésről való tudomására vonatkozó vélelem fennállása (illetve megdöntésének sikertelensége) miatt felhasználás nélkül is, közvetett magatartása révén megvalósítja a nyilvánossághoz közvetítést. Ezzel pedig itt a tudatállapot szintén nem a jogsértés, hanem a vagyoni jog fennállásának a feltételévé is válik. Indokoltnak látszik ugyanakkor megjegyezni, hogy ez a döntés koherenciában látszik lenni az elektronikus kereskedelmi szabályokkal, amelyek szerint csak abban az esetben mentesülhet a platform a jogsértésért való felelősség alól, ha a saját tevékenységének megfelelő felróhatósági tartalmú tesztnek eleget tesz. Ugyanakkor a koherencia itt a tekintetben szintén nem teljes, hogy az elektronikus kereskedelmi szabályokból legfeljebb az következne, hogy ilyen esetben a szolgáltató felelős a jogsértésért, de – ahogy arra utaltunk korábban – ez azt is jelenti, hogy a felhasználást maga is megvalósította.

Záró megjegyzések

Az Európai Bíróság a jogsértő személy tudatállapotának olyan módon való figyelembevételére irányuló elméleti alapozást végez, ami idegen a szerzői jog eddigi dogmatikájától. A jogsértő személy tudatállapotának az alanyi jog fennállása tekintetében való figyelembe vétele komoly szubjektivizálásra irányuló tendenciának látszik, aminek súlyos tovagyűrűző hatásai lehetnek. A jogsértő tudatállapotának nem a jogsértés, hanem a vagyoni jog fennállása tekintetében való megítélése komoly dogmatikai átrendeződést eredményezhet.

Nincs azonban egyelőre a Bíróság előtt olyan ügy, amelyben a fogyasztói tudatállapot vizsgálata alapján jutott volna arra a Bíróság, hogy történt/nem történt felhasználás. Ez azonban csak idő kérdésének látszik.

Kérdés csak az, hogy ez a folyamat a védelem magas szintjét erősíti-e, vagy lassan és nem túl látványosan erodálja azt.

[21] A Bíróság C-610/15. ítélete (második tanács) – 2017. június 14. – A Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4All Internet B-ügyben.

*Dr. Ferge Zsigmond**

MÉDIALEJÁTSZÓK ÉS ONLINE MEGOSZTÓPLATFORMOK, AVAGY HOGYAN ÉRTELMEZTE AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG A NYILVÁNOSSÁGHOZ KÖZVETÍTÉS FOGALMÁT A STICHTING BREIN, SZERZŐI JOGOK JOGOSULTJAINAK ÉRDEKEIT VÉDŐ ALAPÍTVÁNY KONTRA JACK FREDERIK WULLEMS-, VALAMINT A ZIGGO BV ÉS XS4ALL INTERNET BV-ÜGYBEN HOZOTT ÍTÉLETÉBEN

I. Bevezetés

Az iparban zajló technológiai fejlődés adta rendkívül gyorsan megváltozott élethelyzeteket naponta érzékeljük. Az információs technológia és az automatizálás egyre szorosabb összefonódását jelző szavak mindennapi szókincsünk részévé váltak.

Az alábbiakban elemzésre kerülő két ügyben, mint a korábbi összes információtechnológiával kapcsolatos ügyben, tényként kell rögzíteni azt, hogy a technikai fejlődés lényegében meghaladta a jogalkotási eljárásokat, ami azzal a kockázattal jár, hogy az adott technológiai szinten alapuló jogi megoldások már elfogadásuk előtt elavultakká válnak. Ennek illusztrálása Maciej Szpunar főtanácsnoknak a Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL Internet BV, 2017. február 8-i indítványának lábjegyzetében tett megjegyzése, hogy „a jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérelem benyújtása óta a TPB (The Private Bay) weboldal a fájlletöltés lehetőségén túl új szoftver segítségével a *peer-to-peer* hálózaton megosztott műveknek a megszakítás nélküli adatfolyam útján való letöltésének *(streaming)* lehetőségét is biztosítja."[1]Az Európai Bíróság (EUB) az ügyben 2017. június 14-én hozott ítéletet.

Az EUB a szerzői jog és más szomszédos jogok által védett teljesítmények jogellenes felhasználásával kapcsolatosan eddig is jelentős számban határozott, a Stichting Brein holland alapítvány által indított két ügy azonban újabb lehetőséget kínált számára a szerzői jog interneten történő védelmével kapcsolatos ítélkezési gyakorlatának továbbfejlesztésére.

Bár a magyar magánjog egyik nagy egyéniségeként számon tartott Kolosváry Bálint 1942-ben tett megállapításai alapvetően a nemzeti jogról szólnak, azonban az uniós jogra nézve is alkalmazandóként értelmezhetőek. „A jogrendszernek a jogfejlődés és a jogfejlesztés egyformán főtényezője, céljaik is azonosak. A jogfejlődést belső, önmagukban megvalósuló erők vezetik, a jogfejlesztést kívülről befolyásolt és öntudatos meggondolások irányítják. A

* Jogtanácsos, külkereskedelmi szakjogász, ferge@freemail.hu.

1 C-610/15. sz. ügy: Stichting Brein kontra Ziggo BV, XS4ALL Internet BV, Maciej Szpunar főtanácsnok indítványa (a továbbiakban: indítvány II.), 25. pont 13. lábjegyzet.

jogrend egészséges kiépülésének és biztonságának legelemibb feltétele az, hogy a jogfejlesztés munkája a belső jogfejlődéssel teljes összhangban legyen."[2]

A szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló és azzal összefüggő irányelvek értelmezésével az EUB a művek nyilvánossághoz közvetítésének joga tárgykört alapul véve próbálja meg esetről-esetre kibontani a korábbi ítéletei által előrevetített, leginkább előremutató jogalkalmazási irányt, továbbá bemutatni azt, hogy milyen eszközök állnak a sérelmet szenvedett fél rendelkezésére.

A tagállamok eljárását illetően az Európai Unió Alapjogi Chartájának alkalmazási körét annak 51. cikke (1) bekezdése határozza meg, amelynek értelmében a charta rendelkezéseinek a tagállamok csak annyiban címzettjei, amennyiben az Unió jogát hajtják végre.

„A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából ugyanis lényegében az következik, hogy az uniós jogrendben biztosított alapvető jogokat az uniós jog által szabályozott valamennyi tényállásra alkalmazni kell, az ilyen tényállásokon kívül azonban nem. A Bíróság ennyiben emlékeztetett már arra, hogy a Chartára tekintettel nem mérlegelheti az olyan nemzeti szabályozást, amely nem tartozik az uniós jog keretei közé. Ezzel szemben, amint az ilyen szabályozás az uniós jog alkalmazási körébe kerül, az előzetes döntéshozatal keretében eljáró Bíróságnak meg kell adnia minden ahhoz szükséges értelmezési szempontot, hogy a nemzeti bíróság mérlegelhesse e szabályozás azon alapvető jogokkal való összeegyeztethetőségét, amelyeknek a tiszteletben tartását biztosítja.[3]"

Ennek fényében teszünk kísérletet az EUB Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems[4] és Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL Internet BV-ügyben[5] kelt ítéletének közös, illetve csak az adott jogvitára jellemző részleteinek bemutatására azzal, hogy ennek eredményeként az elemzett részletek világosabbakká váljanak, és egy átfogó szintézis elemei legyenek. Mindkét ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek közös eleme az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: irányelv) 3. cikk (1) bekezdésében foglalt szabályozás, valamint a Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ügyben ezen irányelv 5. cikk (1) és (5) bekezdésének, a Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL Internet-ügyben az irányelv 8. cikk (3) bekezdésének, másrészt a szellemitulajdon-jogok érvényesítéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 11. cikkének értelmezése.

---

2 *Kolosváry Bálint:* Jogfejlődés és jogfejlesztés. Protestáns Tanügyi Szemle, 1942. 7. sz.

3 2013. február 26-i Åklagaren kontra Hans Åkerberg Fransson C-617/10. sz. ügy, ECLI:EU:C:2013:105 19. pont.

4 2017. április 26-i Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems – Filmspeler néven is eljárva –, C-527/15. sz. ítélet, ECLI:EU:C:2017:300.

5 2017. június 14-i Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL Internet BV, C-610/15. sz. ügy, ECLI:EU:C:2017:45.

Kereseteit a Stichting Brein alapítvány

– J. F. Wullems-sal szembeni perben olyan multimédia-lejátszók értékesítése tárgyában terjesztette elő, amelyek szabad hozzáférést biztosítanak szerzői jogi védelem alatt álló audiovizuális művekhez, e jog jogosultjainak engedélye nélkül;
– a Ziggo BV és XS4ALL Internet BV-vel szembeni perben a „The Pirate Bay" online megosztóplatform doménneveinek és IP-címeinek blokkolására történő kötelezése iránt terjesztette elő.

Az elemzés választott módszereként a jogesetek ismertetésével bemutatjuk azt a környezetet, amelyben a holland bíróságok által felvetett kérdések megfogalmazódtak, majd – a jogi érvelés rekonstrukciója körében – az esetek tényállásaival összefüggő, az EUB korábbi kiemelt ítéletei releváns részleteinek bemutatásával törekszünk azok tartalmi elemeit pontosan interpretálni, hozzájárulva ezzel a két ítélet rendelkezéseinek megvilágításához.

II. A tényállások

II.1. A Stichting Brein kontra J. F. Wullems-ügy tényállása

A felperes a Stichting Brein szerzői jogok jogosultjainak érdekvédelmét ellátó, holland alapítvány, fő célja a szerzői jog és más szomszédos jogok által védett teljesítmények jogellenes felhasználása elleni küzdelem, valamint e jogok jogosultjainak érdekvédelme. Alapítói között találhatók audiovizuális adathordozó-gyártók és -importőrök, filmgyártók, filmforgalmazók, multimédia-előállítók és kiadók szövetségei. Az alapítványt a számítógépes szakmában „kalózkodás elleni" alapítványnak is nevezik.[6]

J. F. Wullems több weboldalon, köztük a *www.filmspeler.nl* címen elérhető saját weboldalán egy multimédia-lejátszó különböző modelljeit kínálta értékesítésre [Filmspeler X5 fully loaded; Filmspeler Compleet (Raspberry pi); Minix Neo X7; Filmspeler X90 fully loaded és Turbo Sd/usb configuratie.] A készülékek, amelyeket „filmspeler" (filmlejátszó) néven értékesítettek, egy kép- vagy hangforrás és egy televízióképernyő közötti kapcsolatot létrehozó eszközként működtek. A multimédiás streamingdobozokat „Kodi doboz"-nak is nevezte.[7]

A modellek közötti különbségek műszaki jellegűek, de működési módjuk lényegében azonos. Ha a filmlejátszót az internethez és a felhasználó készülékéhez csatlakoztatják, akkor ez a készülék megszakítás nélküli adatfolyam vagy valós idejű adatátvitel („streaming") útján a kiválasztott webportálról vagy weboldalról származó képeket és hangokat képes lejátszani.

A filmlejátszó hardvere különböző szállítóktól került beszerzésre. J. F. Wullems az XBMC nyílt forráskódú szoftvert telepítette a készülékeire, amellyel egyszerűen alkalmazható gra-

6 *Nick Rose:* Media players that link to unauthorised content may be unlawful: *http://intellectualpropertyblog.fieldfisher.com/2016/media-players-that-link-to-unauthorised-content-may-be-unlawful/*.

7 *Matt Brian:* EU court rules selling pre-loaded pirate boxes is illegal: *https://www.engadget.com/2017/04/26/eu-court-rules-selling-pre-loaded-pirate-boxes-is-illegal/*.

fikus felületen *(user interface),* menürendszeren keresztül fájlok állíthatók elő, és amelyet bárki felhasználhat. A szoftvert harmadik felek által előállított és az interneten szabadon hozzáférhető egyedi szoftverfájlokkal *(add-ons)* is bővítette, amelyek az XBMC szoftver felhasználói felületére illeszthetők.

Ezek a kiegészítők olyan hiperlinkeket tartalmaznak, amelyek kattintást követően harmadik felek által üzemeltetett streamingoldalakra visznek át, amely oldalakon néhány film, tévésorozat és élő sportverseny – a jogosultak engedélyével vagy anélkül – ingyenesen hozzáférhető. A hiperlinkekre kattintva a digitális tartalmak lejátszása automatikusan elindul.

Tizennégy kiegészítőnél (1Channel, Glow movies HD, Go Movies, Icefilms, Mashup, Much Movies, Much Movies HD, Istream, Simply Movies, Simply Player, Yify Movies HD, Ororo.tv, Teledunet.com, valamint Go TV.) a linkek olyan filmekhez, sorozatokhoz és élő sportversenyekhez irányítanak, amelyek a többszörözési jog jogosultjainak engedélye *nélkül* hozzáférhetőek. Más kiegészítők viszont olyan megszakítás nélküli adatfolyamot biztosító oldalakra mutatnak, amelyek digitális tartalmai a jogosultak engedélyével hozzáférhetők (Youtube, Sports illustrated, uitzending gemist, Music video box, Vimeo, ESPN 3, RTLXL, SkyFM, valamint a Soundcloud).

J. F. Wullems nem befolyásolta vagy módosította a kiegészítőket, és a felhasználó önállóan is fel tudja telepíteni azt a médialejátszójára. J. F. Wullems a saját honlapján és harmadik felek internetes oldalain a következőképpen hirdetette termékeit:

- Ne fizessen többé filmekért, sorozatokért és sportközvetítésekért, reklám és várakozási idő nélkül közvetlenül elérhető (nincs előfizetési költség, plug & play). A Netflix már a múlté!
- Ingyen nézni filmeket, sorozatokat és sportközvetítéseket, anélkül hogy fizetni kellene? Ki ne szeretné ezt?!
- Nem kell többé moziba mennie optimalizált XBMC szoftverünknek köszönhetően. Filmek és sorozatok ingyen, HD-minőségben – nemrég a mozikban vetített filmekkel együtt – az XBMC-nek köszönhetően.[8]

A Stichting Brein 2014. május 22-én e filmlejátszó értékesítésének abbahagyására szólította fel J. F. Wullems-et, majd 2014. július 1-jén a kérdést előterjesztő bíróság elé idézte annak érdekében, hogy e bíróság rendelje el a „filmspeler"-hez hasonló multimédia-lejátszók értékesítésének és azon hiperlinkek kínálásának abbahagyását, amelyek a felhasználók számára jogellenes hozzáférést biztosítanak védelem alatt álló művekhez.

A kérdést előterjesztő bíróság előtt a Stichting Brein arra hivatkozott, hogy J. F. Wullems a „filmspeler" multimédia-lejátszó értékesítésével „nyilvánossághoz közvetítést" valósított meg, és ezzel megsértette a szerzői jogról szóló törvény, az *Auteurswet* 1. és 12. cikkében foglaltakat, miszerint, „Valamely irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás nyilvános-

[8] C-527/15. sz. ügy, Stichting Brein kontra a Filmspeler nevében eljáró Jack Frederik Wullems, Manuel Campos Sanchez-Bordona főtanácsnok indítványa (a továbbiakban: indítvány I.), 17. pont, lábjegyzet 12.

ságra hozatala különösen:1. a teljes mű vagy annak egy része többszörözött példányának nyilvánosságra hozatala; és valamely irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotás nyilvánosságra hozatala ...", valamint a szomszédos jogokról szóló törvény, a *Wet op de Naburige Rechten* 2., 6., 7*a.* és 8. cikkét, amely szerint: „(1) Az előadóművész kizárólagos joga, hogy engedélyezze a következő cselekmények bármelyikét:

d) valamely előadás vagy előadás rögzítése vagy annak többszörözött példánya sugárzása, továbbsugárzása, nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele vagy más módon történő nyilvánosságra hozatala; ...(1) A hangfelvétel-előállító kizárólagos joga, hogy az

c) az általa előállított hangfelvétel vagy annak többszörözött példánya sugárzását, továbbsugárzását, nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét vagy más módon történő nyilvánosságra hozatalát; engedélyezze ... és

(1) A filmek első rögzítése előállítójának kizárólagos joga, hogy a film általa előállított első rögzítése vagy annak többszörözött példánya nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét engedélyezze; ...A műsorsugárzó szervezet kizárólagos joga, hogy engedélyezze a rögzített műsorok vagy azok többszörözött példánya nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételét vagy más módon történő nyilvánosságra hozatalát az igénybe vett műszaki eszközöktől függetlenül."

A Rechtbank Midden-Nederland (midden-nederlandi elsőfokú bíróság) bíróság úgy vélte, hogy az EUB ítélkezési gyakorlata nem teszi lehetővé annak a kérdésnek a teljes bizonyossággal történő megválaszolását, hogy a tényállás körülményei alapján valóban nyilvánossághoz közvetítésről van-e szó. Véleménye szerint a hivatkozott holland nemzeti jogi rendelkezéseket a 2001/29 irányelv 3. cikkével összefüggésben kell értelmezni.

J. F. Wullems arra hivatkozott, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló, jogellenes forrásból származó műveknek megszakítás nélküli adatfolyam útján történő közvetítése a szerzői jogról szóló holland törvény 13*a.* cikke szerinti kivétel alá tartozik, amelyet a 2001/29 irányelv 5. cikkének (1) bekezdésére figyelemmel kell értelmezni, ennek a holland jogba való átültetését szolgálja.

Mivel az eljárás felei eltérő álláspontot képviseltek abban a kérdésben, hogy J. F. Wullems a multimédia-lejátszó értékesítésével egy „új közönség" elérését célozta meg, a kérdést előterjesztő bíróság az EUB ítélkezési gyakorlatára figyelemmel megállapította, hogy annak a korábbi ítéletei[9] nem szolgáltatnak elegendő információt a jogvita megoldásához.

Véleménye szerint észszerű kétség áll fenn azzal kapcsolatban, hogy a nyilvánossághoz közvetítés megvalósul-e, ha a művet korábban, de a szerzői jogi jogosultak engedélye nélkül tették közzé.

A kérdést előterjesztő bíróság nem értett egyet J. F. Wullems azon érvével, amely szerint a szerzői jogi védelem alatt álló művek jogellenes forrásból történő, valós idejű adatátvi-

[9] Sem a 2014. február 13-i Svensson és társai-ítélet, C-466/12, EU:C:2014:76, sem a 2014. október 21-i BestWater International végzés, C-348/13, EU:C:2014:2315 nem szolgáltat elegendő információt a jogvita megoldásához.

tel útján való hallhatóvá tétele és megjelenítése a szerzői jogról szóló holland törvény 13*a.* cikke szerinti kivétel alá tartozik. Mivel e rendelkezést a 2001/29 irányelv 5. cikkének (1) bekezdése alapján kell értelmezni, kiemelte azonban, hogy az EUB még nem foglalt állást az irányelv 5. cikke szerinti „jogszerű felhasználás" követelményének fogalmát illetően.

E körülmények között a Rechtbank Midden-Nederland az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjesztett az EUB elé.

II.2. A Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL Internet BV-ügy tényállása

Az alapeljárás felperese a Stichting Brein alapítvány, alperesei, a Ziggo BV és az XS4ALL Internet BV, a holland piac két legnagyobb internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatója. A Ziggo, a legnagyobb kábelszolgáltató Hollandiában, digitális és analóg, internetes és telefonos szolgáltatást nyújt mind lakossági, mind kereskedelmi ügyfeleknek. Az XS4ALL dial-up és széles sávú internetelérést nyújt a holland üzleti és lakossági ügyfeleknek.

A Ziggo és az XS4ALL előfizetőinek jelentős része használja a The Pirate Bay (a továbbiakban: TPB) online megosztóplatformot, amely egy BitTorrent indexálóoldal. A BitTorrent olyan protokoll, amellyel a felhasználók (*peers)* fájlokat cserélhetnek, jellemzője, hogy a megosztandó fájlokat kis részletekre darabolja, és így e fájlok tárolásához nincs szükség központi szerverre, ami az egyéni szerverek terhelését a megosztás során csökkentené. A fájlok megosztásához a felhasználóknak először egy meghatározott szoftvert, úgynevezett „BitTorrent-klienst", kell letölteniük, amely a torrentfájlok létrehozását lehetővé teszi.

Azoknak a felhasználóknak (*seeders*), akik más felhasználók (*leechers*) rendelkezésére kívánják bocsátani a számítógépükön található fájlokat, BitTorrent kliensük segítségével torrentfájlt kell létrehozniuk. A torrentfájlok egy központi szerverre (*tracker*) mutató hivatkozást tartalmaznak, amely szerver azokat a felhasználókat, akik valamely konkrét torrentfájl, valamint a mögöttes médiafájl megosztására rendelkezésre állnak, azonosítja. Ezeket a torrentfájlokat a *seederek* feltöltik *(upload)* valamely, a TPB-hez hasonló online megosztóplatformra, amely ezt követően indexálja ezeket a fájlokat annak érdekében, hogy azokat az online megosztóplatform felhasználói megtalálhassák, továbbá hogy azokat a műveket, amelyekre ezek a torrentfájlok mutatnak, a BitTorrent-kliens segítségével különböző részletekben a felhasználók számítógépeire le lehessen tölteni (*download*).

A TPB online megosztóplatformon kínált torrentfájlok nagy többségükben szerzői jogi védelem alatt álló művekre mutatnak anélkül, hogy a megosztási cselekmények elvégzésére a jogosultak e platform üzemeltetőinek és felhasználóinak engedélyt adtak volna.

A Stichting Brein elsődlegesen azt kérte az első fokon eljáró bíróságtól, hogy a 2001/29/EK irányelv 8. cikkének (3) bekezdését átültető holland jogi rendelkezések,[10] az Auteurswet, a szerzői jogról szóló holland törvény és a Wet op de Naburige Rechten, a szomszédos

[10] Az Auteurswet, a szerzői jogról szóló holland törvény 26*d.* cikke és a Wet op de Naburige Rechten, a szomszédos jogokról szóló törvény15. cikke.

jogokról szóló holland törvény alapján kötelezzék a Ziggót és az XS4ALL-t a TPB online megosztóplatform doménneveinek és IP-címeinek a blokkolására.

Kérését arra alapozta, hogy e fájlmegosztó rendszer segítségével az alperesek által nyújtott szolgáltatások igénybevevői e cselekvésükkel jelentős mértékű szerzői jogi jogsértést követnek el azáltal, hogy védelem alatt álló teljesítményeket (elsősorban zenei műveket és filmművészeti alkotásokat) tartalmazó fájlokat osztanak meg e jogok jogosultjainak engedélye nélkül.

Bár az elsőfokú bíróság a Stichting Brein kérelmeinek helyt adott, azokat a fellebbviteli bíróság azzal az indokkal utasította el, hogy a szerzői jogok megsértése az alperesek által nyújtott szolgáltatások igénybevevőitől, nem pedig a TPB-től ered, illetve, hogy a kért letiltás nem arányos az elérni kívánt céllal, a szerzői jogok hatékony védelmével.[11]

A Stichting Brein felülvizsgálati kérelmet terjesztett a kérdést előterjesztő bíróság elé.

A Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia legfelsőbb bírósága) szerint az ügyben megállapítást nyert, hogy a TPB online megosztóplatform segítségével a jogosultak engedélye nélkül tettek a nyilvánosság számára hozzáférhetővé védelem alatt álló műveket. Azt is megállapította, hogy a Ziggo és az XS4ALL előfizetői ezt a jogosultak engedélye nélkül tették, megsértve ezzel a jogosultak szerzői és szomszédos jogait.

A holland legfelsőbb bíróság álláspontja szerint az EUB ítélkezési gyakorlata alapján nem lehetett teljes bizonyossággal megválaszolni azt a kérdést, hogy a TPB online megosztóplatformon az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében véve megvalósult-e művek nyilvánossághoz történő közvetítése különösen a olyan cselekmények révén mint:

- olyan rendszer létrehozása és fenntartása, amelynek keretében az internethasználók egymással kapcsolatba lépnek a saját számítógépeiken található műveknek részletekben történő megosztása érdekében;
- olyan weboldal üzemeltetése, amelyen a felhasználók az e művek részleteire mutató torrentfájlokat tölthetnek fel e célból, és
- az e weboldalra feltöltött torrentfájlok indexálása és kategorizálása annak érdekében, hogy a mögöttes művek részletei megtalálhatók legyenek, és a felhasználók letölthessék e műveket (azok egészét) a számítógépeikre.

E körülményekre tekintettel a Hoge Raad der Nederlanden felfüggesztette eljárását, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjesztett az EUB elé.

III. Az ítéletek „közös" jellemzői

A Rechtbank Midden-Nederland és a Hoge Raad der Nederlanden kérdései arra irányultak, hogy a 2001/29 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének megfogalmazásában – miszerint a tagállamoknak a szerzők számára kizárólagos jogot kell biztosítaniuk műveik vezetékes

[11] Uitspraak Gerechtshof Den Haag: Ziggo en XS4ALL tegen BREIN – ECLI : ECLI:NL:HGDHA:2014:88, 28 januari 2014.

vagy vezeték nélküli nyilvánossághoz közvetítésének engedélyezésére, illetve megtiltására, beleértve az oly módon történő hozzáférhetővé tételt is, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg – szereplő „nyilvánossághoz közvetítés" fogalmát úgy kell-e értelmezni, hogy az kiterjed:

– az olyan multimédia-lejátszó értékesítésére is, amelyre előzetesen olyan, interneten is elérhető kiegészítő modulokat telepítettek, amelyek a nyilvánosság számára szabadon hozzáférhető olyan weboldalakra mutató hiperlinkeket tartalmaznak, amelyeken e jog jogosultjainak engedélye nélkül szerzői jogi védelem alatt álló műveket tesznek hozzáférhetővé (Stichting Brei kontra J. K. Wullems-ügy.), továbbá hogy
– az olyan megosztóplatform interneten történő rendelkezésre bocsátására és üzemeltetésére, amely a védelem alatt álló művekre vonatkozó metaadatok indexálásával és keresőmotor működtetésével e platform felhasználói számára lehetővé teszi, hogy e műveket megtalálják, és azokat egy *peer-to-peer* hálózat keretében megosszák (Stichting Brei kontra Ziggo BV és XS4ALL-ügy).

Az EUB a Stichting Brein kontra Ziggo BV és az XS4ALL-ügyben felmerült jogi probléma kapcsán ítéletében a Stichting Brein kontra J. F. Wullems-ítéletének alapvető megállapításaira, továbbá a saját korábbi döntéseire meghatározó módon támaszkodott.

Az EUB mindkét ügyben hangsúlyozta, hogy az irányelv 3. cikk (1) bekezdéséből fakadóan a szerzőket – az előadóművészeket és a hangfelvétel-előállítókat – olyan preventív jellegű jog illeti meg, amely lehetővé teszi számukra, hogy a nyilvánossághoz közvetítés megtiltása érdekében művük lehetséges felhasználói és a felhasználók által esetlegesen tervezett nyilvánossághoz közvetítés közé álljanak. A 2006/115 irányelv 8. cikkének (2) bekezdése alapján viszont a szerzőket olyan kompenzációs jellegű jog illeti meg, amely csak akkor gyakorolható, ha a hangfelvételt már kereskedelmi célból nyilvánosságra hozták, illetve egy felhasználó e hangfelvétel példányát a nyilvánossághoz való közvetítésre használja vagy már használta a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 2006/115 irányelv[12] értelmében. Következésképpen, – miként az EUB ítéleteiben rögzítette, – e fogalmat azonos kritériumok alapján kell értékelni, különösen azért, hogy ne alakulhassanak ki ellentmondásos és összeegyeztethetetlen értelmezések az alkalmazandó rendelkezés függvényében.[13]

A két irányelv rendelkezéseinek összehasonlításából az következik, hogy a „nyilvánossághoz közvetítés" e két rendelkezésben szereplő fogalmát nem azonos összefüggésben használják, és ez a fogalom ugyan hasonló, de részben mégis eltérő célra irányul.[14]

[12] A bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról, a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról szóló 2006/115 irányelv.

[13] 2016. május 31-i Reha Training-ítélet, C-117/15, EU:C:2016:379, 30, 34. pont; 2016. szeptember 8-i GS Media-ítélet, C-160/15, EU:C:2016:644, 28. pont; 2012. március 15-i SCF-ítélet, C-135/10, EU:C:2012:140, 75. pont.

[14] 2012. március 15-i SCF-ítélet, C-135/10, EU:C:2012:140, 74. pont.

Mindezek ellenére meg kell állapítani, hogy egyébként semmi nem utal arra, hogy az uniós jogalkotó a „nyilvánossághoz közvetítés" fogalmának a két irányelvvel összefüggésben eltérő jelentést kívánt tulajdonítani.

Az EUB megállapítása szerint mivel az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése nem határozza meg pontosan a „nyilvánossághoz közvetítés" fogalmát, ezért annak jelentését és hatályát az irányelv célkitűzéseire és arra a kontextusra figyelemmel kell meghatározni, amelybe az értelmezett rendelkezés illeszkedik.[15]

Az irányelv célja, hogy a szerzők számára egy olyan, magas szintű oltalmat hozzon létre, amely számukra – többek között a nyilvánossághoz közvetítés esetén – megfelelő díjazást biztosít műveik felhasználása után. A „nyilvánossághoz közvetítés" fogalmát – az irányelv (23) preambulumbekezdése egyértelmű megfogalmazásának megfelelően – tágan kell értelmezni.[16]

Ugyanakkor az EUB GS Media-ítélete szerint az irányelv (3) és (31) preambulumbekezdéséből az derül ki, hogy az irányelv által megvalósítani kívánt jogharmonizáció célja, különösen az elektronikus környezetben, hogy megfelelő egyensúlyt biztosítson egyfelől a szerzői jogok és a szomszédos jogok jogosultjainak a szellemitulajdon-joguk védelméhez fűződő, az Európai Unió Alapjogi Chartájának 17. cikke (2) bekezdése által a szellemi tulajdon védelmének szavatolt érdeke, másfelől a védelem alatt álló jogtárgyak felhasználóinak érdekei és alapvető jogaik, különösen a charta 11. cikke által garantált véleménynyilvánítási és tájékozódási szabadság, valamint a közérdek védelme között.[17]

A „nyilvánossághoz közvetítés" fogalma két együttes elemet ötvöz, a mű „közvetítésének cselekményét" és a mű „nyilvánossághoz" közvetítését.[18]

Az EUB pontosította, hogy e fogalom egyedi értékelést igényel. Annak megítélése érdekében, hogy egy felhasználó nyilvánossághoz közvetítést valósít-e meg, több, nem önálló jellegű, egymástól függő, kiegészítő kritériumot kell figyelembe venni. Következésképpen egyenként és egymással kölcsönhatásban is alkalmazni kell ezeket, mivel különböző konkrét helyzetekben igen változó erősséggel lehetnek jelen.[19] E kritériumok közül az EUB Reha Training-ítéletében a televíziós műsoroknak a rehabilitációs központ üzemeltetője által a helyiségeiben elhelyezett televíziókészülékek közvetítésével történő sugárzása kapcsán a felhasználó megkerülhetetlen szerepét emelte ki. E felhasználó közvetítést valósít meg akkor, amikor magatartása következményeinek teljes tudatában, közvetítőként jár el ügyfelei irányában a védelem alatt álló művek hozzáférhetővé tételével, főként olyan esetben, amikor e beavatkozás hiányában ügyfelei elvileg nem tudnák a sugárzott művet élvezni.[20]

15 2016. szeptember 8-i GS Media-ítélet, C-160/15, EU:C:2016:644, 29. pont.
16 Reha Training-ítélet, 36. pont; GS Media-ítélet, 30. pont.
17 GS Media-ítélet, 31. pont.
18 Reha Training-ítélet, 37. pont; GS Media-ítélet, 32. pont.
19 2012. március 15-i SCF-ítélet, C-135/10, EU:C:2012:140, 78. és 79. pont; 2012. március 15-i Phonographic Performance (Ireland) ítélet, C-162/10, EU:C:2012:141, 30. pont; GS Media-ítélet, 34. pont.
20 Reha Training-ítélet, 46. pont; GS Media-ítélet, 35. pont.

Korábbi ítéleteiben[21] pontosította, hogy a „nyilvánosság" kifejezés meghatározatlan számú lehetséges címzettet jelent, ami egyébként viszonylag jelentős számú egyént foglal magában, továbbá az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ahhoz, hogy „nyilvánossághoz közvetítésnek" minősülhessen, szükséges, hogy a védelem alatt álló műveket az addig alkalmazottaktól eltérő, speciális technikai módon közvetítsék egy „új közönség", azaz egy olyan közönség részére, amelyet a szerzői jog jogosultjai nem vettek figyelembe, amikor az eredeti nyilvánossághoz közvetítést engedélyezték.[22]

Az EUB több ítéletében is hangsúlyt kapott, hogy a nyilvánossághoz közvetítés haszonszerzési jellege sem irreleváns, egy ilyen jelleg azoban nem szükségszerűen elengedhetetlen feltétele a nyilvánossághoz közvetítés fennállásának.[23]

A nyilvánossághoz közvetítés joga kapcsán ismételten rögzíteni kell, hogy szerzőknek műveik terjesztése tekintetében kizárólagos joguk van arra, hogy e művek többszörözött példányainak terjesztését, a nyilvánosságnak való bemutatását engedélyezzék vagy megtiltsák. Ennek mindkét ügyben jó példázata az EUB által a jelen ügyek kapcsán többször is hivatkozott Svensson és társai-ítélet. Az ügy felperesei, négy újságíró, újságcikkei a Göteborgs-Posten újságban, illetve annak internetes honlapján jelentek meg. Az alperes Retriever Sverige AB internetes honlapján olyan kattintható internetes hivatkozásokat, *hiperlinkeket* helyezett el, melyek olyan újságcikkekre mutattak, melyek szerzői jogainak a felperesek voltak a jogosultjai. E cikkek a *Göteborgs-Posten* újság honlapján szabadon hozzáférhetőek voltak. A felperesek szerint ha az ügyfél e linkek egyikére kattint, nem lesz világos számára, hogy egy másik weboldalra kerül az őt érdeklő műhöz való hozzáférés érdekében, míg a Retriever Sverige alperes szerint egyértelmű volt az ügyfél számára, hogy a linkekre kattintás egy másik weboldalra irányítja át. A felperesek kártérítés iránti keresetet nyújtottak be, állítva, hogy az alperes társaság egyes cikkeiket engedély nélkül használta fel azáltal, hogy ügyfelei számára hozzáférhetővé tette azokat.

Az EUB ez ügyben kimondta, hogy egy internetes oldalon olyan védett művekre mutató kattintható linkek szolgáltatása, melyeket más internetes oldalon mindenféle korlátozás nélkül közzétettek, az előbbi oldal ügyfeleinek közvetlen hozzáférést kínál az említett művekhez.[24] Az ítélkezési gyakorlat elvezet a főszabályhoz, amely szerint bármely olyan cselekmény, amellyel a felhasználó az adott ügy teljes ismeretében az ügyfelei számára védelem alatt álló művekhez ad hozzáférést, a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „közvetítésnek" minősülhet.

[21] 2013. március 7-i ITV Broadcasting és társai-ítélet, C-607/11, EU:C:2013:147, 32. pont; Reha Training-ítélet, 41. pont; GS Media-ítélet, 36. pont.

[22] ITV Broadcasting és társai-ítélet, 26. pont; 2014. február 13-i Svensson és társai-ítélet, C-466/12, EU:C:2014:76, 24. pont; GS Media-ítélet, 37. pont.

[23] 2011. október 4-i Football Association Premier League és társai-ítélet, C-403/08 és C-429/08, EU:C:2011:631, 204. pont; ITV Broadcasting és társai-ítélet, 42. pont; GS Media-ítélet, 38. pont.

[24] Svensson és társai-ítélet, 18. pont; 2014. október 21-i BestWater International-végzés, C-348/13, EU:C:2014:2315, 15. pont; GS Media-ítélet, 43. pont.

* * *

A Stichting Brein kontra J. F. Wullems-ügyben feltett kérdés az volt, hogy az ügy tényállása szerinti multimédia-lejátszók értékesítése „közvetítésnek" minősül-e? Az EUB a 2001/29 irányelv (23) preambulumbekezdésére való hivatkozással megállapította, hogy a szerzőknek a nyilvánossághoz közvetítéshez való joga lefedi a művek minden olyan nyilvánossághoz közvetítését vagy továbbközvetítését, amikor a nyilvánosság nincs jelen a közvetítés kiindulópontjául szolgáló helyszínen, legyen szó akár vezetékes, akár vezeték nélküli közvetítésről, ideértve a sugárzást is.[25] A védett művekre mutató kattintható linkek, hiperlinkek szolgáltatása „hozzáférhetővé tételnek", következésképpen „közvetítésnek" minősül.

A „közvetítés" fennállásához többek között elegendő, ha a művet úgy bocsátják a közönség rendelkezésére, hogy annak tagjai ahhoz hozzá tudjanak férni anélkül, hogy meghatározó lenne, hogy éltek-e vagy sem e lehetőséggel.[26]

A Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL-ügyben nem volt vitatott, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló műveket a TPB online megosztóplatform segítségével úgy bocsátják e platform felhasználóinak rendelkezésére, hogy azok a művekhez az általuk egyénileg megválasztott helyről és időpontban férhessenek hozzá. A TPB online megosztóplatform felhasználóinak ily módon rendelkezésére bocsátott műveket nem annak üzemeltetői, hanem annak felhasználói töltötték fel erre a platformra. Megállapításra került az is, hogy ezen üzemeltetők, az online megosztóplatform rendelkezésre bocsátásával és üzemeltetésével magatartásuk következményeinek teljes ismeretében jártak el a védelem alatt álló művek rendelkezésre bocsátása érdekében, indexálva és kategorizálva az e platformon lévő torrentfájlokat, amelyek e fájlok felhasználói számára így lehetővé tették, hogy e műveket megtalálják, és azokat egy *peer-to-peer* hálózat keretében megosszák. Az ilyen platformnak ezen üzemeltetők általi rendelkezésre bocsátása és üzemeltetése hiányában a felhasználók e műveket nem tudnák megosztani, vagy legalábbis azok interneten történő megosztása jóval bonyolultabb feladat lenne.[27] Azt, hogy a TPB online megosztóplatform rendelkezésre bocsátásával és üzemeltetésével annak üzemeltetői a felhasználóik számára hozzáférést kínálnak az érintett művekhez, úgy lehet tekinteni, hogy ezek az üzemeltetők a szóban forgó művek rendelkezésre bocsátásában megkerülhetetlen szerepet játszanak.[28]

Bár az irányelv (27) preambulumbekezdése szerinti, a közvetítést lehetővé tevő, illetve azt megvalósító fizikai eszközök rendelkezésre bocsátása önmagában nem minősül közvetítésnek, azonban e megosztóplatform üzemeltetőit mégsem lehet úgy tekinteni, hogy azok a közvetítést lehetővé tevő, illetve azt megvalósító tárgyi eszközök „rendelkezésre bocsátását" valósítanák meg. A tényállásból megállapíthatóan a torrentfájlokat ez a platform indexál-

[25] Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 35. pont.
[26] Svensson és társai-ítélet, 19. pont.
[27] Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL-ítélet, 35. pont.
[28] Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL-ítélet, 37. pont.

ja, ezért azokat a műveket, amelyekre ezek a torrentfájlok mutatnak, a megosztóplatform felhasználói által könnyen megtalálhatják és letölthetik. A TPB online megosztóplatform, amely a keresőmotoron kívül egy olyan indexet is kínál, amely a rendelkezésre álló műveket jellegük, műfajuk és népszerűségük alapján különböző kategóriákra osztja. Az EUB megállapítása szerint az online megosztóplatform szolgáltatását és üzemeltetését a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „közvetítésnek" kell tekinteni.[29]

Az irányelv értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítés" fogalmát az EUB ítéletében foglaltak szerint úgy kell értelmezni, hogy az kiterjed az olyan multimédia-lejátszók értékesítésére is, amelyekre előzetesen olyan, interneten is elérhető kiegészítő modulokat telepítettek, amelyek a nyilvánosság számára szabadon hozzáférhető olyan weboldalakra mutató hiperlinkeket tartalmaznak, amelyeken szerzői jogi védelem alatt álló műveket tesznek hozzáférhetővé e jog jogosultjainak engedélye nélkül.[30] Az EUB mindkét ítéletében megállapította, hogy az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítés" fogalma alá tartozásnak további feltétele, hogy a védelem alatt álló művek nyilvánossághoz közvetítésére ténylegesen sor kerüljön,[31] továbbá pontosította, hogy a „nyilvánosság" fogalma egy bizonyos *de minimis* jellegű küszöböt foglal magában, ami ebből a fogalomból kizárja az érintett személyek túlságosan kisméretű vagy akár jelentéktelen csoportjait. A védelem alatt álló műveknek potenciális címzettjei rendelkezésére bocsátásából eredő kumulatív hatások figyelembevétele során nemcsak annak van jelentősége, hogy ugyanahhoz a műhöz egyidejűleg hány személynek van hozzáférése, hanem annak is, hogy ahhoz egymás után hányan férnek hozzá.[32]

* * *

Mivel az irányelv nem tartalmazza sem a „nyilvánossághoz közvetítés", sem a „nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel" fogalmát, e fogalommeghatározás körvonalainak felvázolását az EUB vállalta fel. Az ítélkezési gyakorlat szerint a „nyilvánossághoz közvetítés" megállapításának a GS Media-ítéletben foglaltak szerint két elengedhetetlen ismérve van, a közvetítés cselekménye és a nyilvánosság jelenléte.[33]

Az EUB ezen ítéletében annak a résztvevőnek a megkerülhetetlen szerepét és beavatkozásának szándékos jellegét hangsúlyozta, akitől a közvetítés ered. E szereplő közvetítést valósít meg akkor, amikor magatartása következményeinek teljes tudatában, közvetítőként jár el ügyfelei irányában a védelem alatt álló művet tartalmazó, sugárzott műsor hozzáférhetővé

29 Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL-ítélet, 39. pont.
30 Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL-ítélet, 53. pont.
31 Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 43. pont.
32 Phonographic Performance-ítélet, 35. pont; 2014. február 27-i OSA-ítélet, C-351/12, EU:C:2014:110, 28. pont; Reha Training-ítélet, 43. pont.
33 GS Media-ítélet, 32. pont.

tételével, főként olyan esetben, amikor e beavatkozás hiányában ügyfelei elvileg nem tudnák a sugárzott művet élvezni.[34]

Olyan esetben, amikor valamilyen művet a címzettek által megválasztott időben való vétele érdekében tesznek a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, a közvetítés cselekményét e közvetítési mód sajátosságának figyelembevételével kell értékelni. Így az azon szereplő kezdeményezésére megvalósult közvetítéssel ellentétben, akitől e közvetítés ered, a hozzáférhetővé tétel esetében a mű tényleges átvitelére csak feltételesen és az igénybevevő kezdeményezésére kerül sor. Azonban a szerzői jogok jogosultjának az e közvetítéssel szembeni fellépésre a hozzáférhetővé tétel időpontjától kezdődően lehetősége van, függetlenül attól, hogy a tényleges átvitelre hol és mikor kerül sor.[35]

A nyilvánosság jelenlétét illetően az EUB vonatkozó ítélkezési gyakorlatából két követelmény emelhető ki.

- A közvetítésnek meghatározatlan, de viszonylag jelentős számú lehetséges címzettet kell megcéloznia. E feltétel rendszerint teljesül egy olyan weboldal esetében, amely elvileg valamennyi internetfelhasználó számára elérhető.[36]
- A közvetítéssel megcélzott nyilvánosságnak „új nyilvánosságnak" kell lennie. Ami az interneten történő elérhetővé tételt illeti, az EUB álláspontja szerint a közvetítés nem új nyilvánosság felé irányul, amikor az a nyilvánosság számára már közzétett, egy másik internetes oldalon, szabadon hozzáférhető műre vonatkozik. Ugyanis ilyen helyzetben a közvetítés – legalábbis potenciálisan – ugyanazt a nyilvánosságot célozza, mint az eredeti hozzáférhetővé tétel, vagyis az internetfelhasználók összességét.[37]

Az EUB szerint az internetfelhasználók ezen szabadsága korlátját jelenti az, hogy az új nyilvánosság kritériumának alkalmazásakor nem a műhöz ténylegesen hozzáférő közönséget kell figyelembe venni, hanem csak a szerzői jog jogosultja által az eredeti közvetítés engedélyezésekor figyelembe vett nyilvánosságot. Ellenben ha a művet hozzáférhetővé tették, de a jogosult hozzájárulása nélkül, a jogosult semmilyen nyilvánosságot nem vett figyelembe, valamennyi új hozzáférhetővé tétel tehát szükségképpen új közönséget céloz meg, és ezért azokat a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítésnek" kell tekinteni.

Nem kell azonban vizsgálni, hogy új nyilvánosságnak szánják-e a közvetítést abban az esetben, ha azt sajátos, azaz az eredeti közvetítéshez használttól eltérő műszaki eljárás segítségével valósítják meg.[38] Ilyen esetben tehát mindig a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett nyilvánossághoz közvetítés valósul meg.

---

34 GS Media-ítélet, 35. pont.
35 Svensson és társai-ítélet, 19. pont.
36 Svensson és társai-ítélet, 22. pont.
37 Svensson és társai-ítélet, 24–27. pont.
38 2014. április 10-i ACI Adam és társai-ítélet, C-435/12, EU:C:2014:254, 37. és 39. pont.

Az EUB mindkét ügyben rámutatott, hogy az „új" közönség részére közvetítés kapcsán már Svensson és társai-ítéletében[39] kimondta, hogy ilyen közönség alatt az a közönség értendő, amelyet a szerzői jog jogosultjai az eredeti közvetítés engedélyezésekor nem vettek figyelembe. GS Media-ítéletében hangsúlyozta, hogy e határozatok megerősítik a valamely weboldalon szabadon hozzáférhetővé tett művek szerzői jogi jogosultjai engedélyének fontosságát a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésére figyelemmel, hiszen e rendelkezés éppen azt írja elő, hogy a szerzői jog jogosultjának a mű nyilvánossághoz közvetítésére irányuló minden egyes cselekményt engedélyeznie kell.[40]

A fenti ítéletekből összegezhető, hogy a valamely internetes oldalon olyan védett művekhez vezető hiperlinkek elhelyezése, amelyeket egy másik internetes oldalon a mű szerzői jogi jogosultjának engedélyével tettek hozzáférhetővé, nem minősíthető a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítésnek". E tekintetben az EUB megállapította, hogy attól kezdve, hogy e mű szabadon hozzáférhető azon az internetes oldalon, amelyhez a hiperlink hozzáférést biztosít, úgy kell tekinteni, hogy amikor e mű szerzői jogi jogosultjai e közvetítést engedélyezték, az internetezők egészét vették figyelembe közönségként, és így a kérdéses közvetítési cselekmény nem új közönség felé irányult. Ugyanakkor, ilyen engedély hiányában, ezekből az ítéletekből nem vonható le ugyanez a következtetés.[41]

IV. A „nyilvánossághoz közvetítés" sajátos kérdései a Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ügyben

Az eljárás során az eljáró bíróságok, de felek is több alkalommal is felvetették az ügy tényállási elemeinek a GS Media-ügyhöz meglehetősen hasonló voltát. Ez a részbeni egyezőség a Rechtbank Midden-Nederland előzetes döntéshozatal iránti kérelmében is megjelenik, mivel az előterjesztett első és második kérdés részben azonos a GS Media-ítélet alapjául szolgáló kérdésekkel. Az alapvető különbség azonban az, hogy míg a GS Media az általa üzemeltetett weboldalon helyezett el jogosulatlanul megszerzett képeire mutató hiperlinkeket, addig a Stichting Brein kontra J. F. Wullems-ügyben nem saját weboldalon helyeztek el hiperlinkeket, hanem J. F. Wullems médialejátszóra telepített hiperlinkeket tartalmazó kiegészítőket.

Emiatt kérdezte a holland bíróság azt, hogy fennáll-e a nyilvánossághoz közvetítés az olyan szoftverváltozatot tartalmazó multimédia-lejátszó forgalmazása esetében, amellyel a szerzői jog jogosultjának hozzájárulása nélkül digitális tartalmakat terjesztő weboldalak felé irányítják tovább a végső felhasználót. Az előterjesztő bíróság további kétségei azonban nem a műszaki eszközre vagy a többszöröző berendezésre, hanem a szerzői jog védelmére

[39] Svensson és társai-ítélet, 24. és 31. pont.
[40] GS Media-ítélet, 43. pont.
[41] GS Media-ítélet, 42. és 43. pont.

és az ezzel ellentétes magatartás jogellenességére vonatkoztak arra az esetre, ha a végső fogyasztó megszakítás nélküli adatfolyamban *(streaming)* és a jogosult engedélye nélkül kap olyan, védelem alatt álló digitális tartalmakat, amelyeket egy hiperlinken keresztül ér el.

Ehhez kapcsolódva kell megjegyezni, hogy az EUB ITV Broadcasting és társai-ügyben hozott ítélete csak a digitális tartalmak általában hang- vagy képanyag formájában, megszakítás nélküli adatfolyam vagy streaming útján – a különböző berendezések tárolóhelyére történő felvétel vagy átmásolás nélkül, csak az adatok ideiglenes rögzítése útján – való hozzáférhetőségéről szólt.[42] Az ITV Broadcasting és társai-ügyben a TVCatchup televíziós adások olyan internetalapú közvetítési szolgáltatását kínálta, amelyek lehetővé tették a felhasználók számára, hogy interneten keresztül „élőben" vehessék térítésmentesen a televíziós műsorokat. A kereskedelmi televíziós műsorsugárzók műsoraik lényegében egyidejű interneten keresztül továbbközvetítése miatt indítottak a TVC-vel szemben keresetet.

A Stichting Brein kontra J. F. Wullems-ügyben megállapításra került, hogy a közvetítés lehetővé tételét vagy megvalósítását szolgáló berendezések egyszerű biztosítása önmagában véve nem képez az irányelv értelmében vett „közvetítést".

Az EUB SGAE-ítéletében a szállodai szobákban található tévékészülékek biztosítása kapcsán ugyanakkor megállapította, hogy bár a „tárgyi eszközök egyszerű rendelkezésre bocsátása" önmagában véve nem képez „közvetítést", azonban a sugárzott művekhez való hozzáférést a közönség számára műszakilag teszi lehetővé. Így ha a szálloda az ily módon rendelkezésre bocsátott televíziókészülékek útján jeleket közvetít az e létesítmény szobáiban megszálló vendégek részére, az nyilvánossághoz közvetítésnek minősül, függetlenül a vett jelek közvetítésének technikai módszerétől.[43]

A Stichting Brein kontra J. F. Wullems-ügy azonban nem a közvetítést lehetővé tevő vagy annak megvalósítására szolgáló tárgyi eszközök „egyszerű" rendelkezésre bocsátásáról szólt, mivel J. F. Wullems magatartása következményeinek teljes tudatában végezte azoknak a kiegészítő moduloknak az általa forgalmazott „filmspeler" multimédia-lejátszóra történő előzetes telepítését, amelyek kifejezetten lehetővé tették annak megvásárlói számára, hogy hozzáférjenek a megszakítás nélküli adatfolyam útján közvetítő weboldalakon a szerzői jogi jogosultak engedélye nélkül közzétett védett művekhez, és megjelenítsék e műveket televízió-képernyőjükön.[44] Ez tette lehetővé a közvetlen kapcsolat létesítését a jogellenesen másolt műveket közvetítő weboldalak és a multimédia-lejátszó készülékek megvásárlói között. Ez a tevékenység nem hasonlítható az irányelv (27) preambulumbekezdése által említett a tárgyi eszközök egyszerű rendelkezésre bocsátásához, mivel a tényállás szerint a megszakítás nélküli adatfolyam útján közvetítő weboldalakat a közönség nem tudja könnyen beazonosítani, és e weboldalak többsége gyakran változik.

[42] ITV Broadcasting és társai-ítélet.
[43] 2006. december 7-i SGAE-ítélet, C-306/05, EU:C:2006:764, 46. pont.
[44] SGAE-ítélet, 42. pont.

Miként az EUB ítéletében megállapította, az olyan multimédia-lejátszó rendelkezésre bocsátását, amely az előzetesen rátelepített kiegészítő modulokra tekintettel, strukturált menük segítségével olyan, az említett modulok által tartalmazott linkekhez való hozzáférést tesz lehetővé, amelyeket ha e multimédia-lejátszó távirányítója segítségével aktiválnak, annak felhasználói számára közvetlen hozzáférést nyújt a szerzői jogi jogosultak engedélye nélkül közzétett, védelem alatt álló művekhez, a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítésnek" kell tekinteni.[45]

Az EUB ítéletében foglaltak szerint a nyilvánossághoz közvetítés joga lefedi valamely műnek minden olyan nyilvánossághoz közvetítését vagy továbbközvetítését, amikor a nyilvánosság nincs jelen a közvetítés kiindulópontjául szolgáló helyszínen, legyen szó akár vezetékes, akár vezeték nélküli közvetítésről, ideértve a sugárzást, vagyis a földfelszíni televíziós adásba foglalt művek olyan továbbközvetítését, amelyet az eredeti műsorsugárzó szervezettől eltérő szervezet valósít meg, amely az e szervezet által előfizetők rendelkezésére bocsátott internetes adatfolyam útján történik, melynek során az előfizetők a fenti szervezet szerverére csatlakozva a földfelszíni műsorsugárzás vételi területén található, vagyis az előfizetők jogszerűen foghatják az adást televíziókészülékükön. Ha egy adott mű többszörös felhasználás tárgya, minden egyes, specifikus technikai módon történő közvetítését vagy továbbközvetítését a mű szerzője főszabály szerint köteles egyenként engedélyezni.[46]

A Stichting Brein álláspontja szerint a Bíróság ítélkezési gyakorlata által megkövetelt két együttes feltétel, a „közvetítés cselekménye" és a „nyilvánosság" teljesült, továbbá – mivel az ítélkezési gyakorlat is megerősítette azt, hogy a „közvetítési cselekmény" fogalmát kiterjesztően kell értelmezni, – úgy vélte, hogy a *filmspeler* készülék a nyilvánosság számára történő „hozzáférhetővé tételt" eredményez, vagyis az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „közvetítési cselekmény" valósul meg. Hivatkozott továbbá az EUB Svensson és társai-ítéletének azon megállapítására, hogy egy weboldalon olyan védett művekre mutató kattintható linkek biztosítása, melyeket más weboldalon mindenféle korlátozás nélkül közzétettek, az előbbi oldal ügyfeleinek közvetlen hozzáférést kínál az említett művekhez anélkül, hogy meghatározó lenne, hogy az említett személyek éltek-e e lehetőséggel vagy sem (Svensson és társai-ítélet,18. pont).[47]

Álláspontja szerint az „új" közönséget illetően az ügyben nem releváns, hogy nem J. F. Wullems, hanem az egyedi szoftverfájlokat kínáló üzemeltető tette a nyilvánosság számára hozzáférhetővé a hiperlinkeket.

J. F. Wullems úgy vélte, hogy nincs szó „közvetítési cselekményről", véleménye szerint a készülékek a végső fogyasztónak való értékesítésükkor hiperlinkekkel rendelkező kiegészítőket nem tartalmaznak, és egy hiperlink önmagában még nem minősül a nyilvánossághoz közvetítésnek.

[45] Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 42.pont.
[46] Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 35. pont.
[47] Svensson és társai-ítélet,18. pont.

A főtanácsnok indítványában a jogvita kereteit az alábbiakban foglalta össze.

a) J. F. Wullems nyereségszerzési céllal olyan multimédia-lejátszókat értékesített, amelyekre olyan weboldalakra mutató hiperlinkeket telepített, amelyek szabadon és ingyenesen kínálnak a szerzői jog által védett digitális tartalmakhoz való hozzáférést. Ezt más tartalmak tekintetében is felkínálták, amelyek nyilvános terjesztését az eredetileg közvetítő személy szintén nem engedélyezte – pl. bizonyos sportesemények élő közvetítése esetén – amelyek nem rendelkeznek szigorú értelemben vett szerzői jogi védelemmel, mivel „a sportesemények nem tekinthetők a szerzői jogi irányelv értelmében műnek minősíthető szellemi alkotásoknak".[48]

b) A szerzői jogok jogosultjai vagy nem engedélyezték a nyilvánossághoz közvetítést, vagy azt előfizetéssel hozzáférhető meghatározott oldalak tekintetében adták meg.

c) A felhasználók önállóan megszerezhetik az azon weboldalakra vezető hiperlinkeket tartalmazó kiegészítőket *(add-ons)*, amelyeken a szerzői jog jogosultjainak hozzájárulása nélkül szabad hozzáférést biztosítanak a védelem alatt álló művekhez; valamint

d) e weboldalak anélkül is elérhetők az interneten, hogy J. F. Wullems által kínált médialejátszókra szükség lenne.[49]

Véleménye szerint a hiperlinkek és a nyilvános közvetítés közötti kapcsolat tekintetében a 2001/29 irányelvvel összefüggésben az EUB által a GS Media-ítéletben adott pontosításokra a korábbi ítéletekre történő utalással kell hivatkozni.[50]

Összefoglalva az EUB korábbi ítéleteiben tett megállapításait:

a) „Hozzáférhetővé tételnek" minősül a védett művekre mutató, kattintható linkek biztosítása, amely magatartás „közvetítési cselekményt" mutat. Az közvetítésben megcélzott közönség az általános értelemben vett internethasználók köre volt, mivel a linkek olyan, védelem alatt álló művekre irányultak, amelyeket minden korlátozás nélkül másik internetes oldalon közzétettek.

b) E fogalom a védelem alatt álló művek közvetítésének valamennyi formájára vonatkozik, függetlenül az alkalmazott technikai eszköztől és eljárástól[51], valamint

c) az a megdönthető vélelem áll fenn, hogy az interneten a jogosultak engedélye nélkül közzétett műre irányító hiperlink elhelyezése a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítést" eredményez, ha azt nyereségszerzési céllal teszik.[52]

Az EUB szerint a védelem alatt álló mű nyilvánossághoz közvetítésének fogalma vagy azt követeli meg, hogy az addig alkalmazott műszaki eljárástól eltérő különös eljárással végezzék azt, vagy ennek hiányában egy „új közönség" számára terjesszék, és ilyennek tekintendő

48 Football Association Premier League és társai-ítélet, 98. pont.
49 Indítvány I., 40. pont.
50 Svensson és társai-ítélet, 16. pont; 2015. november 19-i SBS Belgium-ítélet, C-325/14, EU:C:2015:764, 15. pont; Reha Training-ítélet, 37. pont.
51 Reha Training-ítélet, 38. pont.
52 Indítvány II., 42. pont.

az a nyilvánosság, amelyet a szerzői jog jogosultjai még nem vehettek figyelembe, amikor az eredeti (korlátozott) terjesztést engedélyezték. Miként erre az EUB a Svensson-ügyben rámutatott „…abban az esetben, ha a kattintható link lehetővé teszi a linket tartalmazó weboldal felhasználói számára a védett műveket magában foglaló weboldal által alkalmazott műszaki intézkedés megkerülését, annak érdekében, hogy a hozzáférést csupán az előfizetőikre korlátozzák, és ekképpen olyan beavatkozást jelent, mely nélkül az említett felhasználók nem érhetnék el a közvetített műveket, e felhasználók összességét új nyilvánosságnak kell tekinteni, amelyet a szerzői jog jogosultjai az eredeti közvetítés engedélyezésekor nem vettek figyelembe, és ennek folytán a jogosultak engedélye szükséges az ilyen nyilvánossághoz közvetítéshez".[53]

Döntő jelentőséggel az bír, ha a művet úgy bocsátják a közönség rendelkezésére, hogy annak tagjai, a nyilvánosságot alkotó személyek hozzáférhessenek a digitális tartalomhoz, nem pedig az, hogy e személyek tényleg kihasználják a lehetőséget, amint arra a 2006. december 7-i SGAE-ítélet figyelmeztet.[54]

Ahhoz azonban, hogy a „tárgyi eszköz" az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítés" fogalma alá tartozzon, szükséges, hogy a védett művek ténylegesen nyilvánossághoz közvetítésre kerüljenek.[55]

IV.1. A „tárgyi eszköz" kérdéséhez

A Stichting Brein kontra J. F. Wullems-ügy tényállásában megállapítást nyert, hogy a „filmspeler" multimédia-lejátszót viszonylag sokan vásárolták meg. A közvetítés a lejátszó internetkapcsolattal rendelkező potenciális vevőinek egészét vette célba. A védett művekhez az interneten keresztül történő, megszakítás nélküli adatfolyam útján történő közvetítés keretében e személyek egyidejűleg hozzáférhetnek. Ily módon e közvetítés meghatározatlan számú lehetséges címzett felé irányul, és viszonylag jelentős számú egyént foglal magában.[56] Ebből következően e közvetítéssel a védett műveket ténylegesen az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz" közvetítik.

Az EUB a Stichting Brein kontra J. F. Wullems-ügyben kimondta, hogy amikor megállapításra kerül, hogy az a személy, aki védett művekhez kínál közvetlen hozzáférést, tudta vagy tudnia kellett, hogy az általa elhelyezett hiperlink az interneten jogellenesen közzétett műhöz nyújt hozzáférést, úgy kell tekinteni, hogy e link elhelyezése az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítést" képez. Ugyanez a helyzet abban az esetben is, amikor e link lehetővé teszi azon internetes oldal használói számára, amelyen e link található, azoknak a műszaki intézkedéseknek a megkerülését, amelyeket

53 A Svensson és társai-ítélet 31. pontja. Idézi az indítvány I. 43. pontja, lábjegyzetek 34. pont.
54 SGAE-ítélet, 43. pont.
55 ITV Broadcasting és társai-ítélet, 31. pont.
56 ITV Broadcasting és társai-ítélet, 35. és 36. pont.

az az oldal léptetett életbe, ahol a védett mű található, annak érdekében, hogy a hozzáférés lehetőségét kizárólag az előfizetői részére korlátozva biztosítsa, hiszen ilyen esetben a link elhelyezése szándékos beavatkozásnak minősül, amely nélkül az említett felhasználók nem tudnának a művekhez hozzáférni. Amikor a hiperlinkek elhelyezését haszonszerzési célból teszik, az ilyen elhelyezést megvalósító személytől elvárható, hogy elvégezze a szükséges ellenőrzéseket annak érdekében, hogy meggyőződjön arról, hogy az érintett mű nem jogellenesen lett-e közzétéve azon az internetes oldalon, amelyre az említett hiperlinkek vezetnek, és ily módon vélelmezhető, hogy ezen elhelyezés teljesen tudatosan történt, az említett mű jellegénél és annak interneten való közzétételét illetően a szerzői jogi jogosult esetleges engedélyének hiányánál fogva.[57] Amennyiben e vélelmet nem sikerül megdönteni, az a cselekmény, ami abból áll, hogy az interneten jogellenesen közzétett műhöz vezető hiperlinket helyeznek el, az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítésnek" minősül.[58] Az ügy tényállása alapján egyébként nem volt kétséges, hogy a „filmspeler" multimédia-lejátszó értékesítését teljes mértékben annak tudatában végezték, hogy a lejátszóra előzetesen telepített, hiperlinkeket tartalmazó kiegészítőmodulok az interneten jogellenesen közzétett művekhez biztosítottak hozzáférést. Az e multimédia-lejátszóra vonatkozó reklámok arra hívták fel a potenciális vevők figyelmét, hogy a készülék segítségével a tévéképernyőn többek között az interneten jogellenesen hozzáférhető audiovizuális tartalmak tekinthetők meg – ingyenesen és egyszerűen.

Az eljárás során nem volt vitatott, hogy a multimédia-lejátszót azzal a céllal kínálták, hogy abból hasznot húzzanak, hiszen az e lejátszó árát a megszakítás nélküli adatfolyam útján közvetítő oldalakon a szerzői jogi jogosultak engedélye nélkül rendelkezésre álló, védett művekhez való közvetlen hozzáférés fejében fizették meg. Az ilyen multimédia-lejátszó fő vonzereje a potenciális vásárlók számára éppen abban rejlett, hogy arra olyan kiegészítőmodulok vannak telepítve, amelyek lehetővé teszik a felhasználók számára az olyan oldalakhoz való hozzáférést, amelyeken szerzői jogi védelem alatt álló filmeket bocsátanak rendelkezésre e jog jogosultjainak engedélye nélkül.[59] Következésképpen az EUB megállapította, hogy az ilyen multimédia-lejátszók értékesítése az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítést" képez.[60]

J. F. Wullems az XBMC szoftver felhasználói felületére telepítette az olyan weboldalakra irányító hiperlinkeket tartalmazó kiegészítőket *(add-ons)*, amelyek szabad hozzáférést biztosítanak a szerzői jog által védett művekhez. J. F. Wullems a link szolgáltatásán kívül azt is tudta – vagy tudnia kellett –, hogy ezek közül 14 kiegészítő olyan digitális tartalmak felé irányuló kapcsolatot tartalmaz, amelyeket a szerzői jog jogosultjainak engedélye nélkül vagy olyan feltételhez kötött engedélyek alapján töltöttek fel az internetre, hogy csak bizonyos

[57] Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 49. pont.
[58] GS Media-ítélet, 49–51. pont.
[59] Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 51. pont.
[60] Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 52. pont.

személyek férhetnek hozzá előfizetéssel, megrendeléssel vagy igénybevétel alapján fizetendő műsorszolgáltatás egyéb módjaival. Nyilvánvaló, hogy J. F. Wullems nyereségszerzési céllal járt el azáltal, hogy multimédia-lejátszóit értékesítette.

Az ügy tényállását a GS Media-ügy tényállásával összevetve meg kell állapítani, hogy a J. F. Wullems-ügy a multimédia-lejátszók értékesítéséről, a GS Media-ügyből hiányzó kiegészítő tényező fennállásáról szól.

Az értékesítés és a hiperlinkek valamilyen weboldalra történő telepítése nem összehasonlítható jelenségek. Bár a nyilvánossághoz közvetítés fogalma tágan értelmezhető, mégsem terjedhet addig, hogy a multimédia-lejátszókat is felölelje. A *filmspeler* multimédia-lejátszó értékesítése a 2001/29 irányelv (27) preambulumbekezdése által hivatkozott „tárgyi eszköz" fogalmának felel meg. A *filmspeler* csak lehetővé teszi a közvetítést, de nem azonos azzal.[61]

J. F. Wullems a készülékekben egymástól elválaszthatatlanul kínálta a *hardvert* és a *szoftvert*, amelyek ahhoz szükségesek és közvetlenül ahhoz vezetnek, hogy a vásárlók a szerzői jogok védelem alatt álló művekhez a jogosultak hozzájárulása nélkül interneten hozzáférhessenek. A védett művek megjelenítése és hallhatóvá tétele az internetoldalakra mutató hiperlinkekkel rendelkező kiegészítők telepítésének következtében volt lehetséges, amelyet J. F. Wullems az XBMC szoftveren valósított meg. Az XBMC szoftver felhasználói felületére az ilyen oldalakra irányító kiegészítőkkel feltelepített menük által a *filmspelert* használó tévénézők olyan internetezőkké váltak, akik meglátogathatják a weboldalakat.[62] J. F. Wullems szolgáltatása a médialejátszók átadásával a közönség meghatározatlan számú tagja számára a hozzáférés azonnali lehetővé tételét jelenti.

A felhasználók szempontjából nincs jelentős különbség a védelem alatt álló művekre mutató hiperlinkek valamely weboldalon történő elhelyezése, és e hiperlinkek internetes alkalmazásra tervezett multimédia-lejátszókon történő elhelyezése között ahhoz, hogy a felhasználók ezzel nehézségek nélkül, közvetlenül és azonnal elérjenek olyan digitális tartalmakat, amelyekhez a hozzáférést szerzőik nem engedélyezik. Az ilyen védett tartalmakhoz irányító linkek biztosítása és a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétel a két magatartásnak olyan közös eleme, amelynek látszólag járulékos és kisegítő jellege nem rejtheti el azt, hogy tevékenységei arra irányulnak, hogy a védelem alatt álló műveket a hiperlink aktiválásával bárki igénybe vehesse.

A hiperlinkek, bármilyen módon vagy műszaki eljárással telepítik is azokat, arra szolgálnak, hogy harmadik felek számára lehetővé tegyék a hálózatra – a tárgyi ügyben, jogellenesen – „feltöltött" digitális tartalmakhoz való hozzáférést. A hiperlinkekkel megvalósuló nyilvánossághoz közvetítés során bővül azon lehetséges felhasználók elérhetőségének köre, akik számára olyan működési módokat szolgáltatnak, amelyben korábban úgy választották ki a digitális tartalmak megjelenítését lehetővé tévő weboldalakat, hogy azért nem fizettek.

[61] Az indítvány I. 46. pontjához fűzött 35. lábjegyzet.
[62] Az indítvány I. 50. ponthoz fűzött 38. lábjegyzet.

J. F. Wullems a védelem alatt álló művek nyilvánossághoz közvetítésében a beavatkozást szándékosan és az abban rejlő következmények teljes tudatában valósította meg. Ez a termékét megjelenítő reklámok példáiból is kitűnik: „soha többet nem fizet filmekért, sorozatokért, sportért ... (előfizetési díj, plug and play) a Netflix ideje már elmúlt!"[63]

Az EUB-nek a Rechtbank Midden-Nederland részére ítéletében adott válasza szerint az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz közvetítés" fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az kiterjed az olyan multimédia-lejátszó értékesítésére is, mint az olyan lejátszó, amelyre előzetesen olyan, interneten is elérhető kiegészítőmodulokat telepítettek, amelyek a nyilvánosság számára szabadon hozzáférhető olyan weboldalakra mutató hiperlinkeket tartalmaznak, amelyeken szerzői jogi védelem alatt álló műveket tesznek hozzáférhetővé e jog jogosultjainak engedélye nélkül.[64]

V. A „nyilvánossághoz közvetítés sajátos kérdései a Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL-ügyben

V.1. Az előzmények, az EUB korábbi ítéletei

A kérdést előterjesztő bíróság azt kívánta megtudni, hogy nyilvánossághoz közvetítésnek minősül-e az, ha a weboldal-üzemeltető olyan, szerzői jogi védelem alatt álló műveket tartalmazó fájlok megtalálását teszi lehetővé, amelyeket valamely *peer-to-peer* hálózaton megosztásra kínálnak azzal, hogy az e fájlokra vonatkozó metaadatokat indexálja és keresőmotort működtet. Továbbá felvetette azt a kérdést is, hogy a *peer-to-peer* hálózatok indexálóoldalainak üzemeltetőit az e hálózatok igénybevétele során megvalósított szerzői jogi jogsértések miatt terheli-e felelősség. Tekinthető-e úgy, hogy e jogsértések maguktól az üzemeltetőktől erednek, ami közvetlen felelősségük fennállását jelentené. Ha közvetlenül nem is terheli őket felelősség, kötelezhetőek-e arra, hogy a weboldalaikhoz való hozzáférést letiltsák, ami végső fokon a közvetett felelősség egyik formáját jelentené?

A jelen ügyben felvetődött problémakör a „nyilvánossághoz közvetítés" kérdésében lényegesen különbözik a művek interneten keresztüli nyilvánossághoz közvetítésének jogára vonatkozó, az EUB által ítéleteiben többször felhívott két korábbi, a Svensson és társai- és a GS Media-ítélet alapjául szolgáló ügyektől, bár mindkét ügy szintén az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének értelmezésére irányult.

A Svensson és társai-ügyben[65] kereseti kérelmét N. Svensson és három újságírótársa a Retriever Sverige AB ellen terjesztette elő. Az eljárás tárgya az újságírók azon állítólagos sérelme miatt járó kár megtérítése volt, mely azáltal érte őket, hogy a társaság internetes

63 *Rose:* i. m. (6).
64 Wullems-ítélet, 53. pont.
65 2014. február 13-i Nils Svensson, Sten Sjögren, Madelaine Sahlman, Pia Gadd kontra Retriever Sverige AB C-466/12. sz. ügy, ECLI:EU:C:2014:76

honlapján olyan kattintható internetes hivatkozásokat, hiperlinkeket helyezett el, amelyek olyan újságcikkekre mutattak, melyek szerzői jogainak személyeik a jogosultjai.

Az EUB ítélete szerint nem minősül e rendelkezés szerinti nyilvánossághoz közvetítésnek egy internetes oldalon más internetes oldalon szabadon hozzáférhető művekre mutató kattintható linkek szolgáltatása.

A GS MEDIA-ügyben[66] a jogvita tárgya többek között a GS Media által üzemeltetett GeenStijl.nl internetes oldalon B. G. Dekker a *Playboy* magazin számára készült fényképeinek megtekintését lehetővé tevő, más honlapokra mutató hiperlinkeknek az elhelyezése volt.

A Sanoma és társai keresetet indítottak a Rechtbank Amsterdam (amszterdami bíróság) előtt arra való hivatkozással, hogy a GS Media a hiperlinkek és a szóban forgó fényképek egyike részletének a weboldalon történő elhelyezésével megsértette C. Hermès szerzői jogát, és jogellenesen járt el a Sanoma és társaival szemben, mivel e linkek elhelyezésével ezen oldal látogatóit arra hívták fel, hogy tekintsék meg a szóban forgó fényképeket, amelyek jogellenes módon kerültek elhelyezésre a Filefactory weboldalon. E linkek nélkül a fényképeket egyébként nem lehetett volna könnyen megtalálni.

Az eljárás során nem volt vitás, hogy a GS Media az általa üzemeltetett GeenStijl és a Filefactory weboldalon tárolt, vitatott fényképeket tartalmazó fájlokhoz vezető hiperlinkeket helyezett el haszonszerzési célból. Az sem volt vitás, hogy a Sanoma nem engedélyezte e fényképek interneten való közzétételét. A tényállás szerint a GS Media e körülménynek tudatában volt és így nem döntheti meg azt a vélelmet, hogy e linkek elhelyezésére az említett közzététel jogellenes mivoltának teljes tudatában került sor.

Az eljárás során a felek azt sem vitatták, hogy a Sanoma nem engedélyezte e fényképek interneten való közzétételét, és a GS Media e körülménynek tudatában volt. E határozatok indokolásaiból megállapítható, hogy azokkal az EUB csupán az olyan művekre mutató hiperlinkek elhelyezésével kapcsolatban foglalt állást, amelyeket korábban már valamely más internetes oldalon a jogosult hozzájárulásával szabadon hozzáférhetővé tettek.

Az EUB ítélete szerint ahhoz, hogy „nyilvánossághoz közvetítésnek" minősül-e valamely internetes oldalon olyan védett művekhez vezető hiperlinkek elhelyezése, amelyek egy másik internetes oldalon a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül szabadon hozzáférhetők, azt kell eldönteni, hogy e linkeket olyan személy helyezte-e el haszonszerzési cél nélkül, aki nem tudott vagy nem tudhatott e műveknek a másik internetes oldalon történt közzétételének jogellenes mivoltáról, vagy épp ellenkezőleg, e linkeket haszonszerzési célból helyezték el, amely esetben azt kell vélelmezni, hogy erről e személynek tudomása volt.

Az ezen ügyekben hozott, a felek, az észrevételeket előterjesztő tagállamok, az eljárás során az eljáró bíróságok által több alkalommal hivatkozott ítéletek az interneten már elérhető műveknek egy olyan személy által megvalósított másodlagos közvetítésére vonatkoztak, aki

[66] A 2016. szeptember 8-i, GS Media BV és a Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker, C-160/15. sz. ügy, ECLI:EU:C:2016:644.

maga is állít elő online tartalmat, míg a Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL-ügy egy *peer-to-peer* hálózat keretében megvalósított eredeti közvetítésre vonatkozik. Ezért az EUB által a fenti két ügyben elfogadott érvelés a jelen ügyben közvetlenül nem alkalmazható.

* * *

Az ügy tényállása szerint a Ziggo és az XS4ALL előfizetőinek jelentős része töltött le médiafájlokat a TPB online megosztóplatform segítségével. Ezt a platformot jelentős számú személy használta, mivel a TPB üzemeltetői online megosztóplatformjukon több tízmillió „*peerről*" számoltak be. Ebben a tekintetben a közlés legalábbis e platform valamennyi felhasználóját érintette. Ezek a felhasználók bármikor és egyidejűleg hozzáférhettek az e platformon megosztott, védelem alatt álló művekhez. Ily módon e közvetítés meghatározatlan számú potenciális címzett felé irányult, és jelentős számú személyt foglalt magában.[67] Ebből következően a védelem alatt álló műveket ténylegesen az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „nyilvánossághoz" közvetítették.

A TPB az egyik legnagyobb és legismertebb, zenei műveket és filmművészeti alkotásokat tartalmazó fájlokat megosztó weboldal. E megosztás díjmentesen és e művek túlnyomó része esetén a szerzői jogok megsértésével valósul meg.

V. 2. A peer-to-peer hálózatok

Az internetet egymástól függetlenül működő számítógépek hálózataként hozták létre, e modellben a tartalmat valamilyen szerveren tárolják, amelyet a felhasználók „kliensnek" nevezett számítógépeik és internetes böngészőik segítségével tekinthetnek meg. Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokra vonatkozó jogszabályokat főbb jellemzőiket tekintve e modell működéséhez igazították, előírva, hogy a közvetítőszolgáltatókat a tartalmakért nem terheli felelősség, ugyanakkor azt is, hogy a jogellenes tartalmak elleni küzdelem terén bizonyos együttműködési kötelezettségeik vannak (McFadden-ítélet).

A *peer-to-peer* hálózatok más elv szerint szerveződtek. E modellben minden egyes felhasználó számítógépe, azaz valamennyi egység *(peer)* nemcsak kliens, amely információkat kap, hanem szerver is, amely tárolja és a többi egység számára hozzáférhetővé teszi az információkat. A hálózat decentralizált, mivel kizárólag az összekötött *peer* szerverek képezik egy adott időpontban a hálózatot, amelynek különböző alkalmazási területei vannak, mint például az online levelezőrendszer, a távközlés, a szoftverforgalmazás, sőt katonai alkalmazások. A legelterjedtebb felhasználása a fájlmegosztás. Különböző jellegű fájlokat lehet megosztani, többek között olyanokat, amelyek szerzői jogi védelem alá nem tartozó adato-

[67] Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 45. pont; Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL Internet BV-ítélet, 42. pont.

kat, a jogosultak hozzájárulásával, sőt akár maguk a szerzők által terjesztett műveket, lejárt védelmi idejű vagy pedig szabad felhasználású műveket tartalmaznak.

A tényállás szerint azonban a TPB hálózatán megosztott fájlok meghatározó többségükben védett, a jogosultak hozzájárulása nélkül terjesztett műveket tartalmaztak. Ennek indokául szolgálhat, hogy a legális tartalmak saját terjesztési csatornákkal bírnak, míg a *peer-to-peer* hálózatokat gyakran olyan tartalmak megosztására használják, amelyek másként a nyilvánosság számára nem lennének ingyenesen hozzáférhetőek. Néhány ilyen hálózatot kifejezetten a szerzői jogok visszaélésszerű megkerülése céljából hoztak létre.

Ez a technológia egy, az interneten szabadon elérhető szoftver segítségével ugyanannak, a kis részekre tördelt fájlnak több *peer* számítógépről való letöltését teszi lehetővé. A letöltött fájl töredezettségének köszönhetően a szerverként funkcionáló, a letöltés forrásául szolgáló *peer* számítógépek, valamint azok internetkapcsolatai nem telítettek, így valamennyi olyan kliensszámítógép, amely letölti a fájlt, automatikusan egy olyan szerverré válik, amely ezt a fájlt más felhasználók rendelkezésére bocsátja.

Az ügy elemzése során az egyes letöltések – a hátterüket képező műszaki eljárásoktól független – lényeges jogi tartalmának keresése szempontjából jelentős a weboldalak által a *peer-to-peer* hálózatokon történő fájlmegosztásban játszott szerepe, mivel valamennyi *peer-to-peer* hálózat használata azon alapul, hogy a kívánt fájl letöltéséhez lehet-e találni rendelkezésre álló egységeket. Ezen információk a TPB-hez hasonló weboldalakon találhatók, amelyek nemcsak keresőmotort, hanem gyakran az e fájlokban található, különböző kategóriákba rendezett alkotásokat tartalmazó jegyzékeket is kínálnak.

V. 3. Nyilvánossághoz közvetítés a peer-to-peer hálózatokban

A nyilvánossághoz közvetítés jogára vonatkozó rendelkezések és az EUB tárgybani ítélkezési gyakorlata főbb elemeinek a *peer-to-peer* hálózatokkal összefüggésében való vizsgálata során rögzíteni kell, hogy amennyiben szerzői jogi védelem alatt álló műveket valamely *peer-to-peer* hálózaton megosztanak, e művek nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele valósul meg.

Ennek elemeire mutat rá a főtanácsnoki indítvány:

- A hálózathasználók számítógépein oly módon állnak rendelkezésre a művek, hogy azokat bármely más felhasználó letölthesse. Az a tény, hogy a *BitTorrent* rendszerben az ezeket az alkotásokat tartalmazó fájlok részekre tördeltek, és különböző számítógépekről részenként tölthetőek le, lényegtelen műszaki jellemző. Ugyanis a szerzői jogi védelem tárgyát nem a fájl, hanem a mű képezi. A műveket a maguk teljességében teszik hozzáférhetővé és továbbítják a felhasználók felé, akik e műveket szintén a maguk teljességében töltik le.
- A TPB-hálózathoz hasonló, nyílt *peer-to-peer* hálózat lehetséges felhasználóinak köre meghatározatlan, és viszonylag jelentős számú személyből áll.

– Függetlenül attól, hogy sajátos műszaki eljárásról van szó, az új nyilvánosságra vonatkozó kritérium is teljesül, a szerzők hozzájárulása nélkül megosztott művek tekintetében mindenképpen. Ugyanis az új nyilvánosság kritériumát a szerző által a hozzájárulás megadásakor figyelembe vett nyilvánosság viszonylatában kell értékelni.[68] Márpedig ha a mű szerzője nem járult ahhoz hozzá, hogy a művét *peer-to-peer* hálózaton megosszák, az említett hálózat felhasználói fogalmilag új nyilvánosságot alkotnak.[69]

További kérdés az, hogy a *peer-to-peer* hálózaton belül az ott megosztott művek nyilvánossághoz közvetítése annak felhasználóitól vagy az indexálóoldal üzemeltetőjétől ered.

A felhasználók azzal, hogy a fájlmegosztó szoftvert *(BitTorrent*-kliens) számítógépükre telepítik és elindítják, továbbá azzal, hogy a TPB-re olyan *torrenteket* küldenek, amelyek lehetővé teszik a számítógépeiken lévő fájlok megtalálását, és azzal, hogy bekapcsolva hagyják ezeket a számítógépeket azért, hogy azok a hálózaton belül aktívak lehessenek, a birtokukban lévő műveket szándékosan a hálózat többi felhasználójának a rendelkezésére bocsátják.

Ezek a művek azonban nem lennének elérhetőek és a hálózat nem működhetne, vagy legalábbis működése sokkal bonyolultabb lenne, használata pedig kevésbé lenne hatékony az olyan, a TPB-hez hasonló weboldalak nélkül, amelyek lehetővé teszik a művek megtalálását és az azokhoz való hozzáférést. E weboldalak üzemeltetői tehát olyan rendszert építenek fel, amely lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy más felhasználók által rendelkezésre bocsátott művekhez hozzáférjenek. Mivel egy ilyen weboldal a *peer-to-peer* hálózatokon megtalálható tartalmak, azaz a hálózat felhasználói által megosztásra kínált művekre vonatkozó metaadatok felsorolására korlátozódik, a weboldal üzemeltetőjének elvileg semmilyen befolyása nincs egy adott műnek e hálózaton történő megjelenésére.

Az üzemeltető tulajdonképpen egy olyan közvetítő, amely a felhasználók számára a *peer-to-peer* hálózatokon lévő tartalmak megosztását teszi lehetővé. E körben csak addig nincs meghatározó szerepe az adott mű nyilvánossághoz való közvetítésében, amíg a mű jogellenes hozzáférhetőségéről nem bír tudomással, vagy amíg erről tudomást szerezve megfelelő gondossággal jár el annak orvoslása érdekében. Attól az időponttól kezdve azonban, amikor ez az üzemeltető tudomást szerez arról, hogy a hozzáférhetővé tételre a szerzői jogok megsértésével került sor, és nem jár el annak érdekében, hogy a műhöz való hozzáférést megszüntesse, magatartása úgy tekinthető, mint amely arra irányul, hogy kifejezetten lehetővé tegye e műnek a további jogellenes hozzáférhetővé tételét, és ezzel cselekvése szándékosnak tekinthető.

[68] Svensson és társai-ítélet, 24. pont; GS Media-ítélet, 37. és 42. pont.
[69] Indítvány II., 45–47. pont; GS Media-ítélet, 43. pont.

A weboldal üzemeltetője részéről e tudomásszerzésnek ténylegesnek kell lennie. Ez különösen akkor van így, amikor ezt az üzemeltetőt a jogok jogosultja az oldalán lévő információk jogellenességére kifejezetten figyelmeztette. Igy nem alkalmazható az ilyen weboldalra az EUB által a GS Media-ítéletben megállapított tudomásszerzésre vonatkozó vélelem, amely olyan személyekre vonatkozik, akik hiperlinket helyeztek el haszonszerzési célból.[70]

Meg kell tehát állapítani, hogy a hálózaton belül a szerzői jogok jogosultjainak hozzájárulása nélkül megosztott művek nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele – a hálózat felhasználóival egyidejűleg és együttesen – maguktól az üzemeltetőktől is ered, ha e jogellenességről tudnak, és nem lépnek fel e művekhez való hozzáférés megszüntetése érdekében.

A Stichting Brein kontra Ziggo BV és XS4ALL-ügyben az „új" közönséghez közvetítés körben kitűnik, hogy a TPB online megosztóplatform üzemeltetőit egyrészt tájékoztatták arról, hogy ez a platform, amelyet a felhasználók rendelkezésére bocsátanak és üzemeltetnek, a szerzői jogi jogosultak engedélye nélkül nyilvánosságra hozott művekhez ad hozzáférést, másrészt hogy ugyanezek az üzemeltetők e platformon elérhető blogokon és fórumokon kifejezetten kinyilvánítják azt a célkitűzésüket, hogy a védelem alatt álló műveket a felhasználók rendelkezésére bocsássák, és az utóbbiakat arra ösztönzik, hogy e művekről másolatokat készítsenek.[71]

Nem kétséges, hogy a TPB online platform üzemeltetőinek tudniuk kellett arról, hogy ez a platform a jogosultak engedélye nélkül nyilvánosságra hozott művekhez ad hozzáférést, tekintettel arra, a kérdést előterjesztő bíróság által kifejezetten hangsúlyozott körülményre, hogy a TPB online megosztóplatformon szereplő torrentfájlok nagyon nagy része mutat a jogosultak engedélye nélkül nyilvánosságra hozott művekre, így meg kell állapítani, hogy „új közönséghez" való közvetítésről van szó.[72]

Az ügyben jelentős körülménynek számít, hogy az online megosztóplatform rendelkezésre bocsátására és üzemeltetésére haszonszerzés érdekében kerül sor, hiszen ez a platform jelentős reklámbevételt termel.

A fenti megfontolások összességére a Stichting Brei kontra Ziggo BV és XS4ALL-ügyben az EUB-nek az előterjesztett kérdésre adott válasza szerint a 2001/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti „nyilvánossághoz közvetítés" fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az kiterjed az olyan megosztóplatform interneten történő rendelkezésre bocsátására és üzemeltetésére, amely a védelem alatt álló művekre vonatkozó metaadatok indexálásával és keresőmotor működtetésével e platform felhasználói számára lehetővé teszi, hogy e műveket megtalálják, és azokat egy *peer-to-peer* hálózat keretében megosszák.

[70] GS Media-ítélet, 51. pont.
[71] Stichting Brei kontra Ziggo BV és XS4ALL-ítélet, 44. pont.
[72] A Stichting Brei kontra Ziggo BV és XS4ALL-ítélet 45. pontja ebben az értelemben a Stichting Brein kontra Jack Frederik Wullems-ítélet, 50. pontjára utal vissza.

V. 4. A közvetítőszolgáltatóval szembeni ideiglenes intézkedés kérdéséhez

Keresetében a Stichting Brein elsődlegesen azt kérte, hogy kötelezzék a Ziggót és az XS4ALL-t a TPB online megosztóplatform doménneveinek és IP-címeinek a blokkolására annak megakadályozása érdekében, hogy ezeknek, az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatóknak a szolgáltatásait fel lehessen használni azon jogosultak szerzői és szomszédos jogainak megsértéséhez, akiknek érdekvédelmét a Stichting Brein látja el.

Az előterjesztő holland bíróság kérdése az volt, hogy jelent-e jogcímet a 2001/29 irányelv 8. cikkének (3) bekezdése és a 2004/48 irányelv 11. cikke az irányelv értelmében vett olyan közvetítőszolgáltatóval szembeni ideiglenes intézkedéshez, illetve az olyan közvetítő jogsértő magatartástól való eltiltásához, aki az első kérdésben ismertetett módon harmadik személyek számára jogsértés megvalósítását könnyíti meg? Ha közvetlenül nem is terheli őket felelősség, kötelezhetőek-e arra, hogy tiltsák le a weboldalaikhoz való hozzáférést, ami a közvetett felelősség egyik formáját jelentené?

Kérdését a holland bíróság az első kérdésre adandó nemleges válasz esetére tette fel, azonban az EUB az első kérdésre adott válaszára tekintettel a második kérdést nem válaszolta meg. Másként fogalmazva, az EUB e kérdést ítéletében – annak összefüggéseiben – válaszolta meg.

Az EUB döntését tiszteletben tartva azonban, mivel ez a kérdés – beágyazottságára, tárgyi ügyben való összefüggéseire tekintettel – jelentősnek minősül, a továbbiakban – részben az EUB fenti ítéletében, tárgybani ítélkezési gyakorlatában meglévő közös elemek és az ügyben kelt főtanácsnoki indítványban foglaltak alapján – megpróbálunk a kérdésre lehetséges választ keresni.

A kérdésben említett a 2001/29 irányelv 8. cikkének (3) bekezdését, és a 2004/48 irányelv 11. cikkét illetően

A 2004/48 irányelv (23) preambulumbekezdése szerint az egyéb intézkedések, eljárások és jogorvoslatok sérelme nélkül a jogosultak számára lehetővé kell tenni, hogy a jogsértéstől való eltiltást kérelmezzenek olyan közvetítő személyek ellen, akinek szolgáltatásait harmadik személy veszi igénybe a jogosult szellemitulajdon-jogának megsértése érdekében. Erre az eljárásra a tagállamok joga vonatkozik. A szerzői jogok és a szomszédos jogok megsértését illetően a 2001/29/EK irányelv átfogó harmonizációt biztosít, amely azonban a 2001/29/EK irányelv 8. cikkének (3) bekezdésében foglaltakat nem érinti.

A kérdés az volt, hogy a 2001/29 irányelv 8. cikkének (3) bekezdése akkor is kínál-e jogalapot az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatóval szembeni ideiglenes intézkedés elrendeléséhez arra való kötelezése érdekében, hogy letiltsa felhasználóinak valamely *peer-to-peer* hálózat olyan indexálóoldalához való hozzáférését, amelyen keresztül a szerzői jogi jogsértések megvalósultak, ha maga a weboldal üzemeltetője az említett hálózaton hozzáférhetővé tett műveket a nyilvánossághoz nem közvetíti.

Az irányelv 8. cikkének (3) bekezdése szerint a szerzői jogok jogosultjai kérelmezhetik az ideiglenes intézkedést olyan közvetítőszolgáltatóval szemben, akinek a szolgáltatásait harmadik személy szerzői jogaik megsértése céljából veszi igénybe.

Megállapításra került, hogy az alperesek – mint internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatók – közvetítőnek minősülnek, és hogy szolgáltatásaikat harmadik személyek a szerzői jogok megsértése céljából veszik igénybe. Ez a megosztás a szerzői jogok megsértésének minősül. A kérelmezett intézkedés azonban nemcsak a szerzői jogi jogsértést megvalósító felhasználókat, hanem a TPB weboldalát is érintené, amely erre figyelemmel a jövőben szolgáltatásait nem kínálhatná az alperesek közvetítésével az internethez csatlakozott felhasználóknak.

Az EUB UPC Telekabel Wien-ítéletében[73] az ilyen intézkedés elrendelhetőségét – amelyben az ügy tárgya egy arra irányuló kérelem volt, hogy a kábelszolgáltatót kötelezzék arra, hogy ügyfelei részére blokkolja a hozzáférést az alperesek egyes filmalkotásait engedélyük nélkül hozzáférhetővé tevő weboldalhoz – elfogadta. A kérdésre, hogy elrendelhető-e egyáltalán ideiglenes intézkedés egy olyan internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatóval szemben, aki nem a szerzői jogot súlyosan megsértő weboldal üzemeltetőjének, hanem csak az e weboldalhoz hozzáférő felhasználóknak biztosít internet-hozzáférést, az EUB válasza az volt, hogy az a személy, aki valamely weboldalon védelem alatt álló műveket tesz hozzáférhetővé a jogosultak engedélye nélkül, az e műveket megtekintő személyek internet-hozzáférést biztosító szolgáltató társaságának szolgáltatásait használja. Az olyan, hozzáférést nyújtó szolgáltató, mint a UPC Telekabel, amely ügyfelei részére hozzáférést biztosít a valamely harmadik fél által interneten hozzáférhetővé tett műveihez, olyan közvetítőszolgáltató, amelynek szolgáltatásait a szerzői jog vagy a szomszédos jogok megsértése céljából veszik igénybe.

Az EUB hangsúlyozta, hogy az irányelv, amelynek az a célja, hogy a jogosultak számára magas szintű védelmet biztosítson, nem követeli meg, hogy a szerzői jogot sértő személy és azon közvetítőszolgáltató között, akivel szemben az ideiglenes intézkedés elrendelhető, konkrét jogviszony álljon fenn, sőt annak bizonyítása sem szükséges, hogy a hozzáférést biztosító szolgáltató ügyfelei valóban megtekintik a harmadik fél weboldalán elérhető, védelem alatt álló műveket.

A UPC Telekabel-ügyben egy olyan weboldalhoz való hozzáférés letiltásáról volt szó, amelynek esetében az EUB úgy találta, hogy a szerzői jog megsértése az üzemeltetőtől is ered, mivel a nyilvánosság számára jogellenesen hozzáférhetővé tett művek az érintett weboldalon megtalálhatóak voltak, és azokat a felhasználók erről az oldalról töltötték le.

A Stichting Brein kontra Ziggo és XS4ALL-ügyben teljesen más a helyzet, mivel amennyiben megállapításra kerül, hogy maga a TPB a nyilvánossághoz nem közvetít műveket a szerzői jogok jogosultjainak hozzájárulása nélkül, abból nem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a *peer-to-peer* hálózat felhasználói számára internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatók szolgáltatásait a szerzői jogok megsértése céljából veszi igénybe.

[73] UPC Telekabel Wien GmbH kontra Constantin Film Verleih GmbH, és Wega Filmproduktionsgesellschaft mbH C-314/12. sz. ügy, ECLI:EU:C:2013:781.

Az irányelv 8. cikkének (3) bekezdése alapvetően az ideiglenes intézkedés tárgya és a szerzői jogi jogsértés közötti kapcsolat fennállását feltételezi, így a weboldalt letiltó intézkedéshez azt is meg kell állapítani, hogy a weboldal üzemeltetőjét a közvetítő – az ideiglenes intézkedés címzettje – szolgáltatásainak segítségével megvalósított szerzői jogi jogsértés miatt felelősség terheli. Ezzel a feltétellel ez az üzemeltető az irányelv szerinti, a szerzői jogot sértő harmadik félnek minősül. Amennyiben ez az üzemeltető maga nem végez a szerző kizárólagos jogai alá tartozó cselekményt, e jogsértés csak közvetett lehet. Figyelemmel azonban arra, hogy a jogsértések e típusáért fennálló felelősség az uniós jog szintjén nem került harmonizálásra, ezért azt a nemzeti jogban kifejezetten elő kell írni. Annak vizsgálata, hogy a belső jogukban létezik-e ilyen felelősség, a nemzeti bíróságok feladata.[74]

Amennyiben ez a felelősség valamely *peer-to-peer* hálózat indexálóoldalának üzemeltetője esetében megállapítható, úgy kell tekinteni, hogy ezen üzemeltető olyan internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatók szolgáltatásait veszi igénybe, amelyek ügyfelei fájlokat osztanak meg ezen a hálózaton.

Ezt a megállapítást nem kérdőjelezi meg az a tény, hogy a weboldal olyan tárhelyszolgáltatást nyújtó szolgáltatók közé tartozhat, amelyeknek a tárolt információkért való felelőssége főszabály szerint kizárt.[75] Mivel ez a mentesség feltételes, kizárólag akkor lehet alkalmazni, ha a szolgáltatónak nem volt tudomása a tárolt információk vagy ezen információk alapján végzett tevékenység jogellenességéről, azzal, hogy amint e jogellenességről tudomást szerez, haladéktalanul intézkedik az érintett információk eltávolításáról vagy az ahhoz való hozzáférés megszüntetéséről.

A Stichting Brein kontra Ziggo és XS4ALL-ügyben megállapítható, hogy mivel a *peer-to-peer* hálózat indexálóoldalának üzemeltetője tudott vagy értesült arról, hogy a hálózat felhasználói által küldött *torrent*fájlok lehetővé teszik a hálózaton a szerzői jogi jogosultak engedélye nélkül hozzáférhetővé tett művek megosztását, és nem intézkedett e fájlok eltávolításáról, ezen információk miatt közvetve felelősségre vonható. Az üzemeltetőnek a TPB hozzáférhetővé tételéből eredő szerzői jogi jogsértések miatti felelősségének megállapíthatósága a 2000/31 irányelv 14. cikkével nem ellentétes.

V.5. A weboldalhoz való hozzáférés letiltásának az alapvető jogokkal való összhangja

Az EUB UPC Telekabel Wien-ítéletében foglaltak szerint az irányelv 8. cikkének (3) bekezdése alapján hozott intézkedéseknek összhangban kell lenniük az alkalmazandó alapvető jogokkal.[76] Az EUB ezen ítéletében részletesen vizsgálta az olyan intézkedés megfelelőségének kérdését, amely elrendeli, hogy tiltsák le az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltató szolgáltatásainak igénybevevői számára a szerzői jogok megsértéséért felelősnek talált web-

[74] Indítvány II., 65. pont.
[75] 2000/31 irányelv, 14. cikk (1) bekezdés.
[76] UPC Telekabel Wien-ítélet, 45. és 46. pont.

oldalhoz való hozzáférést.[77] Ezt az intézkedést az alapvető jogokra tekintettel az három feltétel kikötésével fogadta el.[78]

1. Az ideiglenes intézkedés címzettjének lehetővé kell tenni, hogy megválassza az ideiglenes intézkedésben foglaltaknak való megfelelés érdekében megteendő műszaki intézkedéseket, és hogy mentesüljön e kötelezettségei alól, ha bizonyítja, hogy annak érdekében minden elvárható intézkedést megtett. Ezek a nemzeti jogban előírt feltételek, amelyek betartásának vizsgálata a nemzeti bíróságok feladata.
2. A meghozott intézkedések szükségtelenül nem foszthatják meg az internetfelhasználókat attól a lehetőségtől, hogy a rendelkezésre álló információkhoz megengedett módon hozzáférjenek.
   Az ilyen intézkedés jogszerűségének értékelését eseti alapon kell elvégezni, az intézkedés és az ebből következő, információhoz való hozzáféréstől való megfosztás, továbbá az e weboldalon keresztül elkövetett szerzői jogi jogsértések jelentősége és súlyossága közötti arányosság elemzésével.
   A Stichting Brein által szolgáltatott információk szerint a TPB esetében az ezen weboldalról elérhetővé tett fájlok több mint 90%-a olyan műveket tartalmazott, amelyeket a szerzői jogok jogosultjainak engedélye nélkül tettek a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, továbbá a TPB üzemeltetőit többször figyelmeztették az oldalukon lévő információk jogellenességére, és többször felszólították azok eltávolítására, amit ők kifejezetten elutasítottak. Erre tekintettel az internetfelhasználóknak az információkhoz való hozzáféréstől való megfosztása az elkövetett szerzői jogi jogsértések jelentőségével és súlyosságával mindenképpen arányosnak tűnik. Az előirányzott intézkedés arányosságával kapcsolatos végleges elemzést a nemzeti bíróságoknak kell elvégezniük.
3. Az intézkedésnek azt a hatást kell elérnie, hogy megakadályozza vagy legalább nehezen kivitelezhetővé tegye a védelem alatt álló művek engedély nélküli megtekintését, ily módon is komolyan visszatartsa az ideiglenes intézkedés címzettjének szolgáltatásait igénybe vevő internetfelhasználókat a számukra a szerzői jog megsértésével hozzáférhetővé tett művek megtekintésétől. Másként fogalmazva, az intézkedésnek a szerzői jogi jogsértések megszüntetésére és megelőzésére kell irányulnia, és e célkitűzés érdekében észszerűen hatékonynak kell lennie.

* * *

[77] UPC Telekabel Wien-ítélet, 46–63. pont.
[78] UPC Telekabel Wien-ítélet, 64. pont.

Az EUB ítélkezési gyakorlata szerint a szellemi tulajdon védelmét nem kell abszolút jelleggel biztosítani, vagyis nem szükséges, hogy az előirányzott intézkedés teljes mértékben megszüntesse a szerzői jogi jogsértéseket. Elegendő ugyanis, ha komolyan visszatartja az internetfelhasználókat az ilyen jogsértések elkövetésétől azáltal, hogy nehezen kivitelezhetővé teszi azokat.[79] E kritériumoknak az EUB McFadden-ítélete szerint még egy olyan intézkedés is megfelelne, amely közvetlenül nem akadályozza meg a szerzői jogi jogsértéseket, csak azt követeli meg a felhasználóktól, hogy az internet-hozzáféréshez azonosítsák magukat.[80]

A Stichting Brein kontra Ziggo és XS4ALL-ügyben az alpereseknek komoly kétségei voltak a TPB weboldalához való hozzáférés letiltására irányuló intézkedés hatékonyságát illetően. Véleményük szerint ez az intézkedés nem lenne hatékony, mivel ezek a művek más eszközök segítségével is megtalálhatók és megoszthatók az interneten, továbbá, az internetes cím letiltására irányuló intézkedést bármelyik tájékozott internetfelhasználó könnyedén kijátszhatja.

Az ilyen weboldalhoz való hozzáférés letiltása azonban a felhasználók többsége számára megakadályozná vagy megnehezítené az e hálózaton hozzáférhetővé tett művek megtalálását, és így azoknak a szerzői jogot sértő módon történő letöltését.

Az EUB a Scarlet Extended-ügyben már vizsgált egy olyan, hatékonyabb intézkedést, amely a *peer-to-peer* hálózatokon jogellenesen megosztott művekkel kapcsolatos teljes internetforgalom letiltásának elrendelésére vonatkozik. Az ilyen intézkedést elutasította, és megállapította, hogy ez rendkívül nagy terhet jelentene az internet-hozzáférést nyújtó szolgáltatók számára, és túlzott mértékben avatkozna be a felhasználók jogaiba.[81]

A közvetítőszolgáltatók 2000/31 irányelvben megállapított felelősség alóli mentességei az ezen irányelv által létrehozott[82] különböző érdekek közötti egyensúly egyik elemének minősülnek. Ezen egyensúly keretében a közvetítőszolgáltatók e mentességekért cserébe nemcsak hogy nem segíthetnek elő semmilyen jogsértést, hanem még e jogsértések elkerülése és megelőzése érdekében együtt is kell működniük. Nem hivatkozhatnak arra, és ezáltal nem vonhatják ki magukat e kötelezettség alól azzal, hogy ezen intézkedések túlságosan korlátozó jellegűek, vagy nem hatékonyak.

Az irányelv 8. cikkének (3) bekezdése jogalapot kínál a közvetítőszolgáltatóval szembeni ideiglenes intézkedés elrendeléséhez arra való kötelezése érdekében, hogy letiltsa a felhasználói valamely *peer-to-peer* hálózat indexálóoldalához való hozzáférését, amennyiben e weboldal üzemeltetője e hálózat felhasználói által elkövetett szerzői jogi jogsértések miatt felelősségre vonható, feltéve, hogy ezen intézkedés arányos az elkövetett szerzői jogi jogsértések jelentőségével és súlyosságával, aminek vizsgálata a nemzeti bíróság feladata.

---

79 UPC Telekabel Wien-ítélet, 61–63. pont.

80 2016. szeptember 15-i Tobias Mc Fadden kontra a Sony Music Entertainment Germany GmbH, C-484/14. sz. ítélet, ECLI:EU:C:2016:689, 95. és 96. pont.

81 2011. november 24-i Scarlet Extended-ítélet, C-70/10, EU:C:2014:771, 38–52. pont.

82 2000/31 irányelv, (41) preambulumbekezdés.

VI. Összegzés

A kérdés a fentiek kapcsán továbbra is az, hogy a technikai fejlődésből fakadó, rendkívül gyorsan változó társadalmi élethelyzeteket és a szellemi tulajdon terén a jogi szabályozás adta bizonytalanságokat a jogalkalmazás miként tudja viszonylag rövid időn belül áthidalni.

Mivel a jogalkotástól az élethelyzetek részletekig menő szabályozása nem várható el, és az a szabályozandó viszonyok rendkívül gyors változása miatt nem is indokolt az esetek jelentős részében, a meglévő szabályozás aktuális értelmezésére feltétlenül szükség van, és ehhez végső soron egy eszköz marad, a bírósági jogértelmezés.

E körben az EUB jogalkalmazása és jogértelmezése meghatározó. A jogvitát végső fokon a nemzeti bíróságok valahogy eldöntik, néhány esetben azonban mindenképpen szükség van arra, hogy a tagállami bíróságok az előttük folyamatban lévő jogvita keretében az uniós jog értelmezésére vonatkozó kérdéseket terjesszenek az EUB elé, és kérdéseikre az aktuális időnek megfelelő választ kapjanak. Az EUB jogértelmezése a tartalmilag hasonló kérdésben eljáró más nemzeti hatóságokat és a bíróságokat is köti.

*Dr. Millisits Endre**

PORTO/PORT KONTRA PORT CHARLOTTE, AVAGY VÉGSŐ DÖNTÉS ELŐTT AZ EURÓPAI BÍRÓSÁG A FÖLDRAJZI ÁRUJELZŐK ÉS AZ EURÓPAI UNIÓS VÉDJEGYEK KÖZÖTTI NÉHÁNY KONFLIKTUS KÉRDÉSÉBEN

2017. május 18-án ismertté vált indítványában Manuel Campos Sánchez-Bordona főtanácsnok azt javasolja az Európai Bíróságnak, hogy térjen el a Törvényszék ítéletében foglaltaktól, és helyezze hatályon kívül az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO) határozatát a C-56/16. P. sz., az EUIPO kontra Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto (IVDP)-ügyben.

Szokatlannak tűnhet, hogy a végső döntés megszületése előtt ismertetünk egy olyan ügyet, amely az Európai Bíróság előtt még folyamatban van, már csak azért is, mert a főtanácsnok indítványa nem köti a Bíróságot, tehát a végső döntés részben vagy egészében eltérhet az indítványtól.

Az ügyben egymásnak feszülő érdekeket és szempontokat azonban már most, ebben a stádiumban is érdemes szemügyre venni, hiszen az információáramlás felgyorsult viszonyai között a nagyközönség részére a rendelkezésre állnak, könnyen elérhetők az előzmények, a felek érvei és ellenérvei, valamint a főtanácsnok indítványának részletei.[1]

A portói bor

A „portói bor" Portugália Alto Douro borvidékén szigorú módszertani előírások betartásával évszázadok óta készített likőrbor.

A portói borra vonatkozó PORTO avagy PORT nem tekinthető fajtanévnek, hanem olyan eredetmegjelölés, amelynek oltalma érdekében Portugália számos nemzetközi megállapodást kötött arra törekedve, hogy a termőterületen kívül bárhol előállított borokat ne lehessen jogszerűen portóinak nevezni. Magyarország is kötelezte magát, hogy nem engedi az „oportó", „oportói" stb. szavak használatát, elsősorban magyar borokkal kapcsolatban, fajtanévként sem. Az addig Magyarországon hagyományosan „Oportónak", „Kékoportónak" nevezett borokat manapság inkább „Portugieser", „Blauer portugieser" néven hozzák forgalomba.[2]

---

* A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Nemzetközi Védjegyosztályának nyugalmazott osztályvezetője, a Magyar Védjegy Egyesület elnökségi tagja.

1 *http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190794&pageIndex=0&doclang=HU&mode=req&dir=&occ=first&part=1.*

2 *https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Port%C3%B3i_bor&action=edit&section=10*

A földrajzi árujelzők szabályozásának rendszere az Európai Unió jogában

Jelenleg az EU-ban a földrajzi árujelzők oltalmával kapcsolatos európai uniós, illetve nemzeti jogalkotási hatáskörök nagymértékben függnek attól, hogy mi a földrajzi árujelző oltalma alatt álló termék jellege.

Mint ismeretes, a szőlészeti és borászati termékek tekintetében[3] (hasonlóan a mezőgazdasági termékekhez és élelmiszerekhez[4] az európai oltalmi rendszer kizárólagos, míg a szeszes italok tekintetében az uniós oltalom és a nemzeti oltalom párhuzamos.[5]

A közösségi földrajzi árujelző az Európai Unió minden tagállamára kiterjedő oltalmat nyújt a jogosultaknak.

Magyarország tekintetében a földrajzi árujelzők oltalma területén három, egymás mellett működő és egymást kiegészítő – esetenként kizáró – rendszerben (a nemzeti, a közösségi, valamint a Lisszaboni, más néven nemzetközi oltalmi rendszerben) vagyunk érdekeltek.[6]

A földrajzi árujelzők és a védjegyek közötti lehetséges konfliktusok

A földrajzi árujelzők és a védjegyek közötti lehetséges konfliktusokról „A védjegytörvény magyarázata" című kommentár a következőket írja:

„A földrajzi árujelzők és a védjegyek konfliktusából – legalábbis a lajstromozás kérdésében – főszabály szerint az előbbiek kerülnek ki győztesen. Ez alól kivételt jelent az a ritka eset, amikor egy földrajzi árujelző lajstromozásának az jelenti akadályát, amikor egy korábbi védjegy hírnevére és hosszú ideje tartó használatára tekintettel épp a földrajzi árujelző használata lenne megtévesztő az érintett termékek származása vonatkozásában. Egyebekben még a jóhiszeműen bejelentett korábbi védjegyek sem képeznek lajstromozást kizáró okot a velük ütköző földrajzi árujelzőkkel összefüggésben; ilyen esetekben a jog általában a két megjelölés együttélését teszi lehetővé. Ha azonban egy földrajzi árujelzőt már lajstromoztak, a későbbi ütköző védjegybejelentéseket minden esetben el kell utasítani. Annak

[3] Az Európai Parlament és a Tanács 1308/2013/EU rendelete (2013. december 17.) a mezőgazdasági termékpiacok közös szervezésének létrehozásáról, és a 922/72/EGK, a 234/79/EK, az 1037/2001/EK és az 1234/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről: *http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:347:0671:0854:hu:PDF*.

[4] Az Európai Parlament és a Tanács 1151/2012/EU rendelete (2012. november 21.) a mezőgazdasági termékek és az élelmiszerek minőségrendszereiről: *http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:343:0001:0029:hu:PDF.*

[5] Az Európai Parlament és a Tanács 110/2008/EK rendelete (2008. január 15.) a szeszes italok meghatározásáról, megnevezéséről, kiszereléséről, címkézéséről és földrajzi árujelzőinek oltalmáról, valamint az 1576/89/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről: *http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:039:0016:0054:HU:PDF*; Az Európai Parlament és a Tanács 251/2014/EU rendelete (2014. február 26.) az ízesített borászati termékek meghatározásáról, megnevezéséről, kiszereléséről, jelöléséről és földrajzi árujelzőinek oltalmáról és az 1601/91/EGK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről: *http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:02014R0251-20140327*.

[6] *http://www.hipo.gov.hu/hu/szakmai-oldalak/foldrajzi-arujelzo.*

megállapításakor, hogy a védjegyként lajstromoztatni kívánt megjelölés ütközik-e a földrajzi árujelzővel, az árujegyzék és a földrajzi árujelzőhöz kapcsolódó termék közötti hasonlóságot, valamint az oltalom terjedelme kapcsán elmondottakat kell figyelembe venni."[7]

A PORT/PORTO kontra PORT CHARLOTTE- ügy

Az alapul fekvő jogvitában az Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto, IP (a továbbiakban: IVDP) áll szemben a Belső Piaci Harmonizációs Hivatallal (OHIM, azóta az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala, EUIPO). Az EUIPO a PORT CHARLOTTE megjelölésnek whiskyárujegyzékkel történt bejelentését európai uniós védjegyként lajstromozta, majd a lajstromozást követően elutasította az IVDP által benyújtott, e védjegy törlése iránti kérelmet (főtanácsnok, 2. pont).

A Törvényszék részben helyt adott az IVDP által az EUIPO határozata ellen előterjesztett keresetnek, amely mindkét fél részéről fellebbezést eredményezett:

a) az EUIPO szerint a megtámadott ítéletben a Törvényszék tévesen állapította meg, hogy az oltalom alatt álló eredetmegjelölésekre vonatkozóan a nemzeti jog (jelen ügyben a portugál jog) is irányadó, és

b) az IDVP szerint a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot az EUIPO azon álláspontjának megerősítésével, amely a PORT CHARLOTTE védjegynek az oltalom alatt álló PORTO/PORT eredetmegjelöléssel való összeegyeztethetőségét részesíti előnyben (főtanácsnok, 3. pont).

A jogvita előzményei

2006. október 27-én a Bruichladdich Distillery Co. Ltd. (a továbbiakban röviden: Bruichladdich) a PORT CHARLOTTE közösségi védjegy lajstromozását kérte a Nizzai Megállapodás szerinti 33. osztályba tartozó alkoholtartalmúitalok-árujegyzékkel. 2007. október 18-án 5421474. szám alatt lajstromozták a PORT CHARLOTTE szóvédjegyet, és azt a Közösségi Védjegyértesítő 2007. október 29-i 60/2007. számában meg is hirdették. Az IVDP 2011. április 7-én ennek a védjegynek a törlése iránt nyújtott be kérelmet az EUIPO-nál a 207/2009 rendelet 8. cikkének (4) bekezdésével együttesen értelmezett 53. cikk (1) bekezdésének *c)* pontja, az 53. cikk (2) bekezdésének *d)* pontja, valamint a 7. cikk (1) bekezdésének *c)* és *g)* pontjával együttesen értelmezett 52. cikk (1) bekezdésének *a)* pontja alapján. A Bruichladdich cég – a törlési kérelemre reagálva – „whiskyre" korlátozta vitatott PORT CHARLOTTE védjegyének árujegyzékét (főtanácsnok, 15–16. pont).

Az IVDP törlési kérelmének alátámasztására a PORTO és a PORT oltalom alatt álló eredetmegjelölésre hivatkozott, amelyeket, állítása szerint, egyrészt valamennyi tagállam-

[7] *Faludi Gábor, Lukácsi Péter* (szerk.): A védjegytörvény magyarázata, XV. fejezet, 2.4. pont. HVG-ORAC Kiadó, 2014.

ban oltalomban részesít a portugál jog több rendelkezése és a 491/2009 rendelet 118*m*. cikkének (2) bekezdése, és másrészt amelyeket az eredetmegjelölések oltalmára és nemzetközi lajstromozására vonatkozó, 1958. október 31-én elfogadott Lisszaboni Megállapodás felülvizsgált és módosított szövege alapján Franciaországban, Olaszországban, Cipruson, Magyarországon, Portugáliában és Szlovákiában lajstromoztak, és amelyek ezen országokban oltalomban részesülnek (főtanácsnok, 17. pont).

2013. április 30-án a törlési kérelmet az EUIPO törlési osztálya elutasította. Ezt követően 2014. február 2-án az IVDP megtámadta a törlési osztály határozatát az EUIPO fellebbezési tanácsa előtt. Azonban az EUIPO negyedik fellebbezési tanácsa 2014. július 8-án hozott határozatával a fellebbezés alapjául szolgáló három jogalapot elutasította (főtanácsnok, 19–20. pont).

A EUIPO fellebbezési tanácsa megállapította, hogy a borokra vonatkozó, oltalom alatt álló eredetmegjelölések oltalmát kizárólag a 491/2009 rendelet[8] szabályozza, és ezért az oltalom kérdése az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik. A fellebbezési tanács megállapította továbbá, hogy a PORTO oltalom alatt álló eredetmegjelölés csak bor tekintetében részesül oltalomban, azonban a bor mint áru a whiskyhez mint áruhoz nem hasonlít – következésképpen a PORT CHARLOTTE védjegy nem a portói borra utal. Mindehhez a fellebbezési tanács hozzátette, hogy szükséges annak vizsgálata, hogy a „Porto" vagy a „Port" földrajzi elnevezés rendelkezik-e hírnévvel, mert a vitatott védjegy nem utalt azokra, és azokat nem is használja (főtanácsnok, 21. pont).

Másodszor a fellebbezési tanács úgy vélte, hogy az oltalom alatt álló PORTO eredetmegjelölést a WIPO a Lisszaboni Megállapodás keretében 1983. március 18-án, 682. számon lajstromozta. Megerősítette, hogy e lajstromozás csak a „porto" kifejezést (és nem a „port" kifejezést) részesítette oltalomban – nemcsak Portugáliában –, azonban a „porto" betűcsoport nem része a vitatott PORT CHARLOTTE védjegynek (főtanácsnok, 22. pont).

Harmadszor: a fellebbezési tanács véleménye szerint a vitatott védjegy nem tett egyidejűleg utalást egy – létező vagy nem létező – Port Charlotte nevű helyre, sem pedig „Oporto" (Porto) városára, és nem téveszthette meg a közönséget azon áruk földrajzi származása tekintetében, amelyekre vonatkozik (főtanácsnok, 23. pont).

A Törvényszék ítélete

A Törvényszék az EUIPO negyedik fellebbezési tanácsának az Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto, IP és a Bruichladdich Distillery Co. Ltd közötti törlési eljárással kapcsolatban 2014. július 8-án hozott határozata (R 946/2013-4. sz. ügy) ellen benyújtott kereset tárgyában 2015. november 18-én hozott ítéletet.

[8] A Tanács 491/2009/EK rendelete (2009. május 25.) a mezőgazdasági piacok közös szervezésének létrehozásáról, valamint egyes mezőgazdasági termékekre vonatkozó egyedi rendelkezésekről szóló 1234/2007/EK rendelet („az egységes közös piacszervezésről szóló rendelet") módosításáról: *http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A02009R0491-20090624.*

Az ítéletben hatályon kívül helyezte az EUIPO negyedik fellebbezési tanácsának az Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto, IP és a Bruichladdich Distillery Co. Ltd közötti törlési eljárással kapcsolatban 2014. július 8-án hozott határozatát (R 946/2013-4. sz. ügy). A Törvényszék az EUIPO-t kötelezte a költségek viselésére, ideértve a fellebbezési tanács előtti eljárásban felmerült költségeket is. Az ítélet rendelkező részének 4. pontja szerint a Bruichladdich Distillery maga viseli saját költségeit.[9]

Az egyes törlési jogalapok tekintetében a Törvényszék az alábbiakat állapította meg.

A Törvényszék ítélete először is az alábbiakban foglalta össze a felperes által hivatkozott egyetlen ténybeli és további öt jogi jellegű jogalapot.

1. Az első jogalapjával a felperes vitatta az EUIPO vitatott határozatában tett azon megállapítást, miszerint Porto város portugál neve Oporto, és nem Porto.
2. A második jogalappal kapcsolatban a felperes kifogásolta, hogy a fellebbezési tanács figyelmen kívül hagyta, miszerint a „porto" és a „port" szavakat a portugál jog eredetmegjelölésként oltalomban részesítette, azok földrajzi jelzésnek minősülnek.
3. A harmadik jogalappal kapcsolatban a felperes kifogásolta, hogy a fellebbezési tanács tévesen ítélte meg, hogy a borokra vonatkozó eredetmegjelölések oltalmát kizárólag a 491/2009 rendelet szabályozza, emellett a nemzeti jog nem.
4. A negyedik jogalappal kapcsolatban a felperes azt állította, hogy a megtámadott határozat sérti a 207/2009 rendeletnek az ugyanezen rendelet 8. cikkének (4) bekezdésével együttesen értelmezett 53. cikke (1) bekezdésének *c)* pontját, amennyiben a PORTO és a PORT eredetmegjelölés mind a portugál jog, mind pedig az uniós jog alapján biztosítja a jogosultja számára azt, hogy megtiltsa a későbbi védjegy használatát.
5. Az ötödik jogalapjával a felperes a 207/2009 rendeletnek az ugyanezen rendelet 7. cikke (1) bekezdésének *g)* pontjával együttesen értelmezett 52. cikke (1) bekezdése *a)* pontjának megsértésére hivatkozik.
6. A hatodik jogalapjával a felperes a 207/2009 rendeletnek az ugyanezen rendelet 7. cikke (1) bekezdésének *c)* pontjával együttesen értelmezett 52. cikke (1) bekezdése *a)* pontjának megsértésére hivatkozott.

A Törvényszék úgy ítélte meg, hogy együttesen kell megvizsgálni az első, a második és a harmadik jogalapot, nevezetesen a következőkről van itt szó: az első, az Oporto névvel kapcsolatos ténybeli hibára alapított jogalapról; a második, arra alapított jogalapról, hogy a „porto" és a „port" kifejezés földrajzi jelzésként önmagában oltalomban részesül, és nem „egyenértékű kifejezésként"; valamint a harmadik, arra alapított jogalapról, hogy a borokra vonatkozó eredetmegjelölések oltalmát nem kizárólag a 491/2009 rendelet szabályozza, hanem a nemzeti jog is.

A Törvényszék részben helyt adott az IVDP által az EUIPO határozata ellen előterjesztett keresetnek, és ez ellen mindkét fél fellebbezett.

[9] *http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:007:FULL&from=HU.*

A Törvényszék elutasította az első jogalapot, amely a 491/2009 rendelet 118*m*. cikke (2) bekezdése *a)* pont *i.* alpontjának megsértésére vonatkozott anélkül, hogy állást foglalt volna egyrészt az olyan likőrborok, mint a portói, másrészt pedig a whisky közötti hasonlóságról vagy annak hiányáról (a Törvényszék ítélete, 67, pont).

A második jogalap tekintetében a Törvényszék osztotta az EUIPO fellebbezési tanácsának álláspontját: „…[a] szóban forgó, oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel szemben a vitatott védjegy nem kifejezetten egy borra utal, hanem a Charlotte női utónévre, amely közvetlenül társul a 'port' alkotóelemhez, amelynek elsődleges jelentése több európai nyelvben, ideértve az angolt és a portugált is, a kikötő, nevezetesen a tenger vagy a folyó mellett található hely. Ezért – amint arra a fellebbezési tanács a megtámadott határozat 24. pontjában helyesen rámutatott – a PORT CHARLOTTE megjelölést logikai és fogalmi egységként összességében tekintve úgy értelmezi az érintett vásárlóközönség, mint amely egy Charlotte nevű személy nevét viselő kikötőt nevez meg anélkül, hogy közvetlen kapcsolatot állítana fel a PORTO vagy a PORT eredetmegjelöléssel vagy a portói borral. Amint arra a beavatkozó fél hivatkozik, ez annál is inkább igaz, mivel a 'charlotte' kifejezés a vitatott védjegy legfontosabb és legnagyobb megkülönböztetőképességgel rendelkező eleme, ez vonja azonnal magára az érintett vásárlóközönség figyelmét. Ez nem a 'charlotte' elemtől különböző vagy elválaszthatatlan elemként határozza meg a 'port' alkotóelemet, hanem mint az említett kifejezéshez közvetlenül kapcsolódó, azon üzenetet közvetítő jelzőként, hogy a vitatott védjegy a tenger vagy a folyó partján található helyre utal. Ezen értékelés érvényes az Unió valamennyi olyan átlagfogyasztójára, akik legalább minimális angol vagy valamely újlatin nyelv ismeretével rendelkeznek" (a Törvényszék ítélete, 71. pont).

A harmadik jogalap tekintetében a Törvényszék az előző jogalapnál írtakra utalt viszsza annak megállapítása érdekében, hogy a vitatott védjegy használata nem tartalmazza a PORTO vagy a PORT eredetmegjelöléssel való, a 491/2009 rendelet 118*m*. cikke (2) bekezdésének *b)* pontja értelmében vett „visszaélés[t], utánzás[t] vagy utalás[t]". A Törvényszék szerint tehát a 491/2009 rendelet 118*m*. cikk (2) bekezdés *b)* pontjának megsértésére alapított kifogást szintén el kell utasítani (a Törvényszék ítélete, 77. pont).

A Törvényszék továbbá elutasította a a felperes azon kifogását, amely szerint a megtámadott határozat ellentétes a hasonló, a portói borra irányuló felszólalási ügyekben az EUIPO által kialakított határozathozatali gyakorlattal. Ezzel kapcsolatban a Törvényszék emlékeztetett arra, hogy az említett kötelezettséget és elvet össze kell egyeztetni a jogszerűség tiszteletben tartásával, amiből az következik, hogy senki nem hivatkozhat a más javára esetlegesen elkövetett jogsértésre azonos határozat meghozatala érdekében. Így az a személy, aki közösségi védjegy törlésének megállapítását kéri, nem hivatkozhat az EUIPO előtt az olyan határozathozatali gyakorlat alkalmazására, amely ellentétes a 207/2009 rendeletben támasztott követelményekkel, vagy amely jogellenes határozat elfogadásához vezet (a Törvényszék ítélete, 78. és 79. pont).

Az ötödik jogalap tekintetében a Törvényszék nem találta hibásnak a fellebbezési tanács azon álláspontját, miszerint a vitatott PORT CHARLOTTE védjegy nem téveszthetí meg a közönséget az áruk földrajzi származása tekintetében, mivel a „port" kifejezés nem egy földrajzi területet jelöl meg, és a vitatott védjegy nem azon területhez kapcsolódik, ahol a felperes áruit előállítják. A megtévesztés még kevésbé valószínű, mivel a fogyasztó könnyen felismeri, hogy az áru whisky, az említett áruk jellegzetességeitől eltérő jellegzetességekkel (a Törvényszék ítélete, 85. és 86. pont).

A hatodik jogalapot is elutasította a Törvényszék, mondván: „…a felperes nem bizonyította, hogy az említett kifejezés már híres vagy ismert földrajzi helyet jelöl meg az érintett vásárlóközönség számára a whisky tekintetében, és fennáll arra az igény, hogy e kifejezés földrajzi eredetjelzőkénti elérhetőségét fenntartsák más, ugyanolyan származású whiskygyártók számára. Éppen ellenkezőleg, a felperes maga is elismerte, hogy eredetileg elállt attól, hogy felhozza a 207/2009 rendelet 7. cikke (1) bekezdésének *c)* pontja szerinti feltétlen kizáró okot, mivel nem volt tudomása róla, hogy a vitatott védjegy ilyen különleges helyre utal. Ehhez hasonlóan a felperes nem bizonyította, hogy a vitatott védjegy alkalmas arra, hogy más whiskykre vonatkozóan a földrajzi hely megjelölésére használják, vagy hogy az érintett vásárlóközönség származási helyétől és nyelvtudásától függetlenül az érintett vásárlóközönség adott esetben a jövőben kapcsolatot állíthat fel ezzel az árukategóriával. Ezért nem bizonyították, hogy fennáll a 'port charlotte' kifejezés elérhetőségének fenntartásához fűződő közérdek a beavatkozó fél által gyártott whiskyn kívüli más termékek megjelölésére, vagy hogy fennáll más whiskygyártók azon igénye, hogy szabadon rendelkezzenek ezzel a megjelöléssel" (a Törvényszék ítélete, 106. pont).

És most jön a döntő állásfoglalás: mindezek mellett a Törvényszék elutasította az EUIPO elfogadhatatlansági kifogását, amelyben az lényegében arra alapoz, hogy a vitatott védjegy lajstromozásának a 207/2009 rendelet 7. cikke (1) bekezdésének *c)* pontjába való ütközésére nem hivatkoztak a törlési kérelemben, és ezért az nem képezte a törlési osztály előtt indult jogvita tárgyát (a Törvényszék ítélete, 91. pont). A Törvényszék megállapította, hogy – az EUIPO állításával szemben – a 207/2009 rendeletnek az ugyanezen rendelet 7. cikke (1) bekezdésének *c)* pontjával együttesen értelmezett 52. cikke (1) bekezdése *a)* pontjának megsértésére alapított jogalap vizsgálatát az EUIPO két fóruma előtt felhozták, és azok értékelték azt, és mivel a felperes ugyanezen jogalapra hivatkozott a Törvényszék előtt, ez utóbbi ugyanezen rendelet 65. cikke alapján eljárt és határozott e jogalap megalapozottságáról (a Törvényszék ítélete, 97. pont).

Összességében a Törvényszék úgy ítélte meg az ítéletben foglalt megfontolások összességére, valamint a harmadik és a negyedik, arra alapított jogalap vizsgálata keretében megállapított jogellenességekre tekintettel, hogy az EUIPO fellebbezési tanácsa nem alkalmazta a portugál jog releváns szabályait, és ezért hatályon kívül kell helyezni a megtámadott határozatot (a Törvényszék ítélete, 108. pont).

Az EUIPO által előterjesztett fellebbezés

A főtanácsnok a IV. pont alatt ismerteti az EUIPO álláspontját, amely egyetlen jogalapra koncentrál: az EUIPO lényegében azt kifogásolja, hogy a Törvényszék a 207/2009 rendeletnek az ugyanezen rendelet 8. cikke (4) bekezdésével és 53. cikke (2) bekezdésének *d)* pontjával együttesen értelmezett 53. cikke (1) bekezdése *c)* pontjának téves alkalmazásával fenntartotta, hogy az oltalom alatt álló eredetmegjelölések a nemzeti jog alapján az uniós jog által biztosított oltalmat kiegészítő és azzal egyidejű oltalomban részesülhetnek (főtanácsnok, 31. pont).

Az IVDP csatlakozó fellebbezése

A főtanácsnok perösszefoglalójának V. pontja alatt ismerteti az IVDP csatlakozó fellebbezését.

Az IVDP azon túl, hogy ellenkérelmet nyújtott be az EUIPO fellebbezésével szemben, saját fellebbezését is előterjesztette, mégpedig három jogalapon. Az első jogalap nagy vonalakban megegyezik azzal, amelyet az EUIPO azon kapcsolódó jogalapjára adott válaszként előadott, amely az uniós jog által az oltalom alatt álló eredetmegjelölésnek biztosított oltalom kizárólagos alkalmazására vonatkozott (főtanácsnok, 39. pont).

A második jogalappal az IVDP kifogásolta, hogy a Törvényszék azt állapította meg, hogy a vitatott PORT CHARLOTTE védjegy nem használta az oltalom alatt álló PORTO/PORT eredetmegjelölést, és nem is utalt arra, ezért nem kell megvizsgálni annak hírnevét (főtanácsnok, 40. pont).

Az IVDP határozott véleménye szerint a „port" kifejezésnek a vitatott PORT CHARLOTTE védjegybe foglalása utal az oltalom alatt álló PORTO/PORT eredetmegjelölésre. Az utalás fennáll, ha a valamely termék megjelölésére kiválasztott kifejezés magában foglalja az oltalom alatt álló elnevezés egy részét oly módon, hogy a fogyasztónak a termék neve láttán az oltalom alatt álló e megjelölés alá tartozó termék képe jut az eszébe referenciaképként (főtanácsnok, 41. pont).

Harmadik jogalapjával az IVDP kifogásolta, hogy a Törvényszék nem tekintette hasonló áruknak a bort és whiskyt, holott az IVDP szerint valójában hasonló termékekről van szó (főtanácsnok, 42. pont).

Az EUIPO kijelentése szerint a második és harmadik fellebbezési jogalap elfogadhatatlan, ugyanis ezek nem a Törvényszék jogi megállapításaira vonatkoznak, hanem a bizonyítékok és a ténybeli elemek értékelésére. Az EUIPO ebben a tekintetben a 2016. január 21-i Viiniverla-ítéletre hivatkozott, amelyben az Európai Bíróság kimondta, hogy az utalás értékelése nem minősül jogkérdésnek (főtanácsnok, 43. pont).

Másodlagos jelleggel, a védjegy és az oltalom alatt álló eredetmegjelölés összeegyeztethetőségét illetően az EUIPO véleménye szerint az IVDP csak megismételte az elsőfokú eljárásban előadott érveit annak bizonyítása nélkül, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta volna a jogot, vagy eltorzította volna a ténybeli elemeket. Az EUIPO véleménye szerint a Törvényszék helyesen alkalmazta a 2016. január 21-i Viiniverla-ítéletben az utalás fogalmára vonatkozóan kialakított ítélkezési gyakorlatot (főtanácsnok, 44. pont). (Ebben az előzetes ítéletben a Bíróság abban a kérdésben foglalt állást, hogy a verlados almapárlat jogellenesen utal a calvados földrajzi árujelzőre.[10])

Az IVDP által javasolt első fellebbezési jogalapot illetően az EUIPO a saját fellebbezésében az uniós jog szerinti egységes és kimerítő oltalommal kapcsolatban előadottakra hivatkozott" (főtanácsnok, 45. pont).

A Bruichladdich érvei

A port charlotte védjegy jogosultja, a Bruichladdich cég szintén vitatta a IVDP első fellebbezési jogalapját, és annak elutasítását kérte a Bíróság 510/2006 rendeletre vonatkozó ítélkezési gyakorlata alapján, amely rendeletet szerinte a Törvényszék helyesen alkalmazott. A rendszer kizárólagossága nem zárja ki a nemzeti jogok érvényesülését az oltalom alatt álló eredetmegjelölések és oltalom alatt álló földrajzi nevek tekintetében, de csak akkor, ha azok kívül esnek a rendeletek alkalmazási körén (főtanácsnok, 46. pont).

A Bruichladdich kiemelte, hogy a közösségi rendeletek hatálya alá tartozó területeken értékelni kell az uniós szintű egységes oltalmi rendszer kialakításának közös célját, ami lehetetlenné teszi a nemzeti jogon és az uniós jogon is alapuló kettős védelmet. Az egyetlen elfogadott kivétel az átmeneti szabályozás alkalmazására vonatkozó előírás [a 510/2006 rendelet 5. cikkének (6) bekezdése és a 491/2009 rendelet 118*f.* cikkének (6) és (7) bekezdése] (főtanácsnok, 47. pont).

Végezetül, a Bruichladdich szerint az IVDP fellebbezési kérelmének második és harmadik jogalapja nem megalapozott. Az érintett uniós fogyasztók esetében nem áll fenn annak a veszélye, hogy az adott helyzetben összetévesztik a vitatott védjegyet az oltalom alatt álló porto/port eredetmegjelöléssel. Ez utóbbi Portugália egyik övezetére vonatkozik, míg az előbbi nem az említett régióra, hanem vagy egy kikötőhöz kapcsolódó tengerpartra, vagy egy női névre (Charlotte) utal, amely a védjegy fő elemét képezi. A Bruichladdich vitatta az összetéveszthetőségig való hasonlóságot a porto, illetve port földrajzi árujelző és a port charlotte szóvédjegy között, márpedig – véleménye szerint – a hasonlóság hiánya megszünteti a 491/2009 rendelet 118*m.* cikke (2) bekezdése alkalmazásra irányuló választási lehetőséget anélkül, hogy vizsgálni kellene az e rendelkezés által előírt feltételeket, és különösen az oltalom alatt álló porto vagy port eredetmegjelölés hírnevének kihasználására

[10] *http://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/verlados-vagy-calvados.*

vonatkozó feltételt. A Bruichladdich vitatta az áruhasonlóságot is: szerinte az összehasonlítandó termékek nem vethetők össze egymással összetételük, ízük vagy alkoholfokuk tekintetében (főtanácsnok, 48. pont).

A főtanácsnok előzetes észrevételei

A főtanácsnok rámutat: az Európai Bíróság előtt fekvő, *kettős* fellebbezés keretében elbírálandó jogvita elsősorban arról szól, hogy a borokra vonatkozó, oltalom alatt álló eredetmegjelölések oltalmára kizárólagos vagy kimerítő módon alkalmazandó jogi szabályozást képeznek-e az 1234/2007 rendelet szabályai (főtanácsnok, 49. pont).

A főtanácsnok hangsúlyozza, hogy az uniós jog által a borokra vonatkozó, oltalom alatt álló eredetmegjelölések tekintetében nyújtott oltalom legalább olyan erős, mint amelyet az IVDP által ismertetett portugál jogszabályok biztosítanak. Konkrétan az uniós védjegy lajstromozását gátló egyik ok éppen az, hogy vissza próbálnak élni a borokra vonatkozó, oltalom alatt álló valamely eredetmegjelölés jó hírnevével (főtanácsnok, 51. pont).

A főtanácsnok megállapítása szerint az IVDP hallgatólagosan és kifejezetten elismeri, hogy ez két szempontból is így van. Egyrészt a csatlakozó fellebbezés kifejtésekor az 1234/2007 rendeletre támaszkodik azon indok tekintetében, amely szerint a 118*m*. cikk (2) bekezdése *b)* pontjának *ii.* alpontja lehetővé teszi számára „a vitatott védjeggyel szembeni oltalom megszerzését, 'amennyiben az ilyen használat visszaél' az oltalom alatt álló PORT eredetmegjelölés hírnevével." Másrészt megállapítja, hogy „a portugál jogszabályok által a hírnévvel rendelkező földrajzi jelzések tekintetében biztosított oltalom megegyezik az uniós jog által a közismert védjegyeknek *(well known trade marks)* nyújtott oltalommal" (főtanácsnok, 52. pont).

Ha pedig a portugál szabályozás és az uniós jog ezekben az esetekben azonos védelmet nyújt, akkor a főtanácsnok véleménye szerint a nemzeti szabályok által az oltalom alatt álló eredetmegjelölések tekintetében nyújtott, feltételezett magasabb oltalmi szint okán nagyrészt mesterséges az a jogvita, hogy az egyik vagy a másik alkalmazását kell-e előnyben részesíteni. Következésképpen, a főtanácsnok álláspontja szerint, a Törvényszéknek a többi megtámadási ok vizsgálatára kellett volna szorítkoznia egy olyan, szélesebb körű kérdésben való elmélyedés nélkül, amely ebben az ügyben nem releváns (főtanácsnok, 53. pont).

Márpedig attól kezdve, hogy a megtámadott ítélet az uniós jog kimerítő alkalmazásával ellentétes megállapításokat (és ezekből következő rendelkező részt) tartalmaz a borokra vonatkozó, oltalom alatt álló eredetmegjelölések oltalmának körülhatárolása céljából, meg kell vizsgálni a fellebbezésben előadott kifogásokat. Már most előrebocsátja, hogy a megoldás így adott lesz az alkalmazandó rendeletek, különösen az 1234/2007 rendelet a 491/2009 rendelettel módosított változatának értelmezése miatt (főtanácsnok, 54. pont).

A főtanácsnok előzetes észrevételei az EUIPO egyetlen fellebbezési érvéről

Az IVDP a 479/2008 rendelet (28) preambulumbekezdésére hivatkozott azon állítás alátámasztására, miszerint az Európai Unió a borok oltalma tekintetében tiszteletben kívánta tartani a nemzeti sajátosságokat, amint azt a szövege is bizonyítja: „az eredetmegjelöléssel vagy földrajzi jelzéssel ellátott borok sajátos minőségi jellemzőinek megőrzése érdekében meg kell engedni a tagállamoknak, hogy szigorúbb szabályokat alkalmazzanak e tekintetben" (főtanácsnok 73. pont).

Ezt az érvet azonban a főtanácsnok nem tartja meggyőzőnek. Véleménye szerint a 479/2008 rendelet (28) preambulumbekezdésének értelmét az 1234/2007 rendelet 120*d.* cikkével együttesen értelmezve kell megadni, amely lehetővé teszi a tagállamok számára a területükön készített, oltalom alatt álló eredetmegjelöléssel rendelkező borokra vonatkozóan bizonyos borászati eljárások alkalmazásának megkövetelését vagy szigorúbb korlátozások előírását. Megjegyzi, hogy e rendelkezés nem gyengíti az oltalom alatt álló eredetmegjelöléseknek biztosított oltalmi szabályozás egységességét és kizárólagosságát, amely megjelölések hatálya alá tartozó borok egy meghatározott minimális minőségi szintet elértek. A főtanácsnok rámutat: ha valamely tagállam előírja, hogy borai csak szigorúbb előállítási eljárások betartásával szerezhetik meg az oltalom alatt álló eredetmegjelölés jogállását, azt jogszerűen megteheti. Ez a követelmény azonban, figyelmeztet a főtanácsnok, nem azt jelenti, hogy az oltalom alatt álló eredetmegjelölésre irányadó oltalmi szabályozás az Unió egész területére vonatkozó lajstromozást követően a nemzeti szabályozás körében maradhat (főtanácsnok, 74. pont).

Az eddig előadott megállapítások a főtanácsnok szerint az EUIPO egyetlen fellebbezési jogalapjának az elfogadása mellett szólnak. Bár a Törvényszék ítéletében helytállóan hangsúlyozta az 1234/2007 rendelet 118*m.* cikkének (1) és (2) bekezdése által megállapított oltalom „kizárólagos" jellegét, tévesen alkalmazta a jogot azáltal, hogy az ítélet egyes későbbi pontjaiban a helyes megállapítást felülírta a nemzeti jogok kiegészítő oltalmának elfogadásával, amelyet korábban hallgatólagosan elutasított (főtanácsnok, 75. pont).

A főtanácsnok indítványa

A főtanácsnok indítványozta, hogy a fent kifejtett érvek alapján a Bíróság

1. helyezze hatályon kívül az Európai Unió Törvényszékének 2015. november 18-i Instituto dos Vinhos do Douro e do Porto, IP kontra OHIM – Bruichladdich Distillery (T659/14, nem tették közzé, EU:T:2015:863) ítéletét;
2. helyezze hatályon kívül az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EUIPO) negyedik fellebbezési tanácsának az 5421474. sz., a PORT CHARLOTTE védjegy törlése iránti kérelemmel kapcsolatban 2014. július 8-án hozott határozatát (R 946/2013–4) (főtanácsnok, 101.]

Konklúzió helyett

A főtanácsnok véleménye – szokás szerint – igen nagy súllyal esik latba az Európai Bíróság előtt mind a végső döntés, mind a döntés alapjául szolgáló érvek rendszere tekintetében. Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy a főtanácsnok állásfoglalása az Európai Bíróságot nem köti, tehát a végső döntést továbbra is érdeklődéssel várják mind a jogalkalmazók, mind a szélesebb értelemben vett nagyközönség.

Mindenesetre az EU Bírósága eddigi gyakorlatából látható a törekvés arra, hogy tovább erősítse a minőséget alátámasztó földrajzi árujelzők jogintézményének pozícióit. Ez a jelen esetben a földrajzi árujelző oltalmának a jó hírű védjegyek kiterjesztett oltalmának megfelelő értelmezésével történhet.

A kérdés az, vajon ez a szempont győz-e, vagy inkább az a megítélés, amely ezt a kiterjesztett oltalmat az áruk szabad mozgását aránytalanul terhelő akadályozásnak tekinti. Talán aggályosnak tűnne a földrajzi árujelzők oltalmának a védjegyjogra jellemző jóhírűség irányába való kiterjesztése pusztán analógia alapján, hiszen köztudomású, hogy a földrajzi árujelzőknek nincs individuális jogosultjuk, és a kollektíve jogosítottaktól a jogszabályok nem várnak el a földrajzi árujelző megkülönböztetőképességének védelmében kifejtett (kifejtendő) olyan aktivitást és használati kötelezettséget, mint amit a jogszabályok a védjegyjogosultaktól megkövetelnek. Érdeklődéssel várjuk a választ az Európai Bíróságtól.

* * *

A kézirat lezárása után, 2017. szeptember 14-én hozta meg az Európai Bíróság az ügyben a végső döntését (http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-56/16%20P). Bár viszonylag ritkán fordul elő, hogy a Bíróság eltér a főtanácsnok indítványában foglalatktól, ebben az ügyben ez történt. Megállapította, hogy a whiskyre vonatkozó földrajzi árujelző tekintetében kizárólag a 491/2009-es rendelet az irányadó, és a nemzeti jog nem alkalmazható. A Bíróság az egyéb jogkérdésekben is az EUIPO, illetve a Törvényszék álláspontját fogadta el. Az ítélet részletes indokolása még nem ismeretes – a szerk.

*Dr. Palágyi Tivadar**

KÜLFÖLDI HÍREK AZ IPARJOGVÉDELEM TERÜLETÉRŐL

Amerikai Egyesült Államok

A) A *Simoniz USA, Inc.* (Simoniz) *v. Dollar Shave Club* (DSC)-ügyben a Connecticuti Kerületi Bíróság egy szellemi tulajdonra vonatkozó perben elutasított egy *megállapító ítéletre* (declaratory judgement) vonatkozó kérelmet, amelyet a tisztítótermékeket árusító Simoniz nyújtott be, védjegybitorlással vádolva a személyes higiéniai termékeket forgalmazó DSC vállalatot.

A Simoniz védjegybejelentéseket nyújtott be az Egyesült Államokban és Európában, ami ellen a DSC felszólalást nyújtott be azon az alapon, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy ütközik az ő védjegyével. A Simoniz többször kérte, hogy a DSC vonja vissza felszólalását, amire a DSC egy „abbahagyásra és elállásra" felszólító e-mailt küldött. Bár a DSC formailag nem fenyegette a Simonizt védjegybitorlási perrel, levelének végén arra kérte, hogy szüntesse meg a védjegy használatát mind az Egyesült Államokban, mind az Európai Unióban. Ezt követően a Simoniz megállapító ítéletet kért a Connecticuti Kerületi Bíróságtól arra vonatkozólag, hogy a DOLLAR CLEAN CLUB védjegy általa való használata az Egyesült Államokban nem sért amerikai jogot. A Connecticuti Kerületi Bíróság elutasította a keresetet.

Korábban a legfelsőbb bíróság (Supreme Court, SC) világossá tette, hogy egy megállapító ítéletet kérő félnek bizonyítania kell, hogy „lényeges ellentét áll fenn az elegendő sürgősséget és valóságot mutató érdekekkel rendelkező felek között ahhoz, hogy indokolt legyen egy megállapító ítélet kiadása" (lásd a *MedImmune v. Genentech Inc.*-ügyben 2007-ben hozott döntést). Bár ebben az ügyben a Connecticuti Kerületi Bíróság a Simoniz európai védjegybejelentése elleni felszólalásban nem talált „elegendő ellentétet" megállapító ítélet céljára, a bíróság azt állapította meg, hogy DSC-nek az a kérése, amely arra irányult, hogy a Simoniz szüntesse meg a megtámadott védjegy mindenfajta használatát, elérheti ezt a szintet. Azonban lényeges ellentét önmagában nem elegendő megállapító ítélet céljára, és a bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy elegendő sürgősség és valóság indokolta-e a kérelmet.

A keresetet elutasítva a bíróság megállapította, hogy a felek közötti „lényeges ellentét" nem volt elegendő „sürgősségű és valóságú" ahhoz, hogy indokoljon egy megállapító ítéletet. A bíróság konkrétan megjegyezte, hogy a Simoniz nem bizonyított határozott szándékot és nyilvánvaló képességet a védjegynek az Egyesült Államokban történő használatára abban az időben, amikor megállapító ítéletet kért. A Simoniz mint olyan nem hozott létre tényleges ellentétesetet, amelyre szükség lett volna egy elutasítási kérelem túléléséhez.

* Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

A döntés érdekes abból a szempontból, hogy a bíróság szerint egy „abbahagyásra és elállásra" vonatkozó szóhasználat elegendő lehet a felek közötti lényeges ellentét bizonyításához megállapító ítélet céljára. A Connecticuti Kerületi Bíróság leszögezte, hogy a lényeges ellentét önmagában nem elegendő megállapító ítélet megalapozásához anélkül, hogy olyan sürgősséget és valóságot is bizonyítanának, amely igazolja a bíróság kívánt ítéletét. Végül a bíróság elutasította a kérést.

A fentiek ismeretében célszerűbb lehet, ha a megállapító ítéletet óhajtó fél egy megelőző pert indít, és arra hivatkozva kér ilyen ítéletet, hogy szellemi tulajdoni per fenyegetése alatt áll.

B) A Szövetségi Kerületi Fellebbezési Bíróság (Court of Appeals for the Federal Circuit, CAFC) a *NuVasive*-ügyben megállapította, hogy egy *inter partes* felülvizsgálati eljárásban a Szabadalmi Fellebbezési Bíróság (Patent Trial and Appeal Board, PTAB) megsértette egy szabadalmasnak az adminisztratív eljárási törvény szerinti jogait azzal, hogy szabadalmi igénypontokat törölt egy olyan, a technika állásához tartozó dokumentum egy része alapján, amely nem volt konkrétan azonosítva az *inter partes* felülvizsgálati kérelemben, továbbá azzal, hogy megtagadta a szabadalmastól a lehetőséget arra, hogy alapvetően foglalkozzon a hivatkozásnak ezzel a részével. A CAFC hatálytalanította az igénypontok törlését, és az ügyet visszaküldte a PTAB-nek.

A kérelmező *Medtronic* a 2013-507 sz. ('507-es) és a 2013-508 sz. ('508-as) *inter partes* felülvizsgálati eljárásban több igénypontot megtámadott a NuVasive 8 187 334 sz. amerikai szabadalmában. A szabadalom igénypontjai olyan fúziós gerincimplantátumra vonatkoztak, amelynek hossza nagyobb 40 mm-nél és legalább 2,5-szerese a szélességének. A PTAB egy kivételével az összes igénypontot törölte, mert azokat kézenfekvőnek találta a technika állásához tartozó hivatkozások – ideértve a technika állásához tartozó Michaelson-szabadalom 18. ábráját is – kombinálása alapján. Mindkét *inter partes* felülvizsgálatra vonatkozó kérelemben a Medtronic a technika állásához tartozó hivatkozások – ideértve Michaelsont is – kombinációit ismertette. Az '507-es kérelemben a Medtronic a Michaelsonból a 18. ábrát tárgyaló szöveget is idézett, azonban az '508-as kérelemben nem említette konkrétan a 18. ábrát. Ehelyett a Medtronic a 18. ábrát először akkor említette, amikor a NuVasive szabadalmasként benyújtotta válaszát. Ekkor a Medtronic viszontválaszában azzal érvelt, hogy a 18. ábra egy olyan implantátumot ismertet, amelynek hossza nagyobb 40 mm-nél, és legalább 2,5-szerese a szélességének.

A NuVasive sikertelenül próbálta arra rábírni a PTAB-t, hogy vagy törölje a Medtronic 18. ábrára vonatkozó új érvelését, vagy pedig engedje meg a NuVasive-nak, hogy egy további válaszban foglalkozzon ezzel az érvvel. A NuVasive azt is megpróbálta, hogy a szóbeli tárgyaláson részletesen foglalkozzon a 18. ábrával, azonban a PTAB ezt nem engedte meg. Az '508-as *inter partes* felülvizsgálati eljárásban a PTAB a továbbiak során a megtámadott igénypontokat egy kivételével kézenfekvőnek találta, elfogadva a Medtronic azon

érvét, hogy a 18. ábra egy 40 mm-nél hosszabb és szélességénél legalább 2,5-szer hosszabb implantátumot ismertetett.

A NuVasive a PTAB döntése ellen a CAFC-nél nyújtott be fellebbezést. A CAFC megállapította, hogy *inter partes* felülvizsgálati eljárásokban a PTAB „nincs arra korlátozva, hogy a technika állásából csupán olyan részleteket idézzen, amelyekre kimondottan felhívták a figyelmét", és ténymegállapításokat tehet a technika állásához tartozó egyéb olyan anterioritások alapján is, amelyek „csupán megerősítik a technika állásához tartozó egy másik kinyilvánítás jelentését". A CAFC azt is megjegyezte, hogy a NuVasive figyelmét elegendő mértékben felhívták a 18. ábrára az '507-es *inter partes* felülvizsgálati eljárásban azon az alapon, hogy a Medtronic az '507-es kérelemben a Michaelsonból idézte a 18. ábrát tárgyaló szöveget.

Mindazonáltal a CAFC megállapította, hogy a PTAB nem szolgáltatott a NuVasive számára lehetőséget arra, hogy az '508-as *inter partes* eljárásban kielégítően válaszolhasson a 18. ábrával összefüggő kérdésre. A CAFC azt is megállapította, hogy az '507-es *inter partes* eljárás ezt a hiányosságot nem orvosolta, minthogy a PTAB a két *inter partes* felülvizsgálati eljárást „a technika állásának különböző keverékei" alapján „különálló és világosan eltérő eljárásokként" kezelte. A CAFC azt is megállapította, hogy a PTAB 18. ábrán alapuló megállapításai nem csupán megerősítették a technika állásához tartozó egyéb anterioritások kinyilvánítását, hanem hogy a 18. ábra „lényeges" volt a PTAB kézenfekvőségi döntésével kapcsolatban, mert ez volt a technika állásához tartozó egyetlen olyan anterioritás, amelyre a PTAB támaszkodott az igénypontok „40 mm-nél nagyobb" és „szélességének legalább 2,5-szerese" jellemzőivel kapcsolatban. A CAFC továbbá azt is megállapította, hogy – a Medtronic válaszának kézhezvétele után – a NuVasive lehetősége a Medtronic szakértőjének kikérdezésére a 18. ábrával kapcsolatban és ezt követően megfigyeléseinek benyújtására „nem helyettesítette azt a lehetőséget, hogy érveket és bizonyítékokat nyújthasson be" megerősítő válaszként a 18. ábrával kapcsolatos kérdésekre.

A CAFC arra a következtetésre jutott, hogy a PTAB eljárási hibát követett el, amikor megtagadta annak a lehetőségét, hogy a NuVasive az '508-as *inter partes* eljárásban további bizonyítékot és érveket használva válaszolhasson a 18. ábrával kapcsolatos megállapításokra. Így a CAFC hatálytalanította a PTAB döntését az '508-as *inter partes* felülvizsgálati eljárásban, és az ügyet visszaküldte a PTAB-nek.

C) A *Life Technologies Corp. v. Promega Corp.*-ügyben az SC hatálytalanította a CAFC közvetett bitorlásra vonatkozó megállapítását. A bíróság többségének véleményét tolmácsoló *Sotomayor* bíró úgy döntött, hogy egy többkomponensű találmány egyetlen komponensének az Egyesült Államokból való szolgáltatása nem tekinthető bitorló cselekedetnek az amerikai szabadalmi törvény 271*(f)*(1) cikke alapján.

A Promega szabadalma eljárást igényel polimorfizmus vizsgálatára DNS-mintákban. A *Life Technologies* egy leányvállalata az Egyesült Államok területén kívül olyan genetikai-vizsgáló-készleteket gyártott, amelyek egy olyan komponenst (Taq-polimeráz) tartalmaz-

tak, amelyet a Life Technologies gyártott az Egyesült Államokban. A szabadalmi törvény vonatkozó, 271*(f)*(1) cikke akkor állapít meg bitorlási felelősséget, ha egy igényelt találmány komponenseinek „egy lényeges részét" az Egyesült Államokon belül gyártják és máshová szállítják. A CAFC ennek a kifejezésnek minőségi jelentést tulajdonított, megállapítva, hogy egyetlen komponens is „lényeges részt" képezhet, ha a találmány szempontjából eléggé kulcsfontosságú.

Az SC megállapította, hogy a törvény szövegösszefüggésében a „lényeges rész" mennyiségi, nem pedig minőségi értelmű. Ennek megfelelően egyetlen komponens, függetlenül attól, hogy mennyire kulcsfontosságú, sohasem lehet „lényeges rész", és így nem okozhat bitorlási felelősséget.

D) Delaware Kerületi Bírósága 2017 novemberében az *Orexo v. Actavis Elizabeth LLC* (Actavis)-ügyben az Orexo javára döntött egyik szabadalmának a bitorlása kapcsán. A per folytatódik az Orexo több további szabadalma ügyében.

Az ügy 2014-ben kezdődött, amikor az Actavis egy gyógyszerre vonatkozó rövidített kérelmet (ANDA) nyújtott be az Orexo zubsolv® szabadalmazott termékének generikus változatára. (A Zubsolv buprenorfin és naloxon meghatározott arányú keveréke.) A bíróság döntése az Orexo 8 454 996 sz. ('996-os) szabadalmával (lejár 2019. szeptember 24-én) és 8 940 330 sz. ('330-as) szabadalmával (lejár 2032. szeptemberben) kapcsolatos perre vonatkozott.

A '996-os szabadalomról a bíróság megállapította, hogy érvényes, és azt bitorolja az Actavis generikus zubsolv készítménye. A bíróság azonban az Orexo '330-as szabadalmát érvénytelennek nyilvánította. Ez a döntés meggátolja, hogy az Actavis 2019. szeptember 2. előtt forgalomba hozza termékeit, azonban generikus zubsolv termékének az amerikai piacra vitelét kénytelen 2032. szeptemberig elhalasztani, ha a '330-as szabadalmának érvénytelenségére vonatkozó döntést az Orexónak sikerül megváltoztatnia, vagy ha kedvező döntést ér el egy különálló perben, amely 9 259 421 sz. szabadalmával kapcsolatos. Az Orexo nemrég 9 439 900 számmal egy másik zubsolv-szabadalmat is kapott, amely szintén 2032 szeptemberében jár le. Ezek alapján úgy gondolja, hogy 2032-ig fenn tudja tartani a zubsolv-ra vonatkozó kizárólagos jogát.

E) Az alábbiakban egy *Apple v. Apple*-vitát ismertetünk.

Amikor az *Apple Computer*t 1976-ban megalapító *Steve Jobs* (Jobs) elnevezte vállalatát, tudnia kellett, hogy magára vonja az *Apple Corps* figyelmét. Az utóbbi vállalatcsoportot a Beatles alapította az 1960-as évek végén.

1978-ban, két évvel az Apple Computer megalapítása után az Apple Corps., amely birtokosa volt a Beatles-lemezek apple records címkéjének, védjegybitorlásért beperelte az Apple Computert. 1981-ben megállapodtak abban, hogy az Apple Computer sohasem fog a zeneipar területére lépni. Ez a megállapodás az iPod és az iTunes megjelenése után nem élt sokáig.

A vita ismét kiújult, amikor az Apple Computer 2003-ban bemutatta az iTunes-t. A vitának az vetett véget, hogy 2007-ben az Apple Inc.-re átnevezett Apple Computer licencmegállapodást kötött az Apple Corps-szal. Ennek keretében az Apple Inc. használati engedélyt kapott az Apple Corps „granny smith" (egy zöldalma-fajta) logójára.

A Beatles zenekatalógusa évekig tartó tárgyalás után, 2010-ben iTunes-on beszerezhetővé vált. Jobs, egy kemény Beatles-rajongó ezt „hosszú és szeles útként" írta le.

F) A *Hodgdon Powder Company* (Hodgdon) a védjegytörvény 2*(f)* cikke alapján kérte az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatalánál (United States Patent and Trademark Office, USPTO) a fehér szín lajstromozását puskaporra, nevezetesen „előformázott puskapor-töltetekre elöltöltős tűzfegyverekhez" az alábbi alakban:

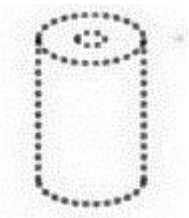

A Hodgdon azt állította, hogy „lényegileg kizárólagosan és folytonosan használt" fehér puskaport a kereskedelemben legalább három éven keresztül a védjegybejelentés benyújtása előtt. A Hodgdon előzőleg szabványos betűkkel lajstromoztatta a WHITE HOTS (fehér forróságok) védjegyet „puskaporra", és bizonyítékot nyújtott be arról, hogy a fehér szín az igényelt árukkal kapcsolatban megkülönböztetőképességre tett szert. A hivatali elővizsgáló nem találta meggyőzőnek Hodgdon bizonyítékát a szerzett megkülönböztetőképességről, és elutasította a védjegybejelentést.

A Hodgdon a hivatali döntés ellen a védjegyfellebbezési tanácsnál (Trademark Trial and Appeal Board, TTAB) nyújtott be fellebbezést. Az USPTO-nak ez a felülvizsgálati szerve megváltoztatta a hivatali döntést, megállapítva, hogy „egy egyetlen színből álló védjegy" nem lehet lényegénél fogva (inherently) megkülönböztető jellegű, de egy termék színét védjegyként oltalmazni lehet, és a szerzett megkülönböztetőképességet meg lehet állapítani egy termék színével kapcsolatban is. A puskapor történelmileg mindig szürke vagy fekete volt, és a Hodgdon esetében puskaporának fehér színe nem tett többet, mint hogy azonosította termékét. A Hodgdon egyetlen versenytársa sem állított elő fehér puskaport, és a Hodgdon éveken keresztül forgalmazta termékét „egyetlen fehér puskapor"-ként.

A szerzett megkülönböztetőképességre vonatkozólag a Hodgdon által benyújtott bizonyítékok a következők voltak:

- a Hodgdon általi folytonos használatot bizonyító nyilatkozat;
- egy nem hivatalos közvélemény-kutatás, amely azt bizonyította, hogy a fogyasztók tisztában vannak a Hodgdon kizárólagosságával a fehér puskapor piacán; és

– számos hirdetésminta és kiadásbizonylat, amely azt mutatta, hogy a Hodgdon folyamatosan árusított fehér puskaport, továbbá széles körű termékeladások bizonylatai és a fogyasztók tudatossága.

Bár a nem hivatalos közvélemény-kutatási eredményeket a TTAB érvénytelennek tekintette a szerzett megkülönböztetőképesség bizonyítékaként, a Hodgdon által benyújtott többi bizonyítékot meggyőzőnek találta, és a Hodgdon számára lajstromozta a fehér szín védjegyet.

Ausztria

A Bécsi Felsőbb Kerületi Bíróság 2016. február 10-én érdekes és értékes következtetéseket vont le a gyógyszertermékek kiegészítő oltalmi tanúsítványára vonatkozó, 469/2009 sz. európa tanácsi rendelet 3*(a)* cikkének értelmezésével kapcsolatban, különösen arról, hogy egy alapszabadalom hatóanyagának funkcionális azonosítása elegendő-e annak megállapításához, hogy egy terméket „egy hatályban levő alapszabadalom által védettnek" lehet-e tekinteni.

Az ügy háttere, hogy a bejelentő kiegészítő oltalmi tanúsítvány (supplementary protection certificate, SPC) megadását kérte a Nepafenac termékre a „galaktomannán-polimereket és borátot tartalmazó szemészeti kompozíciók" c., 0999825 B1 sz. európai alapszabadalom alapján. A szabadalom 30 igénypontot tartalmazott, amelyek közül az alábbi négy fontos:

„1. Helyi szemészeti folyékony kompozíció, amely egy vagy több galaktomannánt és egy vagy több borátvegyületet tartalmaz gyengén savastól semleges pH-val, és amely a galaktomannánt és a borátvegyületet olyan koncentrációban tartalmazza, amely hatékonyan előidézi egy tiszta gél vagy egy tiszta részleges gél létrejöttét a szemre való felvitelkor ..."

8. Az 1–7. igénypontok bármelyike szerinti kompozíció, amely továbbá egy vagy több gyógyászati hatóanyagot tartalmaz.

9. A 8. igénypont szerinti kompozíció, ahol a gyógyászati hatóanyag az alábbi csoportból van kiválasztva: antihipertenzív ... és gyulladásgátló anyagok.

10. A 9. igénypont szerinti kompozíció, ahol a gyógyászati hatóanyag az alábbi csoportból van kiválasztva: metaxol, timol ... dexametazon, proteinek és növekedési tényezők."

A bejelentő szerint a Nepafenacra a forgalmazási engedélyt 2013. május 3-án adták meg. Ennek a terméknek ez volt az első forgalmazási engedélyezése. Az új gyógyászati termék forgalmazási engedélyét ugyanezen a napon adták meg. Az SPC-rendelet 3*(a)* cikke szerint ugyanaz az alapszabadalom számos terméket védhet. Az Európai Unió Bírósága (Court of Justice of the European Union, CJEU) 2013. december 12-i *Actavis v. Sanofi*-döntésében elfogadta a „diuretikumok" funkcionális meghatározást; ebből következik, hogy a „gyulladásgátló anyagok" megjelölés a 9. igénypontban elfogadható.

Az Osztrák Szabadalmi Hivatal (Österreichisches Patentamt, ÖPA) elutasította az SPC-kérelmet, mert megállapította, hogy a hatóanyagok egy csoportjának a funkcionális megjelölése (pl. gyulladásgátló anyagok) nem támaszt alá hatóanyagok egy sajátos csoportjára vonatkozó következtetést. A gyulladásgátló anyagoknak három különböző típusa van: szteroidos, nem szteroidos és botanikai, és mindegyik típus számos egyéni hatóanyagot tartalmaz, amelyeknek nincs közös szerkezetük. Emellett az alapszabadalom nem igényelt gyulladásgátló anyagokat mint olyanokat, hanem egy további hatóanyagot kombinálva a szabadalom tárgyával. A szabadalom nem védi a további hatóanyagot. A 9. igénypontban az a funkcionális leírás, hogy a kompozíció tartalmazhat gyulladásgátló anyagokat, nem elegendő annak megállapításához, hogy az alapszabadalom védi a Nepafenacot.

A bejelentő a hivatali végzés ellen fellebbezést nyújtott be a Bécsi Felsőbb Kerületi Bíróságnál, amelyben utalt a CJEU 2011. november 24-i *Medeva*-döntésére. Ez a döntés leszögezte, hogy egy SPC-t csak akkor lehet engedélyezni, ha a hatóanyagok meg vannak határozva az igénypontok szövegében. Ennek alapján a bejelentő azzal érvelt, hogy a 9. igénypontban a „gyulladásgátló anyagok" funkcionális megjelölés megfelel annak a követelménynek, hogy egy anyagot meg kell nevezni az alapszabadalomban. A Bécsi Felsőbb Kerületi Bíróság ezzel nem értett egyet, mert megállapította, hogy az alapszabadalom egy folyékony szemészeti kompozícióra vonatkozik, amely felvitelkor gélt képez a szemen. A kompozíció tartalmazhat egy vagy több gyógyászati hatóanyagot különböző szembetegségek kezelésére vagy megelőzésére. Minthogy az SPC engedélyezéséhez arra van szükség, hogy a terméket egy érvényes alapszabadalom védje, az oltalmi kört meg kell határozni. Egy szabadalom oltalmi körét a szabadalmi igénypontok határozzák meg, és a leírást akkor kell figyelembe venni, amikor értelmezik a szabadalmi igénypontokat. A fentiek fényében azt kellett megállapítani, hogy az alapszabadalom védi-e a Nepafenac-ot az SPC-rendelet 3*(a)* cikke értelmében.

A bejelentő több CJEU-döntésre is hivatkozott annak bizonyítására, hogy a Nepafenac az alapszabadalom oltalmi köre alá esik, mert csak ez a gyógyászati termék tartalmazott az 1. igénypont szerint megkívánt galaktomannánt és borátot. Az SPC-rendelet 1*(b)* cikke szerint a „termék" egy gyógyászati termék – ebben az esetben a Nepafenac – hatóanyaga vagy hatóanyagainak kompozíciója. A galaktomannánt és a borátot a gyógyászati termék nem hatóanyagként tartalmazta, hanem csupán mint „egyéb alkotórészt". Ezért egyik sem minősíthető terméknek. Az SPC-t csupán a termékre engedélyezték, és az oltalom csupán azt a terméket védi, amelyre a forgalmazási engedély vonatkozott. Ezért az volt a kérdés, hogy a szabadalom magában foglalta-e a Nepafenacot, amely a forgalmazási engedély tárgya volt.

A bíróság nézete szerint az ÖPA véleménye megegyezett a *Medeva*-döntésben foglaltakkal, mert az SPC-rendelet 3*(a)* cikke tiltja SPC megadását olyan anyagokra, amelyeket a szabadalmi igénypontok nem azonosítanak.

Emellett az *Actavis*-döntés nem támasztja alá a bejelentő álláspontját. Egy alkotórész egymást követő értékesítése más alkotórészekkel együtt (amelyek száma korlátlan és ame-

lyeket az alapszabadalom mint olyanokat nem véd, mert azok csupán általánosan vannak leírva a szabadalmi igénypontokban) nem jelenti azt, hogy SPC-t lehet engedélyezni; az SPC-rendelet 3*(c)* szakasza szerint csupán a találmány által biztosított fejlődés magját lehet védeni, amely az alapszabadalom tárgya. Ezért az ÖPA helyesen állapította meg, hogy a találmány tárgya egy szemészeti kompozíció, amely a szemre való felvitelkor gélt képez, és a hivatal azt is helyesen állapította meg, hogy a Nepafenac hatóanyagot nem fedte a szabadalom oltalmi köre.

A Bécsi Felsőbb Kerületi Bíróság döntése ellen a bejelentő fellebbezést nyújtott be a legfelsőbb bíróságnál, amelyet azonban az nem fogadott be, és megerősítette a bíróság döntését.

Brazília

2017. április 12-én a Brazil Szabadalmi és Védjegyhivatal és a Nemzeti Egészségfelügyeleti Hivatal (ANVISA) megállapodást írt alá a brazíliavárosi Planalto palotában a gyógyszertárgyú szabadalmi bejelentések vizsgálatáról. Ez a már hatályba lépett megállapodás meg fogja gyorsítani a gyógyszertárgyú szabadalmi bejelentések vizsgálatát; emellett véget fog vetni a sok pernek, amely ezen a területen folyamatban van. A létrejövő stabilitás beruházókat vonzhat erre a területre, és bátoríthatja a vállalatokat, hogy növeljék bizonyos termékek előállítását, ami a brazil piacon a gyógyászati termékek forgalmának kedvezőbb alakulását idézheti elő.

A megállapodással egyidejűleg egy rendeletet is publikáltak, amely mindkét félre nézve kötelező. Ennek 1. cikke szerint az ANVISA továbbra is első engedélyezője marad a gyógyszertermékekre vagy azok előállítására vonatkozó szabadalmi bejelentéseknek, azonban a 4. cikk előírja, hogy az ANVISA a termékek vagy eljárások közegészségügyre gyakorolt kockázatát fogja csupán korlátozni.

Az eljárást az ANVISA a hivatalnál benyújtott vizsgálati kérelem kézhezvétele utána a legrövidebb időn belül el fogja végezni. Az olyan ügyekben, amelyek nagy hatással lehetnek a közegészségügyre, az ANVISA anyagi támogatással segítheti a hivatal munkáját, azonban nem befolyásolhatja a szabadalmazhatósági követelmények vizsgálatát. Ezzel szemben a Brazil Szabadalmi és Védjegyhivatal a szabadalmazási követelményeket fogja értékelni.

Chile

8 évnél hosszabb ideig tartó pereskedés után a *Pablo Neruda Foundation* (PNF) (P. N. Alapítvány; a Nobel-díj-nyertes chilei költő, *Pablo Neruda* jogainak örököse) számára kedvező döntés született az Ipari Tulajdon Fellebbezési Bíróságán, amely helyt adott a *Reyes hereditary succession* (RHS; R. örökösödési utódlás) védjegye ellen a PNF által benyújtott megsemmisítési keresetnek. A Neruda utódaiból alakult RHS 2006-ban lajstromoztatta a PABLO NERUDA védjegyet a 43. áruosztály szolgáltatásaira.

2008-ban a PNF törlési keresetet indított e védjegy ellen a szellemi tulajdoni törvény 20*(C)* cikke alapján, amely védi a „természetes személyek nevének, álnevének vagy képmásának" használatát, kivéve, ha a használathoz megszerezték az illető személy vagy halála esetén örököseinek a hozzájárulását. E követelmény szerint a használni kívánt név örökösének felhatalmazást kell adnia a védjegybejelentő számára, ami azonban a PNF részéről nem történt meg.

Az Iparjogvédelmi Nemzeti Intézet elsőfokú döntése elfogadta a PNF érvelését, amelyben azt állította, hogy ő volt a törvényes örököse Pablo Neruda szellemi és ipari tulajdoni jogainak, aminek következtében a hivatal kinyilvánította a megtámadott védjegy törlését.

Az RHS azonban fellebbezést nyújtott be az Ipari Tulajdon Fellebbezési Bíróságán azzal érvelve, hogy ő Neruda törvényes örököse, és ezért joga volt a költő nevét védjegyként lajstromoztatni.

Az ügy vizsgálata elhúzódott főleg azért, mert mindkét fél nagy mennyiségű írásos bizonyítékot nyújtott be, így számos megállapodást és szerződést, amelyek csupán részben vonatkoztak a Neruda által örököseire hagyott különböző javakra és jogokra. Továbbá azokat a változásokat is megtárgyalták, amelyek az örökösödési jogban Neruda halála óta bekövetkeztek.

A bíróság végül megerősítette az elsőfokú döntést, vagyis azt, hogy a PNF az egyetlen törvényes örököse Neruda jogainak.

Dánia

A *Ferring* KLYX védjeggyel árusított egy gyógyszert Dániában, Finnországban, Norvégiában és Svédországban, valamennyi országban azonos módon: 120 és 240 ml-es tartályokban vagy 10 egységet tartalmazó dobozokban.

Az *Orifarm* 10 egységet tartalmazó Klyx-dobozokat vásárolt Norvégiában, azokat egyenként újracsomagolta, újra felerősítette rájuk a KLYX védjegyet, majd Dániában eladta őket.

Norvégia tagja az Európai Gazdasági Közösségnek, és így vonatkozik rá a 2008/95 sz. irányelv, amelynek 7. cikke az alábbi módon rendelkezik:

1. A védjegy nem jogosítja fel a tulajdonost, hogy megtiltsa olyan áruk használatát, amelyeket a tulajdonos a Közösségben ezzel a védjeggyel hozott forgalomba, vagy az ő engedélyével hoztak forgalomba.
2. Az első bekezdés nem alkalmazható, amikor a tulajdonosnak törvényes okai vannak ellenezni az áruk további forgalmazását, ha az áruk állapotát megváltoztatják vagy elrontják a forgalomba hozatal után.

A Ferring ellenezte az újracsomagolást, azt állítva, hogy:

- nem volt szükség a termék eladására;
- ez ahelyett történt, hogy az importőr megkísérelt volna kereskedelmi előnyt biztosítani.

Az Orifarm másrészről azt állította, hogy az újracsomagolásra azért volt szükség, hogy bejuthassanak a dán piac szegmensére az újracsomagolt KLYX számára.

A dán bíróság megkérdőjelezte, hogy szükség volt-e az újracsomagolásra, minthogy a csomagok egyes vagy tízes méretben hozzáférhetők voltak. A Dán Kerületi Bíróság az ügyet a Dán Törvényszéknek továbbította, azt kérdezve, hogy a 7(2) cikk azt jelenti-e, hogy a védjegytulajdonos törvényesen ellenezheti az újracsomagolást, amikor a terméket az összes vonatkozó piacon már az összes méretben árusítják. A törvényszék az alábbi válaszokat adta:

- Egy védjegy célja, hogy garantálja a védjegyet hordozó termék eredetét, és így egy terméknek egy harmadik fél általi újracsomagolása a tulajdonos engedélye nélkül valószínűleg valódi kockázatot jelent erre az eredetgarantálásra nézve.
- Egy védjegytulajdonos tiltakozását az átcsomagolás ellen nem lehet elfogadni, ha az a tagállamok közötti kereskedelem leplezett korlátozását képezi.
- Ilyen leplezett korlátozásról van szó, ha egy védjegytulajdonos jogának az átcsomagolás elleni tiltakozás céljából való gyakorlása segít a piacok mesterséges felosztásában.

Ezért ennek a védjegynek a tulajdonosa megtilthatja egy védjegyet hordozó gyógyszer harmadik fél általi újracsomagolását, ami természeténél fogva előidézheti e termék eredeti állapota megváltoztatásának a kockázatát, kivéve ha az átcsomagolás azért szükséges, hogy elősegítse az importált termékek forgalmazását, és ugyanakkor megvédi a tulajdonos törvényes érdekeit.

Tárgyilagosan figyelembe kell venni az importáló államban a kereskedés időpontjában fennálló körülményeket. Ez jelentheti például a csomagolás méretének megfelelő biztosítási szabályok vagy a jól megalapozott orvosi vényírási gyakorlat figyelembevételét.

Így egy védjegytulajdonos tiltakozhat egy gyógyszernek egy párhuzamos importőr általi forgalmazása ellen, amikor az importőr a terméket új külső csomagolással látja el és újra ráerősíti a védjegyet, ha (1) a gyógyszert az importáló országban forgalmazni lehet ugyanabban a csomagolásban, mint amelyben eredetileg megvették az exportáló országban, és (2) az importőr nem bizonyította, hogy a terméket az importáló ország piacán csupán korlátozott mennyiségben lehet értékesíteni. Ezeket a dolgokat a nemzeti bíróságnak kell meghatároznia.

A fenti ítélet megerősíti a gyógyászati védjegyek tulajdonosainak helyzetét, mert az Európai Gazdasági Közösség tagországaiban párhuzamos importra vonatkozó viták esetében a párhuzamos importőröknek bizonyítaniuk kell ténykedésük szükségességét.

Dél-Korea

A) 13 ázsiai ország szellemitulajdon-védelmi hivatalának vezetői 2017. április 12-től 14-ig találkozót tartottak a dél-koreai Daejeonban. A résztvevő 13 vendégország a következő volt: Afganisztán, Banglades, a Fülöp-szigetek, India, Irán, Kambodzsa, Laosz, Malajzia,

a Maldív-szigetek, Mianmar, Pakisztán, Srí Lanka és Vietnam. A konferencián részt vett *Mario Matus*, a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) vezérigazgató-helyettese is.

A Koreai Szellemitulajdon-védelmi Hivatal fejlődő országok számára megfelelő technológiát mutatott be arról, hogyan célszerű használni egy lejárt szabadalmi bejelentést, továbbá hogy hogyan lehet kifejleszteni egy márkanevet egy termék hozzáadott értékének növelése céljából.

B) Az amerikai *Uber Technologies* (Uber) utazási részvénytársaság közölte a Szöuli Nemzeti Egyetemmel (angol neve: Seoul National University, SNU), hogy az bitorolja az ő UBER védjegyét, és a bitorlás ellen jogi lépéseket fog tenni.

Az egyetem egy vezető nélküli gépkocsiját SNUVER-nek nevezte, és az Uber azt állította, hogy ez a név túlságosan hasonlít az ő védjegyéhez, ezért jogi lépések megtételére készül.

Az SNU professzora, *Seo Seung-woo* (Seo), aki irányította a vezető nélküli SNUver gépkocsi fejlesztését, ezt a multinacionális vállalat zsarnokságának tekintette.

A SNUVER a negyedik változata az egyetem kutatócsoportja által 2015-ben kifejlesztett, vezető nélküli gépkocsinak. A SNUVER az egyetem angol nevének rövidítéséből és az angol „driver" szó (vezető) összevonásából keletkezett, azonban a külföldi és a helyi médiumok időnként tévesen „SNUber"-nek nevezték. Az Ubert informálták erről.

Az egyetem kérte a Koreai Szellemitulajdon-védelmi Hivatalt a koreai név – amelyet „sa nu beo"-ként ejtenek, mert a koreai nyelvben nincs pontosan meghatározva a „V" betű kiejtése – védjegyként való lajstromozására. Az egyetem 2016 novemberében bemutatta a vezető nélküli gépkocsi „SNUVER2 elnevezésű változatát.

2017. januárban az Uber ismét levelet küldött az egyetemnek, amelyben arra kérte, hogy szüntesse meg a SNUVER, SNUVER2, valamint a koreai név használatát, és felhívta az egyetem figyelmét arra, hogy ellenkező esetben jogi lépéseket fog tenni. Az Uber azt állította, hogy még a koreai név is „Uber"-nek hangzik.

Seo professzor azt válaszolta, hogy a koreai név a helyi nyelven az „Uber"-től teljesen eltérően hangzik. „A legfelsőbb bíróság hasonló ügyekben hozott döntései alapján úgy tekinthető, hogy nincs hasonlóság a SNUVER és az UBER védjegy között. Továbbra is használni fogjuk a SNUVER nevet" – mondta Seo.

Az Uber szóvivője egy következő szövegű e-mail-választ küldött: „Nem kommentálhatunk folyamatban levő jogi vitát."

Egyesült Királyság

A) Az Egyesült Királyság Szabadalmi Bírósága (UK Patents Court, PC) 2017. április 5-én hozott döntést az *Unwired Planet v. Huawei*-perben. Az Egyesült Királyságban ez az első FRAND (fair, reasonable and non-discriminatory = tisztességes, észszerű és nem megkülönböztető) döntés azóta, hogy a CJEU 2015 júliusában ítélkezett a *Huawei v. ZTE*-ügyben. Ezért a szakemberek nagy várakozással tekintettek *Birss* bíró döntése elé.

A CJEU *Huawei v. ZTE*-döntése alapján a vizsgált ügy vonatkozásában az alábbi megállapításokat lehet tenni (összefoglalva a döntés 144. pontjában).

- A CJEU döntése olyan rendszeren alapszik, amelyet várhatóan mind a szabadalmas, mind a kivitelező követni fog egy olyan szabadalommal kapcsolatos vitában, amelyet egy szabvány szempontjából fontosnak (Standard Essential Patent, SEP) nyilvánítottak, és amely egy FRAND-megállapodás tárgyát képezi.
- Egy olyan per vitele, amely bármilyen előzetes értesítés nélkül kér bírói végzést, szükségszerűen uralkodó helyzettel való visszaélésnek minősül.
- A rendszer olyan viselkedési szabványt ismertet, amelyhez viszonyítva mindkét fél viselkedését mérni lehet, amikor az összes körülményről döntenek, ha visszaélés történt.
- Ha a szabadalmas nem él vissza uralkodó helyzetével, a megfelelő ellenszer valószínűleg egy döntés elutasítása lesz, még ha egy szabadalmat érvényesnek és bitoroltnak találtak is, és a kivitelezőnek nincs használati engedélye.

Ennek az ügynek a jogi körülményei egy döntő szempontból különböznek a *Huawei v. ZTE*-ügy feltételezett körülményeitől. A FRAND-megítélés indokolható, és a FRAND-elvet a perben hatékonyan lehet érvényesíteni, függetlenül az EUMSZ (az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés) 102. cikkében foglaltaktól.

Az ügy tényei a következtetésekkel együtt (összefoglalva a döntés 807. pontjában):

- Egy egyesült királyságbeli portfólión alapuló használati engedély nem FRAND. Az *Unwired Planet* és a *Huawei* közötti FRAND-licencia az egész világra érvényes.
- Az Unwired Planet nem élt vissza uralkodó helyzetével, amikor a bírói döntést igénylő eljárást idő előtt indította meg, az eljárásokban fenntartotta a bírói döntésre vonatkozó igényét, megpróbált kitartani az egész világra vonatkozó licencia mellett, vagy összekapcsolt szabvány szempontjából fontos (SEPs) és szabvány szempontjából nem fontos szabadalmakat (non-SEPs).
- Minthogy az Unwired Planet megállapította, hogy a Huawei két érvényes szabadalmat bitorolt, és minthogy a Huawei nem volt kész licenciát venni olyan feltételek mellett, amelyeket a bíróság FRAND-nak minősített, és minthogy az Unwired Planet nem szegte meg a versenytörvényt, végső bírói döntést kell hozni.
- A végső bírói döntést néhány héten belül egy tárgyaláson fogják meghozni, mihelyt Unwired Planet kidolgozta egy egész világra érvényes licencia valamennyi feltételét, figyelembe véve a bíróság döntéseit is.

B) Az Egyesült Királyság Felsőbírósága (High Court, HC) 2016. augusztusban a *Glaxo et al.* (Glaxo) *v. Sandoz Limited* (Sandoz) védjegybitorlási ügyben a Sandoz által benyújtott ellenkérelem kapcsán hozott döntést, megállapítva, hogy a 207/2009 sz. európai uniós védjegyrendelet 4. cikke értelmében az európai uniós védjegy érvénytelen, mert a lajstromozás tárgya nem „megjelölés", és nem alkalmas grafikus ábrázolásra.

A kérdéses európai uniós védjegyet a 10. áruosztályban „színes védjegyként" osztályozták inhalálókészülékekre az alábbi egyetlen grafikus ábrázolással és a következő kísérőszöveggel: „A védjegy bordó színből (Pantone code 2587C) áll, amely egy légzőkészülék felületének jelentős részén van alkalmazva, és a légzőkészülék felületének megmaradó részén a világos bordó szín (Pantone code 2567C) van alkalmazva."

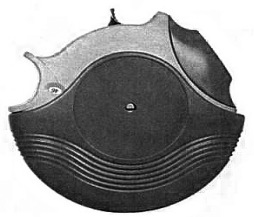

A HC bírája ezt a lajstromozást érvénytelennek tekintette, mert a színmeghatározás, az ábra és a leírás kombinációja nem korlátozta a védjegyet világosan és egyértelműen egyetlen megjelölésre.

C) Az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala (EU Intellectual Property Office, EUIPO) által közölt legújabb számok azt mutatják, hogy az európai uniós védjegyek (EU trade marks, EUTMs) és a lajstromozott közösségi minták (registered community designs, RCDs) továbbra is népszerűek. A statisztikák azonban jelentős eltolódást mutatnak az egyesült királyságbeli bejelentők magatartásában.

Az EUTM- és az RCD-bejelentések száma továbbra is reményt keltő. A 2016-ban benyújtott EUTM-bejelentések teljes száma az előző évhez viszonyítva 3,7%-os növekedést mutat, bár az egyesült királyságbeli bejelentések száma 2009 óta először csökkent. A 2016. évi 11 643 egyesült királysági védjegybejelentés 7%-os csökkenést mutat, és 2013 óta a legalacsonyabb szám. 2016-ban csak Franciaországban és Lengyelországban nyújtottak be az előző évinél kevesebb európai védjegybejelentést: a franciaországi bejelentések száma 0,5%-kal, a lengyelországiaké 1,1%-kal csökkent. Az Egyesült Királyságból érkező európai védjegybejelentések számának csökkenése arra utal, hogy az angol üzletemberek kezdik felülvizsgálni exportpiacaikat a 2016 júniusi brexitnépszavazást követően.

Bár az Egyesült Királyságban benyújtott RCD-bejelentések száma 2016-ban csekély mértékben szintén csökkent, ha az előző évhez viszonyítjuk, a 2016. évi, egyesült királyságbeli mintabejelentések száma a második legmagasabb 2003 óta, amikor először vált lehetővé minták benyújtása az Európai Unióban.

A legtöbb RCD-t benyújtó angol vállalatok közül az első három a luxusautókat gyártó *Aston Martin*, a háztartási gépeket gyártó *Dyson és* a világhírű luxuscipő-tervező *Jimmy Choo*.

A 2016-ban a legtöbb európai védjegybejelentést benyújtó angol vállalatok listáját gyógyszercégek vezetik, így a *GlaxoSmithKline*, az *LRC Products* és a *The Boots Company*.

Eurázsiai Szabadalmi Egyezmény

2017. március 28-án orosz szabadalmi ügyvivői irodák az Oroszországban működő Amerikai Kereskedelmi Kamarával együtt kerekasztal-megbeszélést hívtak egybe a párhuzamos importról és a szellemitulajdon-jogokról a Nemzetközi Kereskedelmi Egyesület (International Trade Association) egyik összejöveteleként. A bizottság egyik tagja, Szergej Shurygin, az Eurázsiai Gazdasági Bizottság (Eurasian Economic Commission, EEC) helyettes vezetője megerősítette, hogy az Eurázsiai Gazdasági Uniónak (Eurasian Economic Union, EAEU) szándékában áll egy új eurázsiai regionális védjegy bevezetése.

Hasonlóan az Európai Unióhoz, az EAEU egy politikai és gazdasági unió, amelynek a következő államok a tagjai: Fehéroroszország, Kazahsztán, Kirgizisztán, Oroszország és Örményország. Ezt az uniót 2015. január 1-jén alapították. Az EEC állandó irányító testülete az EAEU-nak.

Oroszország 2017. február 2-án bejelentette, hogy ratifikálni szándékozik az EAEU által javasolt, a védjegyekre, szolgálati védjegyekre és eredetmegjelölésre vonatkozó egyezmény tervezetét. Ez az egyezmény bevezeti a közös gazdasági területi (Common Economic Space, CES) védjegy fogalmát. Hasonlóan az európai védjegyhez, a javasolt CES-védjegy egy regionális eurázsiai védjegy, amely az EAEU területére vonatkozik.

A CES-védjegylajstrom együtt létezik majd a nemzeti lajstromokkal, amelyeket a korábbiakhoz hasonlóan fognak vezetni. A védjegytulajdonosok választhatnak majd, hogy a CES-védjegy, a nemzeti védjegy vagy mindkettő lajstromába való bejegyzésért folyamodnak.

A CES-védjegyrendszer keretében egy márkanév-tulajdonos választhat, hogy melyik tagország nemzeti hivatalánál nyújt be védjegybejelentést; nyilván azt az országot fogja választani, ahol elismert üzlete van. A benyújtásra választott hivatal a védjegybejelentés beérkezése után elvégez egy alaki vizsgálatot, és értesíti valamennyi tagállam nemzeti hivatalát. A bejelentést ezután publikálják a CES weboldalán, és ettől az időponttól számított 3 hónapon belül fel lehet szólalni a védjegy lajstromozása ellen. Ha nincs felszólalás, a bejelentést mindegyik nemzeti hivatalban érdemi vizsgálatnak vetik alá. Mindegyik nemzeti hivatal vizsgálati véleményt továbbít a bejelentési hivatalnak. Ha a védjegyet elfogadják, erről értesítik a bejelentőt, aki befizetheti a végdíjat. Minden egyes lajstromozás 10 évig érvényes.

Ha egy nemzeti védjegyhivatal elutasítja a védjegybejelentést, a bejelentő fellebbezést nyújthat be közvetlenül ennél a nemzeti hivatalnál. Ha nem fellebbez, a benyújtási hivatal elutasítja a teljes CES-bejelentést. Ilyen esetben a bejelentőnek két lehetősége van:

- ha a negatív vélemény elhárítható a megjelölt árulista korlátozásával, a CES-bejelentés engedélyezhetővé válik;
- a bejelentő választhatja azt a megoldást is, hogy honosítja a CES-bejelentést azokban az országokban, amelyekben elfogadták. Ebben az esetben a bejelentő egy átalakítási kérelmet nyújt be, és a bejelentés folytatódik nemzeti bejelentésként az elfogadó hivataloknál.

Az egyezmény más átalakítási lehetőségeket is kilátásba helyez. Így például egy olyan személy, aki Oroszországban nyújtott be nemzeti bejelentést, választhatja azt a megoldást, hogy függő bejelentését CES-bejelentéssé alakítja át erre vonatkozó bejelentést téve, és megfizetve a kívánt díjat [4(5) cikk].

Az egyezmény 14. cikke lehetővé teszi továbbá, hogy egy nemzeti lajstromozás tulajdonosa kérjen egy CES-védjegybizonylatot, feltéve, hogy bizonyos feltételek teljesülnek, és változatlan mind a védjegy, mind a megnevezett tulajdonos és az árujegyzék.

Az eljárás adminisztrációs részleteit a később kiadásra kerülő hivatalos irányelvek fogják részletezni.

Ha a védjegyet mind abszolút, mind relatív lajstromozást gátló okok szempontjából lajstromozhatónak tekintik, a bejelentőt értesítik, aki megfizetheti a végdíjat. Minden egyes lajstromozás 10 évig érvényes, és az érvényességi időtartam megújítható.

Egy CES-védjegy lajstromozása érvényesíthető vagy érvényteleníthető minden egyes tagállamban az ország helyi törvényei szerint.

Európai Szabadalmi Hivatal

A) Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) elnöke, *Benoît Battistelli* kétoldalú együttműködési szerződést írt alá a Lett Szabadalmi Hivatal igazgatójával, *Sandris Laganovskis*-szal, valamint a Litván Szabadalmi Iroda igazgatójával, *Arūnas Želvys*-szel. Mindkét megállapodás megújítja a két hivatallal már fennálló partnerkapcsolatot, és új keretet biztosít az együttműködéshez.

Az ESZH elnöke leszögezte, hogy ezekkel az új, kétoldalú együttműködési tervekkel az ESZH továbbra is segíteni tudja a két nemzeti hivatalt abban, hogy növeljék szabadalmi lehetőségeiket, és hogy tovább erősítsék az európai szabadalmi hálózatot.

B) A *T 577/11* döntésben az Európai Szabadalmi Hivatal fellebbezési tanácsa tisztázta a helyzetet a bejelentő elsőbbségigénylési jogával kapcsolatban.

Az ügy egy fellebbezésre vonatkozik, amelyet a szabadalomtulajdonos nyújtott be 1 540 227 számú európai szabadalmának a megsemmisítése ellen. Ez a szabadalom a holland *Tenaris Connections BV* (Tenaris) vállalat nevében 2003. szeptember 6-án benyújtott, EP2003/009870 sz. nemzetközi (PCT-) bejelentés európai regionális fázisú bejelentésén alapult. A nemzetközi bejelentés azonban sajátságos módon a liechtensteini *Tenaris Connections AG* vállalat nevében benyújtott, RM2002A000445 sz. olasz bejelentés elsőbbségét igényelte.

A Tenaris Connections AG és a Tenaris Connections BV közötti szabadalomátruházási megállapodást 2003. szeptember 9-én, vagyis a Párizsi Uniós határidő után 3 nappal írták alá, és az magában foglalt egy olyan bekezdést, amely szerint az átruházás abban az évben január kezdetéig visszamenőleges hatályú.

A megelőző felszólalási eljárásban az ESZH felszólalási osztálya azon a nézeten volt, hogy az elsőbbséget érvényesen igényelték, mert az átruházási irat bizonyította, hogy a jogok, ideértve az elsőbbségi jogokat is, átruházása 2003. január 1-jei hatállyal, vagyis a nemzetközi bejelentés benyújtásának időpontja előtt megtörtént.

Ezzel szemben a fellebbezési tanács ideiglenes véleménye az volt, hogy bár a visszamenőleges hatályt említő átruházási megállapodás nemzeti jog szerint érvényes lehet, azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy az európai szabadalmi bejelentés benyújtását követően kötötték, aminek eredményeként az elsőbbségi igény érvénytelen volt.

A fellebbezési eljárásban a szabadalomtulajdonos többek között azzal érvelt, hogy az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 87(1) cikke nem tartalmaz olyan követelményt, hogy a következő bejelentőnek jogutódnak kell lennie, amikor a következő bejelentést benyújtják, és a 12 hónapos időtartam csupán a következő bejelentés benyújtása szempontjából lényeges. A szabadalmas a következőkkel is érvelt.

1. Az olasz nemzeti törvény alapján az átruházási iratban említett jogokat érvényesen ruházták át 2003. január 1-jével, mert az olasz polgári törvénykönyv 1322. cikke visszamenőlegességre vonatkozó cikkelyeket tartalmaz.
2. Az olasz nemzeti törvény alapján a nemzetközi bejelentés azt bizonyította, hogy az elsőbbség igénylésére vonatkozó jogot átruházták, mert az olasz törvény úgy rendelkezik, hogy egy szerződés hatályba léphet egy vállalati csoporton belül „meggyőző viselkedés mutatásával".
3. A holland nemzeti törvény alapján ha az átruházási megállapodás a gazdasági tulajdon (economische eigendom), és nem a szabadalmi bejelentés jogi birtoklását ruházta át, elegendő volt ahhoz, hogy a Tenaris az 1973. évi ESZE 87(1) cikke szerint jogutód legyen.

A fellebbezési tanács a döntést kísérő indokolásában először azt állapította meg, hogy az ESZE alkalmazható, mert egy európai szabadalmi bejelentést nemzetközi bejelentésnek lehet tekinteni a nemzetközi bejelentés napjától kezdve [1973. évi ESZE 150(3) cikk és PCT 11(3) cikk]. Emellett a PCT kimondottan elsőbbséget biztosít a „nemzeti törvénynek" – amivel kapcsolatban a tanács arra következtetett, hogy európai regionális bejelentések vagy szabadalmak esetében az ESZE tekintendő nemzeti törvénynek, vagyis az 1973. évi ESZE 87(1) cikkét (és nem a PCT 8. cikkét vagy a Párizsi Uniós Egyezmény 4. cikkét) kell alkalmazni.

A szabadalomtulajdonos érveivel kapcsolatban a fellebbezési tanács a következőket állapította meg.

1. Az 1973. évi ESZE 87(1) cikke a jogutódlás kérdésével kapcsolatban időkorlátozást ír elő. Az a követelmény, hogy a jogutódlásnak már meg kellett történnie, amikor a következő bejelentést benyújtják, világosan levezethető az 1973. évi ESZE 87(1) cikkéből.
2. A szabadalomtulajdonos nem elég jól alapozta meg az átruházás visszamenőleges hatályát, ezért a tanács nem tudott kielégítő módon arra következtetni, hogy a Tenaris volt az olasz törvény szerint a jogutód.

3. Bár a tanács elfogadta a szabadalomtulajdonosnak azt az érvét, hogy az olasz törvény szerint szabadalmi bejelentéseket és elsőbbségi jogokat át lehet ruházni „meggyőző viselkedés mutatásával", nézete szerint ezt az átruházást nem bizonyították. A tanács nézete szerint az a tény, hogy egy vállalatcsoport egy vállalata, amely elsőbbséget igényel ugyanazon vállalatcsoport egy másik vállalatának egy korábbi bejelentéséből, nem bizonyítja egyértelműen, hogy közös megegyezés volt a vállalatok között az elsőbbségi bejelentés tulajdonának átruházásáról vagy az abból származó elsőbbségi jogról. Itt a tanács rámutatott az átruházási megállapodás szövegéből a következő szavakra: „ezennel átruházza és átadja" (here assigns and transfers) annak bizonyítékaként, hogy egy szokásos olvasó nem feltételezné, hogy a megállapodás előtt már megtörtént a jogok átadása.
4. Bár a tanács elfogadta, hogy a holland törvény szerint jogi fogalomként létezik gazdasági tulajdonlás, nem elégedett meg annyival, hogy a gazdasági tulajdonlás/tulajdonjog, ellentétben a jogi tulajdonlással, az 1973. évi ESZE 87(1) cikke szerint jogutódlásnak minősül, megjegyezve, hogy az „economishe eigendom" megkülönböztethető a szabadalomtulajdonos által a J 19/87 sz. korábbi döntés idézésekor említett „méltányossági tulajdonlástól".

Így a tanács arra a következtetésre jutott, hogy az elsőbbségi bejelentés tulajdonlásának az átruházása és annak alapján az elsőbbség igénylése túl későn történt, és ezt követően a bejelentést feltalálói tevékenység hiánya miatt megsemmisítette.

Ez a döntés egyértelműen bizonyítja, hogy az elsőbbség igénylésének a megalapozottságára vonatkozó bizonyítási teher a bejelentőn nyugszik, és hogy a megfelelő jogosultsági láncot egyértelműen kell bizonyítani ahhoz, hogy a helyes bejelentőt (vagy bejelentőket) azonosítsák az elsőbbség igénylésének időpontjában.

A tanács például megjegyezte, hogy ahol nem lehetséges az elsőbbségi éven belül aláírni egy megállapodást, a következő bejelentést benyújthatná a jogosult személy, és az elsőbbségi jogot egyéb jogokkal együtt később ruházhatna át. Egy alternatív megoldás szerint mind az eredeti bejelentő, mind a jogutód együtt nyújthatná be a bejelentést. A tanács azt is megjegyezte, hogy ha nincs szükség a jogosultság bizonyítására, ez nem vezethet önműködően arra a következtetésre, hogy a bejelentőnek egy bizonyos időpontban nem kell a jogok jogosultjának lennie.

Itt külön rámutatunk arra, hogy a tanács kerülte a döntést arra vonatkozóan, hogy melyik nemzeti jog alkalmazható az elsőbbségi bejelentés vagy az elsőbbségi jog átruházása érvényességének a meghatározására, vagy hogy milyen feltételek mellett ruházható át az elsőbbségi bejelentés és az elsőbbségi jog a vonatkozó törvény alapján, mert nézete szerint sem az olasz, sem a holland törvény alkalmazhatóságán alapuló érvelés nem volt eredményes, és egyik fél sem hivatkozott másik nemzeti törvényre.

C) A *T 2561/11* sz. ügyben az ESZH egyik fellebbezési tanácsa elfogadhatónak talált egy fellebbezést annak ellenére, hogy a fellebbezési iratban bizonyos hiányosságok voltak, mert

nem jelölte meg a fellebbező nevét és címét, továbbá nem tartalmazott a fellebbezés tárgyát meghatározó kérelmet, jóllehet az ESZH 99. szabálya mindkét követelményt tartalmazza.

A fluidumvezetékek össze- és szétkapcsolására vonatkozó, EP 1789717 sz. európai szabadalmat a felszólalási osztály egy közbenső döntését követően fenntartották módosított formában.

A felszólaló képviselője által benyújtott fellebbezési irat címe „Fellebbezés a felszólalás ellen" volt, és megadta a szabadalom számát, a „... nevében" szót, a tulajdonos nevét és a képviselő irathivatkozását. A dokumentum a következő megállapítást tartalmazta: „Fellebbezünk a felszólalási osztály 2011. október 19-i döntése ellen."

Ennek a fellebbezésnek az elfogadhatóságát megkérdőjelezte a szabadalomtulajdonos (aki szintén fellebbezett). A tulajdonos azzal érvelt, hogy a fellebbezés nem felelt meg az Európai Szabadalmi Egyezmény 108. cikkének, különösen azért, mert nem teljesítették az annak 99. szabályában lefektetett követelményeket.

A fellebbező nevének és címének megadására vonatkozó hibával kapcsolatban a tanács azt vette fontolóra, hogy kétséges volt-e a fellebbező azonossága.

A felszólaló képviselője ugyanazt a fájlhivatkozást használta a felszólalásban és a fellebbezési iratban. Úgy látták, hogy ez bizonyítja a képviselő munkájának a folytonosságát a felszólaló képviseletében a felszólalási osztály és most a fellebbezésben a tanács előtt.

A tanács azt vette fontolóra, hogy vajon észszerűen figyelembe lehetne-e venni alternatív forgatókönyveket. Például azt vizsgálta, vajon lehetséges volt-e, hogy a képviselő ügyfelet váltott, és átvette fellebbezéskor a tulajdonos képviseletét, és tévesen használta a felszólaló fájlhivatkozását a fellebbezésen. Ezt valószínűtlennek ítélték, különösen azért, mert az ügy aktájában nem volt jele a képviselőváltásnak.

A tanács azt is vizsgálta, vajon lehetséges volt-e, hogy a fellebbezési értesítést a képviselő egy harmadik fél nevében nyújtotta be. Mindkét forgatókönyvet valószínűtlennek találták, mert a fellebbezés mindkét esetben elfogadhatatlan lenne annak következtében, hogy sem a képviselő, sem egy harmadik fél nem lehetett volna jogosult fellebbezést benyújtani. A fellebbezési tanács e kérdésről gondolkozva megmaradt annál a központi feltevésnél, hogy a képviselő tudatosan nem nyújtana be fellebbezést olyan valakinek a nevében, aki nem volt jogosult fellebbezőként fellépni. Vagyis, összhangban egyéb esetjoggal, a tanács feltételezte, hogy a képviselő ismeri a törvényt. Így a tanács szempontjából az egyetlen észszerű feltételezés az volt, hogy a képviselő még mindig a felszólalót képviseli, bár ezt a fellebbezési értesítésben kifejezetten nem állította.

Ezért a tanács megelégedett annyival, hogy nem volt észszerű kétség a fellebbező azonosságával kapcsolatban. A megalapozott esetjog is lehetővé teszi a fellebbező nevének és címének a helyesbítését. Így, bár a törvény megállapítja, hogy egy fellebbezésnek tartalmaznia kell a fellebbező nevét és címét, és a vizsgált fellebbezés ezt nem teljesítette, a tanács ezt a rendelkezést egy „megérteni akaró" olvasó szemén keresztül ítélte meg, és ezzel a nagyvo-

nalú szemlélettel megelégedve állapította meg, hogy egy ilyen olvasó megértette volna, hogy ki volt a fellebbező.

Ezután a tanács „a fellebbezés tárgyának meghatározására irányuló kérelem" megadásának az elmulasztását vette fontolóra, és az ESZE 99. cikkével összhangban vizsgálta az ilyen kérelemmel kapcsolatos követelményeket. Megállapította, hogy a felszólaló vagy a szabadalom megvonását, vagy szűkebb oltalmi körrel való fenntartását kérhette volna (minthogy felszólalási eljárásban alacsonyabb rangú segédkérelmet értelmetlen vizsgálni).

Ugyanakkor megállapította, hogy a felszólalás elutasítása elleni fellebbezést egy felszólaló olyan kérelemként fogalmazna meg, amely arra irányul, hogy hatálytalanítsák a fellebbezés alatt álló döntést, és vonják meg a szabadalmat még akkor is, ha a tulajdonos több kérelmet nyújtott be. Hasonlóképpen, a szabadalom megvonását kimondó döntés elleni fellebbezést egy tulajdonos arra irányuló kérelemként fogalmazna meg, hogy a döntést teljes terjedelmében helyezzék hatályon kívül, még akkor is, ha több kérelmet nyújtottak be. Ezért ebben az esetben a tanács úgy ítélte meg a fellebbezési iratot, hogy az olyan kérelmet tartalmaz, amely a döntés teljes terjedelmében való érvénytelenítésére irányul.

Így a fellebbezést elfogadhatónak találták. Összehasonlítva ezzel a döntéssel, a fellebbezés végső kimenetele talán kevésbé érdekes. A fellebbező fél fellebbezése azonban végül sikeres volt: a szabadalmat teljes terjedelmében megvonták. A fellebbezési dokumentációban elkövetett hiba tehát, amely a kétségbevont megengedhetőséghez vezetett, nagyon költségesnek bizonyulhatott volna, ha a tanács az elfogadhatósági helyzetet eltérően ítélte volna meg.

Bár az a hiba, hogy kimondottan nem azonosították a fellebbező felet, vagy hogy nem határozták meg a fellebbezés tárgyát, végül nem volt hátrányos az ügy elfogadhatósága szempontjából, de jelentős további költségeket okozhatott volna mindkét fél számára az ügy intézése során az eljárás előtt és alatt.

Minthogy a fellebbezési tanácsok döntései nem képeznek szigorúan betartandó precedenst, nem hisszük, hogy az ügy az ESZE 99. szabályának új, lazább értelmezését alapozná meg. Ezért nem lenne okos ezt a döntést úgy tekinteni, mint amely a fellebbezési eljárás megváltozását eredményezi.

Az Európai Unió Bírósága

A COMBIT európai védjegy birtokában a *Combit Software* egy német bíróságnál bitorlási pert indított egy hasonló áruk megjelölésére a COMMIT jelzőt használó vállalat ellen, és arra kérte a bíróságot, hogy az Európai Unió 2009. február 26-i, 207/2009 sz. védjegyrendeletének 102. cikke alapján tiltsa meg a kifogásolt jelzés használatát az egész Európai Unióban.

Mind az elsőfokú, mind a fellebbezési német bíróság egyetértett abban, hogy bár fennáll a németül beszélő közönség körében az összetévesztés veszélye, ugyanez a veszély nem áll fenn az angolul beszélő közönség körében, mert az tudja, hogy a vitatott jelzésben hogyan kell azonosítani a „com-" előtagot (komputerként) és a „-bit" utótagot (bináris számjegy-

ként). Ezért a német fellebbezési bíróság felkérte az Európai Unió Bíróságát, hogy – amenynyiben az európai uniós védjeggyel kapcsolatban fennáll az összetévesztés veszélye – döntsön: lehet-e földrajzilag korlátozni a vitatott jelzés használatának tiltását az európai védjegy egységes hatása ellenére.

Az EU védjegyrendeletének 1. cikke szerint „Egy európai uniós védjegynek egységes jelleggel (unitary character) kell bírnia; az egész Unióban azonos hatással kell rendelkeznie, és használatát sem kell megtiltani, kivéve a teljes Unió vonatkozásában", hacsak a rendelet másként nem rendelkezik.

A CJEU először megállapította, hogy az Európai Unió németül beszélő részében az összetévesztés veszélye szükségszerűen a kérdéses védjegy által nyújtott kizárólagos jog bitorlását okozza. A bíróság azonban annak a megoldásnak az alapján, amelyet a *DHL Express Francee SAS v. Chroopost SA*-ügyben 2011. április 12-én hozott döntésében rögzített, hangsúlyozta, hogy bár a vitatott jelzés csupán az Európai Unió egy részében hoz létre összetévesztési veszélyt, különösen nyelvértési problémák miatt a bíróságnak korlátoznia kell az említett tiltás területi hatályát. Összetévesztés veszélyének hiányában a teljes tiltás túlmenne a védjegyjog által nyújtott kizárólagos jog körén (lásd a bíróság 2016. szeptember 22-én, a *Combit Software*-ügyben hozott döntését). Arra törekedve, hogy korlátozza a tiltás körét, a bíróságnak meg kell jelölnie, hogy mely tagországok vannak kizárva; nem elegendő kizárólag utalni „angolul beszélő" tagországokra.

Úgy tűnik, hogy ezzel a döntéssel megváltozik az európai uniós védjegy egységes jellege, azonban egyszerűen lehet kivételt tenni. Ezért elvi alapon a tiltás a teljes Európai Unióra fog vonatkozni, és az alperes lesz felelős annak bizonyításáért, hogy a védjegy használatának tiltása nem érvényes bizonyos tagállamokban.

Az Európai Unió Szellemi Tulajdoni Hivatala

A *SuperMac* nem hajlandó meghátrálni a gyorsételgyártó óriás, a *McDonald's* elleni harcban, és megfogadta, hogy halálig fog küzdeni – közölte *Pat McDonagh* Supermac-főnök, amikor 2017 áprilisában az EU Szellemi Tulajdoni Hivatalánál keresetet nyújtott be a McDonald's bizonyos áruosztályokban lajstromozott big mac és mc védjegyének törlése iránt.

Keresetében McDonagh az EUIPO azonnali döntését kérte arra hivatkozva, hogy a McDonald's erőszakos védjegyháborút folytat a jövőbeli versenytársak ellen is. „Ez azt jelenti, hogy ha *McGrath, McCarthy* vagy *McDermott* saját nevükkel akarnak valamilyen üzleti ötletet megvalósítani, a McDonald's már birtokolja a védjegyet, és valószínűleg arra számít, hogy már az ajtóban kiüti őket" – mondta McDonagh, majd így folytatta: „a McDonald's szó szerint lajstromoztatta a Mc-világot, és megpróbálja biztosítani, hogy az angol nyelvben minden szóra előjoga legyen, ha a Mc- vagy Mac- előtaggal rendelkezik. Védjegye van az olyan szavakra mint a McKids, McFamily, McCountry, McWorld,

McJob és McInternet annak érdekében, hogy idővel meg tudjon semmisíteni minden kisebb családi vállalkozást."

A törlési per folytatását nem csak a Mc- és Mac- kezdetű névvel rendelkező üzletemberek és vállalatok várják érdeklődéssel.

Az Európai Unió Törvényszéke (General Court of the European Union, GC)

A) Az Európai Unió Törvényszéke abban a kérdésben döntött, hogy fennáll-e a litu és a pitu védjegy között az összetévesztés valószínűsége borokkal kapcsolatban.

A *Viña y Bodega Botalcura SA* (Viña) az OHIM-nál (ma: az EU Szellemi Tulajdoni Hivatala; EU Intellectual Property Office, EUIPO) kérelmet nyújtott be a litu szóvédjegy lajstromozása iránt a 33. áruosztályban chilei borokra. Az *Anton Rimerschmid Weinbrennerei und Likörfabrik GmbH* (Rimerschmid) felszólalt a bejelentés ellen a saját korábbi európai uniós pitu védjegye alapján, amelyet a 30., 32. és 33. áruosztályban lajstromoztatott alkoholos italokra is (kivéve a sört). A felszólalást a hivatal felszólalási osztálya elutasította. Ez ellen a Rimerschid fellebbezést nyújtott be a hivatal fellebbezési tanácsánál.

Az egyetértett a felszólalási osztállyal abban, hogy nem áll fenn összetévesztési valószínűség, és megállapította, hogy a felhasználási terület az Európai Unió, továbbá hogy az árukat általában „szokásos" figyelmi szintű közönségnek szánták. Az árukat a tanács azonosnak tekintette, és úgy találta, hogy fennáll bizonyos mértékű vizuális és hangzási hasonlóság. A védjegyek fogalmilag nem voltak hasonlók, és ezért nem állt fenn az összetévesztés valószínűsége. A védjegyek rövidsége miatt a vásárlóközönség nagyobb figyelmet fordítana a védjegyek közötti különbségre és különösen a védjegyek kezdetére. Ennek eredményeként az a tény, hogy a védjegyeknek eltérő a kezdőbetűjük, nagyobb jelentőségre tett szert. Emellett a vizuális különbség meghatározó volt, mert az árukat általában áruházakban árusították, ahol ezt a különbséget könnyen észre lehet venni.

A tanács döntése ellen a felszólaló a GC-nél nyújtott be fellebbezést. Itt előadta, hogy a védjegyek vizuálisan és hangzásilag hasonlók, és hogy fogalmi összehasonlítás nem változtatja meg az összetévesztés valószínűségének megítélését. A felszólaló arra is hivatkozott, hogy az Egyesült Királyság Szellemitulajdon-védelmi Hivatalának (UKIPO) döntése szerint a pitu és a litu védjegy között fennáll az összetévesztés valószínűsége.

A GC megállapította, hogy bár a védjegyek az utolsó három betű miatt vizuálisan hasonlóak, ez nem ellensúlyozza a szavak első betűi közötti különbséget. Ilyen vonatkozásban a GC rámutatott, hogy a „P" betű jelentősen különbözik az „L" betűtől, tekintet nélkül arra, hogyan vannak írva. A GC döntése ebben különbözött az UKIPO döntésétől, mert az utóbbi azt állapította meg, hogy a „P" és az „L" betű vizuálisan hasonlónak tekinthető. A GC itt megjegyezte, hogy hasonló esetekben nem köti nemzeti hatóságok döntése.

A GC fonetikailag szintén a két védjegy első betűinek a különbségére támaszkodott, megállapítva, hogy a védjegyek csupán bizonyos mértékig hasonlóak, mert a kezdőbetűk különbsége lehetővé teszi megkülönböztetésüket.

A felszólaló megpróbált azzal érvelni, hogy különös jelentőséget kell tulajdonítani a védjegyek fonetikai hasonlóságának, mert a termékeket gyakran zajos helyiségekben rendelik. A GC azonban az EUIPO és a fellebbezési tanács érvelését követte, amely szerint borokat általában önkiszolgáló üzletekben árusítanak, ahol a fogyasztók elsősorban a védjegy ábrájára támaszkodnak. A fogyasztók éttermekben és bárokban is egy borlistáról választanak bort a rendelés előtt.

A fentiek fényében a GC megállapította, hogy nem áll fenn összetévesztés valószínűsége, és ezért a fellebbezést elutasította.

B) A GC egy újabb döntése rávilágít, hogy széles körű bizonyítékokra van szükség, amikor egy védjegytulajdonos 3D védjegyek vonatkozásában kíván bizonyítani szerzett megkülönböztetőképességet.

A 207/2009 sz. közösségi védjegyrendelet részletezi védjegyek Európai Unióban való lajstromozásának és védjegybejelentések vagy -lajstromozások megtámadásának a követelményeit.

A rendelet 7(1)*(b)*, *(c)* és *(d)* cikke tartalmazza egy védjegylajstromozás elutasításának abszolút okait. Ezek összefoglalva: ha a védjegy nem rendelkezik megkülönböztetőképességgel [7(1)*(b)*], leíró jellegű [7(1)*(c)*], vagy a nyelvben/kereskedelemben kizárólagosan szokásossá vált [7(1)*(d)*].

A 7(3) cikk megállapítja, hogy az abszolút okok nem akadályozzák egy védjegy lajstromozását, ha a védjegy a kérelmezett lajstromozás áruinak vagy szolgáltatásainak vonatkozásában megkülönböztetőképességet szerzett.

Az 52(2) cikk (egyebek mellett) hasonlóképpen megállapítja, hogy ha egy védjegyet a 7(1)*(b)* cikk sérelmével lajstromoztak, nem nyilvánítható érvénytelennek, ha a lajstromozás utáni használatot követően megkülönböztetőképességre tett szert azokkal az árukkal vagy szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyekre lajstromozták.

A most tárgyalt ügyben egy olyan, a *Nestlé* által birtokolt európai uniós védjegy érvényességét vizsgálták, amely egy négytagú Kit Kat csokoládészeletre vonatkozott bármilyen egyéb megjelölés nélkül.

Ezt a védjegyet 2006. augusztus 7-én lajstromozták. 2007. március 23-án a *Cadbury* (jelenleg: *Mondelez*) törlési keresetet nyújtott be (egyebek mellett) abszolút okok alapján. 2011. január 11-én az EUIPO törlési osztálya a védjegyet érvénytelennek nyilvánította. A Nestlé 2011. március 9-én és 2012. december 11-én fellebbezett a döntés ellen, majd az EUIPO fellebbezési tanácsa helyt adott a Nestlé fellebbezésének, és hatályon kívül helyezte a törlési osztály döntését. Ezt követően a Mondelez a fellebbezési tanács döntése ellen a GC-nél nyújtott be fellebbezést.

A GC döntése az európai uniós védjegytörvény két fontos pontját tisztázta.

Az első pont szerint oltalom a 7(3) cikk és az 52(2) cikk szerint csak az áruk azon kategóriái számára elérhető, amelyekben a jogbirtokosok valódi használatot tudtak megalapozni. Ebben az esetben a védjegyet a 30. áruosztályban édességekre, pékárukra, cukrászipari készítményekre, kétszersültekre és kekszekre lajstromozták. A Nestlé által benyújtott adatok csupán édességekkel és kétszersültekkel kapcsolatban bizonyítottak valódi használatot. Ezért a GC úgy döntött, hogy a 7(3) és az 52(2) cikk nem nyújt oltalmat a fennmaradó árukra.

A második pont a szerzett megkülönböztető jelleg bizonyítékával foglalkozott. A Nestlé az (akkori) 15-ből 10 tagállamból származó bizonyító adatokra támaszkodott, amelyeket extrapolált annak jelzésére, hogy az Európai Unió teljes népességének mekkora hányada ismerné el a Nestlét azonnal a védjegynek megfelelő alakkal rendelkező termékek kereskedelmi forrásaként. Bár a fellebbezési tanács egyetértett ezzel a megközelítéssel, a GC más véleményen volt, és úgy döntött, hogy „egy olyan védjegy esetében, mint amilyen a megtámadott, amely nem rendelkezik benne rejlő megkülönböztetőképességgel az egész Európai Unióban, a használat által szerzett megkülönböztetőképességet az Európai Unió teljes területére, vagyis az összes érintett tagállamban kell bizonyítania.

Az Európai Unió védjegybírósága

Az Európai Unió 2. sz. alicantei védjegybírósága 2016. október 13-án hozott ítéletet a *Carolina Herrera Limited*, a *Puig France SAS*, a *Gaulme SAS* és az *Antonio Puig SA* (felperesek) által a *Yodeyma Parfums SL* (Yodeyma) ellen indított perben.

A felperesek a következő okokra hivatkozva perelték be a Yodeymát:

- a felperesek jól ismert védjegyeit tartalmazó összehasonlító listákat használt;
- hasonló illatú termékeinek elosztóit ezekkel a listákkal látta el; és
- a felperesek védjegyeit (pl. CAROLINA HERRERA, PACO RABANNE, NINA RICCI és JEAN-PAUL GAULTIER) használta a weboldalán egy keresőmotorral arra, hogy hirdesse, ajánlja és eladja hasonló illatú parfümjeit.

A Yodeyma nem tagadta, hogy elosztóit ellátta összehasonlító listákkal, akik viszont ezeket a listákat az eladási pontokon használták.

A Yodeyma fő védekezési érve az volt, hogy a felperesek védjegyeinek a használata az egyetlen mód volt arra, hogy utaljon a fogyasztók számára már ismert termék (a felperesek termékei) fő jellemzőjére (vagyis az illatra) egy konkrét név segítségével. Azzal érvelt, hogy az ilyen használat a 207/2009 sz. rendelet 12(1)*(b)* cikke szerinti kivételek körébe esik, és hogy az ilyen használatot tájékoztatási célból alkalmazta.

Döntésében a bíróság megállapította, hogy a Yodeyma által történő használat bitorolta a felperesek védjegyeit, mert azzal járt együtt, hogy jogtalan hasznot húzott a védjegyek hírnevéből, és ez potyautasságot is jelentett.

A bíróság elutasította azt az érvet, hogy az ilyen használatot védte a 12(1)*(b)* cikk szerinti kivétel, tekintettel arra, hogy egy harmadik fél védjegyének használata ilyen összefüggésben (vagyis hasonló illatú parfümök eladására) több volt, mint egy termék tulajdonságainak az egyszerű leírása. A parfümök tulajdonságainak a szaglószervi leírásával kapcsolatos nehézség velejárója az iparnak, és ezt egyéb eszközökkel kell megoldani, így próbaillatot adó minták használatával vagy minták elosztásával (miként ezt a felperesek teszik).

További érvként a Yodeyma azt állította, hogy a fogyasztók tájékoztatás iránti joga felette áll a védjegytulajdonosok jogának. Ezért ahhoz, hogy kellően tájékoztassa a fogyasztót termékeinek a tulajdonságairól (hasonló illat), joga volt használni harmadik felek védjegyeit.

A bíróság azon a véleményen volt, hogy nincs ütközés ezen jogok között, és hogy a jogi sorrendben összhangban élnek együtt, egyensúlyt létesítve bizonyos felek (a kizárólagos jogok tulajdonosai) és mások (a fogyasztók és egyéb gazdasági személyek) jogai között, aminek következtében az egyik fél jogait korlátozzák a másik fél jogai.

Emellett a bíróság kinyilvánította, hogy a Yodeyma a tisztességtelen versenyt tiltó jogszabályokba is ütközött azzal, hogy megengedhetetlen előnyt húzott egy másik fél hírnevéből, valamint azzal is, hogy törvénytelenül használt összehasonlító hirdetést, amivel a hasonló illatú parfümöket a felperesek parfümjeinek utánzataiként mutatta be.

A fentiek következtében a bíróság elrendelte, hogy a Yodeyma:

- szüntesse meg a felperesek védjegyeinek használatát abból a célból, hogy parfümjeit ajánlja, forgalmazza vagy hirdesse;
- vonja vissza a piacról és semmisítse meg mindazokat az árukat, listákat vagy azonosítóeszközöket, amelyek ilyen védjegyeket tartalmaznak;
- távolítsa el weboldaláról a felperesek védjegyeit használó keresőmotort;
- tartózkodjék attól, hogy bármilyen módon kihasználja az ilyen védjegyeket;
- térítse meg a felperesek kárát;
- publikálja az ítéletet; és
- fizesse meg az eljárások költségeit.

Gambia

Gambiában 2007. április 2-án módosított iparjogvédelmi törvény lépett hatályba.

Az új törvény legfontosabb változása, hogy a védjegyek oltalmi idejét a korábbi 14 évről 10 évre csökkentette. Ezt az oltalmi időt 10 évenként meg lehet újítani.

Hollandia

A Hágai Kerületi Bíróság elutasította az okostelefon-gyártó *Archos SA* (Archos) keresetét, amelyben azt állította, hogy a *Koninklijke Philips N.V.* (Philips) visszaélt uralkodó helyzetével, amikor tárgyalásokat folytattak szabványon alapuló fontos szabadalmakra (Standard

Essential Patents, SEPs) vonatkozó használati engedélyekről tisztességes, észszerű és nem megkülönböztető (fair, reasonable and non-discriminatory, FRAND) alapon.

Az ügy előzménye, hogy a Philips tudomására jutott, hogy az Archos használja három szabadalmát, amelyek UMTS- és LTE-technológiára vonatkoznak. Ezeket a szabadalmakat az Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (European Telecommunications Standards Institute) SEP-ekként lajstromozta, mert azok okostelefonokon keresztül történő adatátvitelre használt szabványokra vonatkoztak.

Miután a Philips értesítette az Archost, hogy az ő SEP-jeit használja, a két fél tárgyalásokat kezdett. A Philips 2015 júliusában olyan ajánlatot tett az Archosnak, hogy fizessen 0,7 EUR-t minden olyan termék után, amelyhez UMTS- vagy LTE-technológiát használ. Az Archos 2016 januárjában tett ellenajánlata 0,07 EUR-ra vonatkozott termékenként.

Ezeket az ajánlatokat két héttel azt követően tették, hogy az Európai Unió Bírósága döntést hozott a *Huawei v. ZTE*-ügyben, ahol a CJEU három elvet állított fel a SEP-ekre vonatkozó, FRAND-licencszerződésekkel kapcsolatban:

- az ajánlattevés terhe a SEP-birtokoson nyugszik;
- annak meghatározása, hogy mi képez FRAND-ajánlatot, Európában a nemzeti bíróságok feladata;
- uralkodó helyzettel való visszaélésnek minősül az, ha egy SEP-tulajdonos egy állítólagos bitorló ellen a bíróságtól ideiglenes intézkedés elrendelését kéri anélkül, hogy az állítólagos bitorló számára lehetőséget adna FRAND-alapon licencszerződés megkötésére.

Miután a Philips eredménytelenül tett ajánlatot, ideiglenes intézkedés elrendelését kérte az Archos ellen, hogy meggátolja SEP-jeinek a használatát. Az Archos egyidejűleg ugyanilyen intézkedést kért a bíróságtól a Philips ellen, azzal érvelve, hogy a Philips ajánlata nem volt FRAND, és hogy a Huawei-döntés szerint a Philips bírósági kérelme uralkodó helyzettel való visszaélés volt. Az Archos azzal is érvelt, hogy a Philips ajánlata túl magas volt annak a ténynek a fényében, hogy az Archos olcsó okostelefonokat gyárt, és túl alacsony profitra tesz szert. Az Archos még arra is hivatkozott, hogy a Philips hajthatatlannak mutatkozott a tárgyalások során.

A bíróság elutasította az Archos keresetét, megállapítva, hogy elmulasztotta bizonyítani egyrészt azt, hogy a Philips ajánlata nem volt FRAND, másrészt azt, hogy a Philips kérelme ideiglenes intézkedés iránt uralkodó helyzettel való visszaélés lett volna. A bíróság szerint a Philips nem mulasztotta el a hatékony tárgyalásokba bocsátkozást, és valójában az Archos volt az, aki megakadályozta megoldás elérését, amit az a tény bizonyít, hogy a Huawei-ítéletet megelőző tárgyalások alatt (amely ítélet az ajánlattevés terhét az SEP-használóról a jogtulajdonosra helyezi) az Archos elmulasztotta az ajánlattevést. Emellett az Archos azt mondta a Philipsnek, hogy kénytelen lenne jogi lépést tenni, ha a Philips nem fogadná el az ajánlatát, amivel az Archos azt bizonyította, hogy nem kíván további tárgyalásokba bocsátkozni.

A Hágai Kerületi Bíróság azt is megjegyezte, hogy az Archos csekély profitja nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a Philips által tett ajánlat nem volt FRAND. Ezért az Archos nem bizonyította, hogy a Philips magatartása sértette a CJEU Huawei-döntésében lefektetett elveket.

A bíróság 2017. március 27-én kelt döntésével elutasította az Archos keresetét, és elrendelte, hogy az Archos fizesse meg a perköltségeket.

India

A) Svédország globálisan is elismert bútoróriása, az *Inter IKEA Systems BV* (IKEA) 2017 januárjában elvesztett Indiában egy védjegybitorlási pert.

Az IKEA védjegybitorlásért beperelte a Bengalurban székelő *Aikya Global* (Aikya) tanácsadó vállalatot, mert az állítólag fonetikusan hasonló hangzású nevet használ, mint az IKEA. 2013-ban nyújtotta be keresetét az Újdelhi Bíróságnál azt állítva, hogy az Aikya „lemásolta és utánozta" az ő nevét. A bíróság ideiglenes intézkedéssel eltiltotta az Aikyát az IKEA védjegyéhez hasonlóan hangzó név használatától, és arra kötelezte, hogy nevét *Ajira Global*ra változtassa.

A bíróság 2015 júniusában hatályon kívül helyezte az Aikya ellen elrendelt ideiglenes intézkedést, és az indiai vállalat javára döntött.

Keresetének elutasítása az IKEA számára nem a legjobbkor történt, mert 2017 második felében Hyderabadban kívánt üzletet nyitni, és távlati listáján Mumbai szerepel következő célpontként.

B) Manapság számos vállalat indít weboldalakat abból a célból, hogy online jelenlétet hozzon létre. Azonban egy olyan vállalat, amely védjegyét doménnévként használja, elég gyakran szerez tudomást arról, hogy egy másik vállalat birtokolja/használja ezt a doménnevet. Ilyen esetekben panaszt tehet az Indiai Doménnévvitát Rendező Hivatalnál (.In Domain Name Dispute Resolution Policy, INDRP), ahol egy döntőbíró rendezi el a nézetkülönbségeket.

Ilyen bonyodalom történt az 1993-ban alapított amerikai *ThoughtWorks* vállalattal, amely azt állította, hogy 2015 márciusában jutott tudomására, hogy a *ThoughtWorks.in* doménnevet egy másik vállalat, a *Super Software* lajstromoztatta. Ez a tudomásra jutás akkor történt, amikor a ThoughtWorks elemzője a Super Software weboldalába ütközött, miután azt összetévesztette a ThoughtWorks weboldalával. Ezután a ThoughtWorks INDRP-panaszt nyújtott be annak érdekében, hogy visszakapja a *thoughtworks.in* doménnevet. Védekezésében azonban a Super Software azt állította, hogy a THOUGHTWORKS védjegy generikus jellegű volt, és ennek következtében nem ütköztek semmiféle létező védjegybe vagy szerzői jogba. Ezenkívül a Super Software rámutatott, hogy a panasz benyújtása előtt lajstromoztatta a doménnevet, és hogy azt a ThoughtWorks nem lajstromoztatta annak ellenére, hogy az hosszú időn keresztül hozzáférhető volt.

Az INDRP döntőbírája különböző okok miatt elutasította a ThougthWorks panaszát, mert azt állapította meg, hogy nem volt képes elegendő bizonyítékot benyújtani cégalapításával és védjegyének lajstromozásával kapcsolatban. A döntőbíró azt is megemlítette, hogy a ThoughtWorks nem emelt kifogást, amikor a Super Software lajstromoztatta a *thoughtworks.in* doménnevet.

A ThoughtWorks kifogásolta a döntőbíró ítéletét, és megnyerte az ügyet, amikor a Delhi Felsőbíróságnál (Delhi High Court, DHC) indított eljárást. A DHC megállapította, hogy a döntőbíró eljárása sértette a természetes igazság elvét, ezért hatálytalanította a döntőbíró ítéletét, rávilágítva arra a tényre, hogy a doménnév magában foglalta az amerikai vállalat teljes nevét, ezért kézenfekvő volt, hogy a védjegy határozottan a ThoughtWorkshoz tartozott, és hogy megtévesztően hasonlított a vállalat nevéhez.

Japán

A) Japánban 2003-ban szüntették meg a felszólalási rendszert, és 2015. április 1-jén vezették be újra. Ettől azt várták, hogy könnyebb és hatékonyabb eszközt fog szolgáltatni harmadik felek szabadalmának a megsemmisítésére, mint a szokásos megsemmisítési eljárás. Az első két év statisztikai adatai azonban azt mutatják, hogy az eredmények némileg eltérnek a várakozástól. Az alábbiakban röviden összefoglaljuk az elmúlt két év statisztikai adatait és az azokból levonható tanulságokat.

2003 előtt évenként 3000-nél több felszólalást nyújtottak be. Ezzel szemben a felszólalási rendszer 2015. áprilisi újbóli bevezetése után 2015-ben a felszólalások száma csak mintegy 6 hónap elteltével, vagyis 2015 szeptemberében kezdett növekedni, de messze elmaradt a 2003 előtti számoktól. 2016-ban 1334 felszólalást nyújtottak be. A megsemmisítési keresetek száma lényegesen nem változott a felszólalási rendszer újbóli bevezetését követően.

2015-ben és 2016-ban összesen 1578 felszólalást nyújtottak be. Ezek közül 2016 végéig 866 ügy függőben volt, és 712 ügyet fejeztek be elutasítással/visszavonással vagy döntéssel. A 712 ügy 57,7%-ában módosítás nélkül fenntartották az összes igénypontot, 32,7%-ában módosításokkal tartották fenn az igénypontokat, míg a 712 ügy 9,6%-ában az összes igénypontot vagy azok egy részét megvonták.

2003-ban a felszólalással megtámadott szabadalmak 37,0%-át vonták meg. Ehhez viszonyítva az új felszólalási rendszerben megvont szabadalmak 7,7%-os aránya lényegesen alacsonyabb.

2011-től 2015-ig megsemmisítési eljárásban a szabadalmak 25,3%-át semmisítették meg. A felszólalásoknál fentebb említett 7,7% ehhez viszonyítva lényegesen kedvezőbb, ami feltehetően annak tulajdonítható, hogy a felszólalási rendszerben a szabadalmas legalább egyszer módosíthatja (helyesbítheti) az igénypontokat, és tárgyalhat a felszólalási tanács elővizsgálóival, míg a felszólaló nem adhat elő új okokat vagy tényleges érveket, kivéve a

szabadalmas első nyilatkozatára adott válaszként, és nem folytathat tárgyalást a felszólalási tanáccsal.

A felszólalás lehetőségének igénybevétele mellett szól az is, hogy sokkal nehezebb megsemmisíteni egy olyan szabadalmat, amely egy felszólalási eljárás után is érvényben maradt.

Másrészről, ha felszólalnak egy szabadalom ellen, jó esély van a szabadalom megvédésére az igénypontok módosítása nélkül is; itt hivatkozunk a fentebb említett 57,7%-ra a módosítás nélkül fenntartott szabadalmak és a 32,7%-ra a módosítással fenntartott szabadalmak kapcsán 2015–2016-ban.

B) Japánban a szabadalmi oltalom meghosszabbításának rendszere kárpótlást szolgáltat azért az időtartamért, amelyet a szabadalomtulajdonos kap azért az időért, amelyet elveszít olyan rendelkezés elnyerése érdekében, amely lehetővé teszi a szabadalom oltalmi idejének legfeljebb 5 évvel való meghosszabbítását (szabadalmi törvény 67. cikk, 2. bekezdés).

Ez a rendelkezés agrokémiai, valamint gyógyászati termékekre vonatkozik, mégpedig nem csupán a hatóanyagokra, hanem az azokat tartalmazó kompozíciókra vonatkozó szabadalmakra is.

Az oltalmi idő meghosszabbításának engedélyezéséhez a Japán Szabadalmi Hivatalnál kell engedélyezési kérelmet benyújtani meghatározott időn belül annak igazolásával együtt, hogy volt olyan időszak, amelyen belül a szabadalmazott találmányt nem lehetett gyakorlatba venni, mert szükség volt adminisztratív rendelkezés elnyerésére.

A most tárgyalt ügy a Szellemi Tulajdoni Felsőbíróság Nagytanácsának 2017. január 20-i ítéletére vonatkozik, amelyet a Tokiói Kerületi Bíróság egy szabadalombitorlási perben hozott döntése ellen benyújtott fellebbezés ügyében hozott.

A Tokiói Kerületi Bíróság előtti ügyben a felperes, aki „Oxaloplatin-oldat és eljárás annak előállítására, valamint használatára" tárgyú japán szabadalommal rendelkezett, azzal érvelt, hogy az alperes az ő szabadalmába ütköző módon gyártott és forgalmazott gyógyászati termékeket. Ezért azt kérte a bíróságtól, hogy az tiltsa el az alperest a bitorló termékek előállításától és gyártásától.

A felperes keresete kapcsán a bíróságnak elsősorban azt kellett eldöntenie, hogy a felperes szabadalmának – amelynek oltalmi idejét meghosszabbították – oltalmi köre ténylegesen kiterjed-e az alperes termékeire.

Március 30-án hozott döntésében először a meghosszabbított szabadalmi jog tényleges hatályát tárgyalta meg. A Tokiói Kerületi Bíróság szerint észszerű figyelembe venni, hogy egy meghosszabbított oltalmi idejű szabadalom oltalmi köre nem korlátozható egy olyan termékre, amely azonos a forgalmazási engedély kérelmezésekor letétbe helyezett termékkel, hanem ki kell terjednie egy olyan termékre is, amelyet ekvivalensnek vagy lényegileg ekvivalensnek gondolnak a letétbe helyezett termékkel. Végeredményben azonban azt állapította meg, hogy az alperes nem bitorolta a felperes termékét.

Sokan voltak azon a véleményen, hogy a bíróság által a meghosszabbított oltalmi idejű szabadalom oltalmi körének meghatározására használt követelmények nem elég világosak, és sokkal világosabb követelményekkel kell azokat helyettesíteni. Ezért a döntés ellen fellebbeztek a Szellemi Tulajdoni Felsőbíróságnál, amelynek Nagytanácsa 2017. január 20-án hozott döntést. Ez a döntés szintén azt állapította meg, hogy az alperes nem bitorol.

A döntés arra is kiterjedt, hogy hogyan kell meghatározni egy gyógyászati termék forgalmazási engedélyezésének kérelmezése miatt letétbe helyezett termék alapján a meghosszabbított oltalmi idejű szabadalom tényleges oltalmi körét. A Szellemi Tulajdoni Felsőbíróság Nagytanácsának döntése szerint ezt nem szabad egy olyan termékre korlátozni, amely azonos a deponált termékkel, hanem az oltalmi körnek ki kell terjednie egy olyan termékre is, amely *lényegileg azonos* a deponált tárggyal. A bíróság döntése arra is kiterjedt, hogy ha összességében csupán csekélynek vagy formainak tekinthető különbség van a deponált tárgyhoz viszonyítva, a bitorlónak vélt terméket lényegileg azonosnak kell tekinteni a deponált termékkel, és így az a meghosszabbított oltalmi idejű szabadalom tényleges oltalmi köre alá esik.

A vizsgált esetben azt állapította meg, hogy az alperes terméke lényegileg nem azonos a felperes termékével. Ezért a fellebbezést elutasította.

Kanada

A) Az *AstraZeneca* 1 292 693 sz. kanadai szabadalmának bitorlásáért beperelte az *Apotex*et. A szabadalom az AstraZeneca sikeres *Losec* termékére vonatkozott, amely gátolja a gyomorsavképződést, és alkalmas a gyomorbetegségek, így a gyomorfekély kezelésére.

Az Apotex azzal védekezett, hogy nem bitorol, mert az AstraZeneca szabadalma érvénytelen. Az ügyben a Szövetségi Bíróság (Federal Court, FC) megállapította, hogy a szabadalom érvényes, és az Apotex bitorol.

Az Apotex e döntés ellen a Szövetségi Fellebbezési Bíróságnál (Federal Court of Appeal, FCA) nyújtott be fellebbezést, arra hivatkozva, hogy az alsófokú bíróság, annak ellenére, hogy helyes elveket alkalmazott, elfogult, eredményorientált megközelítést alkalmazott, és helytelenül támaszkodott az FCA-nak egy ugyanazon szabadalommal kapcsolatos korábbi döntésére. Az FCA saját elemzése alapján megállapította, hogy a találmány egy különleges szerkezetű gyógyászati készítményre vonatkozott, amely hosszú ideig stabil, és így ellenáll a gyomorsav hatásának.

Az érvényességgel kapcsolatban az FCA elutasította az Apotex nem kielégítő kinyilvánításra, túl tág oltalmi körre, valamint hasznosság hiányára vonatkozó átfedő érvelését. Az Apotex nem vonta kétségbe az újdonságra, a feltalálói tevékenységre és a bitorlásra (ha a szabadalom érvényes) vonatkozóan a bíróság által tett megállapításokat.

Az FCA 2017. január 12-én hozott egyhangú döntésében megerősítette az AstraZeneca szabadalmának érvényességét és ennek megfelelően azt, hogy az Apotex bitorolta a szabadalmat.

B) A kanadai kormány jelentősen meg kívánja változtatni a védjegytörvényt. Az új törvény hatálybalépésének valószínű időpontja 2019 első negyede lesz.

A várható számos változás közül néhány fontosabbat az alábbiakban foglalunk össze.

- Egy új védjegybejelentés benyújtásakor nem lesz többé szükség a védjegy használatára vonatkozó tájékoztatás nyújtására.
- Törölni fogják a használati nyilatkozat (declaration of use) benyújtásának kötelezettségét is a bejelentési eljárás végén.
- Engedélyezni fogják nem hagyományos védjegyek lajstromozását, ideértve az illatvédjegyeket, a színvédjegyeket és a szövetvédjegyeket.
- Az új törvény ratifikálni fogja a Madridi Jegyzőkönyvet.

Kína

A) Az Állami Szellemitulajdon-védelmi Hivatal 2017. március 1-jén módosított szabadalmi vizsgálati irányelveket adott ki, amelyek 2017. április 1-jén léptek hatályba. Az irányelvek tervezetét 2016. október 28-án hozták nyilvánosságra, és a hozzászólások alapján a szövegét több helyen módosították.

Az irányelvek néhány fontosabb változását az alábbiakban foglaljuk össze.

- Az 1. fejezet II. részében, amely a nem szabadalmazható találmányokat sorolja fel, törölték az üzleti modelleket, amelyek oltalmazhatók, ha a műszaki jellemzők nem az üzleti szabályban vagy módszerben rejlenek.
- A számítógépprogramokra vonatkozó 9. fejezet II. részét számos vonatkozásban módosították. A módosítások célja, hogy nyilvánvalóvá tegyék: egy számítógépprogram önmagában eltér egy számítógépprogramra vonatkozó találmánytól, és egy igénypont vonatkozhat egy eszközre plusz számítógépprogramra. A módosítások azt is tisztázzák, hogy egy készülékre vonatkozó igénypont alkotórészként magában foglalhat egy programot. Továbbá a „funkciós modul" kifejezést „programmodullal" helyettesítették, hogy jobban hangsúlyozzák a műszaki jelleget, és egyértelműen megkülönböztessék a funkcionális meghatározástól.
- A 10. fejezet II. részében módosították a bejelentés utáni adatközlésre vonatkozó rendelkezéseket. Törölték azt az előírást, hogy a bejelentés napját követően benyújtott kísérleti adatokat nem veszik figyelembe. Ehelyett beiktattak egy új bekezdést, amely szerint az elővizsgáló köteles figyelembe venni a bejelentést követően benyújtott kísérleti adatokat, azonban a kísérleti adatok által mutatott műszaki hatásnak – egy szakember szempontjából – az eredeti leírásban és igénypontokban foglalt kinyilvánításból levezethetőnek kell lennie.

- A 3. fejezet IV. részének módosítása szerint megsemmisítési keresetek esetén könnyebbé vált egy szabadalmi leírás megváltoztatása. Az új előírás szerint egy módosítás:
  - magában foglalhat más igénypontokban foglalt egy vagy több műszaki jellemzőt annak érdekében, hogy korlátozza a módosított igénypontok oltalmi körét; és
  - kijavíthat nyilvánvaló hibákat az igénypontokban.
- A 4. fejezet V. része bővíti a szabadalmi bejelentések hozzáférhetőségi körét. Ennek megfelelően egy vizsgálat alatt álló szabadalmi bejelentés kutatási jelentéséhez és az érdemi vizsgálat alatt kiadott határozatokhoz, valamint egy szabadalom elsőbbségi irataihoz bárki hozzáférhet.

A vizsgálati irányelvek módosításai azt tükrözik, hogy a hivatal egyre inkább bejelentő- és szabadalmasbaráttá válik, és a köz számára jobb szolgáltatást kíván nyújtani.

B) A *Novozymes* Kínában birtokolt egy szabadalmat a bioenergia- és az italiparban használható glükoamiláz enzimre. 2011-ben a Novozymes bizonyítékot szerzett arról, hogy két kínai vállalat, a *Shandong Longda Bioproducts* és a *Jiangsu Boli* lemásolta és árusítja az enzimjét. Ezért pert indított a két bitorló vállalat ellen, amelyet két évig tartó bírósági harc után megnyert. A bíróság kötelezte a két vállalatot, hogy szüntesse meg a bitorolt termék gyártását, és fizessen kártérítést a szabadalomtulajdonos vállalatnak.

Az alperesek megfellebbezték a döntést, és azt állították, hogy a szabadalom érvénytelen. Ezért egy további bírósági eljárás kezdődött, amely a Kínai Legfelsőbb Népbíróság előtt folytatódott, amelyik 2017. februárban végső, tovább nem fellebbezhető döntést hozott, megállapítva, hogy a két alperes vállalat bitorolta a Novozymes enzimszabadalmát.

Lettország

Az egykamarás parlament 2017. március 30-án harmadik olvasatban fogadta el az Egységes Szabadalmi Bíróság (Unified Patent Court, UPC) ratifikálását lehetővé tevő törvényt, amely 2017. április 12-én megkapta az elnöki hozzájárulást is. Az elfogadott törvény azonban eltér a második olvasatban elfogadott törvénytervezettől, amely a hatálybalépés idejét 2017. december 1-jében jelölte meg, míg az elfogadott törvény csak 2018. január 1-jén lép hatályba.

Azt a törvénytervezetet, amely lehetővé teszi, hogy Lettország ratifikálja az UPC északbalti regionális divíziójára vonatkozó egyezményt (amelyet Észtország, Lettország, Litvánia és Svédország írt alá), a közeljövőben fogják elfogadtatni második olvasatban.

Nizzai osztályozás

2017. január 1-jén hatályba lépett a nizzai osztályozás 11. kiadása, amely öt éven keresztül lesz érvényben.

Az új kiadásban módosították a 3., 6., 10., 14., 16., 17., 18., 20., 21., 22., 24., 26., 28., 31. és 45. áruosztály címét. Emellett módosították az 5., 11., 29., 30., 35., 42. és 44. áruosztály magyarázó megjegyzéseit.

Az új osztályozás a várakozásnak megfelelően egyértelműen felöleli az új technológiákat és azok vonatkozó szolgáltatásait.

Olaszország

Egy 2016. december 7-én publikált döntésében a Legfelsőbb Semmítőszék (Corte di Cassatione, CC) megállapította, hogy bár a CLINIQUE védjegy jól ismert az Európai Unióban, hírneve nem elegendő ahhoz, hogy felülmúlja a védjegy gyengeségét és a megkülönböztetőképesség benne rejlő hiányát.

Az ügy előzménye, hogy a *Clinique Laboratories LLC* (Clinique) (egy amerikai vállalat az *Estée Lauder Group*on belül), amely vezető a kozmetikai termékek piacán, CLINIQUE védjegyének bitorlása és tisztességtelen verseny miatt a Milánói Bíróságon beperelte a *Beauty Full Srl* (Beauty) vállalatot.

A Clinique-nek számos ábrás és szóvédjegye van, amelyek sajátosan a CLINIQUE védjegyre irányulnak vagy azt magukban foglalják, és amelyek a 3., 42. és 44. áruosztály termékeire és szolgáltatásaira vonatkoznak. A Clinique azért perelte be a Beautyt, mert saját kozmetikai termékeivel kapcsolatban a „clinique" szót magában foglaló védjegyeket (pl. DERMACLINIQUE és DERMACLINIQUE BEAUTY FARM) használt.

A Beauty eredményesen védte meg álláspontját mind a Milánói Bíróság, mind a Milánói Fellebbezési Bíróság előtt. A másodfokú döntés ellen a Clinique a CC-nél nyújtott be fellebbezést, amely azonban megerősítette az alsófokú bíróságok döntését.

A CC, fenntartva a fellebbezési bíróság döntését, megállapította, hogy bár jól ismert az Európai Unióban, és hírnevet is szerzett, a CLINIQUE védjegy megkülönböztetőképesség révén nem szerzett előnyt.

A CC érvelésének kiindulási pontja az volt, hogy a „clinique" kifejezés hasonlít a megfelelő olasz „clinica" főnévhez, valamint az olasz „clinico" (klinikai) melléknévhez, és egy olyan idegen kifejezés, amely könnyen megérthető az olasz nyelvben, és az egészségügy területén néha külföldi alakjában is használják.

Így a CLINIQUE védjegy a gyenge védjegyek osztályába tartozik, vagyis olyan védjegy, amely szorosan kapcsolódik vonatkozó termékeihez vagy szolgáltatásaihoz, és amelyet ennek következtében gyenge megkülönböztetőképességűnek tekintenek.

A bíróság szerint a vizsgált védjegy – az évek folyamán történő széles körű használata, valamint az orvosi és gyógyszerészeti területek és a kozmetikai terület közötti különbségek folytán – bizonyos fokú hírnévre és másodlagos jelentésre tett szert. Ez a hírnév azonban nem volt elegendő ahhoz, hogy legyőzze a védjegy benne rejlő gyengeségét, amely befolyásolta a jelzésnek tulajdonított oltalom erősségét.

Ezért a CC fenntartotta a Milánói Fellebbezési Bíróság döntését, megerősítve, hogy a Beauty tevékenysége nem képezett bitorlást, hamisítást vagy tisztességtelen versenyt. A bíróság megállapította, hogy gyenge védjegyek kis változtatásai elegendőek a megtévesztés megakadályozására, és ennek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a vizsgált védjegyek közötti csekély különbségek is elegendőek ahhoz, hogy megkülönböztessék a Beauty védjegyeit a CLINIQUE védjegytől.

Spanyolország

A) A Barcelonai Kereskedelmi Bíróság 2016. december 20-án elutasította a német *Medac* cég bitorlási keresetét a spanyol *Accord* vállalat ellen. A Medac birtokosa volt a 2 046 332 sz. ('332-es) európai szabadalomnak, amely tömény metotrexát-oldatokra vonatkozott. A megfelelő szabadalmi bejelentést 2007. július 20-án nyújtották be 2006. július 21-i elsőbbséggel.

A '332-es szabadalom kinyilvánítja a következőket:

– a milliliterenként 25 mg-ig terjedő, különböző koncentrációjú metotrexát szubkután injekciót a technika állása szerint már használják autoimmun-betegségek kezelésére; és
– ezek az injekciók a pácienseknek fájdalmat okoznak a nagy térfogatú folyadék miatt, amelyet a bőr alá kell fecskendezni.

A szabadalom célja ennek a problémának a megoldása azáltal, hogy 50 mg/ml koncentrációra növelik a metotrexát mennyiségét, ezáltal csökkentve az injekció térfogatát.

A szabadalmi igénypontok metotrexátra vonatkoznak szubkután adagolás céljára 50 mg/ml koncentrációban gyulladásos autoimmun betegségek kezelésére. Ezt a készítményt Medac METOJECT védjeggyel forgalmazza.

A Medac 2016. július 26-án ideiglenes intézkedést kért a Barcelonai Kereskedelmi Bíróságtól Accord ellen a '332-es európai szabadalom állítólagos bitorlása miatt, mert felmerült az 50 mg/ml koncentrációjú metotrexáttal előtöltött fecskendők forgalomba hozatala.

Az Accord azzal védekezett, hogy a Medac vádja első pillantásra gyengének tűnik. Nevezetesen az Accord azzal érvelt a '332-es szabadalom érvénytelensége mellett, hogy:

– az nélkülözi a feltalálói tevékenységet; és
– máskülönben hiányos a kinyilvánítása.

A feltalálói tevékenység hiányával kapcsolatban az Accord két dokumentumra hivatkozott, amelyek egyaránt kiindulási pontként (legközelebbi technika állásaként) tekinthetők:

– egy 2000-ben publikált, *Russó*tól (és másoktól) származó levél, amely fiatalkori krónikus arthritis parenterális metotrexát-injekcióval való kezelését ismertető tanulmányt ír le, ahol a gyerekek 20%-a számol be fájdalomról az injekció helyén (a továbbiakban: „Russo-anterioritás"); és

– *Jansen* (és mások) egy 1999-ben publikált cikke, amely leírja 25 mg/ml koncentrációjú szubkután metotrexát-injekciók használatát rheumatoid arthritis kezelésére (a továbbiakban: „Jansen-anterioritás").

Az Accord azzal érvelt, hogy a szabadalom állítólagos találmánya és a két dokumentum közötti egyetlen különbség a gyógyszer nagyobb koncentrációja volt. Azzal érvelt továbbá, hogy a metotrexát koncentrációjának növelése a készítmény térfogatának csökkentése érdekében kézenfekvő megoldás volt egy olyan szakember számára, aki csökkenteni kívánta az injekció által okozott fájdalmat.

Ilyen vonatkozásban az Accord párhuzamos eljárásokban hozott két külföldi döntésre hivatkozott – az egyik az Egyesült Királyságban, míg a másik Hollandiában –, amelyek már megvonták a '332-es szabadalmat. Az angol döntés, amely végleges, feltalálói tevékenység hiánya miatt semmisítette meg a szabadalmat, a Russo-anterioritásból kiindulva. A holland bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a szabadalom nélkülözi a feltalálói tevékenységet, a Jansen-anterioritásból kiindulva.

A Medac ezzel szemben a '332-es szabadalom érvényességére hivatkozott, azt állítva, hogy azt az ESZH felszólalási osztálya 2013. február 4-i döntésével fenntartotta.

A továbbiak során a Medac műszaki szempontból azzal érvelt, hogy szakember nem növelte volna a szubkután injekcióban a metotrexát koncentrációját, mert félt volna mellékhatások megjelenésétől.

A Medac azzal is érvelt, hogy a szubkután injekciók térfogatának csökkentésére törekvő szakember több injekcióra osztotta volna fel a dózist a koncentráció növelése helyett.

A Barcelonai Kereskedelmi Bíróság az Accord érvelésének adott helyt, és 2016. december 20-án háromtagú tanácsban elutasította a Medac ideiglenes intézkedésre vonatkozó kérelmét.

A bíróság először megállapította, hogy ebben az ügyben a szakmában jártas szakember helyét egy olyan csoport helyettesítené, amelyet egy klinikai szakember (vagyis egy reumatológus vagy dermatológus) és egy formulázó szakember képez.

Ezután a bíróság a szabadalom feltalálói tevékenységét elemezte, a Russo-anterioritást használva a legközelebbi technika állásaként. Ilyen vonatkozásban a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Russo-anterioritásból kiindulva kézenfekvő lett volna egy szakember számára az injekció térfogatának optimalizálása annak érdekében, hogy csökkentse a fájdalmat a gyógyszer koncentrációjának növelésével. Ilyen vonatkozásban a bíróság elutasította a Medacnak azt az érvelését, hogy fennállt többszörös injekció használatának a lehetősége.

Emellett a bíróság figyelembe vette, hogy az angol döntés szerint klinikusok már felkérték a Medacot a koncentráció növelésére az injekció térfogata által okozott fájdalom miatt.

Az 50 mg/ml sajátos koncentrációérték vonatkozásában a bíróság a holland döntésre támaszkodva megállapította, hogy az egy önkényes érték, amely nem járulhat hozzá a szabadalom szerinti találmány feltalálói tevékenységéhez.

Minthogy a bíróság már a Russo-anterioritásból kiindulva megállapította a feltalálói tevékenység hiányát, nem volt szükség arra, hogy a döntésben az érvénytelenségre vonatkozó állítások fennmaradó részével (vagyis a feltalálói tevékenység hiányával a Jansen-anterioritásból kiindulva és a kinyilvánítás elégtelenségével) foglalkozzon.

Végül a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a Medac intézkedéseiből hiányzott a gyorsaság, mert az ideiglenes intézkedésre vonatkozó kérelem benyújtásától eltelt 5 hónap elteltével sem nyújtotta be a fő bitorlási kereset indokolását.

A Medac a döntés ellen a Barcelonai Fellebbezési Bíróságnál fellebbezést nyújtott be.

B) Az Alicantei Fellebbezési Bíróság 8. tanácsa – az Európai Unió védjegybíróságaként járva el – 2016. június 10-i ítéletében teljesen megerősítette az Alicantei Kereskedelmi Bíróság 2. tanácsának döntését, amely megállapította, hogy az *Orange Brand Services Ltd* (OBS) jól ismert védjegyeihez hasonló védjegy, cégnév vagy doménnév használata védjegybitorlást jelent.

Az ügy előzménye, hogy az OBS védjegybitorlási pert indított az *Orange Mobile, SL* (OM) ellen, mert az utóbbi használta

- az ORANGE MOBILE védjegyet;
- a *www.orangemobile.es* doménnevet; és
- az „Orange Mobile, SL" cégnevet.

Az elsőfokú bíróság a felperes javára döntött. Ezért azt alperes OM fellebbezést nyújtott be az Alicantei Fellebbezési Bíróság 8. tanácsánál.

Fellebbezési iratában az OM azt állította, hogy az ORANGE MOBILE védjegy általa való használatát tisztességes jogcím alapján védettnek kell tekinteni, mert a védjegyet a nemzeti Orange Mobil telefonszolgálat 2006-ban történő megindítását követően jóhiszeműen használta, mielőtt a felperes védjegyei Spanyolországban jól ismertté váltak volna.

Az OM azt is állította, hogy a felperes védjegyei Spanyolországban 2006 októberéig ismeretlenek voltak, és hogy ezért a védjegy általa történő használata nem képezhetett bitorlást. 2006 októbere volt az az időpont, amikor egyáltalán megkezdődhetett védjegybitorlás, nem pedig a felperes védjegyeinek bejelentési napja vagy az az időpont, amikor azok Spanyolországban jól ismertté váltak.

A bíróság döntése

a) Védjegy

A fellebbezési bíróság mint az Európai Unió védjegybírósága elutasította azt a tényt, hogy az alsófokú bíróság azért állapított meg bitorlást, mert fennállt az összetévesztés valószínűsége az OM védjegye és a felperes korábbi védjegyei között. Ehelyett a bíróság világos és független megkülönböztetést tett az összetévesztés valószínűségére alapozott védjegybitorlás és az olyan védjegybitorlás között, amely a jól ismert védjegyeket megillető fokozott oltalmon alapszik.

Megállapította, hogy a védjegy OM általi használatát azt követően, hogy a felperes ORANGE védjegyeit lajstromozták, nem lehetett jóhiszeműnek tekinteni, különösen azért nem, mert

a felperes védjegyei Spanyolországban jól ismertek voltak, mielőtt az OM használni kezdte az orange mobil védjegyet.

A bíróság azt is megállapította, hogy még ha az OM cégnevét és doménnevét lajstromozták is 2003-ban, illetve 2005-ben, nem bizonyította azok használatát 2007 – amikor az orange védjegyek már jól ismertek voltak Spanyolországban – előtt. Ennek eredményeként a bíróság megállapította, hogy az OM védjegybitorlást követett el a jól ismert védjegyeket megillető fokozott oltalom alapján.

b) Doménnév

Az OM azt állította, hogy a *www.orangemobile.es* doménnév általa való használata nem képezett védjegybitorlást, mert weboldala szerkesztés alatt állt. A bíróság azonban megállapította, hogy egy szerkesztés alatt álló weboldal nem tekinthető olyan üres weboldalnak, amely a közönség számára hozzáférhetetlen. A weboldal a felhasználók számára éppen azt a benyomást keltette, hogy a jövőben termékeket fog ajánlani. A bíróság arra is rámutatott, hogy komoly és hatékony előkészületek végrehajtása egy termék piacra vitele előtt egy védjegy tényleges használatának minősül.

A bíróság azt is megállapította, hogy a doménnév „spekulatív" doménnévnek minősül, mert az OM

- megújíttatta annak lajstromozását egymást követő években; és
- azt állította, hogy „bármilyen változásnak, amely bekövetkezhetett, kell, hogy legyen gazdasági kompenzációs ellenajánlata."

c*) Cégnév*

Az Alicantei Fellebbezési Bíróság megerősítette, hogy az OM védjegybitorlást követett el cégnevének lajstromozásával és használatával is, megállapítva, hogy

- a cégnevet nem jogok és kötelezettségek alanyaként, szigorúan jogi összefüggésben használta, és a cégnév nem volt teljesen független az OM piaci teljesítményétől; és
- kapcsolat volt a cégnévvel társított termékek és szolgáltatások között.

A bíróság ezt a döntést a következő tényekkel támasztotta alá:

- az Orange Mobile név az OM-et olyan mértékben azonosította, hogy a cégformát jelölő betűszó (vagyis SL) nélkül jelent meg; és
- az OM által használt megkülönböztető grafikai jelzés az Orange Mobile nevet tartalmazta.

A fentiek eredményeként a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az OM nem feledkezhetett meg arról a tényről, hogy a vonatkozó közönség kapcsolatot állapíthatott meg az Orange Mobile cégnév és az orange védjegyek között, és ezt a kapcsolatot csak növelte az orange védjegyek jól ismert jellege.

A fentiek fényében a bíróság elutasította a fellebbezést, megerősítette az Alicantei Kereskedelmi Bíróság 2. sz. tanácsának döntését, és elrendelte, hogy az OM viselje a fellebbezés folytán felmerülő költségeket.

Az OM a legfelsőbb bíróságnál fellebbezett a döntés ellen.

Svájc

Christian Louboutin (Louboutin) számos országban – így Svájcban is – kért védjegyoltalmat jól ismert „piros talp" védjegyére. A védjegyet magas sarkú cipők piros külső talpa képezi.

A Szellemitulajdon-védelmi Intézet és a Szövetségi Adminisztratív Bíróság megtagadta az oltalmat Louboutin „piros talp" védjegyére. A bejelentő a döntés ellen a Szövetségi Legfelsőbb Bíróságnál nyújtott be fellebbezést.

A bíróságnak csak azt kellett megvizsgálnia, hogy a „piros talp" védjegy eredeti megkülönböztetőképességgel bír-e. Louboutin nem érvelt másodlagos jelentéssel.

A Szövetségi Legfelsőbb Bíróság 2017. február 7-i döntésében elismerte, hogy a „piros talp" védjegy olyan helyzeti védjegyet képez, amelyet meg kell különböztetni mind a színvédjegyektől, mind a háromdimenziós védjegyektől. A helyzeti védjegyek esetében mind a védjegy helyzetének, mind magának a védjegynek különlegesnek kell lennie ahhoz, hogy a két elem kombinációja meglepő legyen. A vizsgált esetben a bíróság azon a véleményen volt, hogy egy magas sarkú cipő külső talpa szokásos hely ahhoz, hogy azon védjegyet alkalmazzanak. Emellett a bíróság azt is megállapította, hogy a piros színt általánosan használják a divatiparban díszítőelemként. Ezért a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy egy piros külső talp nem képez védjegyként oltalmazható meglepő elemet, hanem csupán egy olyan esztétikai elemet, amelyet általánosan használnak cipők tervezésénél. Ahhoz, hogy egy ilyen minta védjegynek minősüljön, a mintának (vagyis a piros külső talpnak) szembetűnőnek és a védjegy lajstromozásának időpontjában az iparban általánosan használt díszítőelemektől megkülönböztethetőnek kell lennie.

További érvekként két általános elvet tisztázott.

- Az eredeti megkülönböztetőképesség vizsgálatakor a mérvadó időpont a védjegy lajstromozásának, nem pedig a védjegy bejelentésének időpontja. Ezért a vonatkozó ténybeli körülményeket (vagyis azt, hogy a védjegy eredetileg megkülönböztető jellegű-e) a Szellemitulajdon-védelmi Intézet döntésének a napján vagy fellebbezéskor a bíróság döntésének a napján kell vizsgálni. Ezek a tényleges körülmények eltérhetnek a lajstromozási kérelem benyújtásának időpontjában fennálló körülményektől. A bejelentőnek el kell viselnie az ilyen változások kockázatát.
- A legfelsőbb bíróság egyértelműen rámutatott, hogy a külföldi ítéletek a svájci hatóságokra nézve nem kötelezők, és az utóbbiaknak függetlenül kell vizsgálniuk az eredeti megkülönbözetőképesség kérdését. A vizsgált esetben számos külföldi hatóság döntött a Luoboutin javára, azonban a svájci bíróság nem volt nyitott azokra az érvekre, hogy a „piros talp" védjegy nemzetközileg ismert, és hogy az érintett fogyasztók az egész világon osztják azt a nézetet, hogy a piros talp védjegyet képez.

Szabadalmi Együttműködési Szerződés

A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) a vezérigazgatója, *Francis Gurry* 2017. február 2-án bejelentette, hogy a Szabadalmi Együttműködési Szerződés (Patent Cooperation Treaty, PCT) történetének fontos mérföldkövéhez érkezett azzal, hogy publikálta a PCT alapján benyújtott hárommilliomodik bejelentést.

A PCT rendkívüli fejlődését az is bizonyítja, hogy az 1978-ban benyújtott bejelentések száma 459-ről 2016-ban 230 000 fölé emelkedett, és így messze meghaladja az alapítók legoptimistább várakozását is.

Tajvan

A) Tajvanon a függő szabadalmi bejelentések száma 2011-ben 110 025 volt. Ezt a számot a Tajvani Szellemitulajdon-védelmi Hivatal 2016 végére 50 293-ra csökkentette.

Jelenleg egy tajvani szabadalmi bejelentőnek az első érdemi végzés kiadásáig átlagosan 20 hónapot kell várnia, ami a korábbi várakozási időhöz viszonyítva szintén jelentős csökkenést jelent.

B) A tajvani parlament 2017. január 18-án jóváhagyta a szabadalmi törvény módosítását, amely 2017. május 1-jén lépett hatályba.

A módosított törvény szerint a szabadalmazható találmányok és használati minták esetén a „türelmi időt" 6 hónapról 12 hónapra hosszabbították meg, ami annyit jelent, hogy nem újdonságrontó a találmánynak a tajvani bejelentés napját (a régi 6 hónap helyett) legfeljebb 12 hónappal megelőző nyilvánosságra jutása, ha az annak a következménye, hogy a bejelentővel vagy jogelődjével szemben nyilvánvaló jogsértést követtek el.

C) Tajvanon egy vélt bitorló egy szabadalombitorlási perben védekezhet annak a bizonyításával, hogy nem bitorol, vagy pedig azzal, hogy kérelmezi a szabadalom törlését a Tajvani Szellemitulajdon-védelmi Hivatalnál. A szellemi tulajdoni bíróság ezután elutasíthatja a szabadalmas keresetét bármelyik védekezés elfogadásával. Figyelembe véve a szellemi tulajdoni bíróság eljárásának hatékonyságát, a vitákat rendes körülmények között viszonylag gyorsan elrendezik. Egyes esetekben azonban a szabadalomtulajdonos csupán figyelmeztető levelet küld a vélt bitorlónak, vagy magánúton továbbít szabadalombitorlásra vonatkozó állításokat harmadik személyeknek anélkül, hogy pert indítana. Ilyen körülmények között, ha a vélt bitorló keresetet indít az érintett szabadalom megsemmisítése iránt, a Tajvani Szellemitulajdon-védelmi Hivatal számára rendes körülmények között egy évnél hosszabb időre van szükség a vizsgálat lefolytatásához. Eközben a vélt bitorló nem tehet semmit nevének tisztázása érdekében. Az ilyen helyzet különösen kellemetlen egy olyan fél részére, aki bízik abban, hogy nem bitorol, és kedvező eredményt vár szabadalommegsemmisítési keresetétől. Bíróság előtti pereskedés nélkül nincs lehetőség olyan kedvező ítélet elnyerésére, amely megerősíti a vádolt fél ártatlanságát, és véget vet üzlete és hírneve károsodásának.

Ilyen esetekben a vélt bitorló számolhat egy olyan per indításával a szellemi tulajdoni bíróságnál a szabadalomtulajdonos ellen, amelyben olyan „megállapító ítélet" meghozatalát kéri a bíróságtól, amely kimondja, hogy „a szabadalomtulajdonosnak nincs joga eltiltást és kártérítést kérni a vélt bitorlótól". A bíróság számos ilyen ítéletet hozott a vélt bitorló javára.

Ilyen volt a 2013. évi *Min-Zhuan-Su 102*-es ügy, ahol a későbbi alperes leveleket küldött a későbbi felperes termékeit árusító kereskedőknek, azt állítva, hogy a felperes terméke bitorolja az ő szabadalmát, és felszólította a felperest termékeinek a kereskedelemből való visszavonására. Az alperes azonban nem indított pert, és ezzel bizonytalanságot idézett elő azzal kapcsolatban, hogy a felperes termékei valóban bitorolták-e az alperes szabadalmát. A bíróság úgy döntött, hogy a felperes jogosult volt megállapító ítélet kiadása érdekében pert indítani, és úgy döntött, hogy a kérdéses szabadalom nélkülözte a feltalálói tevékenységet, ezért meg kell semmisíteni. A bíróság „megállapító ítélete" szerint az alperesnek nem volt joga kártérítést igényelni vagy ideiglenes intézkedés elrendelését kérni a felperes és a felperes terméke ellen.

A szellemi tulajdoni bíróság hasonló döntést hozott a 2013. évi *Min-Zhuan-Su 54*-es ügyben, ahol megállapította, hogy az alperes kérdéses szabadalmának megfelelő találmányban nem volt feltalálói tevékenység, és ezért az alperesnek nem volt joga kártérítést igényelni vagy ideiglenes intézkedést kérni a felperes ellen. Ebben az ügyben az alperes figyelmeztető leveleket is küldött a felperesnek, azonban nem indított jogi eljárást.

A 2010. évi *Min-Zhuan-Su 166*-os ügyben a bíróság helyt adott a felperes azon állításának, hogy gyártási eljárása nem esett az alperes szabadalmának oltalmi körébe, és ezért úgy döntött, hogy az alperesnek nincs joga ideiglenes intézkedés elrendelését vagy kártérítést kérni. Ebben az ügyben az alperes bizonyítékmegőrzési eljárást indított a felperes ellen, és bár szabadalombitorlási eljárást is indított, a bíróság fenntartotta azt az álláspontját, hogy a felperes jogosult volt „megállapító döntést" kérni.

Itt megemlítjük, hogy az egy tajvani szabadalmi ügyvivői irodától kapott angol nyelvű tájékoztatásban szereplő „declaratory judgement" kifejezést megállapító ítéletként fordítottuk. Ez az angol kifejezés a bírósági eljárásokra vonatkozó amerikai törvényben is szerepel mint olyan döntés vagy ítélet, amelyet egy amerikai bíróság az előtte folyó ügyben olyankor hoz, amikor az érdekelt felek között „határozott és konkrét" ellentét van.

D) A tajvani védjegytörvény szerint a védjegyhasználatnak „kereskedés folyamán" kell végbemennie. A Tajvani Szellemitulajdon-védelmi Hivatal, a szellemi tulajdoni bíróság és egyéb bírói hatóságok hajlamosak a védjegyhasználatot úgy meghatározni, hogy az eladásra vagy pénzügyi megfontolásokkal kapcsolatos egyéb használatra vonatkozik, kivéve az ajándékozást. A hivatal és a bíróság azonban az elmúlt évben megváltoztatta véleményét, és bizonyos helyzetek esetén hajlamos az ajándékozást védjegyhasználatnak tekinteni. Ezt bizonyítja az alábbi eset is.

A szellemi tulajdoni bíróság egy 2016. évi döntésében megállapította, hogy a *Valentino SpA* (Valentino) birtokában levő VALENTINO védjegy törlése ellen indított perben a Valentino nem adott ugyan el VALENTINO védjegyet viselő parfümöket, azonban ajándékként adott ilyeneket olyan vásárlóinak, akik egy bizonyos összegen felül vásároltak VALENTINO márkájú árukat.

A bíróság rámutatott, hogy a cég az ajándékokat a VALENTINO védjeggyel ellátott áruk forgalmának növelése érdekében adta, az ilyen ajándékokat a vásárlók a megtámadott védjeggyel ellátott áruknak tekintették, és ez elfogadható védjegyhasználatként.

Törökország

Törökországban 2017. január 1-én új iparjogvédelmi törvény lépett hatályba, amelyet az alábbiakban röviden ismertetünk.

a) Szabadalmak

Az érdemi vizsgálat nélküli korábbi szabadalmi rendszert eltörölték, és bevezették a kötelező újdonságvizsgálatot, amit a bejelentés napjától számított 12 hónapon belül kell kérni. A kutatási jelentés keltét követő 3 hónapon belül kell kérni a bejelentés érdemi vizsgálatát.

A szabadalom engedélyezésének publikálásától számított 3 hónapon belül a szabadalom ellen fel lehet szólalni.

Az egyetemi alkalmazottak által kidolgozott találmányokra adott szabadalmak tulajdonjoga a munkáltatót illeti meg.

b) Használati minták

A használati mintákra a bejelentés napjától számított két hónapon belül kérni kell az újdonságvizsgálatot.

Ha az újdonságvizsgálat alapján a használatiminta-bejelentés újnak bizonyul, a hivatal lajstromozási bizonylatot ad ki. Ha a bejelentés nem bizonyul újnak, a hivatal a bejelentést elutasítja.

c) Védjegyek

Az új védjegytörvény lehetővé teszi a színvédjegyek lajstromozását.

Felszólalás esetén a publikált védjegy bejelentője kérheti, hogy a felszólaló igazolja a felszólalás alapját képező védjegyének a használatát, feltéve, hogy a védjegyet öt évnél régebben lajstromozták.

Az ötéves vagy annál idősebb védjegyeket Törökországban kötelező használni. A licencvevő általi használatot elfogadják használatnak, de a lajstromozott védjeggyel ellátott áruk más országokból Törökországba való bevitele nem minősül használatnak.

Ha egy védjegyet sem annak tulajdonosa, sem licencvevője nem használ, a bejelentést követő öt év eltelte után a használat hiánya miatti törlés elkerülése érdekében célszerű új védjegybejelentést benyújtani.

A használat hiányán alapuló törlési eljárásokat az új törvény szerint a bíróságok helyett a Török Szabadalmi és Védjegyhivatal fogja intézni, de egy hétéves átmeneti időszak alatt ilyen ügyekben továbbra is a bíróságok jogosultak eljárni.

d) Minták

A mintabejelentéshez nem kötelező leírást csatolni.

A lajstromozás előtt kérni kell a minta újdonságvizsgálatát. A nem új mintabejelentéseket a hivatal elutasítja.

Az elfogadott mintabejelentéseket a hivatalos közlönyben publikálják, és ettől számított 3 hónap alatt harmadik felek felszólalást nyújthatnak be. (Korábban 6 hónap volt a publikáció időtartama.)

Textíliákra, ruházati cikkekre és hasonlókra lajstromozás nélkül engedélyez a török hivatal oltalmat. A lajstromozás nélküli oltalom időtartama 3 évre van korlátozva; ez az oltalmi idő a köznek való bemutatással kezdődik.

A hasonló osztályokba tartozó minták oltalmát egy bejelentésben lehet igényelni.

Vietnam

A Vietnami Nemzeti Szellemitulajdon-védelmi Hivatal és a Japán Szabadalmi Hivatal 2016. április 1-jén kezdte meg a gyorsított szabadalmi vizsgálatra (PPH) vonatkozó kísérleti programot. A vietnami hivatal 2017. április 3-án bejelentette, hogy a második évben is folytatják a kísérleti programot, amelynek keretében a benyújtható bejelentések száma továbbra is évenként 100-ra van korlátozva.

A 2016-ban megkötött egyezmény szerint a kísérleti program 3 évig, vagyis 2019. március 31-ig lesz hatályban. Ez az időtartam azonban a két fél közös megegyezése alapján – az elért eredmények függvényében – meghosszabbítható. Az első év eredményeivel a felek elégedettek, mert jelentősen megnőtt a PPH-bejelentések engedélyezésének gyorsasága és száma.

VÁLOGATÁS AZ IPARJOGVÉDELMI SZAKÉRTŐI TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY FORMATERVEZÉSIMINTA-OLTALOM KÉRDÉSÉBEN

ISZT-13/2015[1]

I. A tényállás

1. A közjegyző végzésével az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény 21. §-ának (1) bekezdése alapján a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban: SZTNH) mellett működő Iparjogvédelmi Szakértői Testületet rendelte ki szakértőként a (minta szerinti termék megnevezése: lámpa) formatervezésiminta-oltalom adott mintára való kiterjedése, valamint az oltalom alatt álló minta hasznosításával és a mintaoltalom alapján fennálló jogok érvényesítésével összefüggő jogvita kérdéseiben.
2. A közjegyző a szakértői vizsgálat lefolytatásához iratokat bocsátott rendelkezésre.
3. A közjegyző előtti eljárásban a kérelmező által a szakértő kirendelése (szakértői vélemény készítése) iránti kérelemben jogi képviselője útján előadott körülmények az alábbiakban foglalhatók össze.

Az L. cég ajánlatkéréssel fordult a kérelmezőhöz, amelyben előadta, hogy közbeszerzési pályázaton generálkivitelezőként megbízást kapott kegyhely-rekonstrukcióra, ahol a külső díszvilágításnak része lenne a kérelmező által gyártott betonlámpa. 44 darab ilyen lámpára kért közvetlen szállítói árajánlatot a helyszínre szállítással.

A kérelmező a következő napon megküldte a megkeresésnek megfelelő ajánlatát a megjelölt darabszámú termék leszállítására. Levelében szerepelt, hogy „Az ajánlatban szereplő termékünk jogvédett; formatervezésiminta-oltalom alatt áll". (Megjegyzés: a minta ebben az időpontban bejelentés tárgyát képezte; az oltalom megadásáról szóló határozat később emelkedett jogerőre.)

Az árajánlat tekintetében az L. cég érdemleges választ nem adott, ugyanakkor a kérelmezőnek tudomására jutott, hogy – vélelmezhetően az árajánlat képmellékletének birtokában is – a tárgyi védett termékekhez megtévesztésig hasonló termékeket építettek vagy építtettek be a generálkivitelező által hivatkozott kegyhelyen.

Az oltalom alatt álló mintával való összevetés lehetővé tételére a kérelmező benyújtotta az L. cég generálkivitelezői tevékenysége keretében beépített termékekről készült fényképfel-

[1] A szakértői vélemény közjegyző általi kirendelés alapján született.

vételeket, valamint saját termékének fényképeit is, amelyek véleménye szerint egyértelműen alátámasztják a termékek hasonlóságát.

A kérelmező jogi képviselője útján formatervezésiminta-oltalom bitorlásának megszüntetésére és kártérítés megfizetésére szólította fel az L. céget.

Az L. cég válaszlevelében „jogalapjában és összegszerűségében is" vitatta a kérelmező követelését. Arra hivatkoztak, hogy társaságuk egy másik céggel állt alvállalkozói jogviszonyban, „melynek keretében a munkavégzés feltételeit akként rögzítettük, hogy a kivitelezés teljes egészében az alvállalkozót terheli, és ezáltal az alvállalkozó felelősségét képezi".

Ennek alapján követelésével a kérelmezőt az alvállalkozóhoz irányították. Hozzátették: „a munkálatokat közbeszerzés keretében nyerte el a Társaság, mely eljárásban nincs lehetőség konkrét termék megjelölésére és annak kötelezővé tételére, hogy a konkrét termék kerüljön beépítésre. Erre tekintettel az alvállalkozó sem járt el rosszhiszeműen, amikor nem a tervező által megjelölt társaságtól rendelte meg a szükséges terméket, hanem azt külön gyártatta le és ez jóváhagyásra került."

A közjegyző előtti eljárásban a kérelmező, egyszersmind a formatervezésiminta-oltalommal védett minta kizárólagos hasznosítási jogával rendelkező társaság álláspontja szerint az L. cég a mintaoltalom bitorlását követte el azzal, hogy a minta szerinti termékeket (konkrétan: a minta szerinti termékekhez megtévesztésig hasonló termékeket) gyártottak vagy gyártattak, és építettek vagy építtettek be, noha tudtak a mintaoltalom létéről, érvényes árajánlatot kaptak a kérelmezőtől a termékek leszállítására, és sem a gyártásra, sem a beépítésre mint hasznosításra semmilyen jogosulti engedéllyel nem rendelkeztek, amely magatartással igazolhatóan jelentős mértékű kárt okoztak a kérelmezőnek.

Mivel a jogsértés abbahagyására és kártérítésre felszólított L. cég a jogvita peren kívüli elintézése elől elzárkózott, így a jogvita természetéből fakadóan is az annak alapját képező szakkérdések tisztázása végett kérte a kérelmező a közjegyzőtől szakértő kirendelését, nevesítve az Iparjogvédelmi Szakértői Testület szakvélemény adására történő kirendelését.

II. A feltett kérdések

A kirendelés értelmében a szakértői vizsgálatnak a következő kérdésekre kell választ adnia.

1. Az SZTNH közhiteles nyilvántartásában szerepel-e a bejegyzett, oltalmazott formatervezésiminta-oltalomhoz hasonló beton lámpatest, és ha igen, annak ki a jogosultja?
2. Az L. cég által beépített betonlámpák részesülhetnek-e formatervezésiminta-oltalomban, van-e ezen lámpatesteknek új és egyéni jellege a minta szerinti betonlámpákhoz képest? Az eltérések lényegesek-e a két termék összevetése alapján?
3. A kérelmező által gyártott betonlámpa, amely az SZTNH közhiteles nyilvántartásában formatervezésiminta-oltalom alatt áll, az összetéveszthetőségig hasonló-e az L. cég által generálkivitelezőként kivitelezett kegyhely-rekonstrukcióval kapcsolatban általa beépített betonlámpákhoz?

4. Jogosult-e az L. cég a kérelmezőt, illetve jogelődjeit megillető formatervezésiminta-oltalom használatára, hasznosítására, a mintaoltalom alapján kivitelezett betonlámpák gyártására anélkül, hogy a kérelmezőtől, illetve jogelődjeitől erre engedélyt kért volna?
5. Helytálló-e az a vélemény, hogy az L. cég által generálkivitelezőként kivitelezett kegyhely-rekonstrukcióval kapcsolatban az általa beépített betonlámpák esetében megvalósul jogosulti engedély hiányában a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény 23. § (1) bekezdése szerinti jogosulatlan hasznosítás?
6. Az ügyben van-e egyéb olyan körülmény, amely formatervezésiminta-oltalmi, illetve szerzői jogi szempontból problematikussá teszi az L. cég eljárását a kegyhely-rekonstrukcióval kapcsolatban?
7. Az ügyben van-e egyéb olyan körülmény, amely formatervezésiminta-oltalmi, illetve szerzői jogi szempontból problematikussá teszi a kegyhely rekonstrukciójával kapcsolatban a betonlámpák beépítését?

III. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület eljárása

1. A testület az Iparjogvédelmi Szakértői Testület szervezetéről és működéséről szóló 270/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet által meghatározott feladatkörben, szervezeti és eljárási rendben, valamint a tényállásra irányadó jogszabályok – főként a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény (a továbbiakban: Fmtv.) és a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Szt.) – rendelkezései alapján alakította ki az alábbiakban kifejtésre kerülő álláspontját.
2. A rendelet értelmében a szakértői testület a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt; a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást. A jelen szakértői vélemény megállapításai és következtetései tehát a 92307 lajstromszámú mintaoltalommal védett minta szerinti termékeknek, illetve a minta hasznosításával és a mintaoltalom alapján fennálló jogok érvényesítésével összefüggő jogvitának a kérelmező által adott – a közjegyző által rendelkezésre bocsátott – ismertetésén, valamint az ügy szerinti mintaoltalomra vonatkozó – az iparjogvédelmi hatósági nyilvántartásban szereplő nyilvános – adatokon alapulnak, s csak azokra nézve helytállóak.
3. Ez a szakértői vélemény a mintaoltalommal kapcsolatos ügyben eljáró hatóságokat és bíróságokat nem köti.

IV. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület álláspontja

A testület a szakértői kirendelés kapcsán a közjegyző által feltett iparjogvédelmi vonatkozású kérdésekre nézve kialakított álláspontját az alábbiakban fejti ki.

Az oltalom terjedelme és a vizsgálandó termék

1. *Az Fmtv. 20. §-ának (1)–(3) bekezdése értelmében a formatervezésiminta-oltalom terjedelmét,* vagyis azt, hogy az oltalom mely mintákra terjed ki, a termék egészének vagy részének megjelenését befolyásoló, a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett fényképből, rajzból vagy más grafikai ábrázolásból (a továbbiakban együtt: ábrázolás) és – ha van ilyen – a változtató nyilatkozatból [Fmtv. 48. § (2) bek.] megállapítható külső jellegzetességek határozzák meg. A mintaoltalom kiterjed mindazokra a mintákra, amelyek a tájékozott használóra nem tesznek eltérő összbenyomást.
   A mintaoltalom terjedelmének megállapításakor figyelembe kell venni, hogy a szerző – különösen a termék természetére és az ipari, illetve kézműipari ágazat sajátosságaira tekintettel – milyen alkotói szabadságfokkal alakíthatta ki a mintát.
2. *A megjelölt mintaoltalom esetében a formatervezésiminta-oltalom terjedelmét* a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett (1 darab) ábrázolásból megállapítható külső jellegzetességek határozzák meg.
   A minta szerinti termék megnevezése: lámpa.
3. *A mintával együtt vizsgálandó termékek meghatározása*
   Azokat a – jogvita tárgyát képező – termékeket, amelyekről a megválaszolandó kérdések értelmében a szakértői testületnek meg kell állapítania, hogy a minta szerinti termékeknek minősülnek-e, a D2 irat „JOGOSULATLAN MÁSOLAT" feliratú oldalain (összesen 3 oldal, D2-VII iratrész) elhelyezett összesen 6 fénykép mutatja be.
   A fényképfelvételek a D2 iratban közöltek szerint a kegyhely területén készültek az ott beépítésre került termékekről (lámpákról), amelyek a kérelmező álláspontja szerint a mintaoltalom bitorlásával kerültek legyártásra és felhasználásra (beépítésre) az L. cég felelősségi körébe tartozóan.
   A jelen szakvélemény további részei a D2-VII fényképeken ábrázolt termékek (lámpatestek) megjelenését befolyásoló, a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességekre a „D2-VII szerinti minta" megjelöléssel hivatkoznak.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válasza a feltett kérdésekre

Az *1. kérdésre* a testület válasza a következő:
A testületnek a kérdésre – a rendelet 8. §-ának (1) bekezdése értelmében, hatáskör hiányában – nincs lehetősége válaszolni.

A *2. kérdésre* a szakértői testület válasza a következő:
A D2 irat D2-IX részéből az állapítható meg, hogy a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatesteket nem az L. cég építette be a kegyhely területén; azok beépítése csupán generálkivitelezőként tartozott a felelősségi körébe.

Azt a kérdést, hogy a D2-VII szerinti minta részesülhet(ne)-e formatervezésiminta-oltalomban, a testületnek – hatáskör hiányában – nincs lehetősége megválaszolni.

Az a kérdés, hogy a D2-V fényképeken bemutatott betonlámpák megjelenését befolyásoló, a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességekhez (a továbbiakban: D2-V szerinti minta) képest a D2-VII szerinti minta újnak és egyéni jellegűnek tekinthető-e az Fmtv. 2–4. §-ában meghatározott szabályok alapján, nem válaszolható meg, mivel az újdonság és az egyéni jelleg – amelyek a formatervezési minta oltalmazhatóságának feltételei – a vizsgált minta elsőbbségi időpontjához, valamint az ellentartott minta nyilvánosságra jutásának időpontjához és körülményeihez kötődnek.

Ugyanakkor a szakértői testület az újdonság és az egyéni jelleg *tartalmi* kritériumai alapján azt állapította meg, hogy a D2-VII szerinti minta a D2-V szerinti mintához képest *a tájékozott használóra nem tesz eltérő összbenyomást*, mi több, *a két minta egymással azonosnak tekinthető*, mivel külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.

A *3. kérdésre* a testület válasza a következő
A megjelölt formatervezésiminta-oltalom a D2-VII szerinti mintára (a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatestek megjelenését befolyásoló, a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességekre) *kiterjed*.

A szakértői testület hangsúlyozza, hogy annak vizsgálatakor, hogy a mintaoltalom kiterjed-e a D2-VII szerinti mintára, a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatesteknek a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességeit nem a kérelmező által gyártott betonlámpának ugyancsak fényképek alapján (D2-V fényképek) megállapítható külső jellegzetességeivel, hanem az oltalom alatt álló mintának a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett ábrázolásából megállapítható külső jellegzetességekkel kellett összevetni. A D2-VII fényképeken ábrázolt – jogvita tárgyát képező – lámpatesteknek a kérelmező által gyártott betonlámpával történő összehasonlítása csupán megerősíti az Iparjogvédelmi Szakértői Testületnek a mintaoltalom kiterjedésére vonatkozó megállapítását annak következtében, hogy

a) a betonlámpa a mintaoltalom szerinti termék, és

b) a két termék külső megjelenése egymással lényegében azonos.

A *4. kérdésre* a szakértői testület válasza a következő:
Az Fmtv. 16. §-ának (1)–(2) bekezdése értelmében a mintaoltalom alapján a mintaoltalom jogosultjának kizárólagos joga van a minta hasznosítására. Kizárólagos hasznosítási joga alapján a mintaoltalom jogosultja bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül hasznosítja a mintát.

Aki a kegyhely-rekonstrukciójával összefüggésben – vagy egyébként – a minta hasznosításának minősülő cselekményt végzett (így a minta szerinti lámpatestek legyártását és/vagy beépítését), annak ehhez – az Fmtv. 17. §-ában meghatározott esetek kivételével – a mintaoltalom jogosultjának engedélyével kellett (volna) rendelkeznie.

A testület hatáskörén kívül esik annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy konkrétan az L. cég kötelességeibe tartozott-e megszerezni (és az Fmtv. 16–17. §-ában foglaltakra tekintettel meg kellett-e szerezni) az engedélyt a minta hasznosításához, de jogkövetkezményekkel járó engedély nélküli hasznosítás esetén generálkivitelezőként az L. cég felelőssége felmerül.

Az *5. kérdésre* a szakértői testület válasza a következő:
Ha a minta bejelentési napját (az oltalmi idő kezdetét) követően a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpákkal megegyező (azaz a jogvita tárgyát képező) lámpákat a mintaoltalom jogosultjának engedélye nélkül hasznosították, konkrétan az országban bárhol, bárkinek a kivitelezésében gyártottak, illetve beépítettek, akkor ez a tevékenység (az Fmtv. 17. §-ában meghatározott esetek kivételével) a mintaoltalom bitorlásának minősül az Fmtv. 23. §-ának (1) bekezdése szerint. Az Fmtv. 16. §-ának (2) bekezdése értelmében a mintaoltalom jogosultja az ilyen hasznosítóval szemben felléphet.

Amint a 2. és a 4. kérdésre adott válaszában a testület leszögezte, a D2-IX irat alapján a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatesteket nem az L. cég építette be a kegyhely területén; azonkívül a szakértői testület hatáskörén kívül esik annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy az Fmtv. 16–17. §-ában foglaltakra tekintettel meg kellett-e szerezni a mintaoltalom jogosultjának engedélyét a minta hasznosításához, és ha igen, akkor ez az L. cég kötelességei körébe tartozott-e.

Ilyen módon a testületnek nincs lehetősége véleményt alkotni arról, hogy megvalósult-e a minta jogosulatlan hasznosításának minden feltétele, valamint hogy konkrétan mi volt ebben az L. cég felelőssége.

Ugyanakkor a szakértői testület megállapítja, hogy *ha* a kegyhely-rekonstrukciója keretében az oltalom alatt álló minta jogosulatlan hasznosítása történt, *akkor* a rekonstrukció generálkivitelezőjeként az L. cégnek a mintaoltalom bitorlásával kapcsolatos felelőssége abban az esetben is felmerül, ha a minta szerinti betonlámpák legyártását, valamint kihelyezését az alvállalkozója végezte. A benyújtott iratok alapján az is egyértelmű, hogy az L. cég *tudott, illetve tudnia kellett* arról, hogy a kérelmező által gyártott betonlámpák, amelyekből 44 darabra árajánlatot kért és kapott, formatervezésiminta-oltalommal védettek.

A *6. és 7. kérdésre* a testület válasza összevontan a következő:
A 6. és a 7. kérdés nem tartalmaz konkrét, megválaszolható elemet. Az ügyre vonatkozó konkrét kérdéseket a fentiekben megválaszolta a szakértői testület, és válaszait a szakvélemény teljessé tétele érdekében kiegészítette a szükségesnek vélt magyarázatokkal és figyelemfelkeltésekkel is.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület álláspontjának indokolása

Az 1. kérdés és a szakértői testület válaszának részletes kifejtése
Az SZTNH közhiteles nyilvántartásában szerepel-e az oltalmazott formatervezésiminta-oltalomhoz hasonló beton lámpatest, és ha igen, annak ki a jogosultja?

A kérdésre a testületnek – az eljárását szabályozó kormányrendelet 8. §-ának (1) bekezdése értelmében, hatáskör hiányában – nincs lehetősége válaszolni. Az a szabály, hogy a szakértői testület a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, a jelen esetben azt jelenti, hogy a testület nem végezhet kutatást a mintaoltalmi lajstromban annak a megállapítására, hogy került-e bejegyezésre a formatervezésiminta-oltalommal védett mintához hasonló minta (beton lámpatest), és ha igen, annak ki a jogosultja.

A 2. kérdés és a szakértői testület válaszának részletes kifejtése
Az L. cég által beépített betonlámpák részesülhetnek-e formatervezésiminta-oltalomban, van-e ezen lámpatesteknek új és egyéni jellege a betonlámpákhoz képest? Az eltérések lényegesek-e a két termék összevetése alapján?

A D2 irat D2-IX részéből az állapítható meg, hogy a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatesteket nem az L. cég építette be a kegyhely területén; azok beépítése csupán generálkivitelezőként tartozott a felelősségi körébe.

Azt a kérdést, hogy a D2-VII szerinti minta részesülhet(ne)-e formatervezésiminta-oltalomban, a testületnek – hatáskör hiányában – nincs lehetősége megválaszolni. Az a szabály, hogy a szakértői testület a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, a jelen esetben azt jelenti, hogy a testület nem végezhet kutatásokat és vizsgálatokat az oltalomképességi feltételek teljesüléséről és az esetlegesen felmerült kizáró okokról szóló szakvélemény kialakítására.

Az a kérdés, hogy a D2-V fényképeken bemutatott betonlámpák megjelenését befolyásoló, a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességekhez (a D2-V szerinti mintához) *képest* a D2-VII szerinti minta újnak és egyéni jellegűnek tekinthető-e az Fmtv. 2–4. §-ában meghatározott szabályok alapján, nem válaszolható meg, mivel az újdonság és az egyéni jelleg – amelyek a formatervezési minta oltalmazhatóságának a feltételei – a vizsgált minta elsőbbségi időpontjához, valamint az ellentartott minta nyilvánosságra jutásának időpontjához és körülményeihez kötődnek. (Az újdonság és az egyéni jelleg megléte, illetve hiánya a mintaoltalom megadására irányuló eljárásban, illetve a mintaoltalom megsemmisítésére irányuló eljárásban kerül megállapításra az SZTNH, jogorvoslati eljárásban pedig a bíróság előtt.)

Ugyanakkor a szakértői testület az újdonság és az egyéni jelleg *tartalmi* kritériumai alapján azt állapította meg, hogy a D2-VII szerinti minta *a D2-V szerinti mintához képest a tájékozott használóra nem tesz eltérő összbenyomást*, mi több, *a két minta egymással azonosnak tekinthető*, mivel külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.

A különbségek tételes ismertetését a következő, 3. kérdésre adott válasz részletes kifejtése keretében adja meg a testület. Jelezzük, hogy ott az összevetés nem a D2-VII és a D2-V szerinti minta között történik, hanem a D2-VII szerinti minta és az oltalom alatt álló mintának a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett ábrázolásából megállapítható külső jellegzetességei kerülnek összehasonlításra. Az ott tett megállapítások azért relevánsak a 2. kérdésre adott válasz keretében is, mert a D2-V fényképeken bemutatott betonlámpák vitán felül, egyszerű ránézéssel megállapíthatóan az oltalom alatt álló minta szerinti termékek. Ugyanakkor a betonlámpáknak további, járulékos külső jellegzetességei is vannak, amelyek lényegében azonos módon felismerhetők a D2-VII fényképeken ábrázolt – a jogvita tárgyát képező – lámpatesteken. Ilyen a lámpák fedőlapján kialakított koncentrikus mintázat, valamint a lámpák üregében kimunkált stilizált kereszt.

A 3. kérdés és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válaszának részletes kifejtése
A kérelmező által gyártott betonlámpa, amely az SZTNH közhiteles nyilvántartásában formatervezésiminta-oltalom alatt áll, az összetéveszthetőségig hasonló-e az L. cég által generálkivitelezőként kivitelezett kegyhely-rekonstrukcióval kapcsolatban általa beépített betonlámpákhoz?

Annak vizsgálatakor, hogy a mintaoltalom kiterjed-e a D2-VII szerinti mintára, a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatesteknek a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességeit nem a kérelmező által gyártott betonlámpának ugyancsak fényképek alapján (D2-V fényképek) megállapítható külső jellegzetességeivel, hanem az oltalom alatt álló mintának a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett ábrázolásából megállapítható külső jellegzetességekkel kellett összevetni.

- A minta szerinti termék megnevezése: lámpa
- Locarnói osztályozás:
  Osztály: 26-Világító eszközök, fényforrások
  Alosztály: 03-Közvilágítási felszerelések

A mintának a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett ábrázolása egy darab kép. Ennek alapján a minta egy geometrikus formaként írható le. A befoglaló test négyzet alapú egyenes hasáb, amelynek függőleges élei mintegy négyszer olyan hosszúak, mint a vízszintes élek. A befoglaló test oly módon van kiüregelve, hogy abból egy kisebb, ugyancsak négyzet alapú egyenes hasáb van kimetszve, egyik függőleges éle a befoglaló hasáb egyik függőleges élébe esik, a hasábok egymásnak megfelelő vízszintes élei egymással párhuzamosak. A kisebb hasáb (pontosabban a kimetszett hasáb helye) közelebb van a befoglaló hasáb fedőlapjához, mint az alaplapjához, úgy, hogy a befoglaló hasáb kimetszéssel nem érintett alsó „rétege" vastagabb, mint a kimetszéssel nem érintett felső „rétege".

A D2-VII fényképeken ábrázolt – a jogvita tárgyát képező – lámpatesteknek a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességei (a D2-VII szerinti minta) tekintetében a fent ismertetett, mintaoltalommal védett mintához képest két különbség fedezhető fel. Az első,

hogy a kimetszett kisebb hasáb által meghatározott üreg a beépített állapotban látható befoglaló hasáb alaplapjához van közelebb, mint a fedőlapjához. A második, hogy a kimetszett kisebb hasáb alaplapja nem vízszintes, hanem kismértékben kifelé, a közös függőleges él felé lejt. Mindkét különbség olyan, hogy első ránézésre nem tűnik fel. Ráadásul az első különbség nem is definitív, mivel a minta egyszerű geometrikus jellege miatt nem tűnik úgy, hogy feltétlenül annak kell lennie a lámpa tetején, ami a mintaoltalmi lajstromban elhelyezett ábrázoláson felül van. Ezt igazolja az is, hogy a D2-VII fényképeken ábrázolt – a jogvita alapját képező – lámpatestek közül a fekvő helyzetűekről nem állapítható meg biztonsággal, hogy melyik a tetejük. A második különbség szintén bizonytalan, csak az egyik fényképfelvételről tűnik ki, a többinél inkább párhuzamosnak látszik a kimetszett hasáb alap- és fedőlapja.

A fentiek alapján a szakértői testület azt állapította meg, hogy a D2-VII szerinti minta a mintaoltalommal védett mintához képest *a tájékozott használóra nem tesz eltérő összbenyomást*, így *a 92307 lajstromszámú formatervezésiminta-oltalom a D2-VII szerinti mintára* (a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatestek megjelenését befolyásoló, a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességekre) *kiterjed*. Ebből következően a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatestek *a minta szerinti termékek.*

A D2-VII fényképeken ábrázolt – a jogvita tárgyát képező – lámpatesteknek a kérelmező által gyártott betonlámpával történő összehasonlítása csupán megerősíti a testületnek a mintaoltalom kiterjedésére vonatkozó megállapítását, annak következtében, hogy

a) a betonlámpa a mintaoltalom szerinti termék, és

b) a két termék külső megjelenése egymással lényegében azonos.

A 4. kérdés és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válaszának részletes kifejtése

Jogosult-e az L. cég a kérelmezőt, illetve jogelődjeit megillető formatervezésiminta-oltalom használatára, hasznosítására, a mintaoltalom alapján kivitelezett betonlámpák gyártására anélkül, hogy a kérelmezőtől, illetve jogelődjeitől erre engedélyt kért volna?

Az Fmtv. 16. §-ának (1)–(2) bekezdése értelmében a mintaoltalom alapján a mintaoltalom jogosultjának kizárólagos joga van a minta hasznosítására. Kizárólagos hasznosítási joga alapján a mintaoltalom jogosultja bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül hasznosítja a mintát. Hasznosításnak minősül különösen: a minta szerinti termék előállítása, használata, forgalomba hozatala, forgalomba hozatalra való felkínálása, behozatala, kivitele és e célokból való raktáron tartása. Aki a kegyhely-rekonstrukciójával összefüggésben – vagy egyébként – valamilyen, e körbe tartozó cselekményt végzett, annak ehhez – az Fmtv. 17. §-ában meghatározott esetek kivételével – a mintaoltalom jogosultjának engedélyével kellett (volna) rendelkeznie.

A szakértői testület hatáskörén kívül esik annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy konkrétan az L. cég kötelességeibe tartozott-e megszerezni (és az Fmtv. 16–17. §-ában foglaltakra tekintettel meg kellett-e szerezni) az engedélyt a minta hasznosításához, de jogkövetkezmé-

nyekkel járó engedély nélküli hasznosítás esetén generálkivitelezőként az L. cég felelőssége felmerül.

A kérelmező hasznosítási engedélyt szerzett a minta hasznosítására, amit bejegyeztek a mintaoltalmi lajstromba. A D2-VI irat értelmében a hasznosítási engedély meghatározott időre szól és kizárólagos. Így a mintaoltalom jogosultja más részére nem adhat hasznosítási engedélyt. Az, hogy a kérelmező adhat-e másnak hasznosítási engedélyt (úgynevezett allicenciát), a mintaoltalom jogosultjával kötött hasznosítási szerződésben foglaltaktól függ, ami a testület előtt nem ismeretes.

Az 5. kérdés és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válaszának részletes kifejtése
Helytálló-e az a vélemény, hogy az L. cég által generálkivitelezőként kivitelezett kegyhely-rekonstrukcióval kapcsolatban az általa beépített betonlámpák esetében megvalósul jogosulti engedély hiányában a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény 23. § (1) bekezdése szerinti jogosulatlan hasznosítás?

Ha a minta bejelentési napját (az oltalmi idő kezdetét) követően a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpákkal megegyező (azaz a jogvita tárgyát képező) lámpákat a mintaoltalom jogosultjának engedélye nélkül hasznosították, konkrétan az országban bárhol, bárkinek a kivitelezésében gyártottak, illetve beépítettek, akkor ez a tevékenység (az Fmtv. 17. §-ában meghatározott esetek kivételével) a mintaoltalom bitorlásának minősül az Fmtv. 23. §-ának (1) bekezdése szerint. Az Fmtv. 16. §-ának (2) bekezdése értelmében a mintaoltalom jogosultja az ilyen hasznosítóval szemben felléphet.

(A szakértői testület megjegyzi, hogy az Fmtv. és az Szt. vonatkozó rendelkezései értelmében a mintaoltalom bitorlása esetén a licenciaszerződés alapján a hasznosító felhívhatja a mintaoltalom jogosultját, hogy a jogsértés abbahagyása iránt tegye meg a szükséges intézkedéseket. Ha a mintaoltalom jogosultja a felhívástól számított harminc napon belül nem intézkedik, a mintaoltalmi lajstromba bejegyzett hasznosító a saját nevében felléphet a mintaoltalom bitorlása miatt.)

Amint a 2. és a 4. kérdésre adott válaszában a szakértői testület leszögezte, a D2-IX irat alapján a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatesteket nem az L. cég építette be a kegyhely területén; azonkívül a testület hatáskörén kívül esik annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy az Fmtv. 16–17. §-ában foglaltakra tekintettel meg kellett-e szerezni a mintaoltalom jogosultjának engedélyét a minta hasznosításához, és ha igen, akkor ez az L. cég kötelességeibe tartozott-e. Ismételten utalunk arra, hogy a testület a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt; a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást.

Ilyen módon a szakértői testületnek nincs lehetősége véleményt alkotni arról, hogy megvalósult-e a minta jogosulatlan hasznosításának minden feltétele, valamint hogy konkrétan mi volt ebben az L. cég felelőssége.

Ugyanakkor a testület megállapítja, hogy *ha* a kegyhely-rekonstrukciója keretében az oltalom alatt álló minta jogosulatlan hasznosítása történt, *akkor* a rekonstrukció generálkivitelezőjeként az L. cégnek a mintaoltalom bitorlásával kapcsolatos felelőssége abban az esetben is felmerül, ha a minta szerinti betonlámpák legyártását, valamint kihelyezését az alvállalkozója végezte. (A polgári jogi felelősségi szabályok értelmében aki kötelezettsége teljesítéséhez vagy joga gyakorlásához más személy közreműködését veszi igénybe, az igénybevett személy magatartásáért úgy felel, mintha maga járt volna el.) A benyújtott iratok alapján az is egyértelmű, hogy az L. cég *tudott, illetve tudnia kellett* arról, hogy a kérelmező által gyártott betonlámpák, amelyekből 44 darabra árajánlatot kért és kapott, formatervezésiminta-oltalommal védettek.

Az a lehetőség, hogy az Fmtv. 17. §-ában foglaltakra tekintettel *nem* kellett megszerezni a mintaoltalom jogosultjának az engedélyét a minta hasznosításához, inkább csak elvi jellegű. Kevéssé valószínű, hogy a hasznosítót előhasználati jog illette meg, annál is kevésbé, mert erre feltehetően hivatkozott volna a kérelmező felszólítására adott válaszában az L. cég.

A 6. és 7. kérdés és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válaszának részletes kifejtése

VI. Az ügyben van-e egyéb olyan körülmény, amely formatervezésiminta-oltalmi, illetve szerzői jogi szempontból problematikussá teszi az L. cég eljárását a kegyhely-rekonstrukcióval kapcsolatban?

7. Az ügyben van-e egyéb olyan körülmény, amely formatervezésiminta-oltalmi, illetve szerzői jogi szempontból problematikussá teszi a kegyhely-rekonstrukcióval kapcsolatban a betonlámpák beépítését?

A 6–7. kérdés nem tartalmaz konkrét, megválaszolható elemet. Az ügyre vonatkozó konkrét kérdéseket a fentiekben megválaszolta a szakértői testület, és válaszait a szakvélemény teljessé tétele érdekében kiegészítette a szükségesnek vélt magyarázatokkal és figyelemfelkeltésekkel is.

A 6–7. kérdés a szerzői jogra is utal. Erre nézve a testület a következő – általános jellegű – megállapításokat teszi.

Az Fmtv. 64. §-a kimondja, hogy a mintának az e törvényben szabályozott oltalma nem befolyásolhatja a mintán mint művészeti alkotáson külön törvény szerint fennálló szerzői jogok védelmét. (Lásd: a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényt.)

A mintával mint művészeti alkotással kapcsolatos szerzői jogi kérdések nem tartoznak az Iparjogvédelmi Szakértői Testület feladatkörébe. (Szerzői jogi jogvitás ügyben felmerülő szakkérdésekben a bíróságok és más hatóságok szakvéleményt kérhetnek az SZTNH mellett működő Szerzői Jogi Szakértő Testülettől, amely felkérésre peren kívül is adhat szakvéleményt a felhasználási jog gyakorlásával kapcsolatos kérdésekben.)

A formatervezésiminta-oltalom egyébként annyiban kapcsolódik a szerzői joghoz, hogy más korábbi szerzői jogát sértő minta nem részesülhet oltalomban.

A minta szerzőjét az Fmtv. alapján megillető jogokkal kapcsolatos kérdések nem szerepeltek a szakvélemény készítése iránti megkeresésben.

Összefoglalás

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület az alábbiakban összegzi a szakvélemény készítésére irányuló kirendelésben foglalt kérdésekre vonatkozó megállapításait.

1. A szakértői testületnek hatáskör hiányában nincs lehetősége válaszolni arra a kérdésre, hogy a mintaoltalmi lajstromba került-e bejegyezésre a formatervezésiminta-oltalommal védett mintához hasonló minta.
2. A hasznosítási jogvita tárgyát képező, a kérelmező álláspontja szerint az L. céghez kötődő, a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatesteket nem az L. cég építette be a kegyhely területén; azok beépítése csupán generálkivitelezőként tartozott a felelősségi körébe.
   A testületnek hatáskör hiányában nincs lehetősége válaszolni arra a kérdésre, hogy a D2-VII szerinti minta részesülhet(ne)-e formatervezésiminta-oltalomban.
   Az a kérdés, hogy a D2-V szerinti mintához (a betonlámpák megjelenését befolyásoló, a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességekhez) képest a D2-VII szerinti minta újnak és egyéni jellegűnek tekinthető-e, nem válaszolható meg az Fmtv. 2–4. §-ában meghatározott szabályok szerinti értelemben. Ugyanakkor a szakértői testület az újdonság és az egyéni jelleg *tartalmi* kritériumai alapján azt állapította meg, hogy a D2-VII szerinti minta a D2-V szerinti mintához képest *a tájékozott használóra nem tesz eltérő összbenyomást*, mi több, *a két minta egymással azonosnak tekinthető*, mivel külső jellegzetességeik csupán lényegtelen részletekben különböznek.
3. A formatervezésiminta-oltalom a D2-VII szerinti mintára (a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpatestek megjelenését befolyásoló, a fényképek alapján megállapítható külső jellegzetességekre) kiterjed.
   A D2-VII fényképeken ábrázolt – a jogvita tárgyát képező – lámpatesteknek a kérelmező által gyártott betonlámpával történő összehasonlítása csupán megerősíti az Iparjogvédelmi Szakértői Testületnek a mintaoltalom kiterjedésére vonatkozó megállapítását, annak következtében, hogy
   a) a betonlámpa a mintaoltalom szerinti termék, és
   b) a két termék külső megjelenése egymással lényegében azonos.
4. Aki a kegyhely-rekonstrukciójával összefüggésben – vagy egyébként – a minta hasznosításának minősülő cselekményt végzett (így a minta szerinti lámpatestek legyártását és/vagy beépítését), annak ehhez – az Fmtv. 17. §-ában meghatározott esetek kivételével – a mintaoltalom jogosultjának engedélyével kellett (volna) rendelkeznie.
   A szakértői testület hatáskörén kívül esik annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy konkrétan az L. cég kötelességeibe tartozott-e megszerezni (és az Fmtv. 16–17. §-ában fog-

laltakra tekintettel meg kellett-e szerezni) az engedélyt a minta hasznosításához, de jogkövetkezményekkel járó engedély nélküli hasznosítás esetén generálkivitelezőként az L. cég felelőssége felmerül.

5. Ha a minta bejelentési napját (az oltalmi idő kezdetét) követően a D2-VII fényképeken ábrázolt lámpákkal megegyező (azaz a jogvita tárgyát képező) lámpákat a mintaoltalom jogosultjának engedélye nélkül hasznosítottak, konkrétan az országban bárhol, bárkinek a kivitelezésében gyártottak, illetve beépítettek, akkor ez a tevékenység (az Fmtv. 17. §-ában meghatározott esetek kivételével) a mintaoltalom bitorlásának minősül az Fmtv. 23. §-ának (1) bekezdése szerint. Az Fmtv. 16. §-ának (2) bekezdése értelmében a mintaoltalom jogosultja az ilyen hasznosítóval szemben felléphet.
A testületnek nincs lehetősége véleményt alkotni arról, hogy megvalósult-e a minta jogosulatlan hasznosításának minden feltétele, valamint hogy konkrétan mi volt ebben az L. cég felelőssége.
Ugyanakkor a szakértői testület megállapítja, hogy *ha* a kegyhely-rekonstrukciója keretében az oltalom alatt álló minta jogosulatlan hasznosítása történt, *akkor* a rekonstrukció generálkivitelezőjeként az L. cégnek a mintaoltalom bitorlásával kapcsolatos felelőssége abban az esetben is felmerül, ha a minta szerinti betonlámpák legyártását, valamint kihelyezését az alvállalkozója végezte. A benyújtott iratok alapján az is egyértelmű, hogy az L. cég *tudott, illetve tudnia kellett* arról, hogy a kérelmező által gyártott betonlámpák, amelyekből 44 darabra árajánlatot kért és kapott, formatervezésiminta-oltalommal védettek.

A 6. és a 7. kérdés nem tartalmaz konkrét, megválaszolható elemet. Az ügyre vonatkozó konkrét kérdéseket megválaszolta a testület, és válaszait a szakvélemény teljessé tétele érdekében kiegészítette a szükségesnek vélt magyarázatokkal és figyelemfelkeltésekkel is.

Goitein Miklós, a tanács elnöke
Kürtös József, a tanács előadó tagja
Dr. Cserhátiné dr. Füzesi Krisztina, a tanács szavazó tagja

SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY KNOW-HOW VÉDELME KÉRDÉSÉBEN

ISZT-4/2016[2]

I. A tényállás

1. A törvényszék szellemi alkotás jogosulatlan használatából eredő igény érvényesítése iránt indított perben szakértőként rendelte ki a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala mellett működő Iparjogvédelmi Szakértői Testületet abban a kérdésben, hogy a periratokban foglaltak szerinti know-how megfelel-e a szellemi alkotásokat a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése alapján megillető védelem meghatározott feltételeinek.
2. A törvényszék a szakértői vizsgálat lefolytatásához rendelkezésre bocsátotta a per iratait.
3. A törvényszék szakértő kirendelésére (szakértői vélemény készítésére) vonatkozó végzése és a szakértői testület részére megküldött perbeli iratok alapján a körülmények az alábbiak szerint foglalhatók össze.

A felperes társaság akkori beltagjaként H. T. szabadalmi bejelentést tett a Magyar Szabadalmi Hivatalnál (MSZH) (az SZTNH akkori elnevezése). A szabadalmi bejelentéshez H. T. csatolta a találmány leírását. A közzétételt követően a feltaláló részéről az újdonságkutatás alapján átdolgozott szabadalmi leírás és kivonat került benyújtásra. Az MSZH a szabadalmi bejelentést elutasította, mert az nem felelt meg a feltalálói tevékenység követelményének.

H. T. a felperes társaság részére értékesítette a kizárólagos tulajdonát képező, a fenti szabadalmi bejelentés tárgyához kötött know-how-t. Az adásvételi szerződésben rögzítették, hogy a találmány szabadalmi bejelentése vizsgálat alatt áll, a végleges oltalmat még nem kapta meg.

A felperes társaság jogosultja volt a BÚZAHÚS szóvédjegynek; ennek oltalma megújítás hiányában megszűnt.

A felperes társaság H. T. révén került kapcsolatba az elsőrendű alperes társasággal L. G.-n keresztül, aki annak 2004. januárjáig tagja és egyben ügyvezetője volt.

A másodrendű alperes társaságot a B. Kft., L. G. és a felperes alapította. Az alapítás célja búzahústermékek gyártása és forgalmazása volt.

Az elsőrendű alperes 2003-ban Kalocsán tönkölybúzahús-üzemet létesített; a gyártás megkezdéséhez szükséges gépeket a felperes bocsátotta rendelkezésre. A felperes 2004. február 1-jén gépbérleti szerződést kötött az elsőrendű alperessel, de már ezt megelőzően a későbbiekben gyártandó búzahústermékek kikísérletezésére, próbagyártására került sor az elsőrendű alperes üzemében a korábban üzembe helyezett gépekkel. Ennek során kísérleti naplókat állítottak ki, rögzítették a recepteket, a jelenlévők nevét, beosztását, akik azokat

[2] A szakértői vélemény bírósági megkeresés alapján, folyamatban lévő ügyben született.

aláírták. A kísérletezés eredményeként 2003. október 16-i dátummal elkészült a BÚZAHÚS Csemege, a BÚZAHÚS Paprikás-Tönkölyös, valamint a BÚZAHÚS Tavaszi szendvicsfeltét gyártmánylapja, amelyet az elsőrendű alperes mint az élelmiszertermékeket előállító egység vezetője írt alá. A gyártmánylapokat 2004-ben benyújtották a kormányhivatalnak, és az elsőrendű alperes szerepelt rajtuk mint élelmiszer-előállító, aki a másodrendű alperes megbízásából folytat gyártást.

A próbagyártásokat követően is folyamatos volt a termékfejlesztés az elsőrendű alperes üzemében H. T. útmutatása alapján, aki meghatározta a kísérletezés irányát, és 2003. októberétől a pástétomtermékek kifejlesztése is elkezdődött. A kísérletezések eredményeként 2006. évre legalább 12 búzafehérje alapú húspótló készítményt állítottak elő.

Időközben, a felperes és az elsőrendű alperes know-how-adásvételi szerződést kötött a felperes tulajdonát képező BÚZAHÚS védjeggyel ellátott termékcsalád vonatkozásában. Ebben rögzítették, hogy a szerződés tárgyát képező know-how a felperes kizárólagos tulajdona. A vételárat … összegben határozták meg azzal, hogy az átadott know-how kiterjed a BÚZAHÚS védjeggyel ellátott termékcsalád gyártási eljárására, receptúráira, amelyeket a felperes az adásvételi szerződés aláírásával egy időben átadott az elsőrendű alperesnek. A felperes a vételárat kiszámlázta, azt az elsőrendű alperes teljesítette; utóbb azonban a felperes a vételárat visszafizette, mivel a szerződés megkötésére okot adó gazdasági cél nem valósult meg.

Az elsőrendű alperes kalocsai üzemében ellenőrzést tartottak, amelynek során megállapították, hogy a termékek gyártmánylapjai az üzemben megtalálhatóak, mintát vettek az analitikai vizsgálatokhoz, és átvették a termékek gyártmánylapjait fénymásolatban. Az elsőrendű alperesnél lefolytatott ellenőrzés kapcsán az ügyvezető úgy nyilatkozott, hogy az bérli a felperes gépeit, amelyekkel gyártást végez, ugyanakkor meghiúsult a BÚZAHÚS márkavédett termékcsalád gyártásieljárás-know-how-jának adásvétele, miután a szerződést módosították, és a vételár visszafizetése is megtörtént. Az ügyvezető előadása szerint az elsőrendű alperes bérgyártást végez a másodrendű alperes részére.

A felperes mint jogosult és a másodrendű alperes mint hasznosító 2006. február 1-jén licenciaszerződést kötött. Ebben a felperes kijelentette, hogy a BÚZAHÚS védjegy kizárólagos tulajdona, továbbá hogy „a BÚZAHÚS márkavédjeggyel védett találmányra és know-how-ra" H. T. feltalálóval olyan hasznosítási szerződést kötött, melynek értelmében a hasznosítás jogát a másodrendű alperesi hasznosító részére szabadon továbbadhatja teljes rendelkezési joggal. A 2. pont szerint a know-how-ra hasznosítási, a BÚZAHÚS védjegyre használati jogot engedélyez a felperes a másodrendű alperesnek, amely a névhasználatra, a bemutatott és betanított technológia szerinti búzahústermékek előállítására és forgalomba hozatalára, jelölésére, reklám- és marketinganyagokban való szerepeltetésre vonatkozik. *A másodrendű alperes a szerződés 3. pontjában elismerte, hogy a felperes a találmányban körülírt gyártási technológiát 2004–2005-ben az elsőrendű alperes – mint bérgyártó – dolgozóinak betanította, a gyártás beindításához szükséges információkat átadta, a termékek forgalomba hozatalához szükséges dokumentáció elkészítésében közreműködött.* Rögzítették, hogy a másodrendű al-

peres a BÚZAHÚS védjegy használati jogának átadásáért 2006. január 1. napjától fix összegű díjat köteles megfizetni, ezenfelül a know-how hasznosításáért a kereskedelmi átadási ár (árbevétel függvényében lépcsősen) meghatározott %-át, de minimum … összeget. A licenciaszerződés 7. pontjában a *másodrendű alperes kötelezettséget vállalt, hogy az átadott és betanított technológiától, receptúráktól és gyártmánylapoktól csak a jogosulttal való egyeztetés és annak jóváhagyása után térhet el.* A 12. pont értelmében *a hasznosítási jogot a másodrendű alperes harmadik személynek nem adhatja tovább.* A szerződés határozatlan időtartamra jött létre, amelyet a felek csak különösen indokolt esetben, közös megegyezéssel szüntethetnek meg, illetve az szerződésszegés esetén azonnali hatállyal – kártérítési igény érvényesítése mellett – megszűnik. Megegyeztek abban, hogy a szerződés közös megegyezéssel történő megszüntetése esetén a hasznosítási és védjegyhasználati jog megszűnik anélkül, hogy egymással szemben a szerződésben rögzített kötelezettségeken kívül bármely követeléssel élnének, egyben rögzítették, hogy *a hasznosító jogutód nélküli megszűnése esetén a hasznosítási jog is megszűnik.*

A szerződés alapján a másodrendű alperes 2006–2007-re, valamint 2008 januárjára vonatkozó védjegyhasználati díjakat megfizette.

A másodrendű alperes 2008. november 18. napján kelt, felperesnek írott levelében bejelentette, taggyűlési határozat szerint a társaság 2008. december 31. napjával megszűnik, ezért ettől az időponttól a hasznosítási szerződést is megszűntnek tekinti, és a BÚZAHÚS elnevezést nem használja.

A felperes a szerződés megszűnésének közölt időpontját nem fogadta el, a szerződést továbbra is hatályosnak tekintette. Ezzel egyidejűleg visszamenőleges hatállyal kérte a forgalmi adatok kimutatását, a receptúrák és technológiai előírások, gyártmánylapok, valamint az alap- és segédanyagok, fűszerek, csomagolóanyagok beszállítói adatbázisának átadását.

A felperes terjesztett elő keresetet az első- és másodrendű alperesekkel szemben. A felperes keresete tárgyában a törvényszék rész- és közbenső ítéletet hozott, amelyet az ítélőtábla helybenhagyott. A jogerős határozatokban megállapításra került a másodrendű alperesnek 2006. január 1. és 2008. december 31. közötti időtartamra a BÚZAHÚS védjeggyel ellátott termékcsalád gyártására vonatkozó know-how után hasznosítási díj jogcímén fennálló fizetési kötelezettsége a felperes felé, és ugyancsak megállapításra került, hogy az elsőrendű alperes 2009. január és 2011. február 29. között jogosulatlanul használta és hasznosította a

– Búzaburger; Gasztroburger; Rúdli; Standard; Snack;
– Csemege, Paprikás-tönkölyös, Tavaszi szendvicsfeltét;
– Tönkölyös, Lecsós-tönkölyös, Szezámos pástétom

búzahústermékek (búzafehérje alapú hússzerű) gyártmánylapjait, és ezzel megsértette a felperesnek a – 2010. június 22-ig BÚZAHÚS védjeggyel védett – termékcsalád gyártására vonatkozó, adott találmányon alapuló know-how-hoz mint szellemi alkotáshoz fűződő jogait.

A Kúria a fenti jogerős rész- és közbenső ítéletet hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította.

A szakvéleménykérésre a megismételt eljárásban került sor. A szakértői testületnek a megkeresésben (T1) foglalt kérdéseken túlmenően a felperes által indítványozott kérdéseket is meg kell válaszolnia, amelyeket a törvényszék a megkeresés kiegészítéseként (T2) küldött meg.

II. A feltett kérdések

A megkeresés és annak kiegészítése értelmében a szakértői vizsgálatnak a következő kérdésekre kell választ adnia.

A) A törvényszék által feltett kérdések

I. A kereseti, perbeli jogosultság alapjául hivatkozott, a perben csatolt know-how-t tartalmazó iratanyag alapján megállapítható-e, hogy az abban foglalt ismeret a feltaláló, H. T. által szabadalmaztatásra benyújtott és a felperes részére szerződéssel értékesített know-how-nak megfelel, illetve hogy annak továbbfejlesztett változata?

II. Mi a szakértő véleménye a know-how beazonosíthatóságára és annak mibenlétére vonatkozóan?

III. Mindezek alapján megállapítható-e, hogy a feltárt ismeretanyag eléri a szellemi alkotásokhoz a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése alapján fűződő védelem szintjét?

B) A felperes által indítványozott, megválaszolandó kérdések

1. A szabadalmi leírás egy az egyben tartalmazza-e a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállításának módszerére, gyártástechnológiájára, valamint azok összetevőire, receptúrájára vonatkozó ismereteket, tapasztalatot (a kérdések további részében együttesen: ismeret)? Ha nem, a szabadalmi leírásban szereplő információ kevesebb vagy több-e az ismeretnél, esetleg részleges átfedésben van-e azzal?
2. A know-how fogalmi elemei azonosak-e a találmányok szabadalmazhatósági feltételeivel? Ha nem, a szabadalmi bejelentés elutasítása kizárja-e az adott találmányhoz kapcsolódó know-how oltalomban részesítését?
3. A peranyagban található információ alapján az ismeretnek az akkori nevén Országos Találmányi Hivatal (megjegyzés: helyesen Magyar Szabadalmi Hivatal, MSZH) által közzé nem tett része közkinccsé válhatott-e?
4. Az MSZH által a szabadalmi bejelentéssel kapcsolatban közzétett információhoz képest a peranyagból megállapítható, továbbfejlesztett ismeret tartalmaz-e eltérést, többletet? Ha igen, ez a többlet know-how-nak minősül-e?
5. A peranyagban található információ alapján az alperesek rendelkeztek-e a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállításának módszerére, az ahhoz kapcsolódó technológiára, illetve az ilyen készítmények összetevőire, receptúrájára vonatkozó szükséges ismeretekkel, tapasztalatokkal?

6. A peranyagban található információ alapján a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően az alperesek rendelkeztek-e ismeretekkel arról, hogy milyen gépek szükségesek a búzafehérje alapú húspótló készítmények gyártásához, illetve hogyan kell a gyártósort összeállítani az optimális gyártókapacitás létrehozásához?
7. A peranyagban található információ alapján az alperesek a felperestől független más forrásból szerezték-e meg az ismeretet, annak továbbfejlesztett változatát, esetleg maguk végeztek-e a felperestől független kísérleteket, amelyek a felperesével azonos know-how létrejöttét eredményezhették?
8. A peranyagban található információ alapján a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően az alpereseknél dolgozott-e olyan munkavállaló, aki – a felperestől függetlenül – az ismerettel, illetve annak továbbfejlesztett változatával rendelkezett?
9. A peranyagban található információ – így különösen a tanúvallomások – alapján – megállapítható-e, hogy ki vett részt kreatívan, szellemi alkotóként a továbbfejlesztett ismeret kidolgozásában? A gyártási próbák során kapott instrukciók végrehajtása ilyen kreatív tevékenységnek minősül-e?
10. A peranyagban található információ alapján az ismeret, illetve annak továbbfejlesztett változata mekkora vagyoni értékkel rendelkezik? Mi a magyarázata annak, hogy *(i)* a felek az ismeretre, illetve annak továbbfejlesztett változatára szerződéses jogviszonyt alapítottak, amelyet az alperesek évekig nem kérdőjeleztek meg, és ami alapján fizetési kötelezettséget vállaltak; *(ii)* az alperesek az információ továbbfejlesztett változatát a felek közötti jogviszony megszűnését követően is évekig hasznosították?

III. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület eljárása

1. A szakértői testület a 270/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet által meghatározott feladatkörben, szervezeti és eljárási rendben, valamint a tényállásra irányadó jogszabályok rendelkezései alapján alakította ki az alábbiakban kifejtésre kerülő álláspontját.
2. A rendelet értelmében a testület a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt; a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást. A jelen szakértői vélemény megállapításai és következtetései tehát az ügy szerinti know-how-val kapcsolatos, a törvényszék által megtekintésre megküldött periratokban foglalt ismertetéseken, valamint az ügy szerinti know-how-val összefüggő iparjogvédelmi aktusokra és oltalmakra (szabadalmi bejelentés, védjegyoltalom) vonatkozó – az iparjogvédelmi hatósági nyilvántartásban szereplő nyilvános – adatokon alapulnak, s csak azokra nézve helytállóak.
3. Ez a szakértői vélemény a vizsgált know-how-val kapcsolatos ügyben eljáró bíróságokat nem köti.

IV. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület álláspontja

A szakértői testület a szakértői megkeresés kapcsán a törvényszék és a felperes által feltett iparjogvédelmi vonatkozású kérdésekben kialakított álláspontját az alábbiakban fejti ki.

A know-how jogintézménye

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) [a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (új Ptk.) hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezéseket megállapító 2013. évi CLXXVII. törvény 1. §-ának értelmében alkalmazandó jogszabály] 86. §-ának (4) bekezdése kimondja, hogy a személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. A védelmi idő kezdetét és tartamát jogszabály határozza meg. A hivatkozott külön jogszabály, azaz a Ptk. módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkező 1978. évi 2. törvényerejű rendelet 4. §-ának (1) bekezdése a védelmi idő kezdetéről és tartamáról úgy rendelkezik, hogy a személyeket a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében a megkezdett vagy tervbe vett hasznosítás esetén a közkinccsé válásig illeti meg a védelem. A jogszabály tehát a védelmi idő kezdetét a hasznosítás megkezdésének, illetve tervbe vételének időpontjához köti – feltéve, hogy az ismeret és tapasztalat nem vált már korábban közkinccsé; ha pedig később válik közkinccsé, akkor addig az időpontig illeti meg a védelem.

A fenti jogszabályi rendelkezések értelmében – figyelemmel a rájuk épülő bírói gyakorlatra is – a Ptk. szerinti know-how fogalom elemei a következők:

- relatív titkossággal bír, azaz széles körben nem hozzáférhető (közkinccsé még nem vált);
- vagyoni értéket képvisel;
- gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegű;
- jogosultja az a személy (jogalany), aki az ismeretet, tapasztalatot kifejlesztette, illetve a meglévő korábbi ismeretekből, tapasztalatokból leszűrte (szintetizálta);
- gyakorlati ismeretnek minősül, azaz nem valamilyen jelenség felismeréséről vagy általános szabály megalkotásáról van szó, hanem egy olyan – a gyakorlatban alkalmazható – ismeretről vagy tapasztalatról, amelynek a hasznosítása legalább tervbe van véve.

A know-how – ilyenként – nem áll iparjogvédelmi oltalom alatt, és hasznosítása nem sértheti más iparjogvédelmi oltalomból eredő jogát.

A know-how jellegű ismeretek közkinccsé még nem vált természete az üzleti titok titkossági kritériumához képest szélesebb kört ölel fel. Ez azt jelenti, hogy nem kizárólag olyan információkról lehet ebben a körben beszélni, amelyek csupán egy szűk, meghatározható kör számára hozzáférhetőek (azaz szűk értelemben véve titkosak), hanem idetartoznak az

olyan – egyébként bárki számára hozzáférhető, de *speciális szempontok szerint csoportosított* – ismeretek is, amelyeknek az *összeállítása* olyan mennyiségű munkaráfordítást igényel, amely miatt a felhasználni kívánó számára előnyösebb a kész ismeret megszerzése, mint a saját kutatásban való előállítás. Ez utóbbi esetben a know-how-t képező ismeretek és tapasztalatok nem az alapul szolgáló adatok titkossága miatt, hanem az összegyűjtésükhöz vagy a rendszerezésükhöz szükséges erőfeszítések nagysága miatt korlátozottan hozzáférhetőek.

Ehhez járul a bírói gyakorlat azon megállapítása, amely szerint „*az a tény, hogy a tudomány állásához kapcsolódó, feltételezett ismeret az adott megoldás előállításának lehetőségét az érintett szakmai kör részére nem zárja ki, önmagában nem eredményezi a megoldás közkinccsé válását [Ptk. 86. § (3) bek., 87. § (2) bek., 1978. évi 2. tvr. 4. § (1) bek.]*" (BH1992. 391.). Ebből is világosan látszik, hogy a know-how relatív titkosságára (korlátozott hozzáférhetőségére) vonatkozó követelmény teljesülése esetről-esetre vizsgálandó, azaz a közkinccsé válásnak nincs olyan szigorúan és világosan rögzített zsinórmértéke, amely a szabadalmazhatósághoz szükséges abszolút újdonsághoz volna hasonlítható. Egy adott megoldás, amelyet a jogosult nem kezel titkosan (a vonatkozó szabályok szerint ez csupán az üzleti titok körében követelmény), mindaddig oltalmat élvezhet know-how gyanánt, amíg az érintett szakmai körökben nem terjed el annyira, hogy a korlátozott hozzáférhetőségéről már nem lehet beszélni.

A vagyoni értékűség kritériuma, aminek a forgalomképesség szükségszerű eleme, azt is maga után vonja, hogy a közkinccsé válás elkerüléséhez úgy a jogosultnak, mint az ismeret és tapasztalat hasznosítására szerződés alapján jogosulttá vált személynek jellemzően gazdasági érdeke fűződik, mivel az általa birtokolt, illetve felhasznált ismeret és tapasztalat – annak korlátozott hozzáférhetősége folytán – számára versenyelőnyt jelent. Ezt egészíti ki és erősíti meg a gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegre történő utalás, és ezért tekinthető a know-how fogalmi elemének a *gyakorlati alkalmazhatóság* is, amely legalább a tervbe vett hasznosítást maga után vonja.

A know-how-nak lényeges tulajdonsága, hogy – mint ilyen – nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt nem áll. Ennek a know-how védelméből fakadó jogokra nézve fontos következményei vannak. Egy lajstromozatlan – és ilyenformán bizonytalan (eseti megítélést igénylő) kezdetű és lejáratú, ráadásul titokban tartott tárgyú – oltalom *nem garantálhatja az ismeret kizárólagos hasznosításának jogát* a jogosultnak, azaz a know-how-védelem megsértése *csak az ismeret jogszerűtlen megszerzése vagy az azzal való visszaélés* által valósulhat meg. A védelemnek ez a relatív természete azt eredményezi, hogy az ismereteknek a jogszerűen megszerzett termékből való kikövetkeztetése (mérnöki visszafejtés), a know-how tárgyát képező ismeretek független (párhuzamos) kifejlesztése, valamint az érintett információk jóhiszemű (pl. kiállításon vagy kiadványból történő) megszerzése kizárja a jogosultnak az ezeket megvalósító személyekkel szembeni fellépését.

Lényeges kérdéseket vet fel a know-how-hoz kapcsolódó jogok gyakorlására jogosult személy megállapításának a kérdése is. A Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése úgy fogalmaz, hogy

a személyeket védelem illeti meg „*…ismereteik és tapasztalataik tekintetében is*". Ebből az következik, hogy a know-how-védelem *eredeti jogosultjának* az minősül, aki tevékenysége során az adott ismeretet vagy tapasztalatot kifejlesztette, illetve szintetizálta.

A know-how-védelem ernyője alá vonni kívánt ismeretek írásos rögzítettsége (azaz a „tárgyiasult forma" követelménye) nem jogszabályi kitétel, azaz önmagában nem fosztja meg az ismereteket a know-how minőségtől az a tény, hogy a szóban forgó ismeret ilyenként nincs dokumentálva. A vagyoni értékűség igazolásához, illetve a védelem alatt álló ismeretek körének megállapításához, azaz a védelem tárgyának azonosításához azonban hozzájárul, ha az érintett ismeretek csoportja jól körülírható, és valamilyen formában rögzítésre kerül.

A védelem lajstromozatlan mivoltából következik az is, hogy a védelemre hivatkozó személynek kell bizonyítania azt, hogy a másik fél a védelem alatt álló ismeretet vagy tapasztalatot hasznosítja, ilyen bizonyítás hiányában pedig az igény nem tekinthető megalapozottnak. Ezt a BH2000.243.-ban olvasható bírói döntés is megerősíti, amikor – igaz, a „hézagmentes oltalom" kontextusában – kimondja, hogy „*külön jogszabály hatálya alá nem tartozó műszaki ismeretek védelme iránti perben a jogosultnak kell bizonyítania, hogy annak eredményeit az alperes elsajátította vagy felhasználta*".

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válasza a feltett kérdésekre

A) A törvényszék által feltett kérdések

A testület elsőként a törvényszék *II. kérdését* válaszolja meg.

Mi a szakértő véleménye a know-how beazonosíthatóságára és annak mibenlétére vonatkozóan?

A felperes és a másodrendű alperes 2006. február 1. napján „Védjegyhasználati, találmány és know-how hasznosítási szerződést" kötött (D5).

A perbeli know-how *tartalmának (mibenlétének)* megállapításához azt kellett vizsgálni, hogy milyen *gazdasági, műszaki és szervezési ismeretek és tapasztalatok* álltak *a másodrendű alperes* rendelkezésére a D5 hasznosítási szerződés létesítésekor *a szerződés szerinti tárgyban*, amelyeket (akkor vagy addigra) *a felperes* adott át számára valamilyen formában, és amely ismereteket és tapasztalatokat *a felperes* szerzett meg, fejlesztett ki, illetve szintetizált, illetve amelyek *hasznosítására és a hasznosítás jogának átadására* szerződés alapján jogosult volt. A know-how *beazonosítható tartalmát* az erre vonatkozó perbeli dokumentumok és tanúvallomások alapján kellett megállapítani, figyelembe véve nem csupán a bizonyítékok betű szerinti tartalmát, hanem az azokból közvetlenül és egyértelműen levezethető – szükségszerű – következményeket is.

H. T., a felperes társaság akkori beltagja szabadalmi bejelentést tett. A közzétételt követően a feltaláló átdolgozott szabadalmi leírást nyújtott be. Ezt a leírást kell tekinteni a

találmány ismertetése azon verziójának, amelynek alapján H. T. a szabadalmat igényelte. (A szabadalmi bejelentés utóbb elutasításra került.)

A D3 szabadalmi leíráshoz tartozó 1. igénypont, amelyik a találmány szerinti *általános megoldás* alapvető jellemzőit tartalmazza, a következőképpen határozza meg a szabadalmi igény tárgyát:

„1. Eljárás búzafehérje alapú húspótló készítmények előállítására búzaőrleményből kioldott vagy porított vitális vagy inaktív 75-96 %-os tisztaságú búzafehérje, víz, növényi zsír, inaktív élesztőpehely, fűszerek, só adagolásával, összekeverésével, hőkezelésével, csomagolásával azzal jellemezve, hogy 20-40 tömeg % búzafehérjét, 30-50 tömeg % vizet, 5-20 tömeg % növényi zsírt, 2-5 tömeg % porított fűszert és sót magas fordulatú homogenizáló berendezésben összekeverünk, majd különböző formájú csomagolóanyagokba töltünk, 70-90 fok C-on hőkezeljük, visszahűtjük."

Kétséget kizáróan a szabadalmi bejelentés tárgya az, ami a D5 védjegyhasználati, találmány- és know-how-hasznosítási szerződésben több helyen is „találmány" megjelöléssel szerepel, H. T. feltaláló személyére is utalva.

A D5 szerződés 6. pontja szerint *„Felek megegyeztek, hogy fenti találmányban és know-how-ban körülírt gyártási eljárás alapján a megadott receptúrák, technológiák felhasználásával Hasznosító termékeket állít elő." Az előállítandó termékek – a találmány tárgyának megfelelően – búzafehérje alapú húspótló (BÚZAHÚS) készítmények; az előállításukra szolgáló részletes, gyakorlati ismeretek összessége pedig a D5 hasznosítási szerződés tárgyát képező know-how, amely magában foglal:*

- *műszaki ismereteket és tapasztalatokat (a találmány szerinti eljárásra épülő gyártástechnológia megvalósításához szükséges, illetve azt elősegítő ismereteket és tapasztalatokat: terméksor összeállítása, az egyes termékek receptúrái, technológiai utasítások, berendezések típusának és kapacitásának megadása, elrendezésük meghatározása, próbák és minőségellenőrzések utasításai);*
- *a termékek üzemszerű előállításához szükséges, illetve azt elősegítő gazdasági, illetve szervezési jellegű ismereteket és tapasztalatokat (például beszerzési források listája).* Megjegyzés: a fent felsorolt műszaki ismeretek és tapasztalatok egy része üzleti (terméksor összeállítása), illetve üzemszervezési (próbák és minőségellenőrzések utasításai) jellegű *is*.

A szakértői testület a perbeli iratok alapján megállapította, hogy a felperes társaság – döntően H. T. személyén keresztül – rendelkezett vagyoni értékű ismeretekkel és tapasztalatokkal búzafehérje alapú húspótló készítmények előállítására, ezen belül konkrétan a találmány szerinti eljárásra épülő gyártástechnológia gyakorlati megvalósítására vonatkozóan. Ezt alátámasztja a H. T. és az felperes között 1999. 08. 16. napján létrejött adásvételi szerződés (D8 irat), amelynek tárgya kifejezetten a szabadalmi bejelentés (akkor még reménybeli szabadalom) tárgyához kötött know-how. A szerződéssel a felperes társaság teljes körű jogot szerzett a know-how hasznosítására, beleértve a hasznosítás jogának át-

adását is, amely körülmény a D5 hasznosítási szerződés 1. pontjában is feltüntetésre került. Ugyancsak alátámasztja a fenti tárgyú vagyoni értékű ismeretek és tapasztalatok tényleges és jogszerű birtoklását az a tény, hogy a felperes 2003. 08. 11. napján szerződést kötött az elsőrendű alperessel a BÚZAHÚS márkavédett termékcsalád gyártási eljárási know-how-jának adásvétele tárgyában (D31 irat), és annak vételárát az elsőrendű alperes megfizette a felperes társaságnak (utóbb a felperes a vételárat visszafizette, mivel a szerződés megkötésére okot adó gazdasági cél nem valósult meg).

A D5 hasznosítási szerződés 2. pontja szerint: *„Jogosult kijelenti, hogy élve fenti jogával, a tárgyi találmányra és know-how-ra vonatkozó hasznosítási jogot... enged hasznosítónak... a bemutatott és betanított technológia szerinti Búzahús termékek előállítására és forgalomba hozatalára, jelölésére, reklám és marketing anyagokban e szerződés feltételei szerint”*; továbbá a D5 hasznosítási szerződés 3. pontja szerint: *„Hasznosító elismeri, hogy jogosult a tárgyi találmányban körülírt gyártási technológiát 2004–2005 években hasznosítónak betanította az elsőrendű alperes (mint bérgyártó hely) e feladattal megbízott dolgozóinak, a gyártás beindításához szükséges információkat átadta, a termékek forgalomba hozatalához szükséges dokumentáció elkészítésében közreműködött”*.

A fentiekből az következik, hogy míg a BÚZAHÚS termékek előállítására vonatkozó know-how hasznosításának jogát a másodrendű alperes szerezte meg, addig a know-how-t *ténylegesen* az elsőrendű alperesen keresztül bocsátotta a felperes a másodrendű alperes rendelkezésére. Így a know-how tartalmát (az átadott ismeretek és tapasztalatok teljes körét) az elsőrendű alperes működésében, ezen belül különösen a felperes és az elsőrendű alperes kapcsolatában kell keresni. Az átadott ismereteket és tapasztalatokat (a „tudásanyagot”) rögzítő dokumentumok (mindegy, hogy azok a felperes vagy az elsőrendű alperes részéről kerültek rögzítésre, ha a „tudásanyag” a felperestől származott) jogosultja a D5 hasznosítási szerződés megszűnéséig a másodrendű alperes volt, azonban de facto az elsőrendű alperes rendelkezésére kellett azoknak állniuk (ugyancsak a D5 hasznosítási szerződés megszűnéséig), mivel ott történt a gyártás. Ugyanakkor az átadott ismeretekre és tapasztalatokra azok tartalmi ismertetése nélkül is utalhatnak dokumentumok és egyéb tények, ideértve a legyártott termékeket is.

A BÚZAHÚS termékek előállításával kapcsolatosan átadott ismeretek és tapasztalatok közül nem csupán azokat lehet és kell a felpereshez kötni, amelyek a felperes részéről (is) aláírt dokumentumokon szerepelnek. A felperes és az elsőrendű alperes 2003-ban kezdődött kapcsolata (összefüggésben a másodrendű alperes társaság megalapításával és működésének beindításával), e kapcsolat jellege, célja, időrendisége, egyes történések dokumentumai azt bizonyítják, hogy a felperes által átadott ismereteknek és tapasztalatoknak meghatározó szerepük volt a találmány szerinti eljárásra épülő gyártástechnológia gyakorlati megvalósításában, vagyis a BÚZAHÚS termékek kimunkálásában és üzemszerű gyártásuk lehetővé tételében. Ezt egyes tanúvallomások is megerősítették, más tanúvallomások pedig nem cáfolták.

H. I. tanúvallomása (D34):

- *„H. úr... irányításával történtek a próbagyártások";*
- *„H. úr volt az 'elmélet', én voltam a 'gyakorlat'...";*
- *„mindaddig, amíg H. úr ott volt, a termék tekintetében az ő szava döntött, ő volt a meghatározó";*
- *„Azt követően, hogy H. T. elment, gyakorlatilag 'senki sem volt', aki a gyártás egyes termékösszetevőivel kapcsolatos változásokat levezényelte volna, ill. ezzel kapcsolatosan utasítást adott volna részemre".*

L. G. tanúvallomása (D34):

- *„ezeket a termékeket H. úrék hozták magukkal";*
- *„H. T.-vel való kapcsolatot megelőzően az elsőrendű alperes egyáltalán nem foglalkozott búzahús gyártással. Ez teljesen ismeretlen volt ennek a cégnek a részére. A felperes, az általam előbbiekben említett 4-5 termék tekintetében hozta a gyártástechnológiát, ill. magát az előállításhoz szükséges gépeket is összeállította. A termékfejlesztésbe H. úron kívül más nem szólt bele, az új termékek kapcsán velem egyeztetett H. úr."*

Azok a perbeli dokumentumok, amelyek a know-how tárgyát képező egyes ismereteket és tapasztalatokat rögzítenek, illetve amelyek az ismeret- és tapasztalatátadás tényére utalnak, a következők:

D28 – Kísérleti naplók búzahústermékek receptjével és előállítási technológiájával (összesen 10 napló, 2003. 03. 15. – 2003. 09. 25. időszak). Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület megjegyzi, hogy bár az elvégzett kísérletek elvben nem képezik részét az átadott ismereteknek (hiszen amivel kísérleteznek, az még nincs „kész"), a jelen esetben annyiban más a helyzet, hogy a kísérleteket a későbbi gyártó, az elsőrendű alperes üzemében, a gyártásért felelős személyek gyakorlati közreműködésével vagy jelenlétében végezték, és a kísérletek a BÚZAHÚS termékek receptjeinek és technológiai lépéseinek a finomítását jelentették. Így a technológia megismerése, begyakorlása már ebben az időszakban hozzájárult az érintett személyek esetében az ismeretek és tapasztalatok átvételéhez.

D24 – Felperes–elsőrendű alperes: jegyzőkönyv próbagyártás kéréséről két termék vonatkozásában, változtatásokkal, 2003.11.19.

D25 – Felperes–elsőrendű alperes: két termék receptúrájának és előállítási technológiájának átadása.

D15 – Három BÚZAHÚS termék kézzel írt gyártmánylapja (Paprikás-tönkölyös szendvicsfeltét; Csemege szendvicsfeltét; Tavaszi szendvicsfeltét).

D18 – Három BÚZAHÚS termék gyártmánylapja, 2003. 10. 16. Ezek az elsőrendű alperesnél tartott ellenőrzés (2004. 04. 01.) során bekért, a hatóság által visszaigazolt gyártmánylapok – tartalmuk a D15 gyártmánylapokéval megegyezik.

D33 – Az elsőrendű alperesnél tartott üzemellenőrzésének jegyzőkönyve, 2004. 04. 01. BÚZAHÚS termékeket találtak, pl. Tavaszi szendvicsfeltétet (ezek tehát a kérdéses időpont-

ban már léteztek); utalás van a jegyzőkönyvben a szabadalmi háttérre, valamint a gyártmánylapok átvételére fénymásolatban (ezek a D18 gyártmánylapok).

D17 – A kormányhivatal tájékoztatója a BÚZAHÚS termékcsalád elsőrendű alperes részére kiadott előállítási engedélyéről (amelynek időpontja 2004. 01. 21., vagyis korábban az elsőrendű alperes nem rendelkezett engedéllyel búzafehérje alapú húspótló készítmények gyártására), továbbá BÚZAHÚS termékek mintavételéről és D18 gyártmánylapjairól.

D27 – BÚZAHÚS termékek receptúrái és előállítási technológiájuk. Összesen 14 termék; a terméklapokon feltüntetett dátum 2004. 02. 11. és 2004. 08. 27. közötti. A termékek sorrendben:

Csemege szendvicsfeltét; Tavaszi szendvicsfeltét; Paprikás-tönkölyös szendvicsfeltét; Szezámos pástétom; Lecsós pástétom; Tönkölyös pástétom; Búzaburger; Standard; Virsli (csemege); Konzerv alapanyag; Tönkölyös csemegerúd; Sajtos csemege szendvicsfeltét; Búzaszemes parasztkolbász; Tönkölyös-paprikás kolbász.

D21 – Felperes–elsőrendű alperes „Gépek átadás-átvételi és üzembe helyezési jegyzőkönyve" 2003. 03. 11.

D22 – Felperes–elsőrendű alperes „Klipszelőgép üzembe helyezési jegyzőkönyv", 2003. 05. 24. A jegyzőkönyv kifejezetten feltünteti, hogy a gép átvétele BÚZAHÚS termékek gyártásához történik.

D10 – Felperes–elsőrendű alperes: gépbérleti szerződés, 2004. 02. 01.

D23 – Felperes–elsőrendű alperes: a megrendelendő áruk listája a szükséges információkkal: mennyiségek, beszerzési források és elérhetőségük, 2003. 08. 13.

D11 – Felperes–elsőrendű alperes: A BÚZAHÚS termékcsalád gyártásához szükséges alap- és segédanyagok listája a beszerzési forrásokkal és elérhetőségükkel, 2004. 07. 06.

D26 – Másodrendű alperes–felperes: havi áruforgalmi lista, 2004. 06. 21. A lista a Csemege szendvicsfeltétből, Paprikás-tönkölyös szendvicsfeltétből, Tavaszi szendvicsfeltétből, Rúdliból és Búzaburgerből értékesített mennyiségeket igazolja vissza.

D6, D7 – BÚZAHÚS-termékcímkék. Összesen 9 termékcímke az egyes termékek megnevezésével és az összetevők felsorolásával.

Bár a BÚZAHÚS termékcsaládhoz tartozó termékek alperesek általi gyártásának, illetve forgalomba hozatalának ténye önmagában nem lenne teljes értékű bizonyíték, de meggyőzően hozzájárul annak a bizonyításához, hogy a perbeli know-how mint vagyoni értékű ismeret és tapasztalat létezett, átadásra került, és az alperesek felhasználták, tekintettel arra, hogy nem merült fel olyan – tartalmilag is értékelhető – bizonyíték és információ, amely szerint az alperesek más forrásból vagy saját erőfeszítés eredményeként szerezték volna meg azokat a speciális ismereteket és tapasztalatokat, amelyek a BÚZAHÚS termékcsalád kialakításához és üzemszerű előállításához szükségesek voltak.

Alappal valószínűsíthető, hogy a BÚZAHÚS termékeknek az elsőrendű alperes üzemében ténylegesen megtörtént előállítása – legalább részben – a felperes által átadott ismereteken és tapasztalatokon alapult.

A szakértői testület itt megjegyzi, hogy *a know-how keretében átadott ismereteknek nem szükséges „hézagmenteseknek" lenniük*, azaz nem feltétel, hogy egy gyártási technológiát minden elemében és a legapróbb részletekig meghatározzanak. Ha egy know-how valamely termék gyártási technológiájának akárcsak egy, de különösen több eleméhez hasznosítható ismeretekkel járul hozzá, és azokat ténylegesen hasznosítják (avagy a hasznosítását tervbe veszik), akkor megállapítható, hogy a termék előállítása részben a know-how ismeretanyagán alapul.

A periratokban foglaltak szerinti, szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapuló know-how olyan – alkotó jellegű tevékenység eredményének tekinthető – gyakorlati ismereteket és tapasztalatokat foglal magában, amelyek búzafehérje alapú hússzerű termékekre és előállítási technológiájukra vonatkoznak.

A BÚZAHÚS *termékcsalád kialakítása, az egyes termékek receptúrái, a technológiai utasítások, a szükséges berendezések jellemzőinek meghatározása (a* BÚZAHÚS *termékeket gyártó üzem komplett berendezése), a* BÚZAHÚS *termékcsalád gyártásához szükséges anyagok listája a beszerzési forrásokkal lehetővé tették, illetve jelentősen elősegítették az egyes – eltérő paraméterekkel rendelkező –* BÚZAHÚS *termékek üzemszerű előállítását.*

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testületet véleménye szerint a know-how tárgyát képező ismeretek és tapasztalatok tartalma a fentiek szerint beazonosítható, és átadásuk megtörténte megállapítható.

A törvényszék *I. kérdése* és a szakértői testület válasza a következő.

A kereseti, perbeli jogosultság alapjául hivatkozott, a perben csatolt know-how-t tartalmazó iratanyag alapján megállapítható-e, hogy az abban foglalt ismeret a feltaláló, H. T. által szabadalmaztatásra benyújtott, és a felperes részére az 1999. augusztus 16-i szerződéssel értékesített know-how-nak megfelel, illetve hogy annak továbbfejlesztett változata?

A testület a kérdés hiánytalan megválaszolására törekedve felhasználja a törvényszék II. kérdésére adott válasz egyes, ide *is* tartozó részleteit.

H. T. feltaláló *nem* a később (1999. 08. 16-án) szerződéssel a felperes részére értékesített know-how-t nyújtotta be szabadalmaztatásra, hanem az annak alapjául szolgáló „Eljárás gabonából készített, magas fehérjetartalmú hússzerű anyag, és ebből előállított készítmények gyártására" című találmányt.

A találmány feltárására vonatkozó törvényi rendelkezés [a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (Szt.) 60. §-ának (1) bekezdése] értelmében „A szabadalmi bejelentésben olyan módon és részletességgel kell feltárni a találmányt, hogy azt szakember a leírás és a rajz alapján meg tudja valósítani..." (ahol a „szakember" szabadalomjogi fikció, amelyet nem lehet bárkire értelmezni, akit köznyelvi értelemben szakembernek neveznek).

A bejelentőnek nem kötelessége a találmány legelőnyösebbnek vélt megvalósítási módjait ismertetni a leírásban, ám ha megteszi, a szabadalmi leírás alapján a gyakorlatban akkor

sem „indulhat a gyártás". A találmány – valamilyen mértékben – mindig az *általános* megoldását adja a műszaki problémának. A szakembernek, ha ezt a feladatot kapja, még számos munka-, anyag-, eszköz-, idő- és költségigényes feladatot kell elvégeznie, részproblémát kell megoldania *a szabadalmi leírásból nyert ismeretek körében* ahhoz, hogy gyártható legyen valamely konkrét termék, illetve üzemszerűen használható legyen valamely konkrét eljárás – a találmány jellemzői által meghatározott körön belül. Ehhez járul, hogy egy termék gyártásához, illetve egy eljárás üzemszerű használatba vételéhez olyan járulékos intézkedések is szükségesek, amelyek nem részei a találmánynak, a legtöbb esetben nem is szerepelhetnek a szabadalmi leírásban.

Itt jut szerephez a know-how, amelynek vagyoni értékét az adja, hogy a hasznosító olyan – korlátozottan hozzáférhető – tudáshoz (ismeretekhez és tapasztalatokhoz) jut általa, amelyek révén megtakaríthatók vagy lecsökkenthetők a fent felsorolt, egyébként elkerülhetetlen ráfordítások. Ez a magyarázata annak, hogy a szabadalmilicencia-vevők legtöbbször know-how átadását *is* igénylik. *Ha* – mint a perbeli esetben is – *a know-how szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapul, akkor értelemszerűen a szabadalmi leírásból nyerhető ismereteken túlmenő, vagyoni értékű ismereteket és tapasztalatokat kell tartalmaznia ahhoz, hogy valóban know-how-nak minősüljön.*

A fentiekkel összhangban két lényeges megállapítást kell tenni:

- a szabadalmi bejelentés közzétételéből nem következik az, hogy az adott találmányon alapuló know-how tartalma közkinccsé válik, és
- a szabadalmi bejelentésnek a feltalálói tevékenység hiánya miatti elutasításából nem következik az, hogy az adott találmányon alapuló know-how nem képviselhet vagyoni értéket.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület a perbeli iratok alapján megállapította, hogy a felperes társaság – döntően H. T. személyén keresztül – rendelkezett vagyoni értékű ismeretekkel és tapasztalatokkal búzafehérje alapú húspótló készítmények előállítására. Ezt alátámasztja a H. T. és a felperes között 1999. 08. 16-án létrejött adásvételi szerződés (D8 irat), amelynek tárgya kifejezetten *a szabadalmi bejelentés tárgyához kötött know-how*. A szerződéssel a felperes társaság teljes körű jogot szerzett a know-how hasznosítására, beleértve a hasznosítás jogának átadását is. Nem ismert, ugyanakkor a szakértői testület véleménye szerint nincs jelentősége annak, hogy H. T. feltalálónak, illetve a szerződés alapján jogosulttá vált felperesnek az ismeretei és tapasztalatai milyen körre terjedtek ki 1999. 08. 16-án a találmányon alapuló know-how tekintetében, de teljesen életszerűtlen azt feltételezni, hogy kizárólag arra korlátozódtak, ami a szabadalmi bejelentés leírásában olvasható.

Történetileg az állapítható meg a per irataiból, hogy a felperes már 2003-ban, az elsőrendű alperessel létesített kapcsolat kezdetén is rendelkezett konkrét búzahústermékek előállítási technológiájára vonatozó, „majdnem kész" ismeretekkel. Ezt alátámasztják a kérdéses időből származó receptúraleírások és más dokumentumok, és ugyanezt erősítette meg L. G. tanúvallomása (D34) is, aki úgy emlékezett, hogy „*a felperes... 4-5 termék tekintetében hozta*

a gyártástechnológiát...". A későbbiekben a felperes kidolgozta, egyszersmind megismertette az elsőrendű alperes dolgozóival és vezetőivel a know-how további elemeit, amit a D5 védjegyhasználati, találmány- és know-how-hasznosítási szerződés megkötésének időpontjáig (2006. 02. 01.) teljesített.

A H. T. és a felperes közötti fent említett szerződéskötés időpontjában (1999. 08. 16.) a szabadalmi bejelentés még vizsgálat alatt állt, amit fel is tüntettek a szerződés 3. pontjában. Később azonban az MSZH a szabadalmi bejelentést elutasította, így a felperes iparjogvédelmi oltalomra nem hivatkozhatott, hanem csakis – a tényszerűen a találmányon alapuló – know-how hasznosításával, illetve a hasznosítás jogának átadásával értékesíthette a búzahústermékek előállítási technológiájára vonatkozó ismereteit és tapasztalatait, amelyek szükségképpen meghaladták a szabadalmi leírásból nyerhető ismereteket, az alábbiak szerint.

A D3 szabadalmi leíráshoz tartozó 1. igénypont szövegét a törvényszék II. kérdésére adott válasz keretében idéztük. Ott látható, hogy a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállításához előirányzott összetevők aránya (a terméktalálmányoknál szokásos módon) -tól-ig határokkal van megadva, és a gyártástechnológiának csak a minden terméktípusra egységesen érvényes lépései vannak rögzítve, amelyek értelmében az összetevőket magas fordulatú homogenizáló berendezésben összekeverik, különböző formájú csomagolóanyagokba töltik, 70-90 fokon hőkezelik, majd visszahűtik.

Ehhez képest a perbeli know-how, amelyre a felperes a D5 szerződés alapján hasznosítási jogot engedett a másodrendű alperesnek, a törvényszék 2. kérdésére adott válaszban ismertetett komplex tartalommal bír, és olyan *gyakorlati ismereteket és tapasztalatokat* foglal magában, amelyek egy széles termékkör, a BÚZAHÚS termékcsalád kialakítását, valamint az egyes – eltérő paraméterekkel rendelkező – BÚZAHÚS termékek üzemszerű előállítását lehetővé tették, illetve jelentősen elősegítették.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület megállapította, hogy a per tárgyát képező know-how olyan – döntően műszaki, kisebb részben üzleti és szervezési – vagyoni értékű ismereteket és tapasztalatokat tartalmaz, amelyek a perbeli iratokból – és csakis azokból – megismert információk alapján nem váltak közkinccsé.

Mivel a know-how szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapul, helyénvaló olyan módon is minősíteni, hogy a szabadalmi leírásból nyerhető ismereteken túlmenő, alkotó jellegű tevékenység eredményének tekinthető, hasznosítható ismereteket és tapasztalatokat tartalmaz, más szóval továbbfejlesztést jelent.

A törvényszék *III. kérdése* és a szakértői testület válasza a következő:
Mindezek alapján megállapítható-e, hogy a feltárt ismeretanyag eléri a szellemi alkotásokhoz a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése alapján fűződő védelem szintjét?

A személyeket védelem illeti meg vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. [Ptk. 86. §. (4)]

A személyeket vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében a megkezdett vagy tervbe vett hasznosítás esetén a közkinccsé válásig illeti meg a védelem. [1978. évi 2. tvr. 4. § (1)]

A testület álláspontja szerint – a törvényi rendelkezésekkel összhangban – az ismeretanyag abban az esetben éri el a szellemi alkotásokhoz a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése alapján fűződő védelem szintjét, ha

- alkotótevékenység eredménye olyan értelemben és mértékben, hogy az ismeret kifejlesztését, illetve a meglévő korábbi ismeretekből, tapasztalatokból történt leszűrését (szintetizálását) jelenti;
- az ismeretanyagban foglalt ismeretek és tapasztalatok gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegűek;
- gyakorlati, hasznosítható ismeretek és tapasztalatok;
- a hasznosításukat megkezdték vagy tervbe vették;
- de nem váltak még közkinccsé; és
- vagyoni értéket képviselnek.

A törvényszék I. és II. kérdésére adott válaszában az Iparjogvédelmi Szakértői Testület – elemzés és indokolás kíséretében – megállapításokat tett minden olyan feltétel tekintetében, amelyeknek a teljesülése elengedhetetlen ahhoz, hogy a know-how a szellemi alkotásokat a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése alapján megillető védelemben részesülhessen. Ezeket a megállapításokat az alábbiakban felsorakoztatjuk.

- A periratokban foglaltak szerinti, szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapuló know-how olyan – alkotó jellegű tevékenység eredményének tekinthető – gyakorlati ismereteket és tapasztalatokat foglal magában, amelyek a BÚZAHÚS termékcsalád kialakítását, valamint az egyes – eltérő paraméterekkel rendelkező – BÚZAHÚS termékek üzemszerű előállítását lehetővé tették, illetve jelentősen elősegítették.
- A periratok alapján a know-how tárgyát képező ismeretek és tapasztalatok tartalma beazonosítható, és átadásuk megtörténte megállapítható.
- A know-how döntően műszaki, kisebb részben üzleti és szervezési ismereteket és tapasztalatokat tartalmaz.
- Alappal valószínűsíthető, hogy a BÚZAHÚS termékeknek az elsőrendű alperes üzemében ténylegesen megtörtént előállítása – legalább részben – a felperes által átadott ismereteken és tapasztalatokon alapult.
- A felperes jogszerűen szerezte meg a találmányon alapuló know-how tárgyát képező ismereteket és tapasztalatokat, azokat ténylegesen birtokolta, és jogosult volt a hasznosítás jogának átadására a másodrendű alperes részére.
- A know-how tárgyát képező ismeretek és tapasztalatok a perbeli iratokból – és csakis azokból – megismert információk alapján nem váltak közkinccsé.
- A know-how tárgyát képező ismeretek és tapasztalatok vagyoni értéket képviselnek.

A szakértői testületnek a fentiek értelmében – a per irataiból és csakis azokból megismerhető tények és körülmények alapján – az a véleménye, hogy a perbeli know-how tárgyát képező ismeretek és tapasztalatok tekintetében a szellemi alkotásokat a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése alapján megillető védelem valamennyi feltétele teljesül.

B) A felperes által indítványozott, megválaszolandó kérdések

A felperes *1. kérdése* és a testület válasza a következő:
A szabadalmi leírás egy az egyben tartalmazza-e a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállításának módszerére, gyártástechnológiájára, valamint azok összetevőire, receptúrájára vonatkozó ismereteket, tapasztalatot (a kérdések további részében együttesen: ismeret)? Ha nem, a szabadalmi leírásban szereplő információ kevesebb vagy több-e az ismeretnél, esetleg részleges átfedésben van-e azzal?

Mivel a periratokban foglaltak szerinti know-how szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapul, a szabadalmi leírásban közölt ismereteket értelemszerűen magában foglalja. Ugyanakkor a szabadalmi leírásból nyerhető ismereteken túlmenő, vagyoni értékű, gyakorlati, hasznosítható ismereteket és tapasztalatokat tartalmaz, más szóval továbbfejlesztést jelent.

A felperes *2. kérdése* és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válasza a következő:
A know-how fogalmi elemei azonosak-e a találmányok szabadalmazhatósági feltételeivel? Ha nem, a szabadalmi bejelentés elutasítása kizárja-e az adott találmányhoz kapcsolódó know-how oltalomban részesítését?

A jogszabályi rendelkezések értelmében – figyelemmel a rájuk épülő bírói gyakorlatra is – a know-how fogalom elemei a következők:

- relatív titkossággal bír, azaz széles körben nem hozzáférhető (közkinccsé még nem vált);
- vagyoni értéket képvisel;
- gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegű;
- jogosultja az a személy (jogalany), aki az ismeretet, tapasztalatot kifejlesztette, illetve a meglévő korábbi ismeretekből, tapasztalatokból leszűrte (szintetizálta);
- gyakorlati ismeretnek minősül, azaz nem valamilyen jelenség felismeréséről vagy általános szabály megalkotásáról van szó, hanem egy olyan – a gyakorlatban alkalmazható – ismeretről vagy tapasztalatról, amelynek a hasznosítása legalább tervbe van véve.

Az Szt. 1. §-ának (1) bekezdése alapján szabadalmazható minden új, feltalálói tevékenységen alapuló, iparilag alkalmazható találmány a technika bármely területén.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a know-how – a gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegű ismereteket megillető védelem – fogalmi elemei nem azonosak a találmányok szabadalmazhatósági feltételeivel.

Az adott ügy összes körülményének ismeretében, azok mérlegelésével dönthető el, hogy valamely szabadalmi bejelentés elutasítása kizárja-e a találmányhoz kapcsolódó know-how oltalomban részesítését. Lényeges kérdés lehet ebből a szempontból, hogy a szabadalmi bejelentés tárgyának esetleges nyilvánosságra jutása a know-how tárgyának közkinccsé válását eredményezi-e.

Ahogy azt a szakértői testület a felperes 1. kérdésére adott válaszában kifejtette, a periratokban foglaltak szerinti know-how a szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapul, a szabadalmi leírásban közölt ismereteket értelemszerűen magában foglalja. Ugyanakkor a szabadalmi leírásból nyerhető ismereteken túlmenő, vagyoni értékű, gyakorlati, hasznosítható ismereteket és tapasztalatokat tartalmaz, más szóval továbbfejlesztést jelent. *Az adott esetben tehát – a testület véleménye szerint – a szabadalmi bejelentés elutasítása nem zárja ki a periratokban foglalt ismeretek és tapasztalatok know-how-ként történő védelemben részesítését.*

A felperes *3. kérdése* és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válasza a következő:
A peranyagban található információ alapján az ismeretnek az akkori nevén Országos Találmányi Hivatal (megjegyzés: helyesen Magyar Szabadalmi Hivatal, MSZH) által közzé nem tett része közkinccsé válhatott-e?

Ahogyan arra már a korábbi kérdésekre adott válaszok kapcsán is utalt a szakértői testület, a know-how relatív titkosságára (korlátozott hozzáférhetőségére) vonatkozó követelmény teljesülése esetről-esetre vizsgálandó, azaz a közkinccsé válásnak nincs olyan szigorúan és világosan rögzített zsinórmértéke, amely a szabadalmazhatósághoz szükséges abszolút újdonság vizsgálata során értelmezhető, sőt még az üzleti titok titkossági kritériumához képest is kevésbé szigorú feltételrendszert kell alkalmazni. Egy adott megoldás, amelyet a jogosult nem kezel titkosan (a vonatkozó szabályok szerint ez csupán az üzleti titok körében követelmény), mindaddig oltalmat élvezhet know-how gyanánt, amíg az érintett szakmai körökben nem terjed el annyira, hogy korlátozott hozzáférhetőségéről már nem lehet beszélni.

Ahogy arra korábban már utalás történt, nem válik közkinccsé egy adott ismeret akkor sem, ha egyébként bárki számára hozzáférhető, de speciális szempontok szerint csoportosított, és összeállítása olyan mennyiségű munkaráfordítást igényel, amely miatt a felhasználni kívánó számára előnyösebb a kész ismeret megszerzése, mint a saját kutatásban való előállítás. Ez utóbbi esetben a know-how-t képező ismeretek és tapasztalatok nem az alapul szolgáló adatok titkossága miatt, hanem az összegyűjtésükhöz vagy a rendszerezésükhöz szükséges erőfeszítések nagysága miatt korlátozottan hozzáférhetőek.

A fentieket, valamint a gyártástechnológia összetettségét is figyelembe véve a periratokból nem derült ki a testület számára olyan körülmény, amely arra utalt volna, hogy az ismeretek a vizsgált időszakban közkinccsé váltak volna.

A felperes *4. kérdése* és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válasza a következő:
Az MSZH által a szabadalmi bejelentéssel kapcsolatban közzétett információhoz képest a peranyagból megállapítható, továbbfejlesztett ismeret tartalmaz-e eltérést, többletet? Ha igen, ez a többlet know-how-nak minősül-e?

„Az MSZH által a szabadalmi bejelentéssel kapcsolatban közzétett információ" nem egyéb, mint a szabadalmi leírás. A fenti 1. kérdésre adott válaszban már leszögeztük a periratokban foglaltak szerinti know-how-val kapcsolatban, hogy az a szabadalmi leírásban közölt ismereteket *is* magában foglalja. Fogalmilag nem a „többlet", hanem a periratokban foglaltak szerinti ismeretek és tapasztalatok *összessége* minősül a törvény védelme alatt álló know-how-nak a jelen szakvélemény megállapítása szerint, azzal együtt, hogy az ismereteknek van egy közkincshez tartozó (tehát senki által ki nem sajátítható, viszont felhasználható) része is, az, amit a közzétett szabadalmi bejelentés feltárt. Ugyanakkor nyilvánvalóan a „többlet" jelenti a továbbfejlesztést.

A szakértői testület véleménye szerint a továbbfejlesztés nem olyan jellegű, ami ellentmondana a szabadalmi leírásban foglaltaknak, hanem a találmány jellemzőinek körén belül jelent alkotó jellegű, gyakorlati irányú, hasznosítható ismeretbővítést.

A felperes *5. kérdése* és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válasza a következő:
A peranyagban található információ alapján az alperesek rendelkeztek-e a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállításának módszerére, az ahhoz kapcsolódó technológiára, illetve az ilyen készítmények összetevőire, receptúrájára vonatkozó szükséges ismeretekkel, tapasztalatokkal?

A búzahús (búzafehérje alapú húspótló) termékek gyártását ténylegesen az elsőrendű alperes végezte a másodrendű alperes megbízásából ("bérgyártás"); a kérdés tehát csak a felperes és az elsőrendű alperes viszonyában értelmezhető.

A felperes és az elsőrendű alperes kapcsolata 2003-ban kezdődött, összefüggésben a másodrendű alperes társaság megalapításával és működésének beindításával. Az elsőrendű alperes 2003. évben tönkölybúzahús-üzemet létesített; a gyártás megkezdéséhez szükséges gépeket a felperes bocsátotta rendelkezésére. A későbbiekben gyártandó búzahústermékek kikísérletezésére, próbagyártásra került sor. A periratok között található kísérleti naplók, próbagyártási jegyzőkönyvek tanúsága szerint a búzahústermékek receptúrái és előállítási technológiájuk a felperestől származtak, és a műveletek irányítását is a felperes, személy szerint H. T. végezte.

Részlet L. G. tanúvallomásából (D34):

> *„H. T.-vel való kapcsolatot megelőzően az elsőrendű alperes egyáltalán nem foglalkozott búzahús gyártással. Ez teljesen ismeretlen volt ennek a cégnek a részére. A felperes... 4-5 termék tekintetében hozta a gyártástechnológiát, ill. magát az előállításhoz szükséges gépeket is összeállította."*

2004. 01. 21-én egészítették ki az elsőrendű alperes engedélyét a búzahús-termékcsaládnak megfelelő termékkör előállítási engedélyével (D17). Az eredeti engedély alapján kizárólag hagyományos malomipari termékeket előállító cégtől korábban profilidegen volt a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállítása.

Ehhez képest figyelemre méltó, hogy a 2004. 04. 01-jén tartott hatósági üzemellenőrzés már legyártott, néven nevezett búzahúskészítményeket talált az elsőrendű alperes üzemében (D33), a 2004. 06. 21. keltű havi áruforgalmi lista (D33) pedig már az elsőrendű alperes által gyártott, a másodrendű alperes által értékesített mennyiségeket igazolta vissza öt különböző búzahústermékből. Az ok-okozati láncolatból nem látszik kihagyhatónak a felperes által az elsőrendű alperesnek átadott ismeret, tekintettel arra, hogy – a per irataiból megismerhető tények és körülmények alapján – nem mutatkozott erőfeszítés az elsőrendű alperes részéről a nélkülözhetetlen ismereteknek a *felperestől független kimunkálása, illetve megszerzése iránt.*

A fentiek alapján a kérdésre válaszolva:

A *peranyagban nem található olyan információ, amely szerint az elsőrendű alperes a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően rendelkezett volna a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállításának módszerére, az ahhoz kapcsolódó technológiára, illetve az ilyen készítmények összetevőire, receptúrájára vonatkozó szükséges ismeretekkel, tapasztalatokkal; a perbeli dokumentumok és tanúvallomás alapján ennek az ellenkezője valószínűsíthető.*

A felperes *6. kérdése* és az Iparjogvédelmi Szakértői Testület válasza a következő:
A peranyagban található információ alapján a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően az alperesek rendelkeztek-e ismeretekkel arról, hogy milyen gépek szükségesek a búzafehérje alapú húspótló készítmények gyártásához, illetve hogyan kell a gyártósort összeállítani az optimális gyártókapacitás létrehozásához?

A válasz a gépek és a gyártósor tekintetében is nemleges; ugyanazon megfogalmazásban és ugyanazon okfejtés alapján, mint ami az 5. kérdésre adott válasznál szerepel.

A felperes *7. kérdése* és a szakértői testület válasza a következő:
A peranyagban található információ alapján az alperesek a felperestől független más forrásból szerezték-e meg az ismeretet, annak továbbfejlesztett változatát, esetleg maguk végeztek-e a felperestől független kísérleteket, amelyek a felperesével azonos know-how létrejöttét eredményezhették?

A peranyagban *nem* található olyan információ, amely szerint az alperesek

- akár a felperes és az elsőrendű alperes 2003-ban kezdődött kapcsolatát megelőző időben,
- akár a felperes és a másodrendű alperes között létrejött védjegyhasználati, találmány- és know-how-hasznosítási szerződés (D5) megkötésének időpontjáig (2006. 02. 01.),
- akár a D5 szerződés megkötésének időpontját követő időben, beleértve a szerződés megszűnését követő időt is, a keresetben megjelölt 2011. 02. 29-ig

a felperestől független más forrásból szerezték volna meg a periratokban foglaltak szerinti (a jelen szakvéleménynek a törvényszék II. kérdésére adott válaszában foglaltak szerint azonosítható) ismereteket és tapasztalatokat, vagy azok helyett alkalmazott – azonosítható – ismereteket és tapasztalatokat, avagy maguk végeztek volna a felperestől független kísérleteket, amelyek a felperesével azonos vagy ahelyett alkalmazott – azonosítható – know-how létrejöttét eredményezték.

Az elsőrendű alperes a perben mindvégig azt állította, hogy a búzahústermékeket nem a felperes gyártási technológiája alapján gyártotta és gyártja, annál is inkább, mert a felperes komplett gyártási technológiát sohasem adott át részére. Arra nézve, hogy akkor *milyen tartalmú* – az elsőrendű alperes által önállóan kifejlesztett, vagy pedig máshonnan megszerzett – ismeretek alapján történt a BÚZAHÚS termékcsalád kialakítása és a búzahústermékek gyártása (utóbb már a BÚZAHÚS védjegy használata nélkül), a per anyagában nem lelhetők az alperesektől származó bizonyítékok és információk.

A felperes *8. kérdése* és a testület válasza a következő:
A peranyagban található információ alapján a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően az alpereseknél dolgozott-e olyan munkavállaló, aki – a felperestől függetlenül – az ismerettel, illetve annak továbbfejlesztett változatával rendelkezett?

A felperes 5. és 6. kérdésére adott válasz lényegi tartalmát megismételve: a peranyagban nem található olyan információ, amely szerint az elsőrendű alperes a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően rendelkezett volna a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállításának módszerére, az ahhoz kapcsolódó technológiára, illetve az ilyen készítmények összetevőire, receptúrájára, valamint a gyártáshoz szükséges gépekre és a gyártósor összeállítására vonatkozó szükséges ismeretekkel és tapasztalatokkal.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület fenti megállapításának – az ezzel kapcsolatos tények és körülmények összességén belül – az volt az egyik alapja, hogy a tanúvallomások és a per egyéb iratai sem név, sem beosztás szerint nem utaltak olyan személyekre, akikkel szemben képzettségük, illetve korábban megszerzett ismereteik és tapasztalataik alapján (tényleges munkaköri feladataik ismerete nélkül, legalább feltételezhetően) elvárható lett volna a BÚZAHÚS termékcsalád önálló, *a felperestől független kialakítása*, és a termékek gyártásához szükséges komplex technológiai feltételrendszer önálló, *a felperestől független megteremtése.*

A felperes *9. kérdése* és a szakértői testület válasza a következő:
A peranyagban található információ – így különösen L. G. és H. I. tanúvallomása alapján – megállapítható-e, hogy ki vett részt kreatívan, szellemi alkotóként a továbbfejlesztett ismeret kidolgozásában? A gyártási próbák során kapott instrukciók végrehajtása ilyen kreatív tevékenységnek minősül-e?

A peranyagban található információ arra utal, hogy a felperes által átadott ismereteknek és tapasztalatoknak meghatározó szerepük volt a BÚZAHÚS termékek kimunkálásában és üzemszerű gyártásuk lehetővé tételében. A csatolt dokumentumokból és egyes tanúvallomásokból az tűnik ki, hogy személy szerint H. T. volt az, aki *biztosan részt vett* szellemi alkotóként a saját találmányán alapuló, gyakorlati irányú, hasznosítható ismeretbővítést eredményező, termékekre és előállítási technológiájukra vonatkozó ismeretanyag kifejlesztésében, és ő volt a kísérletek és próbagyártások műveleteinek szakmai irányítója az elsőrendű alperes üzemében. Ugyanakkor nem állapítható meg, hogy a termék- és technológiafejlesztés folyamatában különböző minőségben részt vevő más személyek közül kinek a munkája jelentett kreatív hozzájárulást, mi volt az, és melyik időszakra tehető. H. I. tanúvallomásában (D34) úgy nyilatkozott, hogy *„mindaddig, amíg H. úr ott volt, a termék tekintetében az ő szava döntött, ő volt a meghatározó”*.

Általánosságban kijelenthető, hogy a gyártási próbák során kapott instrukciók végrehajtása nem minősül kreatív tevékenységnek.

A felperes *10. kérdése* és a testület válasza a következő:
A peranyagban található információ alapján az ismeret, illetve annak továbbfejlesztett változata mekkora vagyoni értékkel rendelkezik? Mi a magyarázata annak, hogy (i) a felek az ismeretre, illetve annak továbbfejlesztett változatára szerződéses jogviszonyt alapítottak, amelyet az alperesek évekig nem kérdőjeleztek meg, és ami alapján fizetési kötelezettséget vállaltak; (ii) az alperesek az információ továbbfejlesztett változatát a felek közötti jogviszony megszűnését követően is évekig hasznosították?

A periratokban foglaltak szerinti ismeretek és tapasztalatok vagyoni értékének megállapításával kapcsolatos – közgazdasági elemzést, piacértékelést, illetve adott esetben az árképzési módszerek ismeretét igénylő – kérdés nem minősül iparjogvédelmi kérdésnek. Ezért e kérdés tekintetében az Iparjogvédelmi Szakértői Testület hatáskör hiányában nem tud állást foglalni.

Ugyancsak hatáskör hiányában nem tartja megválaszolhatónak a szakértői testület a kérdésnek azt a részét, amelyik az alperesek magatartásának magyarázatára irányulna. Az alperesek perbeli nyilatkozataikban mindvégig azt állították, hogy a búzahústermékek gyártása nem a felperes gyártástechnológiája alapján történt. Az ennek ellenében a felperes által felhívott tényeket irrelevánsnak minősíteni, úgyszintén a felperes által valószínűsített körülményeket el nem ismerni az alperesek joga és felelőssége; a motiváció latolgatása nem iparjogvédelmi kérdés.

Összefoglalás

A testület az alábbiakban összegzi a szakvélemény készítésére irányuló megkeresésben foglalt kérdésekre vonatkozó megállapításait.

I. A periratokban foglaltak szerinti, szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapuló know-how olyan – alkotó jellegű tevékenység eredményének tekinthető – gyakorlati ismereteket és tapasztalatokat foglal magában, amelyek búzafehérje alapú hússzerű termékekre és előállítási technológiájukra vonatkoznak.

A D5 hasznosítási szerződés tárgyát képező know-how magában foglal:

– műszaki ismereteket és tapasztalatokat (a találmány szerinti eljárásra épülő gyártástechnológia megvalósításához szükséges, illetve azt elősegítő ismereteket és tapasztalatokat: terméksor összeállítása, az egyes termékek receptúrái, technológiai utasítások, berendezések típusának és kapacitásának megadása, elrendezésük meghatározása, próbák és minőségellenőrzések utasításai), valamint
– a termékek üzemszerű előállításához szükséges, illetve azt elősegítő gazdasági, illetve szervezési jellegű ismereteket és tapasztalatokat.

A BÚZAHÚS termékcsalád kialakítása, az egyes termékek receptúrái, a technológiai utasítások, a szükséges berendezések jellemzőinek meghatározása (a BÚZAHÚS termékeket gyártó üzem komplett berendezése), a BÚZAHÚS termékcsalád gyártásához szükséges anyagok listája a beszerzési forrásokkal lehetővé tették, illetve jelentősen elősegítették az egyes – eltérő paraméterekkel rendelkező – BÚZAHÚS termékek üzemszerű előállítását.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testületet véleménye szerint a know-how tárgyát képező ismeretek és tapasztalatok tartalma beazonosítható, és átadásuk megtörténte megállapítható.

Alappal valószínűsíthető, hogy a BÚZAHÚS termékeknek az elsőrendű alperes üzemében ténylegesen megtörtént előállítása – legalább részben – a felperes által átadott ismereteken és tapasztalatokon alapult.

II. A szakértői testület megállapította, hogy a per tárgyát képező know-how olyan – döntően műszaki, kisebb részben üzleti és szervezési – vagyoni értékű ismereteket és tapasztalatokat tartalmaz, amelyek a perbeli iratokból – és csakis azokból – megismert információk alapján nem váltak közkinccsé.

Mivel a know-how szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapul, helyénvaló olyan módon is minősíteni, hogy a szabadalmi leírásból nyerhető ismereteken túlmenő, alkotó jellegű tevékenység eredményének tekinthető, hasznosítható ismereteket és tapasztalatokat tartalmaz, más szóval továbbfejlesztést jelent.

III. A testület álláspontja szerint – a törvényi rendelkezésekkel összhangban – az ismeretanyag abban az esetben éri el a szellemi alkotásokhoz a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése alapján fűződő védelem szintjét, ha

- alkotótevékenység eredménye olyan értelemben és mértékben, hogy az ismeret kifejlesztését, illetve a meglévő korábbi ismeretekből, tapasztalatokból történt leszűrését (szintetizálását) jelenti;
- az ismeretanyagban foglalt ismeretek és tapasztalatok gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegűek;
- gyakorlati, hasznosítható ismeretek és tapasztalatok;
- a hasznosításukat megkezdték vagy tervbe vették;
- de nem váltak még közkinccsé; és
- vagyoni értéket képviselnek.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testületnek – a per irataiból és csakis azokból megismerhető tények és körülmények alapján – az a véleménye, hogy a perbeli know-how tárgyát képező ismeretek és tapasztalatok tekintetében a szellemi alkotásokat a Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése alapján megillető védelem valamennyi feltétele teljesül.

IV. A szakértői testület leszögezte, hogy mivel a know-how szabadalmaztatásra bejelentett találmányon alapul, értelemszerűen a szabadalmi leírásban közölt ismereteket *is* magában foglalja, de azokhoz képest többletként alkotó jellegű tevékenység eredményének tekinthető vagyoni értékű, gyakorlati, hasznosítható ismereteket és tapasztalatokat tartalmaz, ami továbbfejlesztést jelent. Fogalmilag nem a „többlet", hanem a periratokban foglaltak szerinti ismeretek és tapasztalatok *összessége* minősül a törvény védelme alatt álló know-how-nak a jelen szakvélemény megállapítása szerint, azzal együtt, hogy az ismereteknek van egy közkincshez tartozó (tehát senki által ki nem sajátítható, viszont felhasználható) része is, az, amit a közzétett szabadalmi bejelentés feltárt. Ugyanakkor nyilvánvalóan a „többlet" jelenti a továbbfejlesztést. A testület véleménye szerint a továbbfejlesztés nem olyan jellegű, ami ellentmondana a szabadalmi leírásban foglaltaknak, hanem a találmány jellemzőinek körén belül jelent ismeretbővítést.

V. A know-how mint a gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegű ismereteket a vonatkozó jogszabályok, valamint a bírói gyakorlat alapján megillető védelem fogalmi elemei nem azonosak a találmányok Szt.-ben rögzített szabadalmazhatósági feltételeivel.

VI. A periratokból nem derült ki az Iparjogvédelmi Szakértői Testület számára olyan körülmény, amely arra utalt volna, hogy az ismeretek a vizsgált időszakban közkinccsé váltak.

VII. A peranyagban nem található olyan információ, amely szerint az elsőrendű alperes a felperessel létrehozott jogviszonyt megelőzően rendelkezett volna a búzafehérje alapú húspótló készítmények előállításának módszerére, az ahhoz kapcsolódó technológiára, illetve az ilyen készítmények összetevőire, receptúrájára, valamint az ilyen készítmények gyártásához szükséges gépekre és a gyártósor összeállítására vonatkozó szükséges ismeretekkel és tapasztalatokkal.

VIII. A peranyagban nem található olyan információ, amely szerint az alperesek a felperestől független, más forrásból szerezték volna meg a periratokban foglaltak szerinti ismereteket és tapasztalatokat, vagy azok helyett alkalmazott – azonosítható – ismereteket és tapasztalatokat, avagy maguk végeztek volna a felperestől függetlenül kísérleteket, amelyek a felperesével azonos vagy ahelyett alkalmazott – azonosítható – know-how létrejöttét eredményezték.

IX. A tanúvallomások és a per egyéb iratai sem név szerint, sem beosztás szerint nem utaltak olyan személyekre, akikkel szemben képzettségük, illetve korábban megszerzett ismereteik és tapasztalataik alapján (tényleges munkaköri feladataik ismerete nélkül, legalább feltételezhetően) elvárható lett volna a BÚZAHÚS termékcsalád önálló, *a felperestől független kialakítása*, és a termékek gyártásához szükséges komplex technológiai feltételrendszer önálló, *a felperestől független megteremtése.*

X. A csatolt dokumentumokból és egyes tanúvallomásokból az tűnik ki, hogy személy szerint H. T. volt az, aki biztosan részt vett szellemi alkotóként a saját találmányán alapuló, gyakorlati irányú, hasznosítható ismeretbővítést eredményező ismeretanyag kifejlesztésében, és ő volt a kísérletek és próbagyártások műveleteinek szakmai irányítója az elsőrendű alperes üzemében. Ugyanakkor nem állapítható meg, hogy a termék- és technológiafejlesztés folyamatában különböző minőségben részt vett más személyek közül kinek a munkája jelentett kreatív hozzájárulást, mi volt az, és melyik időszakra tehető. Általánosságban kijelenthető, hogy a gyártási próbák során kapott instrukciók végrehajtása nem minősül kreatív tevékenységnek.

XI. A peranyagban foglaltak szerinti ismeretek és tapasztalatok vagyoni értékének megállapításával kapcsolatos – közgazdasági elemzést, piacértékelést, illetve adott esetben az árképzési módszerek ismeretét igénylő – kérdés nem minősül iparjogvédelmi kérdésnek. Ezért e kérdés tekintetében a szakértői testület hatáskör hiányában nem tud állást foglalni. Ugyancsak nem iparjogvédelmi kérdés, így nem tartozik a testület hatáskörébe az, hogy az alperesek motivációit vizsgálja a felperes által vitatott álláspontjuk kapcsán.

Dr. Németh Gábor, a tanács elnöke
Kürtös József, a tanács előadó tagja
Dr. Cserhátiné dr. Füzesi Krisztina, a tanács szavazó tagja

ISZT-7/2016[3]

I. A tényállás

1. A törvényszék szellemi alkotáshoz fűződő jogok megsértésének megállapítása iránt indított perben az Iparjogvédelmi Szakértői Testület szervezetéről és működéséről szóló 270/2002. (XII. 20.) Korm. rendelet 1. §-ának (1) bekezdése alapján kirendelte a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban: SZTNH) mellett működő Iparjogvédelmi Szakértői Testületet annak érdekében, hogy adjon szakvéleményt a végzésben feltett kérdésre.
2. A törvényszék a szakértői vizsgálat lefolytatásához rendelkezésre bocsátotta az előzményügy és a tárgybeli peres eljárás iratait.
3. A szakértői vélemény elkészítésére irányuló megkeresésben a törvényszék által összefoglalt körülmények az alábbiakban foglalhatók össze.

A felperes gépjármű-eredetiségvizsgálattal foglalkozó társaság az eredetvizsgálat módszertanára vonatkozó dokumentációt dolgozott ki, ebben a használt eszközök, illetőleg a metódus mások által korábban nem használt egyedi módjára alapította az eredetiségvizsgálat módszertanát (know-how).

Az előzetes eredetiségvizsgálati eljárás részletes szabályairól szóló 301/2009. (XII. 22.) Korm. rendelet a gépjármű-eredetiségvizsgálat módszertanát írja elő, 4. számú mellékletének 6. pontja a felhasznált eszközök listáját, a 7. pont pedig a módszertant rögzíti. A felek közötti jogvita lényege az, hogy a felperes azt állítja, hogy az alperes a jogszabály mellékletében az általa kidolgozott know-how-t vette át, ezáltal a know-how-hoz fűződő jogai sérültek.

II. A feltett kérdések

A kirendelés értelmében a szakértői vizsgálatnak a következő kérdésre kell választ adnia.

Állapítsa meg a szakértői testület azt, hogy a keresetlevél mellékletét képező eredetiségvizsgálati technológia dokumentációja és az előzetes eredetiségvizsgálati eljárás részletes szabályairól szóló 301/2009. Korm. rendelet 4. számú melléklete között van-e tartalmi átfedés, az milyen mértékű, az esetleges komolyabb átfedés indokolható-e technológiai, logikai, természettudományi szükségszerűséggel!

[3] A szakértői vélemény bírósági megkeresés alapján, folyamatban lévő ügyben született.

III. A testület eljárása

1. Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület a 270/2002. (XII.20.) Korm. rendelet által meghatározott feladatkörben, szervezeti és eljárási rendben, valamint a tényállással kapcsolatban lévő irányadó jogszabályok – a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) – rendelkezései alapján alakította ki az alábbiakban kifejtésre kerülő álláspontját.
2. A kormányrendelet értelmében a szakértői testület a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt; a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást. A jelen szakértői vélemény megállapításai és következtetései tehát a törvényszék által a megkeresésben ismertetett előzményeken és tényálláson, a megkereséshez mellékelt periratokból kiválasztott mellékleteken és az iparjogvédelmi hatósági nyilvántartásban szereplő nyilvános adatokon alapulnak, és csak azokra nézve helytállóak.
3. Ez a szakértői vélemény a jogvitában eljáró hatóságokat és bíróságokat nem köti.

IV. A testület álláspontja

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület a szakértői megkeresés kapcsán a törvényszék által feltett kérdésre nézve kialakított álláspontját az alábbiakban fejti ki.

Iparjogvédelmi oltalom és szerzői jogi védelem

Az iparjogvédelmi hatósági nyilvántartásokban szereplő adatokat áttekintve a szakértői testület megállapította, hogy a jogvita tárgyát képező eredetiségvizsgálattal kapcsolatos semmilyen szellemi alkotás nem állt és nem áll szabadalmi, használatiminta-, illetve formatervezésiminta-oltalom alatt.

A felperes a jogvita kezdetét megelőző időszakban több védjegybejelentést tett, amelyek egy részére az SZTNH védjegyoltalmat engedélyezett. Figyelemmel azonban arra, hogy a védjegyek mint árujelzők oltalma nem bír jelentőséggel a jogvita tárgyát képező eredetiségvizsgálati eljárás műszaki jellemzői, illetve azok esetleges hozzáférhetősége tekintetében, a szakértői testület nem tartja indokoltnak e védjegybejelentésekre és oltalmakra vonatkozó adatok részletezését.

Az Iparjogvédelmi Szakértői Testület a teljesség érdekében meg kívánja jegyezni, hogy – bár a tanúsítvány önmagában sem az iparjogvédelem, sem a szerzői jog területén nem keletkeztet jogi védelmet – a felperes eredetiségvizsgáló rendszer vizsgálati technológiájáról szóló művét az ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület önkéntes műnyilvántartásba vette.

A szakértői testület válasza a feltett kérdésre és álláspontjának indokolása

1. A 301/2009. (XII.22) Korm. rendelet hatálybalépésének időpontjában (2010. 01. 15.) hatályos régi Ptk. az alábbiak szerint rendelkezett a szellemi alkotásokat megillető védelemről:

86. § (1) A szellemi alkotás a törvény védelme alatt áll.

(2) A védelmet – e törvény rendelkezésein kívül – az alkotások meghatározott fajtáira, valamint egyes rokon tevékenységekre a szerzői, az iparjogvédelmi (a szabadalmi, a védjegy-, eredetmegjelölés-, származásjelzés- és mintaoltalom), valamint a hangfelvételek előállítóit védő jogszabályok határozzák meg.

(3) A törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről a külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak.

(4) A személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. A védelmi idő kezdetét és tartamát jogszabály határozza meg.

A régi Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése rendelkezett a know-how védelméről. A védelem tárgyát nem nevezi ugyan know-how-nak, de szabályozza a jogintézményt, amennyiben kimondja: „*[a] személyeket védelem illeti meg a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében is. A védelmi idő kezdetét és tartamát jogszabály határozza meg.*" Az említett külön jogszabály, azaz a Ptk. módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkező 1978. évi 2. törvényerejű rendelet 4. §-ának (1) bekezdése a védelmi idő kezdetéről nem nyilatkozik, annak tartamáról pedig szűkszavúan rendelkezik, amikor kimondja, hogy „*[a] személyeket a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében a megkezdett vagy tervbe vett hasznosítás esetén a közkinccsé válásig illeti meg a védelem.*"

A vizsgált időszakban e két törvényi rendelkezés adta a know-how jogintézményének jogi alapjait. Ezeket a rendelkezéseket – tekintettel arra, hogy nem áll mögöttük az iparjogvédelmi ágazati törvényekhez hasonló cizellált jogszabály – a bírói gyakorlatnak kellett kibontania, értelmeznie és tartalommal kitöltenie. A Legfelsőbb Bíróság Gazdasági Kollégiumának GK 52. számú állásfoglalása (BH 1990/1. szám) a következőképpen nyilatkozik a know-how-ról:

„*A Ptk. 87. §-ának (2) bekezdésében szabályozott*[4] *vagyoni értékű gazdasági, műszaki, szervezési ismeretek és tapasztalatok mint a szellemi tevékenység eredményei a szellemi alkotások fogalma alá tartoznak. Bár kizárólagosságot biztosító jogkövetkezmények nem fűződnek hozzájuk, a jogosulatlan felhasználással szemben ezek az ismeretek is védelemben részesülnek*

[4] A Ptk. 87. §-ának (2) bekezdése ugyan a nevesítetlen szellemitulajdon-jogok és a know-how kapcsán érvényesíthető speciális igényt szabályozza, az idézet további részéből egyértelmű, hogy a know-how jellemzéséről van szó.

(pl. titokvédelem), és a jogosult követelheti, hogy az eredményeit elsajátító vagy felhasználó személy részesítse őt az elért vagyoni eredményben. Az is gyakori, hogy ezeket a vagyoni értékű ismereteket és tapasztalatokat ellenérték fejében átruházzák. A know-how mint szellemi alkotás tehát vagyoni értéket képvisel és forgalomképes..."

2. A fenti jogszabályi rendelkezések értelmében – figyelemmel a rájuk épülő bírói gyakorlatra is – a know-how fogalmi elemei a következők:

a) relatív titkossággal bír (közkinccsé még nem vált);
b) vagyoni értéket képvisel;
c) gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegű;
d) jogosultja az a személy (jogalany), aki az ismeretet, tapasztalatot kifejlesztette, illetve a meglévő korábbi ismeretekből, tapasztalatokból leszűrte (szintetizálta);
e) gyakorlati ismeretnek minősül, azaz nem valamilyen jelenség felismeréséről van szó, hanem olyan – a gyakorlatban alkalmazható – ismeretről vagy tapasztalatról, amelynek a hasznosítása legalább tervbe van véve;
f) nem áll más, nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt.

A know-how jellegű ismeretek közkinccsé még nem vált természete az üzleti titok titkossági kritériumához képest szélesebb kört ölel fel. Ez azt jelenti, hogy nem kizárólag olyan információkról lehet ebben a körben beszélni, amelyek csupán egy szűk, meghatározható kör számára hozzáférhetőek (azaz szűk értelemben véve titkosak), hanem idetartoznak az olyan – egyébként bárki számára hozzáférhető, de speciális szempontok szerint csoportosított – ismeretek is, amelyeknek az összeállítása olyan mennyiségű munkaráfordítást igényel, amely miatt a felhasználni kívánó számára előnyösebb a kész ismeret megszerzése, mint a saját kutatásban való előállítás. Ez utóbbi esetben a know-how-t képező adatok nem a titkosságuk miatt, hanem az összegyűjtésükhöz vagy a rendszerezésükhöz szükséges erőfeszítések nagysága miatt korlátozottan hozzáférhetőek.

Ehhez járul a bírói gyakorlat azon megállapítása, amely szerint „*az a tény, hogy a tudomány állásához kapcsolódó, feltételezett ismeret az adott megoldás előállításának lehetőségét az érintett szakmai kör részére nem zárja ki, önmagában nem eredményezi a megoldás közkinccsé válását [Ptk. 86. § (3) bek., 87. § (2) bek., 1978. évi 2. tvr. (Ptké. II) 4. § (1) bek.]*" (BH1992. 391.).[5] Ebből is világosan látszik, hogy a know-how relatív titkosságára (korlátozott hozzáférhetőségére) vonatkozó követelmény teljesülése esetről esetre vizsgálandó, azaz a közkinccsé válásnak nincs olyan szigorúan és világosan rögzített zsinórmértéke, amely a szabadalmazhatósághoz szükséges abszolút újdonsághoz volna hasonlítható. Egy adott megoldás, amelyet a jogosult nem kezel titkosan (a hatályos szabályok szerint ez csupán az üzleti titok körében követelmény), mindaddig oltalmat élvezhet know-how gyanánt, amíg

[5] Igaz ugyan, hogy mindez a nevesítetlen szellemitulajdon-jogok kapcsán került megfogalmazásra, ám a közkinccsé válás mindkét kategóriára nézve azonosan értelmezhető fogalom, így a know-how-ra is irányadó (annál is inkább, mivel a jogalkotó a védelem lejártát is a közkinccsé váláshoz kötötte).

az érintett szakmai körökben nem terjed el annyira, hogy korlátozott hozzáférhetőségéről már nem lehet beszélni.

A vagyoni értékűség kritériuma, – amelyből a forgalomképesség szükségszerűen következik – azt is maga után vonja, hogy a közkinccsé válás elkerüléséhez a jogosultnak jellemzően gazdasági érdeke fűződik, azaz az érintett ismeret vagy tapasztalat a jogosult számára versenyelőnyt jelent. Ezt egészíti ki és erősíti meg a gazdasági, műszaki vagy szervezési jellegre történő utalás, és ezért tekinthető a know-how fogalmi elemének a gyakorlati alkalmazhatóság is, amely legalább a tervbe vett hasznosítást maga után vonja.

A know-how fogalmának egyik leglényegesebb eleme az, hogy nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt nem áll, azaz a know-how-t képező ismeretek nem voltak lajstromozásra irányuló eljárás tárgyai, ennélfogva hatósági vizsgálatukról és értékelésükről sem beszélhetünk, és okirattal igazolható jogosultjuk sincs.[6] Mindennek a know-how védelméből fakadó jogokra nézve rendkívül fontos következményei vannak. Egy lajstromozatlan – és ilyenformán bizonytalan (eseti megítélést igénylő) kezdetű és lejáratú, ráadásul nem nyilvánosságra hozott tárgyú – oltalom nem adhat kizárólagos jogot a jogosultnak, azaz a know-how-védelem megsértése csak az ismeret jogszerűtlen megszerzése vagy az azzal való visszaélés által valósulhat meg. A védelemnek ez a relatív természete azt eredményezi, hogy az ismereteknek a jogszerűen megszerzett termékből való kikövetkeztetése (mérnöki visszafejtés), a know-how tárgyát képező ismeretek független (párhuzamos) kifejlesztése, valamint az érintett információk jóhiszemű (pl. kiállításon, más nyilvános rendezvényen vagy kiadványból történő) megszerzése kizárja a jogosultnak az ezeket megvalósító személyekkel szembeni fellépését.

Lényeges kérdéseket vet fel a know-how-hoz kapcsolódó jogok gyakorlására jogosult személy megállapításának kérdése is. A Ptk. 86. §-ának (4) bekezdése úgy fogalmaz, hogy a személyeket védelem illeti meg „*…ismereteik és tapasztalataik tekintetében is*". Ebből az következik, hogy a know-how-védelem eredeti jogosultjának az minősül, aki tevékenysége során az adott ismeretet vagy tapasztalatot kifejlesztette, illetve szintetizálta.

Ezzel összefüggésben látni kell azt is, hogy a vagyoni értékűség igazolásához, illetve a védelem alatt álló ismeretek körének rögzítéséhez, azaz a védelem tárgyának azonosításához rendkívüli mértékben hozzájárulhat, ha az érintett ismeretek csoportja jól körülírható, és valamilyen formában rögzítésre kerül. A know-how védelme alapján történő jogérvényesítés során rendkívüli jelentőséghez jut, hogy a jogosult bizonyítani tudja-e, hogy know-howval rendelkezik, illetve hogy a másik fél a védelem alá eső ismereteket sajátította el és hasznosította. Előzetes írásbeli rögzítettség hiányában a bizonyítás könnyen ellehetetlenülhet, ami a jogérvényesítés áthatolhatatlan gátját képezheti.

[6] A hatályos jogszabályok nem zárják ugyan ki, hogy – elutasított vagy visszavont – iparjogvédelmi (elsősorban szabadalmi vagy használatiminta-oltalmi) bejelentések tartalmát képező ismeretek know-howként védelemben részesüljenek, hiszen a know-how-védelemhez szükséges küszöb a lajstromozott iparjogvédelmi jogokhoz szükséges oltalomképességi feltételekhez képest alacsonyabb; jellemzően mégis olyan ismeretekről van szó, amelyet nem vetettek alá a hatósági eljárás „próbájának", a megadott oltalom pedig – az oltalom megadására irányuló eljárás szerves részét képező nyilvánosságra tekintettel – mindenképpen kizárja a párhuzamos know-how-védelem fennállását.

3. A bíróság által feltett kérdés megválaszolásának érdekében először azt szükséges megállapítani, hogy a felperes M3, ezen belül M3/a és M3/b jelű iratok szerinti eredetiségvizsgálati dokumentációjában foglaltak know-how-nak minősülnek-e, és amennyiben igen, akkor a dokumentációban foglalt ismereteknek a know-how-n alapuló védelme mely időszakra illette/illeti meg a felperest.

Az M8 irat 3. oldal 1. bekezdése szerint: „*A gépjárművek eredetiségvizsgálatának célja annak fizikai ellenőrzése, hogy azonosak-e az adott gépjármű valóságos paramétereivel annak okmányai és az állami nyilvántartás szerinti adatai, nem történt-e hamisítás, rongálás. Ennek során a vizsgálatot végző roncsolásmentes módszerekkel megállapítja, hogy a jármű egyedi azonosító jeleit (különösen alváz-, motor- és rendszámát, színét), és a gépjárműhöz tartozó okiratokat (forgalmi engedély, érvényesítő címke, igazoló lap) nem változtatták-e meg szándékos beavatkozással. Ellenőrzi továbbá, hogy a jármű és az okiratok adatai a valóságban egyeznek-e, s ezek a központi járműnyilvántartás adatainak is megfelelnek-e. Az eredetiségvizsgálat alkalmazásának elsődleges célja az autólopással szerzett gépjárművek új tulajdonoshoz kerülése legalizálásának nehezítése, a lopott gépjárművek forgalomból történő kiszűrése, a lopások megelőzése. Bevezetésére, általános kötelezővé tételére a 90-es évek végén került sor.*"

A járművek műszaki eredetiségét pályázat útján kijelölt szakértői állomás vizsgálati szakvéleményével kellett igazolni. A pályázati eljárás alapján öt fővállalkozó kapott kijelölést az eredetvizsgálat elvégzésére, közöttük az alperes is.

Az eredetiségvizsgálat során használt eszközök és azok alkalmazási módjai (például az okmányvizsgálatnál használt UV-fényforrás, a képi dokumentálásra szolgáló képfelvevő-rögzítőeszközök stb.) önmagukban ismerteknek tekinthetők, továbbá az eredetiségvizsgálat bizonyos lépései logikailag következnek a vizsgálat jellegéből (meg kell vizsgálni az okmányok és a járműazonosítók valódiságát és össze kell hasonlítani az okmányokban foglaltakat a tényleges állapottal stb.). Ezen eszközöket és módszereket azonban a '90-es éveket megelőző időszakban csak szórványosan, elsősorban bűnügyekkel kapcsolatos nyomozás során alkalmazták.

Az eredetiségvizsgálat széles körben történő kötelezővé tétele szükségessé tette részleteiben is kidolgozott, szigorúan szabályozott vizsgálati technológia kidolgozását. A felperes az önmagukban ismert elemekre alapozva alakította ki az M3/a és M3/b iratoknak megfelelő eredetvizsgálati technológiáját, amelynek alapvetően fontos részét képezi az egyes lépések sorrendje, tartalma és a lépések közötti összefüggés, amely a felperes által kialakított vizsgálati módszernél egyedi, a felperes alapos szintetizálótevékenységének az eredménye.

Az eredetiségvizsgálattal szemben a '90-es évek végén támasztott követelményeknek más – a felperesétől eltérő – vizsgálati technológiák is megfelelhettek, ugyanis az egyes lépések sorrendje, tartalma és a lépések közötti összefüggés szempontjából nem álltak fenn olyan technológiai, logikai, természettudományi szükségszerűségek, amelyek kizárták volna a követelményeknek eleget tevő, egymástól eltérő megoldásokat.

Megvizsgálva a know-how fogalmának a 2. pontban bemutatott elemeit, a szakértői testület az alábbi megállapításokat teszi.

a) Az M4, az M5 és az M6 irat a felperes és a téma szerint hatáskörrel rendelkező államigazgatási szervek közötti, az eredetiségvizsgálattal kapcsolatos megállapodások, melyek mindegyike titoktartási kötelezettséget rótt a felekre.

Az M3/a iratból megállapítható, hogy az eredetiségvizsgálat helyszínén csak a vizsgálatot végző, titoktartásra kötelezett alkalmazottak tartózkodhatnak, a vizsgált járművek tulajdonosai nem.

Megállapítható továbbá, hogy az eredetiségvizsgálat rendeltetéséből is következett relatív titkossága, mivel ellenkező esetben bűnelkövetési célból ki lehetett volna dolgozni olyan technikákat, amelyek megtéveszthetik a vizsgálatot végzőket.

Végül megemlítendő, hogy a felperes gazdasági érdeke is azt diktálta, hogy eredetiségvizsgálati dokumentációja ne váljon közkinccsé.

A testület a Gazdasági Versenyhivatal állásfoglalásának (M8 irat) 5. oldal 3. bekezdésének kezdő mondatával *(„… a műszaki és informatikai háttér, a vizsgálati technikák és az eljárások léteznek, és széles körben hozzáférhetőek …”)* kapcsolatban rá kíván mutatni, hogy az helytálló az eredetiségvizsgálat egyes különálló elemeire, azonban nem bizonyítja az M3, ezen belül az M3/a és az M3/b irat szerinti eredetiségvizsgálati dokumentációban foglalt összetett rendszer közkinccsé válását.

Mindezek alapján az Iparjogvédelmi Szakértői Testület álláspontja az, hogy az M3, ezen belül az M3/a és az M3/b irat szerinti eredetiségvizsgálati dokumentációban foglaltak a 301/2009. (XII. 22) Korm. rendelet kihirdetéséig, azaz 2009. december 22-ig nem váltak közkinccsé.

A know-how-oltalom kezdetének lehetséges legkésőbbi időpontja pedig 2000. május 18. (az önkéntes műnyilvántartásba vétel ideje, lásd M3 irat), vélelmezve, hogy az M3/a és az M3/b irat megegyezik a nyilvántartásba vettekkel.

b), c) és *e)* A jogvita tárgyát képező dokumentáció kétségkívül gazdasági, műszaki és szervezési jellegű gyakorlati ismeretnek tekinthető, továbbá vagyoni értéket képvisel, tekintettel arra, hogy nem képezte a közkincs részét.

d) Az M3 irat alapján vélelmezhető, hogy a know-how-védelem jogosultja a felperes.

f) Az „Iparjogvédelmi oltalom és szerzői jogi védelem” című részben a testület már ismertette, hogy a know-how tárgya nem állt más, nevesített iparjogvédelmi oltalom alatt.

A fentiek alapján megállapítható, hogy az eredetiségvizsgálati dokumentációt megillette a know-how-oltalom, amely 2000. május 18. napjától az M1 irat szerinti rendelet kihirdetéséig (2009. december 22.) állt fenn, és amelynek jogosultja vélelmezhetően a felperes.

Az M7 irat alapján megállapítható, hogy 2002. május 02. napjával az eredetiségvizsgálati eljárás teljes dokumentációja megismerhetővé vált a minisztérium, és vélhetően az államigazgatás más szervei számára.

4. A kormányrendelet 4. számú mellékletében meghatározott eredetiségvizsgálati rendszer összehasonlítása a felperes eredetiségvizsgálati rendszerével:

A felperes a kormányrendelet, valamint az M2, az M3/a és az M3/b iratok releváns részeit az összevethetőségüket megkönnyítő számozással látta el. A szakértői testület a rendszerek összehasonlítását ennek a számozásnak a figyelembevételével ismerteti.

a) A kormányrendelet 4. mellékletének 6. pontja az eredetiségvizsgálat vizsgálóeszközeit írja elő. Összevetve a felperes által az eredetvizsgálati technológia során használt eszközök listájával (M2 irat) megállapítható, hogy egyes eszközök megnevezésének különbözősége ellenére az eszközök gyakorlatilag azonosak (①).

b) A kormányrendelet 4. mellékletének 7. pontja az eredetiségvizsgálat lépéseit és azok sorrendjét határozza meg, amelyek lényegében azonosak a felperes „EREDETISÉGVIZSGÁLÓ RENDSZER VIZSGÁLATI TECHNOLÓGIÁJA" (M3/a irat) 3.3. és 3.4 pontjaiban leírtakkal (②,③,④).

c) A kormányrendelet 4. mellékletében található 1. táblázat a vizsgálat tárgya szerinti vizsgálati kört, eszközt és módszert tartalmazza összefoglaló jelleggel. A táblázatban foglaltak az M3/b irat két táblázatának („A vizsgálati lépések főcsoportjai" és „Az eredetiség meghatározásához szükséges tételes adatcsoportok listája") tartalmával vethetők össze. Megállapítható, hogy a táblázatok tartalma lényegében azonos (⑤,⑥,⑦,⑧,⑨,⑩).

Összefoglalás

A szakértői testület az alábbiakban összegzi a szakvélemény készítésére irányuló megkeresésben foglalt kérdésre adott válaszát.

A testület álláspontja szerint a keresetlevél mellékletét képező felperesi eredetiségvizsgálati technológia dokumentációja és az előzetes eredetiségvizsgálati eljárás részletes szabályairól szóló 301/2009. Korm. rendelet 4. számú melléklete között lényegében teljes mértékű tartalmi átfedés áll fenn.

Az átfedés a technológiai sorrend, továbbá az egyes lépések tartalma és a lépések összefüggései szempontjából nem indokolható technológiai, logikai, természettudományi szükségszerűséggel.

Dr. Németh Gábor, a tanács elnöke
Goitein Miklós, a tanács előadó tagja
Dr. Vass László Ádám, a tanács szavazó tagja

Összeállította: dr. Cserhátiné dr. Füzesi Krisztina

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

MÓDSZER SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-07/2015

A megbízó által feltett kérdések

1. *Megilleti-e a szerzői jogi védelem a megbízó ügyfelét az 1–5. mellékletként csatolt ábrákra?*
2. *Szerzői jogi védelem alá tartozik-e az, a megbízó ügyfele nevéhez köthető különleges eljárás, amely geometriai ábrák összehasonlításával bizonyítja valamely mű eredetiségét?*
3. *Amennyiben a válasz a 2-es kérdésre nem, az eljárás tárgyiasult leírása védett szellemi alkotásnak tekinthető-e akár know-how-ként, akár védett ismeretként?*
4. *Megállapítható-e, hogy az alapítvány által közzétett, a megbízó ügyfelének műveivel azonos művek a megbízó ügyfelének hátrányára szerzői, vagyoni jogsértést követtek el, különös tekintettel arra, hogy a megbízó ügyfelének művei évekkel korábban internetes forrásokon keresztül már elérhetőek voltak?*
5. *Amennyiben a megbízó ügyfelének bármely alkotása szerzői jogi oltalom alá esik, helyesen értelmezzük-e, hogy az a bitorlás helyszínétől (országától) függetlenül a magyar jogszabályokban biztosított különböző oltalmi formák alá tartozik?*

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Az eljáró tanács az 1–5. mellékletben található, a kérelmező által csatolt képeket egyenként áttekintette, és az abból levont következtetések alapján hozta meg alábbi véleményét.

A mű szerzője az, aki a művet megalkotta [a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény – a továbbiakban : Szjt. – 4. § (1) bekezdés]. A szerzői jogosult főszabályként azonos a szerzővel, azonban adott esetben a szerző személyétől különbözhet is, így az örökös, az a személy, aki a szerzői vagyoni jogot az erre nyitva álló kivételes szabályok alapján megszerzi, vagy a közös jogkezelő szervezet is minősülhet szerzői jogosultnak [Szjt 106. § (1) bekezdés]. Mivel a szerzői jog a mű megalkotásával keletkezik, más szóval a jog keletkezéséhez semmiféle alakiság (pl. nyilvántartásba vétel) nem szükséges, ezért kétséges lehet adott esetben, ki minősül a mű szerzőjének.

Ezért – kétség esetére – a szerzőség bizonyítása érdekében az Szjt. 94/B. § sorrendet állít fel a szerzőség megállapítására vonatkozó vélelmek között, amelynek megfelelően elsősorban – az ellenkező bizonyításáig – azt kell szerzőnek tekinteni, akinek a nevét ilyenként a művön a szokásos módon feltüntették. Amennyiben ez nem alkalmazható, az ellenkező bizonyításáig

azt kell szerzőnek tekinteni, aki a művet sajátjaként a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalánál (a továbbiakban SZTNH) vezetett – közhitelesnek minősülő – önkéntes műnyilvántartásba vetette, és ezt közokirattal igazolja. Az SZTNH által kiállított tanúsítvány a Ket. 83. § értelmében hatósági bizonyítvány.[1] E tanúsítvány önmagában azonban sem szerzői jogi, sem a szellemi alkotásra vonatkozó más jogi védelmet nem keletkeztet, csupán bizonyítási eszközként szolgál annak igazolására, hogy a kérelmező által a sajátjaként nyilvántartásba vett szerzői mű vagy kapcsolódó jogi teljesítmény a tanúsítvány kiállításának napján a tanúsítványhoz hozzáfűzött műpéldány szerinti tartalommal létezett. Mindez a szerzői jogok jogosultja számára megkönnyíti szerzői mivoltának bizonyítását.

Vita esetén arról, hogy a szerzői jogi védelem kit illet, illetőleg hogy az alkotás szerzői műnek tekinthető-e, a döntés a bíróság hatáskörébe tartozik.

Tekintettel arra, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdése szerint „a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást …", az eljáró tanács a megkeresés, illetve a megkereséshez csatolt dokumentumok alapján hozta meg szakvéleményét.

Az eljáró tanács a megkeresésben feltett kérdésekre az alábbi válaszokat adja.

Ad 1. Az Szjt. 1. §-ának (2)–(3) bekezdése értelmében a szerzői jogi védelem az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotását megilleti, annak megnevezésétől függetlenül. Ilyen alkotásnak minősül többek között a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, kőnyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve [Szjt. 1. § (2) bekezdés *h)* pontja].

Az Szjt. 1. § (2) bekezdése példálózó jelleggel sorolja fel a szerzői jogi védelem alá tartozó műfajokat, a felsorolás azonban nem kimerítő, így szerző jogi védelem tárgyai lehetnek abban konkrétan nem nevesített műfajok is. Az Szjt.-ben nevesített műfajok átfedőek, az irodalom, a tudomány és a művészet területén azonban minden alkotás védett [Szjt. 1. § (1) bekezdés, (2) bekezdés első mondat], a műfajtáknak nincs zárt száma.[2]

A szerzői jogi védelem szempontjából annak sincs jelentősége, hogy a művek nem sorolhatók a műfajok egyikébe sem. Ebből következően a nehezen műfajba sorolható művek is állhatnak szerzői jogi védelem alatt, amennyiben egyéni-eredeti jelleggel rendelkeznek, és nincsenek kizárva a védelem alól [Szjt. 1. § (3)–(7) bekezdés].

Az alkotást kizárólag a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg a védelem. Ezenfelül a szerzői jogi védelemnek más pozitív feltétele nincs

1 *Gyertyánfy Péter* (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata. Complex, Budapest, 2006, az Szjt. 94/B. §-ához fűzött magyarázat.

2 *Gyertyánfy:* i. m. (1), az Szjt. 1. §-ához fűzött magyarázat.

és nem is lehet, mivel az nem függ sem mennyiségi vagy minőségi, sem esztétikai jellemzőktől, sem pedig a mű színvonalára vonatkozó értékítélettől.[3]

Az egyéni-eredeti jelleg általános vizsgálatánál jelentősége lehet annak, hogy mekkora tere marad a szerzői alkotómunkának, amire utal az SZJSZT következő szakvéleménye is: „*Elegendő az, hogy a műben az egyéni jelleg valamilyen minimuma megnyilvánuljon, azaz ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által; legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti emberi választásnak* (ez mutatja az egyéni jelleget – az eljáró tanács megjegyzése), *továbbá hogy ne egy meglévő alkotásnak a szolgai másolásáról legyen szó* (ez fejezi ki az eredeti jelleget – az eljáró tanács megjegyzése)" (SZJSZT-19/2005). Az alkotás tere jelenti tehát a vizsgálat kiindulópontját annak felmérésére, hogy az adott körülmények mennyi tág, illetve szűk teret biztosítanak az alkotó számára a szerzői mű létrehozására, illetve hogy az alkotó mennyiben élt egyéni-eredeti módon a számára adott lehetőségekkel.

Összességében tehát az egyéni-eredeti jelleg megállapíthatóságának minimálisan az a feltétele, hogy felmutatható legyen az alkotói választás, és a mű ne legyen más mű szolgai másolása (SZJSZT-08/2011).

A szerzői jogi védelem legfontosabb korlátja, hogy szerzői jogi védelem egy műre nézve csak az ún. védelmi időn belül állhat fenn, azaz a megkeresésben szereplő művek esetében is a szerző életében és a halálától számított hetven évben [Szjt. 31. § (1) bekezdés]. Mivel a megkeresésben említett művek egy másik képzőművészeti alkotáshoz kapcsolódnak, ezért minden félreértés elkerülése végett az eljáró tanács leszögezi – noha köztudomású tény –, hogy a védelmi idő ennek a képzőművészeti alkotásnak a szerzője esetében kétséget kizáróan eltelt.

A képzőművészeti alkotás alapján készült művek vonatkozásában az átdolgozás kérdését kell vizsgálni. Az Szjt. 4. § (2) bekezdése szerint szerzői jogi védelem alatt áll – az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül – származékos műként más szerző művének az átdolgozása is, ha annak egyéni-eredeti jellege van. Az Szjt. Nagykommentárja (a továbbiakban: Nagykommentár) szerint az átdolgozással létrejött mű és az átdolgozott művet illető szerzői jogi védelem származékos jellege azt jelenti, hogy az alapul fekvő alkotásnak szerzői műnek kell lennie. Az átdolgozás eredményeképpen pedig az eredeti műtől eltérő egyéni, eredeti jellegzetességgel bíró műnek kell létrejönnie, valamint az átdolgozásnak jogszerűnek kell lennie, vagyis az nem járhat az átdolgozott mű szerzője jogainak sérelmével.[4] Az eredeti mű szerzőjének engedélye az átdolgozáshoz csak akkor nem szükséges, ha a védelmi idő már eltelt. Más szóval az átdolgozásra vonatkozó szerzői jog azon feltétele/ismérve, hogy az átdolgozó szerzői joga származékos, azaz csak az eredeti szerzőt megillető jogok sérelme nélkül áll fenn, elesik, ha az átdolgozott mű már nem áll védelem alatt. (Akkor is ez

[3] *Gyertyánfy:* i. m. (1), az Szjt. 1. §-ához fűzött magyarázat.
[4] *Gyertyánfy:* i. m. (1), az Szjt. 4. § (2) bekezdéséhez fűzött magyarázat.

lenne a helyzet, ha az átdolgozott mű folklóralkotás lenne, ekkor az Szjt. 1. § (7) bekezdése miatt nem állna fenn az eredeti mű védelme.)

Az átdolgozás védelme a jelen esetben a műnek nem a tartalmát, hanem a kifejezését (formáját) érinti.

Azon körülménynek, hogy önmagában az eljárás – melynek alkalmazásával a megkeresésben szereplő származékos mű létrejött – szerzői jogi védelemben részesülhet-e, nincs jelentősége annak megítélése szempontjából, hogy a származékos mű (mint „eredmény") szerzői jogi védelem alatt áll-e.

Az eljáró tanács a fentiek – a képek egyenkénti vizsgálata – alapján megállapította, hogy a kérelmező azzal, hogy egyes ábrákat (pl. geometriai elemeket, különböző csillagjegyek képeit) különféle képzőművészeti alkotásokra meghatározott sorrendben és logika szerint rávetít (rászerkeszt), nem éri el a szerzői jogi védelemhez megkívánt egyéni-eredeti jellegen belül az egyéni jelleg követelményét. Kétségkívül az alkotónak megvolt a mozgástere abban, hogy a szóban forgó ábrákat milyen képhez, és azon belül milyen módon és helyre illeszti, jelen esetben azonban ez nem érte el azt az alkotói választási szintet, amely aggálytalanná tenné az egyéni szellemi alkotói jelleg meglétét. Az alkotói jelleg vizsgálata során szerzői jogi szempontból az közömbös, hogy a tevékenység eredeménye milyen módszer alkalmazását vagy milyen funkció betöltését jelenti. Ennek alapján a mellékletben szereplő képek sem önálló alkotásként, sem átdolgozásként nem minősülnek szerzői műnek.

Ad 2. Az Szjt. 1. § (6) bekezdése[5] expressis verbis kizárja a szerzői jogi védelemből a műbe foglalt ötletet, elvet, elgondolást, eljárást, működési módszert vagy matematikai műveletet [Szjt. 1. § (6) bekezdés].

A Nagykommentár által idézett, a jelen ügyben is irányadónak tekinthető példa szerint a bírói gyakorlat szintén úgy ítéli meg, hogy szellemi termék (teljesítmény) ugyan, de nem részesül szerzői jogi védelemben valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás annak ellenére, hogy adott esetben magas színvonalú, kreatív szellemi munkát tükröz, tekintettel arra, hogy egy ötlet vagy eljárás természeténél fogva több szerzői műben is felhasználható.[6] Ennek az a magyarázata, hogy a szerzői jog sohasem védi pusztán egy mű belső tartalmát, az önmagában mindig információs közkincs. A szerzői jogi védelem a mű (tartalom) egyéni-eredeti kifejezését (expression) részesíti csak jogi oltalomban (monopóliumban).

Ezt fejezi ki az Szjt. 1. § (3) és (6) bekezdése egymásra vetítve: „A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg; valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek". Még tömörebben fejezi ki a védelem tárgyának ezt a „leszűkítését" a hazánkra is kötelező, legszélesebb körű szellemitulajdon-védelmi egyez-

5 Szjt. 1. § (6) Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

6 *Gyertyánfy:* i. m. (1), az Szjt. 1. § (6) bekezdéséhez fűzött magyarázat.

mény, a Berni Uniós Egyezményt (l. ad 5. alatt) is megerősítő Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény és mellékleteinek kihirdetéséről szóló 1998. évi IX. törvény C. Melléklete (TRIPS-megállapodás) 1. fejezet 2. pontja: „*a szerzői jogi védelem a kifejezésre, és nem pedig önmagában az ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre vagy matematikai elméletekre vonatkozik*".

Ebből következően a megkeresés alapját képező különleges eljárás nem tartozhat szerzői jogi védelem alá, és emiatt magának az eljárásnak a más által való hasznosítása sem valósíthat meg szerzői jogi jogsértést.

Mint arra az SZJSZT egy korábbi szakvéleményében (SZJSZT-03/2009) egy hasonló példa kapcsán rámutatott, egy eljárás összességében akkor lehetne egyéni-eredeti jellegű, ami annak szerkesztettségében, az egyes elemek elhelyezésében nyilvánulna meg, ha annak elemei önmagukban egyéni-eredeti jelleget hordoznak, vagy összhatásukban, szerkesztés után bírnak egyéni-eredeti benyomással. Az eljárások, módszerek szerzői jogi védelemből való kizárása mögött az a fentebb már kifejtett jogpolitikai indok áll, hogy a mű témája, a gondolati tartalom egyik szerző által sem sajátítható ki, minden alkotónak joga van az adott témában művet alkotni. Ugyanezen okból nem lehet a szerzői minőség elismerését igényelni (azaz jogosulatlan átvételt megállapítani) hasonló témájú műben pusztán azon az alapon, hogy az ugyanazon gondolati rendszeren, illetve ugyanazon ismeretek közlésén alapul.

Ebből következően ha a megkeresésben szereplő eljárás fehasználásával más alkotó ugyanolyan „következtetésre" jut, ez önmagában még nem jelent szerzői jogi jogsértést. Amennyiben azonban e „következtetést" felhasználva, annak eredményeképpen más szerző művét utánzó művet hoz létre, az egyéb feltételek fennállása mellett megalapozhat szerzői jogi jogsértést.

Az eljáró tanács e helyütt utal arra, hogy a fentiekhez hasonlóan a doménnevek sem eshetnek a szerzői jogi védelem tárgykörébe, mivel fogalmilag sem alkalmasak az ilyen jellegű védelemre.

A fent leírtakra figyelemmel az eljáró tanács megállapítja, hogy a megkeresésben szereplő különleges eljárás, amely geometriai ábrák összehasonlításával bizonyítja valamely mű eredetiségét vagy művek hasonlóságát, nem állhat szerzői jogi védelem alatt.

Ad 3. Az előző válaszban leírtakra visszautalva, a tárgyban szereplő különleges eljárás önmagában nem áll szerzői jogi védelem alatt.

El kell különíteni a módszer szerzői jogi védelmétől a módszert ismertető tárgyiasult leírás szerzői jogi megítélését. Amennyiben a leírás megfelelhet a szakirodalmi (esetleg tudományos) mű kritériumainak, szerzői jogi védelem tágya lehet. Ugyanakkor ha a leírás szerinti módszert felhasználva bárki új művet hoz létre, nem lehet a szerzői jogi védelem

fennállására hivatkozni, mert magának a szakirodalmi műnek a felhasználása nem valósul meg, csupán a leírásba benne foglalt megoldást hasznosítják, amit a szerzői jog nem véd.[7]

Ez nem zárja ki azt, hogy a felek szerződési szabadságuk keretei között a szerzői jogi védelemhez szükséges alkotás szintjét el nem érő eredményekre vagy teljesítményekre nézve hasznosítási jogot tartalmazó szerződést kössenek a polgári jog szabályai alapján, noha ez nem jelenti azt, hogy szerződés közvetett tárgya szerzői mű lenne. Ebben az esetben a „védelem" relatív, a felek szerződésén mint relatív szerkezetű jogviszonyon alapul, és csak az „ötlethasznosító" szerződő féllel szemben áll fenn,[8] illetőleg vitás igényüket is a szerződésszegés általános szabályai szerint, polgári úton érvényesíthetik.

Az eljáró tanács egyebekben megjegyzi, hogy az eljárást magát – ha ennek a feltételei fennállnak – iparjogvédelmi oltalom védheti, ha pedig az eljárás üzleti titkot képez, akkor – a feltételek megléte esetén – védett ismeretnek minősülhet. Az eljárás leírása és nyilvános hozzáférhetővé tétele azonban kizárja az utóbbi oltalom fennállását.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:47. § (2) bekezdése alapján ún. know-how-oltalomban (védett ismeret) részesül az olyan üzleti titok [Ptk. 2:47. § (1) bekezdés], amely azonosításra alkalmas módon rögzített, vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása. Ennek egyik feltétele, hogy a védelem relatív értelemben vett titkos tényre, adatra, ismeretre terjedjen ki, amelyhez a Ptk. kommentárja szerint szükséges, hogy ne legyen közismert, vagy az érintett gazdasági tevékenységet végzők számára ne legyen könnyen hozzáférhető. E minősítéshez elegendő, ha maguk a tények és ismeretek ismertek, de azok összeállítása felel meg a relatív titkosság követelményének. További szempont, hogy abban az esetben áll fenn a know-how-oltalom, ha annak tárgyát a jóhiszeműség és tisztesség elvét sértő módon szerzik meg, hasznosítják, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra. A megkeresésből kitűnik, hogy az eljárás lényegét tartalmazó leírást annak jogosultja internetes oldalán közzétette, ebből következően itt a relatív titkosság és a nem könnyen hozzáférhetőség követelménye nyilvánvalóan nem áll fenn, mivel maga a jogosult a műveket a nyilvánosság számára korábban interneten keresztül hozzáférhetővé tette.

A know-how-oltalom egyébként nem szerzői jogi, hanem iparjogvédelmi tartalmú, polgári jogi védelmet keletkeztet, amelyre vonatkozóan a Ptk. szabályai irányadóak. A know-how-oltalom fennállásának megítélésében a fentiek okán a Szerzői Jogi Szakértő Testület nem rendelkezik szakvélemény adására hatáskörrel.

---

7 A Nagykommentár a BH2013.11. idézésével hasonló, a jelen esetre is irányadónak tekinthető példát hozott fel egy szabadalmi leírás felhasználása kapcsán, vö. *Gyertyánfy:* i. m. (1), az Szjt. 1. § (6) bekezdéséhez fűzött magyarázat.

8 *Gyertyánfy:* i. m. (1), az Szjt. 1. § (6) bekezdéséhez fűzött magyarázat.

Ad 4. Az Szjt. 16. § (1) bekezdésében[9] foglaltak szerint – a szerzői jogi védelem alapján – a szerző kizárólagos joga a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználása és minden egyes felhasználás engedélyezése. A felhasználásra engedély főszabály szerint felhasználási szerződéssel szerezhető. A felhasználás engedélyhez kötöttségét nem érinti az a körülmény, hogy a szerzői jogi védelemben részesülő műveket a jogosult korábban interneten hozzáferhetővé tette. A szerzői jogi jogosult ezzel az Szjt. 26. § (8) bekezdésében meghatározott vagyoni jogát – művére vonatkozóan a nyilvánosság számára való hozzáférhetővé tétel jogát – gyakorolta aszerint, hogy a nyilvánosság tagjai a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhatják meg.

Ez nem érinti a szerző továbbra is fennálló vagyoni jogait, így az Szjt. 26. § (8) bekezdésében biztosított azon kizárólagos jogát, hogy műve nyilvánossághoz közvetítésére (pl. interneten hozzáférhetővé tételére), illetőleg hogy az Szjt. 18-19. és 23. §-ában szereplő többszörözésre és terjesztésre (pl. írott sajtótermékben történő megjelentetésre) vagy az Szjt. 69. §-ában szabályozott kiállítás joga gyakorlására másnak engedélyt adjon.

Az eljáró tanács az 1. és 2. kérdésre adott válaszának tükrében, a rendelkezésére bocsátott adatok alapján megállapítja, hogy mivel az adott ügyben a megkereséshez mellékelt képek nem minősülnek szerzői műnek, a képek felhasználójának nem kell engedélyt kérnie és az Szjt. 16. §-ában előírt felhasználási szerződést kötnie a felhasználáshoz.

Ad 5. Az Szjt. területi hatályát akként határozza meg, hogy az először külföldön nyilvánosságra került művek tekintetében a törvényben meghatározott védelmet csak akkor terjeszti ki, ha a szerző magyar állampolgár, vagy ha a szerzőt nemzetközi egyezmény, illetőleg viszonosság alapján a védelem megilleti (Szjt. 2. §).

A joghatóság megítélése kapcsán vizsgálandó a mű első nyilvánosságra hozatalának helye, a jogsértő állampolgársága és a jogsértés helye. Amennyiben e szempontok bármelyiknél külföldi elem van a tényállásban, a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. tvr.-t (a továbbiakban: Nmj.) kell alkalmazni,[10] melynek 2. §-a azonban kimondja az egyezményes szabályok elsőbbségét. Jelen esetben e jogok vonatkozásában a nemzetközi szintű védelmet az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Uniós Egyezmény (a továbbiakban: BUE) biztosítja, melynek 1971-ben felülvizsgált szövegét az 1975. évi 4. tvr. hirdette ki Magyarországon.

A BUE tárgyi hatálya preambulumának (2) bekezdése és szövegének 1. cikke értelmében az irodalmi és művészeti művekre vonatkozó szerzői jogok védelmére terjed ki, melynek

[9] Szjt. 16. § (1) A szerzői jogi védelem alapján a szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészének vagy valamely azonosítható részének anyagi formában és nem anyagi formában történő bármilyen felhasználására és minden egyes felhasználás engedélyezésére. E törvény eltérő rendelkezése hiányában a felhasználásra engedély felhasználási szerződéssel szerezhető.

[10] A szerzői jog vonatkozásában az Nmj. 19. § alkalmazása lenne irányadó, amely a „lex loci protectionis" elvét mondja ki. (Nmj. 19. § A szerzői jogokat annak az államnak a joga szerint kell elbírálni, amelynek területén a védelmet igénylik.)

alapján a védett művek szerzőit megilleti az a kizárólagos jog, hogy műveiknek a BUE különböző cikkeiben meghatározott módon történő felhasználását engedélyezzék. A BUE szabályozása értelmében a Magyarországon először nyilvánosságra hozott művek származási országa a Magyar Köztársaság [BUE 5. cikk (4) bekezdés *a)* pont]. A bármelyik tagországban először nyilvánosságra hozott műre a többi tagországban a nemzeti elbánás elvét kell biztosítani [BUE 5. cikk (1) bekezdés]. Amint a Nagykommentár magyarázata is rámutat, a magyar törvényt akkor kell alkalmazni, ha magyar állampolgár a Magyar Köztársaság (Magyarország) területén hozza nyilvánosságra művét (függetlenül attól, hogy hol alkotta, hiszen az alkotói folyamat több állam területén is átívelhet), és a felhasználás vagy jogsértés is Magyarországon történt. A magyar szerző külföldön nyilvánosságra hozott műve külföldön irányadó védelmére annak az államnak a szerzői jogi törvénye az irányadó, ahol a felhasználás vagy a jogsértés történt.[11]

A BUE 5. cikk (2) bekezdése szerint „a védelem terjedelme, valamint a szerző jogainak védelmére biztosított eszközök igénybevétele tekintetében kizárólag annak az országnak a törvényei irányadóak, ahol a védelmet igénylik". Az alkalmazandó nemzeti jog tehát abban a körben, amit a BUE anyagi jogi szabályai közvetlenül nem rendeznek, annak a részes országnak a joga, amelynek területén a szerző jogát megsértették, és ahol a jogsértés tárgyában eljárás indul.[12] Ez gyakorlatilag azt az országot jelenti, ahol a mű felhasználása történik, ugyanis a szerző értelemszerűen akkor lép fel, ha művét engedély (szerződés) nélkül felhasználják. A felhasználás helyének joga szerint kell tehát eldönteni, hogy engedélyköteles felhasználásról van-e szó.

A rendelkezésre álló iratokban szereplő adatok alapján az a következtetés vonható le, hogy a jogsértő személye és részben a jogsértés helye is Svájchoz köthető, illetőleg a jogsértés helye Közép-Kelet-Európához is. A BUE-nak jelenleg 150 tagországa van, így alappal feltételezhető, hogy jelen ügyben a jogsértéssel érintett országok egyaránt részesei BUE-nak.

Dr. Faludi Gábor, a tanács elnöke
Dr. Zugh Kinga, a tanács előadó tagja
Einspach Gábor, a tanács szavazó tagja

[11] *Gyertyánfy:* i. m. (1), az Szjt. 2. § -ához fűzött magyarázat.
[12] *Gyertyánfy:* i. m. (1), az Szjt. 2. § -ához fűzött magyarázat.

AKCIÓTERÜLETI TERV FELHASZNÁLÁSA*

SZJSZT-18/2015/02

A törvényszék végzésében felhívta a Szerzői Jogi Szakértő Testületet, hogy SZJSZT-18/2015 számon előterjesztett szakértői véleményét a felperes 20. sorszámú, illetve 29. sorszámú beadványában a szakértőhöz intézett kérdésekre tekintettel egészítse ki.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület nevében eljáró tanács szakvéleménye a felperes által feltett kérdésekről

A Szerzői Jogi Szakértő Testület (a továbbiakban: SZJSZT) szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 8. §-ának (1) bekezdése szerint az SZJSZT nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét, és nem idézhető.

Az eljáró tanács a felperes kérdéseinek megválaszolása előtt kijelenti, hogy fenntartja 2015. szeptember 11-én kelt, SZJSZT-18/2015 számú szakértői véleményét.

A felperes 2016. február 26-án kelt 20. sorszámú beadványában feltett kérdések:

1. *A testület szakvéleményében többször is elhangzik az a hivatkozás, hogy a felperes tervei azért nem lehetnek önálló szellemi alkotások, mivel azokat az önkormányzat képviselőtestülete a kerületrész előzetes akcióterületi terveként elfogadta, így azt közjogi szervezetszabályozó eszközként kell érteni, s a felperes tervét ezért (?!) már nem lehet szellemi alkotásként és szerzői jogvédelemre érdemesként kezelni. Ebben a vonatkozásban a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvényre hivatkoznak. Mivel a hivatkozott törvényben semmilyen (!) rendelkezés nincsen a szerzői jogról szóló törvényben tételesen szabályozottak – 1. § /2/ bek. k) pont – ilyesfajta értelmezésére.*
   Kérdésünk, hogy a T. Testület szíveskedjék álláspontja jogszabályi hátterét kifejteni, mert annak hiányában a szakértői vélemény nem fogadható el. Teljesen nyilvánvaló ugyanis, hogy attól, hogy pl. ha egy közparkban felállítanak egy szobrászati műalkotást, amellyel kapcsolatosan annak felállításáról előzetesen testületi döntést hoztak, a testületi döntésben megjelenő határozat, mint a közjogi szervezetszabályozás eszköze, nem teszi a műalkotás szerzői jogait semmissé, és nem teszi alkotóvá vagy alkotótársá a képviselőtestületet, és nem fosztja meg az alkotót műve szerzői jogaitól.

Az eljáró tanács a kérdés megválaszolása során visszautal az alapszakvélemény előzetes megállapításokban kifejtett észrevételeire, különösen annak 1.5, 1.6 és 2.1. pontjára.

---

* A szakvélemény az SZTJSZT-18/2015 sz. szakvéleményhez kapcsolódik, amelyet az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2017. júniusi számában ismertettünk.

Az eljáró tanács az alapszakvélemény előzetes megállapítások 2.1. pontjában részletesen kifejtette, hogy „[a]z Szjt. 1. §-ának (4) bekezdése szerint: Nem tartoznak e törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések."

Annak értelmezése során, hogy mi minősül az állami irányítás egyéb jogi eszközének, nem az Szjt., hanem más jogszabály irányadó. „A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 34. §-ának (1) bekezdése szerint ahol jogszabály vagy a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény szerinti állami irányítás egyéb jogi eszköze az *„állami irányítás egyéb jogi eszköze"* kifejezést tartalmazza – ha a jogszabály eltérően nem rendelkezik –, azon közjogi szervezetszabályozó eszközt is érteni kell. A helyi önkormányzat képviselő-testülete által hozott normatív határozat közjogi szervezetszabályozó eszköznek minősül. Így a Jat. 23. §-ának (2) bekezdése szerint normatív határozatban szabályozhatja a helyi önkormányzat képviselő-testülete a saját és az általa irányított szervek tevékenységét és cselekvési programját, valamint az általa irányított szervek szervezetét és működését." (Alapszakvélemény 2.1.)

A Jat. így értelemszerűen nem utal az Szjt.-re, hanem kitölti tartalommal az Szjt. rendelkezését.

Az Szjt.-ben felsorolt szerzői művek között funkcionalitásban is van különbség. Így a felperes által példaként említett, közterületen felállított szobor szerzői jogi védelme az önkormányzati határozat ellenére megmarad. Más megítélés alá tartozik azonban egy olyan mű (pl. akcióterületi terv), *„amely a megvalósítás komplex (városrendezési, műszaki, pénzügyi) forgatókönyveként szolgál az önkormányzat számára."*[13] (Részletesebben lásd SZJSZT-18/2015 sz. szakvélemény, 1.4.)

A jogalkotó a szerzői jogi védelmet – amennyiben fennállt – az ilyen művektől azért vonja meg, hogy a megvalósítás során a tervrészek felhasználása – amennyiben szerzői jogi védelem alatt állnának, és a felhasználás szerzői jogilag releváns lenne – ne függjön az önkormányzat vagy harmadik személyek engedélyétől. Az elfogadást követően megszűnik a szerzői jogi védelem.

A művek ugyanígy elveszíthetik szerzői jogi védelmüket, ha ügyiratként történik a felhasználásuk.

2. *A testület által kifejtettek szerint a felperes által végzett munka olyan pályázat alapján született meg, amely a szerzőnek csak rendkívül szűk mozgásteret biztosít az önálló tervezésre, önálló szellemi alkotás elkészítésére, arra, hogy „egyéni, eredeti jellegű művet hozzon létre". Kérdésünk, hogy mivel magyarázható akkor, hogy a támogatásért folytatott pályázati versenyben, több pályázat között, 2010-ben a legjobbként került a felperes szellemi alkotását tartalmazó terv – az önkormányzati pályázati anyag döntő része – értékelésre,*

[13] Városrehabilitáció 2007–2013-ban – Kézikönyv a városok számára. Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium Területfejlesztési és Építésügyi Szakállamtitkárság, Budapest, 2007. október 5., p. 24.

ha abban nem lett volna egyedi, saját elképzelés a felperestől a városrész rehabilitációjára, amelyet az uniós támogatás megcélzott.

Az Szjt. 1. § (1) bekezdése szerint a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy a törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen: *k)* az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve.

Az építészeti alkotásokra is vonatkozik az Szjt. 1. §-ának (3) bekezdése, amely egy alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján részesít védelemben. A törvény rögzíti azt is, hogy a védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől. A műnek tehát az alkotó saját szellemi alkotásának kell lennie, úgy egyéni jelleg, mint eredetiség szempontjából.

Az SZJSZT több korábbi szakvéleményében vizsgálta az egyéni jelleg és az eredetiség kérdését, és rámutatott, hogy az alkotás lényegében akkor *egyéni*, ha az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, és ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikát, és *eredeti*, ha az nem csupán valamely már meglevő alkotás szolgai másolata.

A szerzők lehetőségei műtípusonként eltérőek. Az építészeti alkotások vonatkozásában megállapítható, hogy „a mű formájának egyik feladata a külvilág számára való érzékelhetőség, megjelenés biztosítása és a mű azonosításának lehetővé tétele. Nyilván másként jelentkezik az eredetiség egy tervezőnél, mint egy festőnél. A tervezőnek a fizikai törvények és építészeti előírások szűkebb mozgási teret engednek, mint a képzőművészeti alkotásokat létrehozó szerzőnek."[14]

Mindezek alapján – függetlenül attól, hogy az Szjt. megnevezi-e – az egyéni, eredeti jellegű városépítészeti együttes terve szerzői jogi védelem alatt állhat.

A felperes által csatolt, 2016. március 16-án kelt szakvélemény utalást tesz arra, hogy a dokumentáció gyűjteményes műként részesülhetne szerzői jogi védelemben.

> *Szjt. 7. § (1) Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). A védelem a gyűjteményes művet megilleti akkor is, ha annak részei, tartalmi elemei nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.*
> *(2) A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és a kapcsolódó jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.*

[14] SZJSZT-38/2001 – Épület átalakítása során felmerülő egyes szerzői jogi kérdések.

(3) A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire.

Az Szjt. 7. §-a a gyűjteményes művek esetében is a védelem feltételeként írja elő az egyéni, eredeti jelleget. Az alapszakvélemény előzetes megállapítások 1.5. pontjában az eljáró tanács kifejtette, hogy az ATT egyes tartalmi elemeit, felépítését, elkészítési módszertanát a minisztérium által kiadott kézikönyv közel 40 oldalon, a pályázati kiírás részeként elérhető dokumentum további 46 oldalon tartalmazza. Az EAT tartalmazza mindazon források felsorolását, amelyeket annak elkészítése során felhasználtak (EAT 195. oldal). Mindezek az előírások olyan mértékben szűkítik a szerkesztő alkotói mozgásterét, hogy az elkészített dokumentáció gyűjteményes műnek nem tekinthető.

Az eljáró tanács nem vitatta, hogy a tevékenység ellátásához magas szintű szakmai, tudományos, illetve műszaki ismeretre volt szükség, vagy hogy az elkészült dokumentáció ne képviselne magas szakmai értéket, az ne volna szellemi tevékenység eredménye. Az eljáró tanács azonban fenntartja az alapszakvélemény 1.4–1.7. pontjában foglalt előzetes megállapításait.

3. *Bizonyára ismert a testület előtt, hogy a városfejlesztéseknek a középkortól a múlt évszázadig az volt a tipikus módja, hogy az adott település a településhatárok felé, azaz területét megnövelve épült és fejlődött, s beépített egyre több külterületet a művelésre alkalmas földekből is, miközben a belső kerületeit elhanyagolta. A 19. sz. végére, a 20. századra viszont a városok ipari negyedeiben a termelés jelentős részben megszűnt, s az ottani termelő- és lakóépületek egy része ezért lepusztult. A 20. században kezdődött meg egy másfajta településfejlesztés is, s ez egyre inkább előtérbe kerül: az ún. város- vagy városrész-rehabilitáció, amelynek keretei között az előbb említett lepusztult vagy lepusztulóban lévő ipari és lakótelepek átalakítását, áttervezését és új funkciókkal lakhatóvá tételét célozzák meg átépítésekkel, új szociális és közösségi funkciók megtervezésével, amely legalább olyan színvonalú, ha nem nagyobb szakmai hozzáértést igénylő feladat – a már ott lakókra tekintettel –, mint a zöldmezős beruházások megtervezése.*
   Kérdezzük ezért, hogy lehet-e különbséget tenni a „zöldmezős beruházások" törvényben elismert szellemi alkotás jellege és a „rozsdanegyedek" rehabilitációjának tervezői, alkotói munkájának eredetisége, egyedisége és önálló alkotásként történő elismerése, azaz a szerzői jogi védelmet élvező szellemi alkotások között? A testület a felperes városrehabilitációt (fejlesztési-építészeti) végző munkáját milyen jogi és szakmai alapokon zárja ki a szerzői jogi törvény – az előbbiekben már idézett – jogszabályi rendelkezésének hatálya alól? Figyelemmel arra is, hogy az önkormányzat is, az egyesület is a mára már megvalósult, egy és negyedmilliárd forintot meghaladó értékű rehabilitációt megalapozó EAT-ot úgy tartja nyilván, hogy „Szociális célú városrehabilitáció Előzetes Akcióterületi Terv (EAT)."

Lásd az 1–2. kérdésekre adott válaszokat.

4. *A szakvélemény semmilyen hivatkozást nem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy az általa is elismert és meghatározottak szerinti 10%-os arányszám milyen kalkuláción alapul – az EAT-ban tervezettek legfeljebb és közelítően 10%-os részben állhatnak szerzői jogi védelem alatt (?!) a szakvélemény tartalma szerint.*
   Kérdésünk: szíveskedjenek megválaszolni, hogy ezen 10% pontosan hol és miben található az EAT-ban, és ezen alkotórész nélkül az EGÉSZ és DÍJNYERTES EAT elkészíthető lett volna-e?

Lásd az alapszakvéleményben a törvényszék kérdéseire adott válaszokat, kiemelve, hogy „[e]zeket a részeket azonban nem lehet egyértelműen meghatározni, mivel nincs mindenütt feltüntetve, hogy az egyes leírások, térképmetszetek, fényképek honnan származnak, azaz melyek a felperes saját szellemi tevékenységének eredményei, és melyek azok, amelyek korábbi, szerzői jogi védelem alatt nem álló vagy más dokumentációból származnak, és azok felhasználására volt-e engedély."

5. *A felperes munkájának szellemi alkotói jellegét, szerzői jogi védelemre alkalmas értékeit a törvényszék és az ítélőtábla nem elsődlegesen a Pp. alapján, hanem a szerzői jogi törvény és a felek egyező álláspontja alapján állapította meg, mivel az ráadásul a felek között a másodfokú ítéletig sosem volt vitás, hogy a felperes szellemi alkotását annak engedélye és ellenszolgáltatás nélkül használta fel az alperes.*
   Kérdésünk, hogy a felperes nem vitatható szellemi alkotása kapcsán milyen érvként alkalmazza a bírósági eljárást meghatározóan a testület a Pp. 163. § (2) bekezdésére történő hivatkozást?

6. *Erre és az ilyen esetek jogorvoslataként tartalmazza a szerzői jogi törvény a 94-94/B szakaszokban a jogsértővel szembeni polgári jogi következményeket.*
   Kérjük magyarázzák meg, hogy a testület – valamilyen szereptévesztésbe esve – miért oktatja ki a törvényszéket és az ítélőtáblát a felperes szerzői jogainak megtagadására vonatkozóan, mivel az nem volt kérdés, hogy a felperes az EAT-tal valós szellemi értéket, szerzői jogi védelemre érdemes művet hozott létre?

Az eljáró tanács az 5–6. kérdésre összevontan válaszol.

Az eljáró tanács fenntartja az alapszakvélemény előzetes megállapításait, továbbá a kiegészítő szakvélemény 1–2. kérdésre adott válaszát.

A testület korábbi nyilatkozatával egyezően az eljáró tanács megjegyzi, hogy az SZJSZT szakértői véleménye mint bizonyíték a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény értelmében nem bír kötelező erővel. A mindenkor eljáró bíróság feladata a szakértői vélemény, illetve más bizonyítékok alapján az ügyben való döntés meghozatala. Az a helyzet, hogy a szakértői vélemény következtetései valamelyik fél érdekeivel nem állnak összhangban, szükséges és kényszerű jogkövetkezmény, de önmagában semmiképp sem értékelhető úgy, hogy a vélemény ne lenne megalapozott.

7. *A felperes, az önkormányzat és az alperes, azaz mindhármuk előtt teljesen egyértelmű és ismert volt az a helyzet, mert azt a felperes írásban is rögzítette, hogy nem kívánta az alperesnek ingyenes felhasználására továbbadni az általa elkészített EAT-ot, ahogyan a későbbiekben is elsődlegesen a felperes dolgozott annak VAT-tá alakításán. Erre vonatkozóan folytak mintegy fél éven át az önkormányzat hivatali épületében és tárgyalótermeiben, valamint az alperes székházában és az alperes szerződési ajánlatai, tervezetei (!) alapján a felperessel a felhasználási szerződést megalapozó tárgyalások. Ezen tárgyalások jelentős részében az önkormányzat vezető tisztségviselői és főépítésze is részt vett. Sosem volt vitás a felek között, hogy az EAT a felperes szellemi alkotása, a tárgyalásokon kizárólag az volt a kérdés, hogy azt az alkotást a pályázatíró alperes hogyan és milyen ellenszolgáltatás ellenében használhatja fel. A tervezet véglegesítését követően, amikor a felek között már nem voltak nézeteltérések – és az alperes már mindent (!) megkapott a pályázat összeállításához a felperestől, akinek az volt a legfontosabb, hogy a tervei megvalósulhassanak, az alperes nem volt hajlandó az általa is az önkormányzatnak „aláírásra kész"-re jelentett szerződést – csalárd módon eljárva – aláírni. Ez az iratanyag is – a periratok részeként – a testület rendelkezésére áll.*
   Kérdezzük, hogy ezt az alperesi magatartást hogyan értékeli a testület az alperes által felvett munkadíjra és a sikerdíjra is tekintettel, mivel azokhoz alapvetően és döntően a felperes szellemi alkotásának sajátjakénti felhasználásával (eltulajdonításával) jutott az alperes.

Lásd az alapszakvéleményben a törvényszék kérdéseire adott válaszokat, kiemelve, hogy „[a]z eljáró tanács álláspontja szerint, ahogyan az a projektadatlapból is kitűnik, a pályázó személy és ezáltal az EAT/VAT tényleges felhasználója maga az önkormányzat.[15] … Az F/1. sz. mellékletként csatolt, az önkormányzat és a felperes között 2009. június 3. napján kelt vállalkozási szerződés alapján az önkormányzat jogosult volt az EAT/VAT-ot felhasználni, a pályázatot pedig az önkormányzat adta be."

8. *A szakvélemény 3. és 4. pontjában a testület – az önkormányzati testületi döntésnek szerzői jogot rontó értelmezésével – sajátos jogi álláspontját fejtette ki, de nem válaszolt a törvényszék ezen kérdéseire.*
   Kérjük, hogy a konkrét kérdésekre – a saját feltételezésein túlmenően – szíveskedjék választ adni!

Az eljáró tanács fenntartja az alapszakvélemény 3. és 4. kérdésekre adott válaszát.

9. *Ténykérdés, hogy a pályázat új szempontok szerinti benyújthatósága érdekében a felperes az EAT-ot 2009 decembere és 2010 májusa között VAT-tá dolgozta át különböző, a pályázati kiírás megkövetelte kiegészítésekkel. Erre vonatkozóan az alperes a mai napig semmilyen díjat sem az önkormányzattól, sem az alperestől nem kapott. Ezt célozta meg*

[15] Projektadatlap, p. 7/385.

az alperesi javaslatok alapján kidolgozott szerződéstervezet azzal, hogy a felperes a sikerdíjból – annak közösen megállapított egyharmadával – fog ellenszolgáltatást kapni.
Kérdésünk, hogy a bemutatott körülmények ismeretében a testület véleménye szerint az alperes által TELJES egészében felvett sikerdíjból jogosult-e a felperes díjazásra, mivel az alperes a felperes szerzői művét sajátjaként adta el a megrendelőjének, az önkormányzatnak, majd a sikerdíjat is egészében megtartotta magának.

Az eljáró tanács fenntartja az alapszakvélemény felperes által feltett 1. kérdésre adott válaszát.

A felperes 2016. július 15-én kelt, 29. sorszámú beadványában feltett kiegészítő kérdések

10. A hivatkozott beadványunk első három kérdésében írottak találkoztak a társaság elnökétől kapott levélben foglaltakban kifejtettekkel, amely szerint „a településfejlesztési és településrendezési munkák előzetes tervezői változata mindenképpen szerzői jogi védelemre méltó (ha egyébként megfelel a törvényi kritériumoknak)" (átirat, 3. old. közepe). Ezt rögzíti a szerzői jogi törvény is az 1. § (2) bek. k) pontjában.
Ezek alapján kérdésünk, hogy elutasítható-e az a felperesi állítás, hogy az önkormányzat, a városrész rehabilitációjának tervei, az EAT és a VAT a felperes szerzői jogi alkotása, s mint ilyen jogi védelmet élvez annak ellenszolgáltatás és a szerző engedélye nélküli felhasználása esetén?

Lásd az 1–2. kérdésre adott válaszokat.

11. Egyértelműnek tartjuk az SZJSZT szakvéleményében írottakat abban a vonatkozásban, hogy azt vitathatatlanul megállapította, hogy az alperes felhasználta a saját, ellenszolgálatással díjazott munkája elkészítéséhez a felperes szerzői jogi védelmet élvező anyagait.
Ennek kapcsán kérjük a szakvélemény kiegészítését, hogy az alperessel szemben – emiatt – a szerzői jogi törvény 94. § (1) bekezdésében előírt jogkövetkezmény, azaz a kereset szerinti alperesi gazdagodás visszatérítésére vonatkozó felperesi igény kellően megalapozott-e?

E kérdésre lásd az eljáró tanács az alapszakvéleményben a felperes által feltett 3. kérdésre adott válaszát.

Dr. Berki Ádám, a tanács elnöke
Dr. Legeza Dénes István, a tanács előadó tagja
Szalay Tihamér, a tanács szavazó tagja

Összeállította: Barsvári Tímea

KÖNYV- ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Paul Torremans (szerk.): Copyright Law – A Handbook of Contemporary Research. Edward Elgar, Cheltenham, UK–Northampton, USA, 2007; ISBN 978 1 84542 487 9

Az Edward Elgar kiadó a nemzetközi tudományos és szakirodalmi könyvpiac meghatározó szereplője. Kiadványai elsősorban a társadalom- és jogtudományokra összpontosítanak, ezen belül szép számmal jelentet meg tematikus sorozatokat és önálló köteteket a szellemi tulajdon minden területéről, beleértve a szellemi tulajdon joggazdasági (*law and economics*) elemzését is.

2007-ben indította útjára a kutatási kézikönyvek a szellemitulajdon-védelem területéről (*Research Handbooks in Intellectual Property*) című sorozatot. A sorozat a szellemi tulajdon általános területei (védjegy, szabadalom és szerzői jog) mellett olyan kevésbé kutatott területekkel is foglalkozik, mint a földrajzi árujelzők vagy a szellemi tulajdon és más területek metszéspontjai (például éghajlatváltozás, élettudományok, üzleti titok, emberi jogok). Főszerkesztője Jeremy Phillips, az IPKat nevű internetes blog társalapítója, aki korábban az Olswang LLP szellemi tulajdoni tanácsadójaként dolgozott, jelenleg közösségimédia-tanácsadó a MARQUES-nál. A sorozat egyes darabjait, amelyek önálló tanulmánykötetet alkotnak, nemzetközileg elismert szakemberek szerkesztik (például Paul Torremans, Sam Ricketson, Daniel J. Gervais, Christophe Geiger, hogy csak néhányat említsünk), a tanulmányokat pedig részben már ismert, részben új, fiatal szerzők írják. Az eddigi tizennyolc kötetben mintegy 400 tanulmány jelent meg majd 450 szerző tollából. Az írások jellemzően egyszerzősök, azonban van néhány, amelyet ketten vagy kivételesen hárman jegyeznek. Két tucatra tehető azon szerzők száma, akik több tanulmányt is írtak, ezek közül kiemelkedik Daniel J. Gervais kilenc, Paul Torremans hét, Jane C. Ginsburg, Matthew Rimmer és Peter K. Yu hat, Toshiko Takenaka, Susy Frankel és Christophe Geiger öt, Carlos M. Correa és Sam Ricketson négy egy- vagy többszerzős tanulmánnyal.

A kiadó a sorozat előszavában a következőképpen összegzi célkitűzését: *„Minden egyes kézikönyv önálló, felbecsülhetetlen szakirodalmi forrás a szellemitulajdon-védelem minden művelője számára, valamint az olyan gyakorló jogászok számára, akik szeretnének részt venni a területet érintő gondolatok megvitatásában. Akár kulcsfontosságú témák információforrásaként, akár a fejlett tanulmányok platformjaként használják, ezek a kézikönyvek a szellemitulajdon-jog meghatározó szakirodalmi forrásává fognak válni.”*[1]

[1] „Each Handbook stands alone as an invaluable source of reference for all scholars of intellectual property, as well as for practicing lawyers who wish to engage with the discussion of ideas within the field. Whether used as an information resource on key topics or as a platform for advanced study, these Handbooks will become definitive scholarly reference works in intellectual property law.”

A sorozatban kezdetben évente egy-egy kötet jelent meg, volt olyan év, amikor kimaradt, majd 2015-től kezdve a kiadott kötetek száma robbanásszerűen megnőtt évi három-négy kiadványra. A sorozat 2007-es első kötete szerzői jogi témában született, 2017 őszén pedig a sorozat tizennyolcadik tagjaként a szerzői jogi kötet „második kiadása" jelent meg. Ez az évforduló ad alkalmat arra, hogy a sorozat egyes köteteit könyvismertetés formájában az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle elkövetkező számaiban bemutassuk.

A kötetek a szellemi tulajdon időszerű témáinak széles körű vizsgálatát kínálják. A sorozat elemeinek felépítése hasonló: a tartalomjegyzéket és a szerzők affiliációját bemutató oldalak után a kötetek jellemzően három-öt részre vannak osztva, minden egyes rész egy adott kérdéskört vagy a téma egy aspektusát járja körül, elenyésző azoknak a köteteknek az aránya, amelyekben felosztás nélkül szerepelnek a tanulmányok. A köteteket részletes tárgymutató zárja. Némelyik kötetben előszó is található.

Ismertetésünk jellemzően kötött módszertan szerint történik, amelynek egyik lényeges eleme a terjedelmi korlát. A recenziósorozatnak így nem célja, hogy a több száz tanulmányt részletesen bemutassa, hanem az általános ismertetést követően kötetenként néhány (belső részenként általában egy-egy) írás vizsgálatát végzi el. Az írások kiválasztása szubjektív, alkalmazkodik a recenzens szerzői jogi, jogtörténeti, európai uniós jogi témájú érdeklődési köréhez. Reméljük, hogy a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Frecskay János Szakkönyvtárában elérhető kiadványok a hazai tudományos és gyakorló jogászi körökben is ismertté válnak, a munkák során szakirodalmi hivatkozásul szolgálnak és a szakmai párbeszédet is stimulálják.

A sorozat első kötete 2007-ben jelent meg. A Szerzői jog című kötet szerkesztője *Paul Torremans*, a University of Nottingham és a University of Ghent Jogi Karának oktatója, a szellemitulajdon-védelem nemzetközi hírű professzora. A szerzői jog gyors változásokon megy keresztül annak érdekében, hogy lépést tartson az új nemzetközi digitális környezettel. A tanulmánykötet célja, hogy *„alapos és modern képet mutasson a mai véleményekről a szerzői jog területén. Követi a lefolyt változásokat és a szerzői joggal szemben felmerülő kihívásokat, ahogyan annak gyökereit és változatosságát, hogy színes képet adhasson e dinamikus kutatási területről."*[2]

A kötetet a tartalomjegyzéket és a szerzők affiliációját bemutató oldalak után Torremans rövid előszava nyitja meg. Ezt követően húsz tanulmány olvasható, amelyek különösebb tematika nélkül követik egymást. Mégis van néhány tanulmány, ami egy-egy témát jár körül, mint az adatbázis, a közkincs, a versenyjogi aspektusok vagy a kivételek és korlátozások. A tanulmányok ismertetését ezért nem sorrendben végezzük el, hanem a tartalmi összefüggések szerint csoportosítva. A kötetet részletes tárgymutató zárja. Néhány tanulmány végén részletes bibliográfia szerepel.

[2] „This valuable research Handbook provides a thorough and contemporary tableau of current thinking in copyright law. It traces the changes undergone and the challenges faced by copyright, as well as its roots and its diversity, combining to present a colourful picture of a dynamic research area." – Fülszöveg.

Az adatbázis szerzői joga

Annak ellenére, hogy az 1996-os adatbázis-irányelv átültetési határideje 1998. január 1-je volt, és hogy az Európai Unió Bírósága (EUB) a British Horseracing Board Ltd és társai kontra William Hill Organization Ltd., C-203/02. (BHB)-ügyben 2004. november 9-én hozott ítéletet, az eredetiség kérdése és az adatbázis szerzői jogi védelme 2007-ben még mindig igen aktuális téma volt. *John Adams*, a Sheffield Egyetem Jogi Karának professzor emeritusa és a Londoni Notre Dame Egyetem Jogi Karának adjunktusa az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság és Franciaország szerzői jogában az eredetiség kérdését elemezve kíván megoldást találni az adatbázis-problémára (*1. Originality in Copyright: A Solution to the Database Problem?*). Adams, miután ismertebb ügyek kapcsán elvégzi az amerikai szerzői jog alkotmányos vizsgálatát, visszanyúl a 16. századi Angliáig, és a kezdetektől veszi végig a szerzői jogilag védett művek körét és az egyes művekkel szemben támasztott eredetiségi küszöböt. A BHB-ügy kapcsán arra a következtetésre jut, hogy szerinte a bíróság a kérdést csak a *sui generis* adatbázis-oltalom oldaláról vizsgálta. Ellenben ha az EUB az adatbázis egyéni-eredeti jellegét is vizsgálta volna, azaz azt, hogy szükség volt-e készség és ítélet alkalmazására (az angol jogban ez tekinthető az egyéni-eredeti jelleg mérőfokának: *exercise of skill and judgement would require „intellectual effort"*), akkor megállapította volna, hogy a BHB-adatbázis szerzői jogi védelem alatt áll. Szerinte az EUB és az Európai Bizottság az angolszász szerzői jogi felfogással szemben a kontinentális *droit d'auteur* felfogást helyezi előtérbe.

Dr. Estelle Derclaye, a University of Nottingham Jogi Karának professzora *(4. Can and Should Misappropriation Also Protect Databases? A Comparative Approach*) az adatbázisvédelem versenyjogi aspektusait vizsgálja. Írásában először bemutatja a tisztességtelen verseny uniós alapjait, majd a jogtalan elsajátítás és az élősködés (visszaélésszerű) joggyakorlatát ismerteti az Egyesült Királyságban, Írországban, Franciaországban és Belgiumban. A tanulmány harmadik fejezete az adatbázisok párhuzamos védelmét vizsgálja, azaz hogy lehetséges-e a *sui generis* oltalom mellett versenyjogi eszközökkel is védeni az adatbázist. Végül Derclaye arra a következtetésre jut, hogy az Egyesült Királyságban és Írországban ugyan nincs lehetőség a túlzott védelemre, de Franciaországban és Belgiumban a bírósági gyakorlat miatt igen. Álláspontja szerint az adatbázis-irányelv nem valósított meg teljes körű harmonizációt, így indokolt lehet annak módosítása nyomán pontosítani: a *sui generis* jog elnyeli a parazitizmust az érintett adatbázisok tekintetében.

Dr. Charlotte Waelde, az University of Edinburgh Jogi Karáról az adatbázis témaköréhez kapcsolódva ismerteti a BHB-ügy részletes történetét és hátterét (*5. Database Copyright: The story of BHB*). Így összefoglalja az irányelv előtti időszak adatbázis-védelmének lehetőségeit, majd elemzi az „eljárás" és az „eredetiség" fogalmát érintő címjegyzék-, sport-, és sportfogadási jogeseteket, végül megvizsgálja az adatbázis-oltalom lehetséges határait az irányelv, valamint az angol szerzői jogi törvény rendelkezései alapján.

A közkincs lehetséges védelme

A jogalkotó kötelessége, hogy a szerzők és a társadalom érdekei között megfelelő egyensúlyt tartson fenn. Az egyensúly egyik eleme a védelmi idő, ugyanis annak eltelte után a művek engedély és díjfizetés nélkül felhasználhatók, azaz közkincsbe tartoznak. Négy tanulmány éppen ezért igen kényes kérdéssel foglalkozik, a már nem vagy soha nem is védett művek és teljesítmények lehetséges szerzői jogi védelmével.

Paul Torremans professzor olyan jogeseteket elemez, amelyek szerzői jogi védelem alatt soha nem állt alkotások restaurálásával, helyreállításával létrejövő szerzői jogokat érintenek (*2. Legal Issues Pertaining to the Restoration and Reconstitution of Manuscripts, Sheet Music, Paintings and Films for Marketing Purposes*). A tanulmány első részében a Hyperion Records v. Lionel-Sawkins-esetet vizsgálja. A perbeli tényállás szerint Michel-Richard de Lalande (1657–1726) francia zeneszerző műveinek urtext kiadását[3] (*performing editions*) Lionel Sawkins készítette el. A kottákat különféle jelzésekkel és megjegyzésekkel látta el annak érdekében, hogy az előadók korhű módon tudják azt megszólaltatni. A darabokat az Ex Cathedra Együttes adta elő, ezekből a Hyperion Records CD-kiadványt készített. A perben a bíróság – többek között – azt vizsgálta, hogy a zenekritikus hozzáadott teljesítménye rendelkezik-e a megszólaló mű puszta hangjegyeihez képest olyan eredetiséggel, hogy önálló szerzői jogi védelem alatt álló műről beszélhessünk, valamint hogy fel kellett volna-e tüntetni a zenekritikus nevét a CD-n mint szerzőt. Az ítélet összefoglalásaképpen Torremans a következő megállapítást teszi: „*Valóban nincs ok arra, hogy a zenei szerzői jogok terjedelmét a valóságos hangjegyekre korlátozzuk csak. Végeredményben egy irodalmi mű sem a színészek által kimondott szavakra korlátozódik. Köztudomású, hogy egy személy spontán éneklésének vagy bármilyen rögtönzésének rögzítése szintén szerzői jogi értelemben vett zeneművel ér fel. Sawkins munkája szükséges volt ahhoz, hogy a zenész úgy játszassa le Lalande művét, ahogyan tették, és ami még fontosabb, hogy hangzásbeli hatást eredményezett. Ez valójában is megváltoztatta, amit az emberek hallottak. Az oltalom szempontjából tehát különálló zenemű jött létre.*”[4] (37. o.)

A második jogeset a holt-tengeri tekercsek szerzői jogát vizsgálta. A tényállás szerint a 2000 éves tekercsek megtalálásukkor többnyire darabokban álltak, és Elisha Quimron professzor hét évig tartó munkájának volt köszönhető a szövegrészek összeillesztése. Az Izraeli Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a professzornak nem magán az eredeti szövegeken van szerzői joga, hanem a megfejtett szövegek bírnak szerzői jogi értelemben vett eredetiséggel.

[3] Az Editio Musica Budapest megfogalmazása szerint: „Az urtext-kiadványok a korabeli forrásokra visszanyúlva igyekeznek a lehető legközelebb férkőzni a zeneszerző eredeti szándékához, megszabadítva a műveket az évtizedek során rájuk rakódott, sokszor önkényes közreadói jelzésektől.”

[4] „There is indeed no reason for restricting the coverage of musical copyright to the actual notes of the music only. After all a dramatic work is not limited to the words that are to be spoken by the actors either. It is thus common sense that a recording of a person's spontaneous singing or any form of improvisation also amounts to music for copyright purposes. Sawkins' work was required for the musician to play Lalande's work in the way they did and more importantly it produced aural effects. It did change what people heard. From a subsistence point of view a separate musical work had therefore been created.”

Torremans természetesen tisztában van azzal, hogy nem minden országban járt volna sikerrel a felperes, ezért tanulmányának második fele a nemzetközi magánjogi szempontokat vizsgálja, külön kitérve a jogválasztás fontosságára. Végső megállapítása szerint a két bemutatott ügyben a bíróságok mindvégig az eredetiséget keresték, és nem a helyreállításba belefektetett időt, pénzt és energiát méltányolták. A zeneművek és irodalom területéről hozott esetek döntéseit a többi műtípus esetében is irányadónak tekinti.

Jane Ginsburg, a New York-i Columbia Egyetem professzora az írók tulajdona és a közkincs kérdését elemzi a korai brit, francia és amerikai szerzői jogban (*6. 'Une Chose Publique'? The Author's Domain and the Public Domain in Early British, French and US Copyright Law*). *Valérie-Laure Benabou* (University of Versailles-Saint-Quentin-en-Yvelines) *és Séverine Dusollier* (University of Namur) tanulmányának címe A kis herceg egyik mondatát parafrazeálja: rajzolj nekem közkincset (*7. Draw Me a Public Domain*)! A szerzőpáros megkísérli körülhatárolni a közkincs fogalmát pozitív és negatív oldalról is: vajon van-e rá meghatározás, vagy csak a „mi nem védett" kategóriák közül lehet válogatni. A szerzők remélik, hogy a téma részletes elemzése révén kinyílhat az Antoine de Saint-Exupéry által rajzolt láda, és megláthatjuk a benne lévő (alvó?) közkincset.

A közkinccsel foglalkozó utolsó cikk a folklóralkotások jogi védelmével foglalkozik. *Dr. Silke von Lewinski*, a müncheni Max Planck Intézet kutatója már a tanulmány alcímében is érezteti, hogy talán ez egy véget nem érő nemzetközi folyamat (*9. Adequate Protection of Folklore – A Work in Progress*). A cikk első fejezete a folklór és a hagyományos tudás („traditional knowledge") szerzői jogi aspektusait vizsgálja, bemutatva, hogy az UNESCO és a WIPO keretén belül milyen lépések történtek már eddig is. Külön fejezet foglalkozik ezen tudások és megjelenési formák egyéb szellemi tulajdoni (földrajzi árujelző, védjegy stb.), *sui generis* vagy szokásjogi alapú védelmével. A tanulmányt a WIPO tervezetének és a Csendes Óceáni Közösség 2002-es modellszabályainak részletes ismertetése zárja.

Versenyjogi kérdések

Thomas Dreier, a Karlsruhei Egyetem Információs Jogi Intézet professzora a szerzői jogi kivételek és korlátozások versenyre gyakorolt hatását vizsgálja (*10. Regulating Competition by Way of Copyright Limitations and Exceptions*). A tanulmány előbb a magáncélú másolást, majd pedig a társadalmi és kulturális érdekek miatt bevezetett kivételeket és korlátozásokat ismerteti, valamint ezek lehetséges hatását a versenyre. Szerinte ugyanis a szerzői jog már nemcsak a jogosultak és a végfelhasználók közötti viszonyról szól, hanem a szerzők és a kiadók, valamint mindazok közötti viszonyról, akik a piacon egymással versengő szerzői jogi oltalom alatt álló anyagokat kínálnak. A téma részletes vizsgálata érdekében Dreier professzor ismerteti az értéknövelt szolgáltatások és e szolgáltatások közötti versenyhelyzet szükségességét, a kivételekre és korlátozásokra vonatkozó európai és nemzetközi jogi keretrendszert. Az írást egy német esettanulmánnyal zárja, amelyben a német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság által 1997 és 2003 között hozott négy ítéletet elemez, bemutatva, hogy a

szerzői jogi kivételek és korlátozások az értéknövelt szolgáltatások piacán komoly versenyszabályozási eszközök lehetnek.

Josef Drexl, a müncheni Max Plack Intézet igazgatója és a Müncheni Egyetem tiszteletbeli egyetemi tanára a versenyjogi aspektusokat a közös jogkezelés területén vizsgálja (*11. Competition in the Field of Collective Management: Preferring 'Creative Competition' to Allocative Efficiency in European Copyright Law*). *Marco Ricolfi*, a Torinói Egyetem Jogi Karának oktatója pedig a szerzői jogok egyéni és közös kezelését járja körül a digitális környezetben (*12. Individual and Collective Management of Copyright in a Digital Environment*). Mindkét írás igen alapos és izgalmas olvasmány, azonban a közös jogkezelés területén bekövetkezett változások miatt mára túlhaladottak.

További témák

A kötet másik fele sokféle témát érintő tanulmányokat tartalmaz. *Reto Hilty*, a Max Planck Intézet kutatója, a Zürichi és a Müncheni Egyetem professzora a szerzői jog és tudományos kutatás viszonyát vizsgálta (*13. Copyright Law and Scientific Research*). Írása elsősorban az Infosoc-irányelv 6. cikkével bevezetett hatásos műszaki intézkedések[5] kutatásra gyakorolt negatív hatását elemzi. Álláspontja szerint ugyanis az irányelv címe, azaz irányelv „az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról" félrevezető, mert a benne megfogalmazott kivételek, korlátozások és célok nem az információs társadalom érdekeit veszi figyelembe, hanem a kulturális iparét. A tanulmány végén konkrét javaslatokat fogalmaz meg az Infosoc-irányelv módosítására, többek között azért, hogy online környezetben is lehessen biztosítani a tudományos kutatás érdekében bevezetett kivételeket és korlátozásokat.

A tudományos tevékenységhez kapcsolódik *Raquel Xalabarder*, a barceloniai Universitat Oberta de Catalunya doktorandájának cikke, amelyik az online tanításra kíván szerzői jogi választ adni, reményét fejezve ki egy esetleges európai harmonizáció iránt (*15. On-line Teaching and Copyright: Any Hopes for an EU Harmonized Playground?*). A cikk ugyancsak messziről indul, végigveszi az oktatási célú kivételeket és korlátozásokat az 1886-os Berni Egyezménytől az Infosoc-irányelvig, majd hat tagállami szabályozást is megvizsgál.

[5] 6. cikk (1) A tagállamok megfelelő jogi védelmet biztosítanak a hatásos műszaki intézkedések olyan megkerülése ellen, amelyet olyan személy hajt végre, aki tudja, vagy kellő gondosság mellett tudnia kellene, hogy cselekményének célja a műszaki intézkedés megkerülése.
(3) Ezen irányelv alkalmazásában „műszaki intézkedés" minden olyan technológia, eszköz vagy alkatrész, amely rendes működése során alapvetően arra szolgál, hogy a művek és más, jogi védelem alatt álló teljesítmények tekintetében megelőzze, illetve megakadályozza a jogszabályban meghatározott szerzői jog vagy szomszédos jogok, illetve a 96/9/EK irányelv III. fejezetében foglalt sui generis jog jogosultja által nem engedélyezett cselekményeket. A műszaki intézkedés akkor minősül „hatásosnak", ha a jogi védelem alatt álló mű vagy más teljesítmény felhasználását a jogosult valamely hozzáférés-ellenőrzési vagy védelmet nyújtó eljárással – így például kódolással, titkosítással vagy a mű vagy más teljesítmény egyéb átalakításával – vagy olyan másolatkészítést ellenőrző mechanizmus útján ellenőrzi, amely a védelem célját megvalósítja.

Xalabarder úgy találja, hogy az európai szabályozás lehetővé tesz bizonyos szabad felhasználásokat az online tanításra is, azonban az egyes tagállamok eltérően ültették át az Infosoc-irányelv 5. cikk (3) bekezdés *a)* pontját,[6] különbséget téve a jelenléti és az online oktatás között az utóbbi hátrányára, ezért ő az egységes implementálásban lát további lehetőséget.

Daniel Gervais, az Ottawai Egyetem jogi karának professzora a kanadai szerzői jogi narratívát keresi tanulmányában (*3. A Canadian Copyright Narrative*). Gervais, miután ismerteti a 16–18. század szerzői jogi narratíváit, a kanadai törvényalkotási jelentések vizsgálata során jut arra a megállapításra, hogy szerinte nincs megfelelő és egységes kanadai narratíva. Elképzelhetőnek tartja, hogy ideiglenesen a bíróság pótolja ezt a hiányosságot, azonban egy cenzúra poraiból kinövő, importált brit szerzői jog és egy alkotmányból levezetett amerikai szerzői jogi felfogás között Kanadának is ki kellene alakítania egy nem feltétlenül saját, de markáns narratívát.

Dr. Irini Stamatoudi, a Görög Nemzeti Szerzői Jogi Szervezet igazgatójának írása a multimédiaművekről (*8. Could Multimedia Works Be Protected as a Form of Audiovisual Works?*) elsősorban az angolszász országok számára lehet releváns. Jelentős eltérés a kontinentális és így a magyar szerzői jogi szabályozástól, hogy az Egyesült Királyságban csak azok a műtípusok állhatnak szerzői jogi védelem alatt, amelyek nevesítve vannak a törvényben.[7] A korábban elemzett Hyperion-esetnél is az urtext kiadványokat (lényegében a kottában szereplő előadói jeleket) zeneműveknek tekintették, így védelem alatt állhattak. Stamatoudi is ezért próbálja a multimédiaműveket különböző definíciók fogalmi elemeit vizsgálva valamely nevesített műtípusba besorolni.

Jan Rosén, a Stockholmi Egyetem Jogi Karának professzora a szerzői jog és a szólásszabadság viszonyát vizsgálja Svédországban, szembeállítva a magánjogot és az alkotmányjogot (*14. Copyright and Freedom of Expression in Sweden – Private Law in a Constitutional Context*).

Két tanulmány foglalkozik a szellemi tulajdoni vitarendezéssel. *Ida Madieha bt. Abdul Ghani Azmi*, a Kuala Lumpur-i Nemzetközi Iszlám Egyetem professzora, aki a szellemi tulajdoni különbíróság szükségességét vizsgálja Malajziában (*16. Development of Law in Asia: Divergence versus Convergence. Copyright Piracy and the Prosecution of Copyright Offences*

6 (3) A tagállamok a 2. és a 3. cikkben szabályozott jogok vonatkozásában az alábbi esetekben kivételeket, illetve korlátozásokat állapíthatnak meg:
a) kizárólag oktatási szemléltetés vagy tudományos kutatás céljából végzett felhasználás, amennyiben lehetséges, a forrás feltüntetésével – beleértve a szerző nevét is –, és az elérni kívánt nem kereskedelmi cél által indokolt terjedelemben.

7 Copyright, Designs and Patents Act 1988. 1 Copyright and copyright works.
(1) Copyright is a property right which subsists … in the following descriptions of work
(a) original literary, dramatic, musical or artistic works,
(b) sound recordings, films or broadcasts, and
(c) the typographical arrangement of published editions.
Ezzel szemben lásd a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 1. § (2) bekezdését: „Szerzői jogi védelem alá tartozik – függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e – az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:…"

and the Adjudication of IP Cases: Is There a Need for a Special IP Court in Malaysia?). *Brigitte Lindner* londoni bejegyzett európai ügyvéd a hatásos műszaki intézkedések és a szerzői jogi kivételek összeütközésének alternatív vitarendezési lehetőségét ismerteti (*17. Alternative Dispute Resolution – A Remedy for Soothing Tensions between Technological Measures and Exceptions?*).

Anton Quaedvlieg, a nijmegeni Radbourg Egyetem Jogi Karának professzora a szerzői jogi szabályozás minőségi hatásait (*18. Qualitative Effects of Copyright Policies*) vizsgálja. Írásában bemutatja a tulajdon és a hozzáférés közötti jogi egyensúlyt, a közös jogkezelés szabályozását és a minőség kérdését a szabályozott piacokon. *Torremans* professzor másik tanulmánya a szerzői (és iparjogvédelmi) jogban általános területi elv megkérdőjelezésével foglalkozik (*19. Questioning the Principles of Territoriality: The Determination of Territorial Mechanisms of Commercialisation*). Először azt vizsgálja, hogy vajon az internetes közeg és az elektronikus formátum hatással van-e a szerződések szövegezésénél a kereskedelmi forgalomba hozatal területi mechanizmusainak meghatározására. Szerzői jogi szempontból kérdéses lehet az elektronikus vagy a dologi műpéldány terjesztése, azonban versenyjogi szempontból bármilyen területi korlátozás vagy maga a kizárólagos jog is aggályos lehet. Meglátása szerint a több országot érintő kereskedelmi kapcsolatokban fontosabb lehet a jogkimerülést szabályozni, mint versenyjogi szempontokra helyezni a hangsúlyt.

A kötetet *Tom Rivers* szellemi tulajdoni tanácsadó tanulmánya zárja (*20. A Broadcasters' Treaty?*). Az optimista írás a WIPO által 1998-ban útjára indított, a műsorsugárzó szervezetek védelméről szóló egyezménytervezetet ismerteti azzal a reménnyel, hogy 2009-ben akár érdemi elmozdulás lehet e téren. Talán ehhez a tanulmánycímhez jobban illene von Lewinski tanulmányának alcíme: „a work in progress", mivel még 2017-ben sem igazán látni, hogy mikor várható az egyezménytervezet elfogadása.

A kötetben szereplő tanulmányok mélysége között igen jelentős eltérés tapasztalható. Többségük ugyan aktuális kérdéssel foglalkozik, mégis évszázados időszakot próbálnak feldolgozni. Némelyik tanulmány egyik fejezete még a 16. századi Anglia jogát vizsgálja, míg a következőben már a TRIPS-megállapodással találkozunk. A sok ismétlődés, mint például Anna királynő 1709-es statútumának, a Berni Egyezménynek, az adatbázis- vagy az Infosoc-irányelvnek, ismertebb jogeseteknek – pl. *Donaldson v Beckett* – a többszöri bemutatása elkerülhető lett volna, ha a kötetet részekre osztják, és az amúgy is kirajzolódó témakörök köré rendeznek 4-4 tanulmányt, megadva a lehetőséget egyéb önálló tanulmányok felvételére. Aki csupán egy-egy tanulmányt kíván a kötetből elolvasni, az teljes értékű olvasmányélményt szerez, aki azonban több cikket is elolvasna, annak számára lesznek a kötetben ismétlődő részek. Az is kitűnik a kötet szerkezetéből, hogy az egyes szerzők nem ismerték egymás tanulmányait, így nincs a köteten belül eszmecsere. Esetleg a szerkesztő tehetett volna megjegyzéseket, hogy „ugyanezt a kérdést a kötetben lásd még", vagy „ezzel ellenkező álláspontot képvisel a kötetben…" Az ismétlődések kikerülésével talán nagyobb ívet vázolhatott volna fel a kötet, és talán távolabbra is juthatott volna.

A tanulmányok többsége tíz év távlatából is szolgál újdonsággal és relevanciával, valamint arra is rávilágítanak, hogy bizonyos kérdések (online oktatás-kutatás, műsorsugárzó szervezetek jogai, irányelvek módosítása) európai vagy nemzetközi szintű rendezésére egy évtized sem volt elegendő, míg más, nagy falatnak gondolt témák (pl. közös jogkezelési irányelv) megoldódtak.

Dr. Legeza Dénes PhD

* * *

Jake Knapp – John Zeratsky – Braden Kowitz: Sprint. Hogyan oldjunk meg nagy problémákat és teszteljünk új ötleteket öt nap alatt? HVG Könyvek, 2017; ISBN 9789633044537

Az exponenciálisan gyorsuló technikai és gazdasági fejlődéssel eljutottunk oda, hogy az élvonalban a cégek és a társadalmak már alkotásalapú tevékenységekkel őrzik meg a versenyképességüket, a tudás önmagában ehhez már kevés. A versenyben ugyanakkor mindinkább felértékelődik a gyorsaság az előrelépésben, szintúgy a mások előrelépésére való reagálásban. A lassúságból keletkező pozícióvesztés cégnek halálos lehet, a társadalmakat pedig igen rossz helyzetbe sodorhatja. Mindezért a piaci siker esélyét megteremtő új fejlesztési elgondolások, koncepciók nélkülözhetetlenek, ám ugyanennyire nélkülözhetetlen az is, hogy sikerüljön igen rövid idő alatt ellenőrizni az életképességüket, amely szilárd alapjául szolgálhat a rájuk épülő fejlesztésnek. Itt szó szerint működik, hogy „*ki időt nyer, életet nyer*". A lényeget tekintve ugyanez érvényes a legkülönbözőbb szervezetekre, intézményekre, amelyek e gyorsan és gyakran viharosan változó feltételek és körülmények között teszik a dolgukat, s feladataik teljesítése mellett igyekeznek életben maradni. *Ezt segíti a módszer, amelyet a szerzők itt bemutatnak*, s amelyet az alkotásalapú tevékenység egyik legnagyobb és legismertebb ikonja, a Google vállalkozásfejlesztésre szakosodott cégénél dolgoztak ki.

A HVG Kiadó ajánlójából: „Hová összpontosítsuk csapatunk erőfeszítéseit? Vajon melyik ötletünk működik a való életben? Hogyan vonhatjuk be a fogyasztókat a termékfejlesztés korai szakaszába? Vezetőként naponta szembesülünk vele, milyen nehéz kiválasztani a sok ötlet közül azt, amelyiket érdemes megvalósítanunk. A sprint módszer segítségével hatékony választ találhatunk a termékek és szolgáltatások tervezése kapcsán felmerülő kihívásokra. Az egyedülálló, ötnapos folyamat lépésekre bontja le a nagy problémák megoldását, így végig a lényegre koncentrálhatunk, ráadásul gyorsan és késlekedés nélkül haladhatunk.

A Sprint a Google Ventures (a továbbiakban GV) három partnerének tollából született, praktikus útmutató kulcsfontosságú kérdések megválaszolására. Apró startupoktól a nonprofit szervezeteken át a nagyvállalatokig a legkülönfélébb helyzetekben haszonnal forgathatjuk, ha nagy üzleti lehetőség vagy kihívás előtt állunk, esetleg van egy jó ötletünk, és azonnali válaszokat várunk a kérdéseinkre."

A szerzőkről a könyv internetoldaláról: *http://www.thesprintbook.com/*

„*Jake Knapp* hozta létre a GV sprint eljárását, és száznál több sprintet futtatott le startupokkal. Előzőleg a Google-nél dolgozott, sprinteket vezetve mindenre, a Gmail-től a Google X-ig."

„*John Zeratsky* egyebek közt mobilalkalmazásokat tervezett, orvosi jelentéseket és egy napilapot. Mielőtt a GV-hez csatlakozott, egyik vezető dizájnere volt a YouTube-nak, és egyik korai alkalmazottja a FeedBurnernek, amelyet a Google 2007-ben megvásárolt. Dizájnról és termelékenységről ír a Wall Street Journal-ban, a Fast Company-ban (amely a bemutatkozásában magát a világ vezető üzleti médiájához sorolja, különös fókusszal az innováción a technológia, a vezetés és a dizájn terén – Osman P.), és a Wired magazinban (amely a felemelkedő technológiákra, valamint azok kulturális, gazdasági és politikai hatásaira összpontosító, kiemelkedő szakmai fórum – Osman P.)"

„*Braden Kowitz* alapította a GV dizájnteamjét, és úttörőként hívta életre a 'dizájnpartner' szerepkört egy kockázatitőke-cégnél. Közel kétszáz startupot segített tanácsadóként terméktervezés, szakemberbevonás és csapatkultúra terén. Mielőtt a GV-hez csatlakozott, számos Google-termék dizájnját vezette, mint a Gmail, a Google Apps for Business, a Google Spreadsheets és a Google Trends."

(Sajátos fogalommá vált napjainkra a *dizájn*: mind nagyobb mértékben kiterjed olyan tervezési területekre is, amelyeket korábban a terméktervezés fogalma foglalt magában. Különösen így van ez a digitális informatika azon termékeinél, amelyeket a felhasználó grafikus interfészek segítségével használ, s így funkcióik az interfész vizuális elemeiben jelennek meg.)

A Google Ventures Knapp szavaival: „A Google által alapított kockázatitőke-befektető cég, amely nagyon ígéretes startupokat karol fel." *Rövid bemutatkozása a honlapján*: „A 2009-ben elindított GV az Alphabet Inc. kockázatitőke-cége. (Az Alphabet – vezérigazgatója, a Google-társalapító Larry Page nevével jegyzett bemutatkozásából idézve – egy vállalatkonglomerátum, a Google-nak és korábbi leányvállalatainak holdingszervezete. Lényegében a Google-csoportot tulajdonolja és fogja össze – Osman P.) Már háromszáznál több cégbe fektettünk tőkét, amelyek a lehetőségek határait feszegetik. Cégeink az életminőség javításán és az iparágak megváltoztatásán dolgoznak az élettudományok, az egészségügyi ellátás, a mesterséges intelligencia, a robotika, a fuvarozás, a kiberbiztonság és az agrárgazdaság területein.

Felépítettünk egy csapatot világklasszis mérnökökből, dizájnerekből, orvosokból, tudósokból, marketingszakemberekből és befektetőkből, hogy kivételesen jó támogatással lássák el ezeket a startupokat a sikerhez vezető úton. Segítjük a cégeinket a Google-hez kapcsolódásban, egyedülálló hozzáférést biztosítva nekik a világ legjobb technológiájához és tehetségéhez."

Hogyan mutatják be módszerüket maguk a szerzők a könyvben (innentől minden idézet onnan): Kezdjük egy igen fontos jellemzővel: maguk is elmondják, hogy e módszer létrehozása és folyamatos fejlesztése következetes tanulási folyamat eredménye. Ahogy a módszert különböző feladatokra a gyakorlatban alkalmazták, úgy gyarapodott a tudásuk arról, milyen hibái vannak, és hogyan lehet azt még hasznosabbá, eredményesebbé fejleszteni. Útmutatásukat, a megvalósításra vonatkozó tanácsaikat számos helyen azzal támasztják alá, hogy felvázolják, a gyakorlatban, az „élesben" végrehajtott sprintek során milyen tapasztalataik vezettek az itt javasoltakra.

„*A sprint a GV egyedülálló, ötnapos módszere kulcsfontosságú problémák megoldására.* Alapja a prototípus-készítés és a valódi fogyasztókkal való tesztelés. Az üzleti stratégia, innováció, viselkedéstudomány, rendszertervezés és számos más szakterület jelentős eredményeit ötvözi. Mindez egy bármely csapat számára használható, lépésről lépésre haladó folyamatban valósul meg."

„Jó ötletekre bukkanni nem könnyű dolog. Ráadásul a legjobb ötletek sem aratnak feltétlenül világsikert. Egyformán igaz ez a tanításra, a startupok indítására vagy éppen a nagyvállalati környezetre. (Voltaképp az első találkozásnál igazán jónak, netán csodásnak ígérkező ötlet is 'földiekkel játszó égi tünemény': megfog, fellelkesít, esélyt ígér – vagy ezt belelátja az ember. Azután nekiáll elemezni, értékelni, hozzápróbálni a gyakorlathoz, és a legtöbbről kiderül, hogy 'istenségnek látszó csalfa, vak remény', 'világsiker' ellenben kevésből lesz, előre nem biztosíthatóan. Az ötlet 'felnevelése' pedig nagyon sokba kerülhet, ráadásul mástól vonhat el erőforrásokat, ezért elsőrendű jelentősége van a mielőbbi szelektálásnak – Osman P.)

A kivitelezés során is nehézségekbe ütközhetünk. Mire összpontosítsunk, hol kezdjük a munkát? Mi történik az ötletünkkel, ha megvalósul? Egyetlen személyt bízzunk meg a tervezéssel, vagy egy egész csapatot? Honnan tudjuk, hogy a legjobb megoldást választottuk? Hány értekezlet és megbeszélés szükséges ahhoz, hogy erről megbizonyosodhassunk? És ha végül elkészül, érdekelni fog-e bárkit is? (Szinte minden innovációs fejlesztés égető kérdései – Osman P.)

A GV partnereként az a küldetésünk, hogy startupoknak segítsünk választ adni mindezekre a fontos kérdésekre. Nem órabérért dolgozó tanácsadók vagyunk, hanem befektetők, akik akkor sikeresek, ha a velük dolgozó cégek is azok. *A sprint programját úgy dolgoztuk ki, hogy a legrövidebb idő alatt érjük el a legjobb eredményt – fejlesztve az önálló és gyors problémamegoldás képességét. A legnagyszerűbb dolog pedig az, hogy a folyamat során az eleve meglévő tudásra, eszközökre és emberekre támaszkodhatunk.* (Minden kiemelés a recenzió szerzőjétől.)

A startupokkal való együttműködés folyamán rövidre zárjuk a végeláthatatlan vitákat, és hónapok munkáját sűrítjük egyetlen hétbe. Ahelyett, hogy a minimálisan életképes terméket piacra dobva bizonyosodnának meg arról, jó volt-e az elképzelésük, partnercégeink egyértelmű adatokhoz jutnak egyetlen valósághű prototípus alapján. (A szerzők ugyanakkor

másutt tisztességesen kiemelik, hogy a módszer igazán hasznos, ám tökéletes biztosítékul mégsem képes szolgálni későbbi kellemetlen fordulatok, meglepetések ellen – Osman P.)

A sprint szupererőt ad a vállalkozásoknak. Az időben előreutazva megfigyelhetik kész termékük és fogyasztóik reakcióit, mielőtt költséges beruházásokba kezdenének. Ha egy kockázatos ötlet a sprint során sikert arat, a befektetett energia ezerszeresen megtérül. Valójában azonban a *sokszor igen fájdalmas kudarcok hozzák a legnagyobb hasznot. A hatékonyság csúcsa, hogy mindössze öt nap alatt azonosíthatunk egy-egy kritikus hibát.* A saját kárunkon tanulhatunk, anélkül hogy ténylegesen károkat szenvednénk." Ez tökéletesen igaz – ha nem is úgy, hogy a módszer minden rejtőzködő buktatót biztosan felfed. Az utóbbiakhoz tartozik az is, hogy a sprint alkalmazását követően akkor még előre nem látott módon változhat a fejlesztés műszaki-gazdasági környezete.

„A sikerhez a megfelelő csapat kell. *Nagyon fontos egy jó vezető, és elengedhetetlen, hogy a résztvevők a legkülönfélébb készségek birtokában legyenek.*"

„A 'csapat' szó talán elcsépelten hangzik, de *a sprint esetében valóban csapatot jelent. A tagoknak öt napig kell együtt dolgozniuk. Péntekre valóságos problémamegoldó géppé válnak*, és teljes mélységében átlátják a megoldandó problémákat és a lehetséges megoldásokat. *Ez az együttműködő légkör remek lehetőséget teremt, hogy olyanokat is bevonjunk a projektbe, akik nem feltétlenül értenek egyet velünk.*" – Ennek hasznaiból majd még idézünk.

„A startupoknál vezetett sprinteknél óriási előnyünk van a csapattagokkal szemben: *kívülállók vagyunk, akik semmiről nem tudnak, így buta kérdéseink teljesen őszinték. Bárki vezesse is a sprintet, érdemes a kívülálló szerepét játszania.*"

Referenciák: „A GV-vel olyan vállalatok számára szerveztünk sprinteket, mint a rákdiagnosztikával foglalkozó Foundation Medicine, az okos háztartási eszközöket fejlesztő Nest és a kávét forgalmazó Blue Bottle Coffee. A sprintet használtuk már üzleti ötletek életképességének felmérésére, mobilalkalmazások első változatainak elkészítésére, több millió felhasználóval rendelkező termékek továbbfejlesztésére, marketingstratégiák megalkotására és orvosi vizsgálati jelentések tervezésére. Befektetési bankárokkal stratégiaalkotás, a Google egyik csapatával a vezető nélküli autó megépítése és középiskolásokkal matematikai projekt kivitelezése közben."

„2012 óta több mint száz sprintet tartottunk startupoknál. Ez nagy szám, de eltörpül amellett, hányan alkalmazták önállóan a sprint módszertanát problémamegoldásra, kockázatcsökkentésre vagy a döntéshozás javítására. *A legkülönfélébb környezetekben tartott sprintekről kapunk híradásokat.* A legendás tanácsadó cég, a McKinsey & Company is elkezdte alkalmazni a módszert, csakúgy, mint a Wieden+Kennedy nevű reklámcég. *Használják a kormányzati és nonprofit szférában, a csúcstechnológia területén, és olyan hirtelen befutott vállalkozásoknál*, mint az Airbnb vagy a Facebook. Hallottunk sprintekről Münchenben, Johannesburgban, Varsóban, São Paulóban, Budapesten, Szingapúrban, de még Wisconsinban is."

Csináld magad kézikönyv: „Az olvasó *igazi 'csináld magad' kézikönyvet tart a kezében, amely abban nyújthat segítséget számára, hogy egyedül tarthasson egy sprintet, és megválaszolhassa legégetőbb üzleti kérdéseit*. Hétfőn felvázoljuk a problémát, és kijelöljük a fókuszpontokat. Kedden papírra vetjük a lehetséges megoldásokat. Szerdán nehéz döntéseket hozunk, az ötleteket pedig tesztelhető elképzeléssé fejlesztjük. Csütörtökön elkészül a működőképes prototípus, amelyet aztán pénteken élő emberekkel, a való világban tesztelünk." – Ezekhez és a következő idézetben foglaltakhoz a könyv 200 oldala részletes művelettervként szolgál.

Reduction to practice: „Magasröptű tanácsok helyett sokkal inkább *a részletekkel foglalkozunk.* Segítünk *összeállítani a tökéletes sprintcsapatot* a már meglévő munkatársakból. *Elsajátítjuk a legfontosabb dolgokat*, például azt, hogyan hozhatjuk ki a legtöbbet merőben különböző véleményekből úgy, hogy az eredeti elképzelés is érvényesüljön. *Foglalkozunk közepesen lényeges dolgokkal is*: megnézzük, miért fontos, hogy a csapattagok három egymást követő napot töltsenek kikapcsolt telefonokkal és számítógépekkel. Végül sort kerítünk csip-csup dolgokra is, mondjuk olyasmire, hogy miért kell pontban 1 órakor ebédelni. *Nem kapunk tökéletes, minden részletre kiterjedő, készre csomagolt terméket. De gyorsan fejlődünk majd, és közben megbizonyosodhatunk arról, hogy jó irányba haladunk-e.*"

Ismerős és új technikák – minden alaposan kipróbálva, ellenőrizve: „Ismerősnek tűnő és teljesen újszerű technikák egyaránt előfordulnak majd. Aki ismeri a lean vagy a dizájngondolkodás módszertanát, látni fogja, hogy a sprint ezeknek a filozófiáknak a gyakorlati alkalmazása. (L. Eric Ries: Lean Startup – Hogyan tegyük ötleteinket sikeressé és fenntarthatóvá? HVG Könyvek 2013, Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2014/3. sz. – Osman P.) Ha csapatunk agilis fejlesztési módszerekkel dolgozik, észrevehetjük, hogy a sprint ebbe a módszertanba is beleillik. Ha ezek közül egyik sem ismerős, akkor sincs ok az aggodalomra. *A könyvet kezdők és haladók egyaránt használhatják*. Mindenkinek jó szolgálatot tesz, aki hatalmas lehetőséggel, nehéz kérdéssel vagy nagyszerű ötlettel áll szemben, és segítségre szorul az elinduláshoz. *Minden egyes lépést kipróbáltunk, szétcincáltunk, teszteltünk és több mint száz sprinten mértük, sőt az egyre növekvő sprintközösség visszajelzései alapján finomítottunk. Ami nem működik, az egyszerűen nem került bele a könyvbe.*" – A Google presztízse nem engedné, hogy ez az állítás ne legyen teljesen igaz, ha pedig az, akkor ez igen jó biztosíték a könyvben foglaltak használhatóságára. Ám emlékezzünk: a módszer nem mindenható, és nem is képes mindenre felkészíteni.

Az ellenvélemény is építő segítség! „Minden sprint előtt feltesszük a kérdést: ki okozhat galibát, ha nem vonjuk be a projektbe? Arra az okos munkatársunkra utalunk, akinek határozott – és a miénkkel ellentétes – véleménye van, és akinek a jelenlétét nem érezzük túlságosan lelkesítőnek. [Az ilyenek] gyakran más szemszögből látják a problémákat. Látszólag őrült ötletük akár működhet is, ha pedig mégsem, az újszerű szemléletmód lendületet adhat a többiek munkájának. Keskeny a választóvonal a lázadó és a kötözködő között, azért pedig senkit sem hagyhatunk ki, mert különbözik a véleménye a miénktől. A későbbiekben sok példát láthatunk majd arra, hogy *a sprint az egymással versengő ötletekből teremt értéket*."

„Minden résztvevő kulcsfontosságú részlettel járul hozzá a sikerhez (háttér-információval, új ötlettel vagy akár az ügyfelekkel kapcsolatos megfigyeléssel). Megjósolhatatlan, ki mit mond vagy tesz majd. De ha jó az összeválogatott csapatunk, váratlan megoldások látnak napvilágot." – Az innovációs fejlesztés stratégiájának egyik alapeleme, hogy járatlan utakon és/vagy a hagyományosoktól eltérő technikák, megoldások alkalmazásával keressük a gyors előrejutás lehetőségét. Ezért különösen hasznos lehet olyanok közreműködése, akik a szakterület szokásos gondolkodásától eltérő módon keresnek megoldásokat – főként, ha nem is ismerik a szakmai előítéleteket.

Ellenőrző lista mellékelve: „Az utolsó fejezet végén ellenőrző listát találhatunk bevásárlólistával és napra bontott útmutatóval. Nem kell mindent megjegyeznünk, a lista megvár, amíg belefogunk a sprintbe."

Kissé belemélyedve az előadottakba

A Sprint születése (Jake Knapp előszavából): „2007-ben a Google-nél kaptam munkát. Olyan vállalati kultúrába csöppentem, ahol a folyamatfejlesztés megszállottja elemében érezheti magát. A Google nemcsak a termékek, hanem az egyéni és csoportok által használt munkamódszerek tekintetében is támogatja a kísérletezést. Valósággal rögeszmémmé vált a csapatmunka folyamatainak javítása. Először fejlesztőknek tartott ötletbörze (brainstorming – OP) jellegű workshopokkal próbálkoztam." „Áttekintettem a korábbi megbeszélések eredményeit, és komoly problémával kellett szembesülnöm. A későbbiekben ugyanis nem azok az ötletek bizonyultak megvalósíthatónak és sikeresnek, amelyek a bekiabálós workshopokon születtek. A legjobb elképzelések máshonnan érkeztek.

A jó ötletek igen sok esetben az íróasztal mellett, kávészünetben vagy éppen zuhanyozás közben támadtak. Az egyéni elképzelések pedig jobbnak bizonyultak, mint a csoportosak, amelyek a workshopok izgalmának múltával egyszerűen elhaltak. ... Újragondoltam a csoportos workshopokat. Mi lenne, ha megspékelném őket mindezekkel: az egyéni munkával, a prototípus elkészítésére fordítható idővel és a kőbe vésett határidővel? *Elképzelésemet 'sprint' néven vezettem be.*

Kialakítottam első sprintem hozzávetőleges időbeosztását: egy napot szántam az információ megosztására és az elképzelések kialakítására, négy napot pedig a prototípus kidolgozására. A Google-csapatok tagjai most is örömmel csatlakoztak. Indítottam sprinteket a Chrome, a Google Search, a Gmail és más termékek projektjeihez is. Izgalmas feladat volt. *A sprintek működtek. Ötleteket dolgoztunk ki, indítottunk el és teszteltünk. A legjobb az volt, hogy a tényleges felhasználók szerint is sikeresen működtek. A sprint módszere a Google-nél csapatról csapatra, irodáról irodára terjedt*. Egy Google X-tervezőnek megtetszett a módszertan, ezért tartott egy sprintet a Google Ads egyik csapatának. *A résztvevők elmesélték kollégáiknak, és így tovább. Hamarosan olyan emberektől hallottam sprintekről, akikkel korábban sosem találkoztam.*

Közben persze néhány hibát is elkövettem. Az első sprintemben negyvenen vettek részt – vagyis hihetetlenül sokan, ami kis híján kisiklatta a sprintet, mielőtt elindulhatott volna. Finomítanom kellett az ötletek kidolgozására és a prototípusok létrehozására szánt időn is. *Rájöttem, mi a túl gyors, a túl lassú, és mi a megfelelő tempó.*

Jó néhány évvel később találkoztam Bill Marrissal, hogy a sprintekről beszélgessünk. Bill a GV vezérigazgatója. Arra gondolt, hogy a GV portfóliójához tartozó startupoknak tarthatnánk sprinteket. *A startupoknak csak egy dobásuk van, hogy termékükkel sikert arassanak, különben kifogynak a pénzből. A sprint lehetőséget nyújthat számukra, hogy felmérjék, jó úton járnak-e, mielőtt kockázatot vállalnak, és belevágnak termékeik legyártásába és piacra dobásába – vagyis a pénzkeresés és -megtakarítás eszköze lehet számukra.*

Mindehhez azonban a startupokhoz kellett volna igazítani a sprint folyamatát. Évek óta a személyes és csoporthatékonyság állt az érdeklődésem középpontjában, a startupokról és a rájuk jellemző üzleti problémákról pedig szinte semmit nem tudtam. Bill ennek ellenére meggyőzött, hogy *a GV a megfelelő hely a sprintek – és jómagam – számára*. 'Az a küldetésünk – jelentette ki –, hogy megtaláljuk a földkerekség legjobb vállalkozóit, és segítsünk nekik jobbá tenni a világot.' (Ezzel mint legfőbb céllal rendre találkozunk korunk kiemelkedő cégbirodalom-építőinek beszámolóiban, akik az innováció új csúcsait hozták létre – Osman P.) Erre pedig nem mondhattam nemet.

A GV-nél Braden Kowitz, John Zeratsky és Michael Margolis dizájner partnerekkel dolgozhattam együtt. Startupoknál tartottunk sprinteket, folyamatokkal kísérleteztünk, és a további fejlődés érdekében kiértékeltük az eredményeket.

*Braden Kowitz*nak a 'történetalapú megközelítést' köszönhetjük: ezt a hagyományostól eltérő szemléletet, amely *az egyes komponensek vagy technológiák helyett a teljes felhasználói élményt helyezi a középpontba*. (Régóta alapelv, hogy a felhasználók voltaképp nem terméket vagy szolgáltatást, hanem azok révén kapott funkciókat vásárolnak. Valószínűleg Steve Jobs volt az első, aki új minőséget helyezett a fejlesztés középpontjába: a felhasználókat megragadó felhasználói élmény megteremtését, annak vezető értékké emelését – Osman P.) *John Zeratsky* segített *a végéről kezdeni, ezzel biztosítva, hogy a sprintek során mindenképpen választ kapjunk az adott szervezet legégetőbb kérdéseire*. Braden és John velem ellentétben komoly üzleti tapasztalattal rendelkeztek, és a *folyamatot úgy alakították át, hogy még jobban elősegítse a fókuszálást és könnyítse a döntéshozás menetét*.

Michael Margolis arra bátorított minket, hogy *minden sprintet éles teszttel zárjunk le*. Górcső alá vette a fogyasztói kutatás folyamatát, amely azelőtt hetekig tartó tervezést és végrehajtást igényelt, és *kitalálta, hogyan juthatunk használható adatokhoz egyetlen nap alatt. Lenyűgöző volt. Ettől kezdve nem kellett találgatnunk, jók-e a megoldásaink: a sprint végén mindig választ kaptunk.* (Emlékezzünk az előzőekre: az éles teszt csak teszt, a gazdasági terepen történő boldogulás bonyolultabb, és bármilyen mértékben felülírhatja a teszt eredményeit. A teszten elért jó eredmény tehát szükséges, de önmagában nem elégséges feltétele, nem garanciája annak, hogy a fejlesztés sikerre jusson – Osman P.)

A 2012-es első sprint óta kísérletezünk és finomítunk. Eleinte úgy gondoltuk, hogy a gyors kutatási fázis és prototípus-készítés csak a tömegtermékekre alkalmazható. Aztán felmerült a kérdés, hogy lehetséges-e ilyen tempóban haladni orvosok és pénzügyi szakértők projektjeinél is? Legnagyobb meglepetésünkre *az ötnapos módszer mindenhol bevált, függetlenül attól, hogy ügyfelünk befektetési vagy agrár területen dolgozik, esetleg onkológus vagy kisvállalkozást vezet. Alkalmazni tudtuk weboldalak és iPhone-alkalmazások fejlesztésénél, papíralapú orvosi jelentéseknél és csúcstechnológiás hardverek tervezésénél is. Ráadásul nem csak a termékfejlesztés területén bizonyult hasznosnak*. Sikeresen vetettük be priorizációs kérdéseknél, marketingstratégiák kidolgozásánál, sőt vállalatok elnevezésénél is. Időről időre eredményesnek bizonyult a csapatok összekovácsolásában és az ötletek megvalósításában.

Az elmúlt években páratlan lehetőségünk nyílt arra, hogy teszteljük és tökéletesítsük a munkafolyamatokkal kapcsolatos ötleteinket. Ez idáig több mint száz sprintet tartottunk a GV portfóliójába tartozó vállalatoknál. Olyan fantasztikus vállalkozókkal dolgoztunk együtt, mint Ev Williams, a Twitter, a Blogger és a Medium alapítója, valamint Chad Hurley és Steve Chen, a YouTube alapítói. Rengeteget tanulhattunk tőlük."

Segít a sprint: „A sprint utat mutat a nagy kérdések megválaszolásához, az ötletek teszteléséhez, a gyorsabb és hatékonyabb munkavégzéshez. Sőt szórakoztatóbbá is teszi az egészet. Egyszóval *mindenképpen érdemes kipróbálni*."

Részletes nyitópéldaként felvázolják, hogyan használta fel a sprintet egy robotikai cég egy igen kockázatos fejlesztéshez: szállodai kézbesítőrobothoz. A kockázat itt legfőképp abban állt, hogyan reagálnak a vendégek, ha egy robot „kopogtat be" az ajtajukon kézbesítőként. Pár részlet ebből:

„A Savioke csapatában világklasszis mérnökök és rendszertervezők dolgoztak, legtöbbjük a Willow Garage-ből, a Szilícium-völgy híres robotikai kutatóközpontjából érkezett. Közös álmuk volt, hogy robotokkal könnyítsék meg az emberek hétköznapjait éttermekben, kórházakban, idősotthonokban.

Steve [a cég alapító-vezérigazgatója] először a szállodai környezetre fókuszált, mert az átlátható és változatlan. Ugyanakkor egy szálloda alkalmazottai állandó nehézséggel küzdenek: a reggeli és esti csúccsal, amikor a be- és kijelentkezők, valamint a folyamatosan érkező szobaszerviz-rendelések elárasztják a recepciót. Tökéletes helyszín egy robot számára. ... Volt azonban egy bökkenő. Steve-et és csapatát aggasztotta, mi lesz, ha a vendégeknek nem tetszik majd, hogy egy robot teljesíti a kéréseiket. Ha nyugtalanítja, vagy éppen megijeszti őket. Maga a szerkezet valóságos műszaki csoda, de a Savioke munkatársai nem tudták, hogyan kellene viselkednie az emberekkel."

Részletesen elmondják, hogyan csinálták végig a sprint öt napját – hangsúlyozva azt is, hogy azt *igazából a saját gárda működteti, és ők a módszert adják* a siker eléréséhez –, a fényes sikert hozó eredmény pedig: „Három héttel később a robot szolgálatba állt a szállodában. Valóságos szenzációt keltett. A The New York Times és a The Washington Post is cikkezett róla, a Savioke pedig több mint egymilliárd médiamegjelenést könyvelhetett el az

első hónapban. Ami pedig a legfontosabb: a vendégek imádták. A nyár végére annyi megrendelés érkezett, hogy a Savioke gyártórészlege alig tudott lépést tartani."

Sprintért kiáltó helyzetek

- „*Ha nagy a tét:* Amikor jelentős problémával állunk szemben, amelynek megoldása sok pénzt és időt emészt fel, a sprint segít nekünk – a hajó kapitányának –, hogy ellenőrizzük navigációs térképeinket, és a hajó orrát a megfelelő irányba állítsuk, mielőtt teljes gőzzel elindulnánk." Ennek egyik példája itt a sprint alkalmazása egy kávékat forgalmazó cég webáruházának kifejlesztésében.
- „*Ha kevés az idő:* Amennyiben szorít a határidő, akárcsak a Savioke esetében, ahol a szállodai próbára el kellett készülnie a robotnak, akkor jó megoldások kellenek, méghozzá gyorsan. A sprintet, ahogy a neve is mutatja, a gyorsaságra tervezték.
- *Ha megrekedtünk:* A fontos projekteket időnként nehéz elkezdeni, míg mások útközben veszítik el lendületüket. Ilyen helyzetekben a sprint lehet a gyorsítórakéta: az újszerű, friss megközelítés, amely kiszakít a gravitáció fogságából." – Gravitáció? Hacsak úgy nem, hogy keményen, vastagon lerakódott rutinnak és kényelemnek, valamint a megállapodott és gyakran kockázatkerülő gondolkodásmódnak a tömegvonzása, amely nem engedi szárnyalni az alkotóerőt. A sprint segíthet mindebbe „másként gondolkodókat" bevonni, ami – volt szó róla – újszerű látás- és megoldásmódokat teremthet a játékban.

Nagyot sprintelni: A szerzők vázolják: a feladat új típusú ipari szivattyú fejlesztése volt, amelynél „tizennyolc hónapnyi munkát és több millió dollárt emészt fel a szivattyú megtervezése és legyártása." Knapp első reagálása: „Egy ipari szivattyú túlságosan bonyolultnak tűnik ahhoz, hogy egy hét alatt prototípust építsünk belőle, és le is teszteljük." Ám itt is bejött a korábban kiemelt működési mód: a sprint alkotói adják a módszert, s vele a részt vevő fejlesztők alakítják ki a megoldást. „Az ipari szivattyú nem volt túl bonyolult a sprinthez. A mérnökökből álló csapat tagjai elfogadták az ötnapos határidőt, és tárgyi ismereteiket hívták segítségül a kreatív gondolkodáshoz. A feladatot fontos kérdésekre bontották, amitől az egész folyamat leegyszerűsödött és felgyorsult." Ennek mikéntjét is bemutatják, és a példa is igazolja, hogy

„*Egyetlen probléma sem túl nagy egy sprinthez:* A kijelentés első hallásra talán abszurdnak tűnik, ám két okból is igaz. Először is *a sprint rákényszeríti a csapatot, hogy a legégetőbb kérdésekre koncentráljon.* Másodsorban pedig *lehetőséget ad, hogy pusztán a felhasználói felület alapján komoly következtetéseket vonhassunk le.*" – Az utóbbi fogalmazás kissé túl emelkedettre sikerült: a „felhasználói felület" ugyan roppant „trendi", de itt erősen átvitt értelemben értendő, s lényegében a leendő funkciók megjelenítését jelenti. Pl. az említett kávéwebáruháznál a cég „diavetítéssel helyettesítette a weboldalt, mielőtt megalkották volna magát a szoftvert, és kidolgozták volna a készletkezelési eljárásokat a valós működéshez",

a szivattyú fejlesztője pedig „egy brosúra segítségével modellezte az értékesítési tárgyalást, mielőtt megtervezték és megépítették volna az eladásra szánt terméket."

Kell egy jó vezető: „A tökéletes sprintcsapathoz először is egy tekintélyszemélyre lesz szükség. Ő lesz a Döntéshozó – a szerep fontosságát hangsúlyozandó nagy kezdőbetűvel. A Döntéshozó a projekt hivatalos vezetője. Ezt a szerepet sok startup esetében az alapító vagy a vezérigazgató tölti be, míg nagyobb vállalatoknál az elnökhelyettes, egy termékmenedzser vagy egy csoportvezető. Ezek *a Döntéshozók részletekbe menően ismerik a problémát, határozott véleményt alkotnak, és sok szempontból hozzá tudnak járulni a megoldáshoz*.

A Döntéshozónak benne kell lennie a projektben. Amennyiben Döntéshozók vagyunk, tegyük szabaddá magunkat, és vegyünk részt a munkában. Ha nem mi magunk fogunk döntést hozni, akkor pedig győzzük meg a Döntéshozót a csatlakozás szükségességéről.

A szabály alól lehet kivétel. *A csapattagok bizonyos helyzetekben tudatosan szembemennek a vezetőséggel, mert biztosak abban, hogy a prototípus és a valós adatok az ő igazukat bizonyítják majd*. Ha a csapat úgy dönt, hogy hivatalos Döntéshozó nélkül akarja végigvinni a sprintet, rendkívüli gonddal kell eljárnunk a folyamat során. Gratulálunk a csapattagok bátorságához. *Ne feledjük ugyanakkor, a Döntéshozók hajlamosak elvitatni a sprint eredményeit, ha maguk kimaradtak belőle*."

Ideális csapatlétszám hét fő: „A sprint ideális létszámát maximum hét főben határoztuk meg. Nyolc, kilenc vagy több emberrel a folyamat lelassul, és komoly erőfeszítésbe kerül fenntartani a résztvevők figyelmét és produktivitását. Hét vagy kevesebb emberrel minden könnyebben megy."

„*Kiket vonjunk be a csapatba?* Természetesen *azokat, akik magát a terméket vagy szolgáltatást hozzák létre* – mérnököket, tervezőket, termékmenedzsereket. *Jól tudják, hogyan működnek mindezek, és talán már elképzelésük is van az aktuális kérdés megoldására*. Ne szűkítsük azonban csapatunkat az egyébként is együtt dolgozó munkatársakra! *A sprint vegyes csapattal a leghatékonyabb, amelyben a terméken dolgozó kulcsembereken kívül extra tudással felvértezett szakértő is helyet kap*." – Ez ugyan már korábban is elhangzott, de itt új dimenziót is kaphat: „az egyébként is együtt dolgozó munkatársak" között már lejátszódhatott a véleményeik olyan egyeztetése, netán felülírása, amely a továbbiakban akadályozhatja, hogy újjal álljanak elő. A bekerülő külsősök eltérő véleménye, tudása ebben felszabadítóan hathat.

„*Válasszunk Facilitátort!* (Döntőbíró, mediátor, ha nagyon kell, szárazdada – Osman P.) Szükségünk van valakire ebben a szerepkörben: az időt, a beszélgetéseket és a teljes folyamatot menedzselő Facilitátorra. Magabiztosan kell majd vezetnie a megbeszéléseket, összefoglalnia az elhangzottakat, leállítania a bőbeszédűeket és továbblendítenie a folyamatot. Szerepe kulcsfontosságú.

A Facilitátor nem lehet elfogult, ezért a Döntéshozó és a Facilitátor szerepét nem tanácsos összevonni. (Ez nyilvánvaló, hiszen feladatait a Döntéshozó és a csapat egyes tagjai között is el kell látnia, ha vitába, ellentétbe keverednek. Feltehetően ez utóbbinak különösen fontos

része lehet, hogy a Döntéshozó ne tudja erővel lenyomni a tagokat – még akkor sem, ha olykor velük szemben ő képviseli a csúf realitást – Osman P.) Egy csapaton kívüli külsős bevonása jól működhet, de nem feltétlenül szükséges.

A könyvet éppúgy használhatják Facilitátorok, mint bárki más, akit érdekel a sprint módszere. A csapat irányítására vonatkozó tevékenységek leírása nagyon sokat segít majd egy jövendőbeli Facilitátornak, ám annak is hasznos lesz, aki sosem kerül ebbe a szerepbe."

Ötnapos menet: „*Tegyünk szabaddá öt teljes napot a határidőnaplónkban! Ez a sprint egyik legnagyszerűbb jellegzetessége*. Ürügyül szolgál, hogy úgy dolgozzunk, ahogy egyébként is szeretnénk: üres naptárral és egyetlen fontos célkitűzéssel. Nem kell ugrálnunk a projektek között, és senki nem szakítja meg váratlanul a munkánkat. (Azért bőven adnak tanácsokat ahhoz is, ha a résztvevők nem tudnak teljesen kiszakadni a munkájukból – Osman P.)

Hogy miért éppen öt nap? Próbálkoztunk rövidebb sprintekkel is, de azok rendkívül kimerítőek voltak, és nem jutott elég idő a prototípus megépítésére és tesztelésére. Kísérleteztünk hathetes, egy hónapos és tíznapos sprintekkel is. Sosem értünk el lényegesen komolyabb eredményt, mint az ötnapos program esetében. *A hétvégék miatt elveszett a folytonosság. Elterelődött a csapattagok figyelme, elindult a halogatás*. Mivel több idő állt rendelkezésre, makacsabbul ragaszkodtunk az ötleteinkhez, és kevesebb hajlandóságot mutattunk arra, hogy tanuljunk munkatársainktól és ügyfeleinktől.

Az ötnapos határidő sürgető érzést kelt bennünk, ettől jobban tudunk fókuszálni, és nem vitatkozunk fölöslegesen, de nem is kell halálra dolgoznunk magunkat, hogy megalkossuk és leteszteljük a prototípust. Mivel a legtöbb vállalat ötnapos munkahetekben dolgozik, ez az időtartam egyszerűen beilleszthető a naptárakba."

„*Az eszközmentesség szabálya: A sprint során minden perc számít, így nem engedhetjük meg, hogy bármi elvonja a figyelmünket*. Egy egyszerű szabályt mindenképpen be kell tartanunk: *nincsenek laptopok, telefonok, tabletek. Nincsenek a virtuális valóságba repítő headsetek. Ezek az eszközök megtörik a sprint lendületét*. Ha a képernyőt bámuljuk, nem tudunk igazán odafigyelni a körülöttünk zajló eseményekre, így nem válunk a csapat hasznára. Ráadásul mindezzel azt az üzenetet közvetítjük, hogy 'ami itt történik, az érdektelen'". [Egyszer talán eljön egy új rabszolga-felszabadító háború, amely kimenti az embereket a kütyük szolgaságából, és az azonnali hír-, tartalom- és üzenetküldéshez kötődő függőségből. Már a *demagogikon* (televízió) is óriási hatalommal telepedett ránk, de legalább az helyhez kötött volt. Ma viszont már mindenütt körülvesznek, velünk jönnek e kütyük. Megszabadulni? Óriási érdekeket sértene... – Osman P.]

Ezeket egyszerű, praktikus tanácsok követik: „A tábla nagyszerű dolog", „Szerezzünk két nagy táblát!", „Ha a sprintszobát másokkal kell megosztanunk, használjunk gurulós táblákat, hogy azokat magunkkal vihessük. Ne engedjük, hogy a csapat 'közös elméjét' egyik napról a másikra letöröljék!", „A sprint előtt be kell szereznünk néhány alapvető irodaszert, beleértve a post-iteket, szövegkiemelőket, tollakat, a 'vizuális órát' (lásd a következő fejezetben), valamint egy adag jó öreg nyomtatópapírt. Szükség lesz egészséges rágcsálnivalókra is a csapat-

tagok energiaszintjének fenntartása érdekében. *Határozott véleményünk van arról, melyek a legmegfelelőbb kellékek – ezeket a könyv végén található bevásárlólistára írtuk össze.*"

Helyzetértékelés, prioritások kitűzése: „Komoly kihívás esetén – amilyen a sprintben választott probléma is – természetes, hogy azonnali megoldást akarunk. Az óra ketyeg, a csapattagok tettre készek, az agyakban ott zakatolnak a lehetséges megoldások. Ám *ha először nem lassítunk le, hogy megosszuk egymással, mit tudunk, és nem határozzuk meg a prioritásokat, megtörténhet, hogy rossz végén ragadjuk meg a kérdést, ezzel pedig időt és energiát pocsékolunk el.*

A hétfőt a 'Kezdjük a végén!' elnevezésű gyakorlattal indítjuk: előretekintünk hetünk végére, sőt még távolabbra. *Lefektetjük az alapokat: először a hosszú távú célt és a legnehezebb problémákat kell meghatároznunk*. A végéről belefogni a feladatba olyan, mintha az időgép kulcsát kaptuk volna kézhez. *Ha előreugorhatnánk a sprint végére, milyen kérdésekre volnának válaszaink?* Ha hat hónappal utazhatnánk előre, milyen pozitív változásokat tapasztalnánk cégünkben a sprintnek köszönhetően? *Ha a jövő egyértelműnek tűnik is* (akkor biztosan súlyos baj van a szemléletünkkel! – Osman P.)*, hétfőn mindenképpen érdemes időt szakítani arra, hogy pontosítsuk és rögzítsük. A projekt hosszú távú céljával kezdünk.*"

Nagyravágyás, kellő kontrollal: „A célnak tükröznie kell a csapattagok elveit és vágyait. (Nyilvánvalóan a cég/szervezet törekvéseinek, érdekeinek, lehetőségeinek általuk képviselt részét, hiszen éppen erre kell szolgáljon a csapat összetétele. – Osman P.) Ne aggódjunk amiatt, hogy esetleg túl sokat markolunk! *A sprint segít az optimális kezdőpont megtalálásában, és abban, hogy komoly előrehaladást érjünk el akár a legmerészebb célkitűzés felé is.* Ha sikerült megegyezni a hosszú távú célban, írjuk a tábla tetejére. Ott lesz a tréning teljes időtartama alatt, mint egy jelzőfény, amely mutatja a helyes irányt.

Most képzeljük el, hogy egy évvel előreléptünk az időben, projektünk pedig teljes csődnek bizonyult. Mi okozta a kudarcot? Hol tévesztettünk célt?

Minden célkitűzés mögött veszélyes feltételezések bújnak meg. (Kétféleképp is veszélyesek lehetnek. Egyrészt ha eleve nem feltétlenül helytállóak, s így rossz irányba vezethetnek, hibás következtetésre, rossz döntésre késztethetnek. Másrészt – és ezt gyakran nehezebb már a kezdetnél feltárni – ha nem időtállóak, vagyis a lehetőségek, adottságok, körülmények másként alakulnak, és ez kedvezőtlen következményekkel jár a fejlesztés sikerére. – Osman P.) *Minél tovább hagyjuk figyelmen kívül mindezeket, annál nagyobb a kockázat. A sprinttel kiváló alkalmunk nyílik, hogy a feltételezések mélyére ássunk, kérdésekké alakítsuk őket, és válaszokat találjunk rájuk.*"

Szakértők bevonása: „Rengeteg apróság bújhat meg egy-egy nagyobb feladat mögött, amelyek megértéséhez több forrásból kell információt szereznünk. Senki nem mindentudó, még a vezérigazgató sem. A tudás egyenetlenül oszlik meg a csapatban és a vállalatnál. *A sprint során össze kell gyűjtenünk és értelmeznünk kell a teljes adathalmazt, aminek legjobb és leggyorsabb módszere a szakértők bevonása. A megfelelő emberek kiválogatása egyfajta művészet*. Saját csapatunk esetében valószínűleg ösztönösen tudjuk, kik ezek. Nagy hasznunkra

válik, ha az alábbi kérdésekhez legalább egy szakértő a rendelkezésünkre áll: Stratégia / Az ügyfelek nézőpontja / Működés – Ki látja át a termékek működési mechanizmusát? / Korábbi próbálkozások." – Ez utóbbi többszörösen is hasznos lehet. Egyrészt „Más kárán tanul az okos!" másrészt a korábbi próbálkozásoknak lehetnek olyan részeredményei, amelyek jó építőelemekként szolgálhatnak. A szerzők szavával: „A sprintcsapat tagjai sokszor hatalmas eredményeket érnek el azzal, hogy életet lehelnek egy befejezetlen ötletbe, vagy kijavítanak egy korábban megbukott elképzelést."

Megnyerés: „A szakértőkkel történő megbeszélések korábbi, elfeledett tudáselemeket hívhatnak elő a csapattagok elméjéből. Minden alkalommal meglepő véleményeket hallhatunk. A másik hosszú távú előny, hogy ha a folyamat elején megkérdezzük a munkatársainkat, úgy érzik majd, hogy ők is hozzájárultak a sprint végső eredményeihez. Később, amikor a kiválasztott megoldásokat elkezdjük a gyakorlatba átültetni, *a korábban megkérdezett szakértők valószínűleg a leglelkesebb támogatók közé tartoznak majd.*"

Amire rákérdezni sem tudnánk: „A szakértőknek nem kell prezentációval készülniük. Ha már van valamiféle anyaguk, amelyet be tudnak mutatni, az remek, de *a spontán beszélgetések sokszor hatékonyabbak. Az improvizáció talán feszültséget okoz, de remekül működik. Ha a meghívottak igazi szakértők, olyan dolgokat is elmondanak, amelyekre még rákérdezni sem tudnánk.*" Ez utóbbi felettébb fontos. Minden tervezés egyik legnyomasztóbb kérdése, hogy mi lehetnek az, amire nem gondoltunk – vagy azért, mert senki sem képes mindenre kitérni, mindenre gondolni, vagy azért, mert egyszerűen hiányzott a tudásunk vagy a tapasztalatunk ahhoz, hogy azt is mérlegelendőnek ítéljük.

E könyv szóhasználatában a sprint módszeresen felfokozott ütemű, gyors és hatékony cselekvést jelent. Most már így kell elszakadnunk a további ismertetéstől is, meghagyva az olvasónak a mondandó nagy részének felfedezését. Egyetlen apró részlet még arról, milyen gyakorlatias tanácsokra vezet a módszer tapasztalatvezérelt fejlesztéséből táplálkozó útmutatás:

„A könyvben szokatlan ötleteket találhattunk a gyorsabb és eredményesebb munkavégzésre:

- A megoldások azonnali kidolgozása helyett használjuk ki a rendelkezésre álló időt, és állapodjunk meg abban, mire fogunk fókuszálni! Kezdjünk lassan, hogy aztán felgyorsulhassunk!
- A bekiabálás helyett *önállóan dolgozzuk ki a szerintünk elképzelhető megoldások terveit! A csoportos brainstorming ideje lejárt*, van sokkal jobb módszer is.
- Az elvont viták és végeérhetetlen értekezletek helyett használjuk a szavazást és a Döntéshozót, hogy gyors és azonnali döntések szülessenek, amelyek tükrözik a csapattagok prioritásait is! Így jutunk közös bölcsességhez, csoportgondolkodás nélkül. (Valójában dehogy is nélküle – ám annak sok buktatóját ügyesen elkerülve. – Osman P.)
- Ahelyett, hogy minden részletet kidolgoznánk a teszt előtt, készítsük el a termék 'díszletét'! Kapcsoljunk prototípus-üzemmódba, hogy gyorsabban szerezzünk tapasztala-

tot!" – Az igazság kedvéért: ez igen jól illik az ötnaposra szabott sprint rendszerébe, sokat is segíthet – amint azt a szerzők példákkal mutatják –, nem vadonatúj ötlet. A marketing már évtizedekkel ezelőtt is használt hasonló technikájú piackutatást. Kritikus jelentősége ebben annak van, hogyan képes ez a modellezés megjeleníteni azt, amivel az ember a fejlesztés eredményeként majd valóban találkozik, s így mennyire releváns a vélemény, amelyet arra ad. Ne feledjük, hogy még a teljes valójukban elénk állított, kész termékek és szolgáltatások vonatkozásában is gyakran csak a használatba vétel után jövünk rá, mit kellett volna inkább vennünk helyettük.

Dr. Osman Péter

* * *

Robert B. Cialdini: Előhatás. A meggyőzés forradalma. HVG Könyvek, 2017; ISBN 9789633044353

„A bölcs ember alakítja önmagát, a bolond csak meghalni születik. A tudatosság elve." (Frank Herbert: Dűne Messiása, Walhalla Páholy, 1992)

Előhang – A hatásgyakorlások és azok versenye alighanem korunk egyik legmeghatározóbb tényezőjévé vált. Életünk minden területén, folyamatosan zúdítják ránk a meggyőzés eszközeit, hogy küldőik megnyerjenek bennünket valaminek, ami érdekükben áll vagy amit feladatuk sikerre vinni. Az egymással versengő befolyásolások eszköztára a „nyers erőszaktól", azaz az üzenet állandó sulykolásától a tudatunkat megkerülő ráhatásig tart, technikáit, eszköztárát folyamatosan fejlesztik. Így igyekeznek szó szerint vagy átvitt értelemben eladni nekünk mindent, a rágószervünk mennyei állapotát megteremtő szájápolási eszközöktől a bennünket egyedül igazán szolgáló eszméig és annak képviselőiig, s persze rávenni, hogy csakis ezt, ne valami hitvány pótlékot vagy ócskaságot válasszunk. Ha magunk keresünk valamit, bármi légyen az, a versengő ajánlatok özönében vergődünk, s az elmesüketítő zajban mind nehezebb egy normális választáshoz megtalálni a valódi tényeket. Ez is jócskán hozzájárul ahhoz, hogy döntéseinket erősen képes befolyásolni, melyik ráhatás ragad meg először: ha eléri, hogy igényeink, rokonszenveink szerint valónak találjuk, már nehezebb onnan más javára kibillenteni. És ez megy minden ilyen versenypályán: a kereskedelmi árucikkek piacán éppúgy, mint a közösségi döntésekben a vélemények és állásfoglalások piacán, vagy akár szervezetek üzleti és működési döntéseiben, az azokat megnyerni igyekvő érdekek és törekvések – egyebek közt innovációs fejlesztési javaslatok és erőforrás-elosztások versenyében. Így eszköztárunk létfontosságú részévé vált, hogyan hathatunk másokra, önismeretünké és önvédelmünké pedig, miként és mennyire vagyunk így megfoghatók.

Hiszem, mert képtelenség/nek tűnik, hogy a dolog ilyen egyszerűen működjék – gyakran foghatja el ez az érzés az olvasót Cialdini fejtegetései, magyarázatai kapcsán, s persze a képtelenséget óvatosan elutasítanánk. Ő azonban tényekkel, kísérletes eredményekkel igazolja állításait, hogy a dolog tényleg működik – persze csak tendenciaként. Így tárja elénk az „előhatásnak", a meggyőzésért folytatott ütközet megkezdése előtti trükkös megnyerésnek a mesterfogásait.

Új megvilágosodásokkal is szolgál – Pl. amivel a legtöbbünk alighanem nincs tisztában, és akár szó szerint is sorsdöntő lehet: mennyire befolyásolhatja egy interakció – egyebek közt egy kihallgatás – felvételének megnézéséből származó következtetéseket, hogy milyen kameraállásból vették fel, hogyan látszanak rajta a szereplők.

A cége honlapján található információ szerint „a Harvard Business Review Cialdini kutatásait a 'korunk aktuális üzleti kérdéseiben áttörést hozó eszmék' közé sorolja. A Fortune Magazin az Influence – The Psychology of Persuasion c. könyvét (Cialdini: Hatás – A befolyásolás pszichológiája, HVG Könyvek, 2009) a 75 legjobb üzleti könyv között értékeli. Bestsellerszerzőként tartja számon a New York Times, a Wall Street Journal és a USA Today. Megkülönböztetetten magas egyetemi státusú professzora a marketingnek és a pszichológiának az Arizonai Állami Egyetemen, és vendégelőadója más, rangos egyetemeknek. Ez az új műve gyorsan a Wall Street Journal és a New York Times bestsellerlistájára került." A honlap írja, illő szerénységgel, hogy „világszerte elismerik Cialdini élvonalbeli tudományos kutatását, és ahogyan eredményeit az etikus üzletvitelre és politikára alkalmazza, s ezért gyakran említik a 'befolyás Keresztapjaként' (Godfather of influence)."

A HVG ajánlójából: „Hogyan érjük el, hogy a közönségünk már az előtt befogadóvá váljon az üzenetünkre, mielőtt meghallja azt? Robert Cialdini, az ikonikus Hatás szerzője és korunk egyik legtöbbet hivatkozott szociálpszichológusa bemutatja a meggyőzés leghatékonyabb módját. A legújabb tudományos kutatások és saját tapasztalatai alapján elárulja, hogy a titok nem magában az üzenetben rejlik, hanem az üzenet átadása előtti döntő pillanatban.

Cialdini szerint nem muszáj megváltoztatnunk a hallgatóság hozzáállását vagy meggyőződéseit – csupán a másik fél figyelmének fókuszát kell módosítanunk közvetlenül az előtt, hogy a megfelelő tettet várnánk tőlük. A sikeres onlinemarketing-hadjáratoktól a hatékony háborús propagandáig számos kísérletre és beszámolóra építve szemlélteti, hogyan lehet a figyelem ügyes irányításával eljutni a hatásos előkészítéshez és a kívánt eredményekhez.

Cialdini világszerte ismert módszeres és kreatív terepmunkájáról, amellyel azt kutatja, miként vehetünk rá másokat kéréseink teljesítésére. A befolyásolás pszichológiájának alkalmazásával kapcsolatos kutatások úttörője, több mint 3 millió eladott példánnyal a The New York Times bestsellerszerzője."

Ugyanott olvasható: „'Nincs pszichológus, akinek a kutatásait gyakrabban vagy sikeresebben alkalmazták volna, mint Robert Cialdiniét, aki korábbi könyvével a legnagyobb hatást gyakorolta e területen. Ezúttal a meggyőzésre tett kísérletet megelőző pillanat erejét mutatja

be. Klasszikus Cialdini – mértékadó, eredeti és azonnal átültethető a gyakorlatba.' – Richard H. Thaler, a Rendbontók szerzője" (Rendbontók – A viselkedési közgazdaságtan térnyerése – HVG Könyvek, 2016, l. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2016/4. sz.)

„'Hihetetlenül lebilincselő olvasmány arról, hogy a meggyőzés legfontosabb motorja valójában nem is az, milyen szavakat választunk az adott pillanatban, hanem az, hogyan rendezzük be a színpadot előtte. Innentől soha többé nem fogunk ugyanúgy tekinteni a meggyőzésre.' – Adam Grant, az Adni és kapni – A siker rejtett dinamikája (HVG Könyvek, 2013, l. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2016/2. sz. – Osman P.) és az Eredetik – Hogyan mozdítják előrébb a világot a nonkonformisták? szerzője" (HVG Könyvek, 2016, l. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2017/4. sz.)

Pár karakteres mondat (innentől minden idézet a könyvből, kiemelések a recenzió szerzőjétől):

„Ami a fókuszban van, azt tartjuk oknak" – Vagyis: ha valamit folyamatosan a közbeszéd fókuszában tartanak mint meghatározó kiváltó okot, arról mind többen elhiszik, hogy valóban az.

„A könyv egyik központi állítása: az előkészítő módszerek a lehetőségek ablakait nyitják meg, amelyek azonban korántsem maradnak örökre nyitva." – Cialdini következetesen kiemeli az időzítés jelentőségét.

„Emberi tulajdonság, hogy amint a figyelmünk egy adott gondolat felé irányul, rögvest indokolatlan fontosságot tulajdonítunk neki." – Ennek kihasználása az itt bemutatott előhatás-keltési technikák fontos része, akárcsak az itt következőké.

„Előnyös a figyelem egy konkrét ingerre való irányítása, de még több haszonnal jár, ha a figyelmet ott is tudjuk tartani."

„Ha valami kitüntetett figyelmet kelt, annak a fontosságát a megfigyelők hajlamosak túlbecsülni."

„Az asszociációk elsőbbsége: összekapcsolok, tehát gondolkodom."

„A megfigyelők annak a félnek érezték erőteljesebbnek a hatását, akinek jobban látták az arcát." – Lentebb idézzük: fontos gondolatmenet szól a kameraállás jelentőségéről.

„'Aki meg akar győzni másokat, *ne a helyes érvben bízzon, hanem a helyes kifejezésben*' – Joseph Conrad."

„Mindnyájunkban ott szunnyadnak olyan tapasztalatelemek, amelyek hirtelen fontosságra és jelentőségre tehetnek szert, *elég hozzá annyi, hogy rájuk figyeljünk*."

Erről szól a könyv: „Jelen kötet bővíteni igyekszik azon viselkedéstudományi információk mennyiségét, amelyeket a nagyközönség önmagában is érdekeseknek, másrészt a saját életében alkalmazhatóknak talál. A könyvből *megtudhatjuk, mit tesznek a ravasz kommunikátorok üzenetük átadása előtt, hogy elfogadtassák azt*. Az újdonságot a pontos időzítés jelenti. Ősi tapasztalat, hogy a későbbi siker biztosítása érdekében bölcs dolog előzetes lépéseket tenni. A korai tervezés értékét hangsúlyozva az ókori kínai katonai stratéga, Szun-ce így fogalmazott: 'Minden csata már azelőtt eldől, hogy elkezdték volna vívni.' (A háború mű-

vészete – Osman P.) A szakértő konzultánsokat arra tanítják, hogy ha meg akarnak szerezni maguknak egy ügyfelet, előbb érjék el nála a 'bizalomra érdemes tanácsadó' státusát. Dale Carnegie állítása szerint: '*Két hónap alatt több barátot szerezhetsz, ha őszintén érdeklődsz mások iránt, mint két év alatt, ha arra törekszel, hogy mások érdeklődjenek irántad.*' (Carnegie legendává növekedett amerikai író és előadó, aki ma is világszerte kínált, híres tréningeket és önfejlesztő módszereket fejlesztett ki az önmegvalósításra, az ember üzleti és társadalmi képességeinek fejlesztésére, különös tekintettel a hatásos kommunikációra. – Osman P.) Csupa bölcs tanács. Ám van egy bökkenő: napok, hetek vagy akár hónapok előzetes munkája szükséges hozzá.

Vajon *lehetséges-e növelni a hatékonyságot ilyen tág időkeretek nélkül, egy pillanat alatt – a kommunikáció megkezdése előtti utolsó pillanatban? Nemcsak lehetséges, de egyenesen bevett gyakorlat.* A kommunikátorok növelhetik a sikerességüket, ha tudják, mit tegyenek vagy mondjanak közvetlenül mondanivalójuk közvetítését megelőzően. Marcus Tullius Cicero, a Kr. e. 1. században élt római szónok felismerte, milyen hatalommal bírnak az emberi viselkedésre bizonyos hosszan tartó hatások, és így kesergett: 'Ó idők, ó erkölcsök!' *Az Előhatás anyaga a befolyásolás sokkal közvetlenebb és könnyebben kezelhető forrását kínálja: Ó, a pillanat!*"

Az előhatás alapgondolata: „Az előhatás alapgondolata, hogy az előzetes figyelem stratégiai irányításával lehetővé válik a kommunikátor számára, hogy elérje, üzenetének befogadói már az előtt egyetértsenek az üzenettel, hogy az eljutna hozzájuk. Ennek az a kulcsa, hogy már kezdetben olyan fogalmakra irányítsuk a figyelmüket, amelyek asszociatív módon összhangban állnak az ezután átadandó információval."

A tanulság egyik fő vetülete – a védekezés lehetősége: [Cialdini adatokat mutat be az előhatás működ(tet)ésének gyakorlati eredményére, és] „Ha ezekből az adatokból az látszik, hogy számos hétköznapi szituációban a tehetetlen bábok kellemetlen szerepébe vagyunk kényszerítve, *a könyvben eddig tárgyalt kutatások nagy része arra utal, hogy bizony jó okunk van az aggodalomra*. Tényleg bele kell törődnünk, hogy az elénk kerülő szavak, képek vagy szimbólumok által keltett asszociációk véletlenszerűen tologassanak bennünket az élet sakktábláján? Szerencsére nem. *Ha megértjük, hogyan működnek az asszociatív folyamatok, akkor stratégiai, előhatásszerű ellenőrzést gyakorolhatunk fölöttük*. Először is, dönthetünk úgy, hogy csak azokba a helyzetekbe lépünk be, amelyek általunk kívánatosnak tartott asszociációkat tartalmaznak. Ha nincs ilyen választási lehetőségünk, akkor feltölthetjük a küszöbön álló helyzeteket olyan jelekkel, amelyek előnyös, jótékony irányba terelnek majd bennünket." – Valóban, ha hatékonyan védekezni akarunk a befolyásolás ellen, ehhez a legjobb ismernünk, hogyan működik az, s hogyan keríthetnek be vele bennünket. Persze, a „tudom, hogy tudod, hogy tudom" végteleníthető láncolata szerint a meggyőzni akarók is tudják, hogyan védekezünk velük szemben, s ha befolyásolni akarunk, jó tudnunk, hogyan védekezhet ellene a célközönség.

Felkészítésként a könyv mondandójára, vegyük előre jellemzőül: „Láttuk, *hogyan terelhetünk másokat az általunk kívánt irányba* azzal, hogy *pontosan a megfelelő dolgot* mondjuk vagy tesszük közvetlenül az előtt, hogy reakciót várnánk tőlük:

- Ha azt szeretnénk, hogy vegyenek meg egy doboz drága csokoládét, rendezhetjük úgy a dolgot, hogy előtte írjanak le egy számot, amely sokkal nagyobb, mint a doboz csokoládé ára.
- Ha azt szeretnénk, hogy egy üveg francia bort válasszanak, a döntés előtt hallgattathatunk velük francia zenét.
- Ha arra szeretnénk rávenni őket, hogy próbáljanak ki egy még ismeretlen terméket, először megkérdezhetjük tőlük, hogy kalandvágyónak tartják-e magukat.
- Ha arról szeretnénk meggyőzni őket, hogy válasszanak egy nagyon népszerű terméket, hozzáfoghatunk úgy, hogy megnézetünk velük egy ijesztő filmet.
- Ha azt szeretnénk elérni, hogy kedvesen viszonyuljanak hozzánk, adhatunk nekik egy forró italt.
- Ha szeretnénk, hogy segítőkészebbek legyenek velünk, mutathatunk nekik egymáshoz közel álló emberekről készült fényképeket.
- Ha azt szeretnénk elérni, hogy teljesítményorientáltabbak legyenek, mutathatunk nekik egy versenyt megnyerő futóról készült képet.
- Ha azt szeretnénk, hogy gondosan mérlegeljenek, megmutathatjuk nekik Auguste Rodin A gondolkodó című szobrának fényképét."

Képtelenségnek tűnik, hogy ezek a hatásmechanizmusok ilyen végletesen leegyszerűsített módon működjenek, hogy ilyen nyers, felszínesnek ható mechanizmusok valóban hozhatják a kívánt hatást – hogy pl. egy francia zene hallgatása francia bor választására, Rodin szobrának látványa gondos mérlegelésre, egy győztes sportoló képe pedig teljesítményorientáltabb magatartásra indítana. Intelligens ember számára szinte az egész könyv létjogosultsága azon áll vagy bukik, tényleg működtethető-e ilyen módokon, eszközökkel az előhatás. Cialdini természetesen példákkal, kísérletes bizonyításokra hivatkozva részletesen megmutatja, indokolja, hogy nagyon is vannak ilyenek és működnek, még ha csak tendenciaszerűen is. Fura szerkezetek vagyunk, mi emberek.

„*Léteznek-e olyan fogalmak, amelyek kifejezetten a beleegyezés elérésének általános célját szolgálják?* Véleményem szerint igen. Hatás című könyvemben amellett érveltem, hogy *hat olyan fogalom van, amelyek az emberi társas befolyásolás főbb elveit működtetik. Ezek a kölcsönösség, a rokonszenv, a társadalmi bizonyíték, a tekintély, a hiány és a következetesség elvei*. Ezek az elvek az elfogadás kiváltásának igen hatékony általános eszközei, mert általában helyes tanácsot adnak az embereknek arra nézve, mikor kell igent mondaniuk a befolyásolási kísérletekre.

Vegyük példaként a tekintély elvét! *Az emberek felismerik, hogy az esetek nagy többségében nagy valószínűséggel jól választanak, ha ez a választás egybeesik a téma szakértőinek véleményével. Ez a felismerés pedig értékes rövidítést kínál a döntéshozatali folyamatban*: ha

szaktekintélytől származó adatokkal találkoznak, nincs szükség további mérlegelésre, és nyugodtan követhetik az ügyben a tekintély által kijelölt utat. (Még egy fontos tényező: az emberek jelentős része sokszor abból indul ki, hogy nem rendelkezik kielégítő mértékben a döntéshez szükséges információkkal, vagy épp az ehhez kellő szaktudással. Szintúgy jelentős részük húzódozik a saját döntéssel járó felelősségvállalástól. Mindkettő arra vezet, hogy inkább a tekintélyt kövessék. A csapda persze ebben is ott rejtőzik: vajon akiket tekintélynek elfogadnak, rendelkeznek-e valóban a kellő felkészültséggel és tudással? Igazából ezt is ellenőrizni kell(ene). Ráadásul, igencsak hatásos technikák vannak arra, hogy szaktekintélynek építsenek fel valakit, aki mögött voltaképp nincs más szaktudás, csak a meggyőzése, amellyel felépítették őket – Osman P.) Így ha egy üzenet tekintélyen alapuló bizonyítékra utal, a sikeres meggyőzés esélye ugrásszerűen megnő.

Az előhatással kapcsolatos egyre bővülő viselkedéstudományi eredmények fényében azonban *szeretném kiterjeszteni korábbi állításomat*. E kiterjesztett állítás illusztrálásához maradjunk a tekintély elvénél: *a kommunikátorok nagyobb hatékonyságra számíthatnak, ha nemcsak az üzeneteikben emelik ki a tekintély fogalmát, hanem az üzenetük közvetítését megelőző pillanatban is. Ennek az előhatást kiváltó lépésnek köszönhetően a közönség érzékennyé válik* (tehát felkészül) az üzenet által tartalmazott, tekintélyen alapuló bizonyítékra, vagyis valószínűleg nagyobb figyelmet fordít majd rá, nagyobb jelentőséget tulajdonít neki, és ezekből kifolyólag fogékonyabb is lesz rá." – Ez a „felkészülés" természetesen nem szükségképp tudatos – sőt, valószínűleg hatékonyabban működik az előhatás, ha a célközönség nincs is tudatában annak, hogy őket épp „érzékenyítik" a befogadásra.

Előhatás a gyakorlatban – a szerző kiinduló kutatása: „Közel három éven keresztül rögzítettem a leendő autókereskedőknek, direkt marketingeseknek, televíziós reklámműsor-vezetőknek, menedzsereknek, adománygyűjtőknek, PR-specialistáknak és céges toborzóknak tartott oktatásokat. Azt akartam kideríteni, hogy mely módszerek válnak be újra és újra.

A haladó szintű programok résztvevőinek gyakran lehetővé tették, hogy elkísérjenek egy tapasztalt profit, és megfigyeljék őt munka közben. Én mindig lecsaptam az ilyen lehetőségekre, mert nemcsak azt szerettem volna ellesni, hogy általában véve mit tesznek e szakmák művelői a siker érdekében, hanem azt: mit csinálnak a legjobbak. Hamar szemet is szúrt egy ilyen módszer, amely megingatta az előzetes elképzeléseimet. Arra számítottam ugyanis, hogy a szakma ászai gyengébben teljesítő kollégáiknál több időt töltenek a változást propagáló ajánlataik konkrét részleteinek, érthetőségének, logikájának és kívánatos jellemzőinek kidolgozásával. Ám a megfigyeléseim nem ezt mutatták. *A legjobban teljesítők ugyanis több időt fordítottak annak csiszolására, amit az ajánlattétel előtt tettek és mondtak.* Természetesen azzal is foglalkoztak és azt is mérlegelték, mi az, amit konkrétan ajánlanak majd ezekben a szituációkban. Kevésbé hatékony kollégáiknál azonban *sokkal kevésbé építettek ajánlatuk indokolt előnyeire annak elfogadtatásakor; felismerték ugyanis, hogy az a pszichológiai keret, amibe az ajánlatot ágyazzák, ugyanakkora vagy akár nagyobb súllyal eshet a latba.*

Ezenkívül a legtöbbször nem voltak abban a helyzetben, hogy hatást gyakorolhattak volna az ajánlat előnyeire; az általuk kínált terméket, programot vagy tervet ugyanis a szervezet más tagjai alkották meg, gyakran állandó, meghatározott formában. Az ő felelősségük az volt, hogy a legelőnyösebben tálalják azt. Ennek érdekében pedig olyasmit tettek, ami különös meggyőző erőt kölcsönzött nekik*: úgy rendezték, hogy hallgatóságuk már az előtt rokonszenvezzen a mondanivalójukkal, mielőtt még elővezették volna*. (Valóban, a kínálat tömegtermelése már szinte minden területen olyan szinten folyik, s a versengő árucikkek a választási lehetőségek gazdagságának olyan zavara elé állítják a célközönséget, hogy többnyire képtelenség objektív mérlegelés alapján dönteni. Ehhez jön még, hogy a legtöbbször gyakorlatilag lehetetlen előre kiismerni, valójában mit kapunk a pénzünkért, legyen az bár táblagép, szakképzés, drága-szép üdülés vagy épp egészségbiztosítás: az elérhető információk többnyire hiányosak, vagy a laikusnak érthetetlenek, mint pl. egy elektronikus berendezés műszaki leírása. Ezért is tud a „pszichológiai keret" annyira megragadni. – Osman P.)

Ez nagyon fontos tanulság mindazok számára, akik szeretnék megtanulni, hogyan lehetnének meggyőzőbbek. *A meggyőzés mesterei ugyanis előhatás révén válnak azzá; ez azt a folyamatot jelenti, hogy a hallgatóságot már az előtt fogékonnyá tesszük az üzenetre, mielőtt még találkoznának vele. Ahhoz tehát, hogy optimálisan tudjunk meggyőzni, optimális előkészítésre van szükség.* De hogyan is működik ez?"

A megnyitás hatalma: „A válasz részben a kommunikáció egyik lényeges, ám méltatlanul mellőzött tételére épül: az, *amit először tárunk valaki elé, megváltoztatja a továbbiak befogadását*." Itt a gyakorlatból vett példák sorával tanúsítja Cialdini, milyen meghatározó ereje lehet a megnyitásnak a döntésre. Ezek megmutatják, hogyan alkalmazzák az előhatás mesterei a fentebb csak felsorolt, „Ha azt szeretnénk" típusú befolyásolást, s hogy amiket túl primitív összefüggéseknek vélnénk, azok tényleg működnek. A folytatás:

Erről szól a könyv: „Tehát *nem egy konkrét élmény határozza meg, hogyan cselekszünk később*. Lehet az találkozás egy számmal, egy vonal hossza vagy egy zenedarab; sőt mint azt a későbbi fejezetekben látni fogjuk, lehet egy kiválasztott pszichológiai koncepcióra irányuló rövid és intenzív figyelem. Ám *mivel ez a könyv elsősorban a meggyőzés hatékonyságát javító dolgokról szól, az említett fejezetek kiemelten kezelik azokat a koncepciókat, amelyek leginkább fokozzák a beleegyezés valószínűségét*."

Valószínűen, de nem bizonyosan hatnak: „Itt fontos hangsúlyoznunk a valószínűség szót, amely az emberi viselkedés birodalmában való kalandozás egyik megkerülhetetlen valóságát tükrözi – *a bizonyosság emlegetése ezen a területen nevetséges. Nincs olyan meggyőzési gyakorlat, ami teljes bizonyossággal működik*, valahányszor csak alkalmazzák. Vannak azonban olyan megközelítések, amelyek képesek következetesen növelni a beleegyezés valószínűségét. És ennyi elég. Ezeknek az esélyeknek a jelentős növelése ugyanis elég ahhoz, hogy döntő előnyre tegyünk szert."

Önmagát erősítő bizalom (egy 'mini esettanulmány' a könyvből): „A cég drága hőérzékelős tűzjelző készülékeket gyártott otthoni használatra (drága, már ezért bizalom kell a meg-

vásárlásához, még inkább, mert létfontosságú, hogy megbízhatóan működjék – Osman P.), és Jim volt a legjobb kereskedőjük. Természetesen ő sem ütött nyélbe minden üzletet, ám annak a valószínűsége, hogy egy telefonhívást szerződéskötéssel fejezzen be, hónapról hónapra folyamatosan nagyobb volt, mint a munkatársai esetében. Sztárstátusa miatt nagyon odafigyeltem Jim technikájára. Volt egy módszere, amit sikere egyik meghatározó elemeként azonosítottam. Mielőtt nekilátott volna a szigorúan vett eladási tevékenységnek, mindenekelőtt bizalmi légkört alakított ki az adott családdal. A bizalom egyike azoknak az emberi viszonylatoknak, amelyek sokat segítenek, hogy valaki engedjen egy kérésnek, feltéve, ha a bizalmat már a kérés megfogalmazása előtt megteremtette." – Cialdini bemutatja, hogyan teremtette meg Jim a bizalmat maga iránt – oly módon, amit némelyek talán kevéssé etikusnak ítélhetnek: olyat kért, aminek megadásához bizalom kellett, elutasítani pedig kényelmetlen lett volna, ám ha már egyszer megbíztak benne, ezzel meg is született iránta és kínálata iránt a bizalom. Hogy ez nem teljesen racionális? Az ember sem teljesen az, jórészt ezen alapszanak az itt bemutatott varázslatok.

Asszociációink célzott irányítása – az előhatás egyik központi tétele: „Zseniális trükk volt – nem teljesen etikus, de mindenképpen zseniális –, mivel *könyvünk egyik központi tételét valósította meg*: a valóban nagy befolyással bíró dolgok, amelyeket először mondunk és teszünk, az *előhatás révén felkészítik a közönségünket, mégpedig olyan módon, hogy megváltoztatják az asszociációikat azzal kapcsolatban, amit ezután teszünk vagy mondunk*."

„Mindent egybevetve, *a meggyőzésre készülők a bizalom megalapozásán kívül számos egyéb első lépést tehetnek, amelyek segítségével közönségüket fogékonyabbá tehetik a bemutatni kívánt tartalom iránt.* Ezek a lépések többféle alakot ölthetnek, és ennek megfelelően a viselkedéskutatók is különféle címkékkel látták el ezeket. Nevezhetjük őket kereteknek, horgonyoknak, előfeszítésnek, gondolkodási sémáknak vagy első benyomásoknak. A következő oldalakon mindegyik típussal találkozni fogunk, és mindegyikre nyitásként fogok hivatkozni – mivel *kétféleképpen nyitják meg az ajtót a befolyásolás előtt*. Először is egyszerűen bevezetik a folyamatot; kiindulópontokat képeznek, a meggyőzési kísérlet kezdetét jelentik. Ám igazán a második funkciójukban tisztítják meg az utat a meggyőzés előtt és hárítják el a meglévő akadályokat. Ebben a szerepükben *segítenek megnyitni a befogadók elméjét* és – a Jimhez hasonló leendő meggyőzők esetében – a bezárt ajtókat."

A befolyásolás csúcsszintű megközelítései – párhuzamok: „A kereskedelmi képzési programok megfigyelésével az volt tehát a célom, hogy feltárjam, milyen párhuzamok rejtőznek a befolyásolás valóban csúcsszintű megközelítései között. Ennek a majd' hároméves időszaknak az volt a kulcskérdése számomra: '*Mi az a közös dolog ezekben a megközelítési módokban, ami miatt ilyen jól működnek?*' A körvonalazódó válasz csekély értelmezési tartománya alaposan meglepett. *Mindössze hat olyan pszichológiai elvet sikerült azonosítanom, amelyeket rutinszerűen alkalmaznak a befolyásolás területén hosszú ideje sikerrel működő cégeknél. Véleményem szerint ez a hat elv – a kölcsönösség, a rokonszenv, a társadalmi megfelelés, a tekintély, a hiányérzet és a következetesség – a meggyőzés valamiféle egyetemes pszichológiai*

alapját jelenti; mind a hatnak külön fejezetet szenteltem korábbi, Hatás című könyvemben."

Hasznosítani a meggyőzés erejét: „Az Előhatás egy részében megpróbáltam újra hasznos kapcsolatot teremteni ezekkel az elvekkel, miközben fontos irányváltásra is sor került. A korábbi könyvet azért írtam, hogy megtanítsam a fogyasztóknak, hogyan álljanak ellen az indokolatlan vagy nem kívánt befolyásolási próbálkozásoknak." Annak visszhangjából nyilvánvalóvá vált, írja itt Cialdini, hogy „hogy *a befolyásolási kísérletek kivédésén vagy elhárításán kívül rengeteg embert érdekelt az is, hogyan hasznosíthatja a meggyőzés erejét saját céljaira.*"

Két fontos megszorítás: „A Hatással ellentétben tehát *e könyv egyik célja, hogy segítsen közvetlenül, ugyanakkor két megszorítás figyelembevételével kielégíteni ezt a kíváncsiságot. Az első ilyen megszorítás a sikeres meggyőzés etikájára vonatkozik*. Csak mert képesek vagyunk különböző pszichológiai módszereket alkalmazni mások beleegyezésének megszerzésére, még nem jelenti azt, hogy erre jogunk is van. *Ezek a praktikák ugyanis jóra és rosszra egyaránt használhatók*. Felépíthetjük őket úgy is, hogy becsapjunk, és ezáltal kihasználjunk másokat. Ám arra is alkalmasak, hogy információt adjunk át, és ezzel jobbá tegyük a többieket. A 13. fejezet meg is indokolja, miért kell a különféle szervezeteknek messzire elkerülniük az etikátlan meggyőzési gyakorlatokat (túl a csorbát szenvedett hírnév gazdasági következményein): az ilyen gyakorlatok ugyanis olyan alkalmazottakat fognak a szervezethez vonzani, illetve ott megtartani, akik elfogadhatónak tekintik a csalást, és akik emiatt előbbutóbb magát a szervezetet is be fogják csapni." – Voltaképp „a csorbát szenvedett hírnév gazdasági következményei" sokkal fontosabbak. Egy jól felépített és működtetett szervezet többé-kevésbé képes megvédeni magát a belső csalóktól. Ezzel szemben az emberek rosszul tűrik, ha rájönnek, hogy becsapták, megkárosították vagy akárcsak bosszantóan vagy megalázóan manipulálták őket, és a továbbiakban igyekeznek elutasítani ennek elkövetőit. Még ha úgy-ahogy bele is törődnek, hogy mindenki lop, csal hazudik, keresik azokat, akikkel kapcsolatban kevésbé vannak ilyen rossz tapasztalataik vagy híreik.

Tudományos megbízhatósággal bizonyítva a mondandót: „A könyv egy másik elvet is tiszteletben tart. Bár az ismeretanyagot gazdagon fűszerezhetjük személyes példákkal és tapasztalatokkal, *a bizonyítékok lényegi részének tudományos alapokon kell nyugodnia*. A tudományosan megalapozott megközelítés határozott előnyt jelent a befolyásolási folyamat sikeres lebonyolításában. A meggyőzést hagyományosan nehezen megfogható művészetnek tekintik, azon kevesek domíniumának, akik ösztönösen érzik, hogyan kell megfelelően csűrni-csavarni a mondatokat. (A meggyőzés művészete már a régi görögökkel kezdődően is messze több volt a mondatok holmi „csűrés-csavarásánál". Más kérdés, hogy a különféle területeken és korokban milyen mélységeket képes elérni – Osman P.) *Az elmúlt fél évszázadban azonban radikális változás zajlott le a meggyőzés kutatásában*, ami lehetővé teszi nekünk, többieknek is, hogy éppúgy kihasználhassuk az előnyeit, mint a született mesterek." – Retorikában, a meggyőzés más eszközeiben valószínűleg annyira lehetnek született mes-

terek, mint pl. hangszeres előadóművészetben. Technika nélkül ezekben semmire sem lehet jutni, azt pedig célszerű módszeresen megtanulni – erre van ez a könyv is.

„*Ime, bizonyság Isten előtt:*" „A kutatók precíz tudományossággal vizsgálják azt a kérdést, hogy az emberek mely üzenetek hatására hajlandók engedni, engedelmeskedni és változni. Gondosan dokumentálták, milyen döbbenetes hatással járhat, ha a hagyományos módszerrel szemben ugyanazt a kérést másképp, nagyobb háttértudással intézzük valakihez. Az így elért hatás puszta jelentőségén túl az eredménynek van egy másik, említésre méltó aspektusa is: a meggyőzés folyamatát pszichológiai törvények vezérlik, ami azt jelenti, hogy *a hasonló eljárások igen sokféle helyzetben hasonló eredményre vezethetnek.*"

Tanulható: „Ha pedig a meggyőzés törvényeken alapul, akkor – a művészi ihlettel ellentétben – tanulható is. Tehát akár rendelkezünk a befolyásolás velünk született tehetségével, akár nem, akár ráérzünk a módszerekre, akár nem, akár művészei vagyunk a nyelvnek, akár nem, megtanulhatjuk azokat a tudományosan megalapozott technikákat, amelyek segítségével bármelyikünk nagyobb befolyásolóképességre tehet szert." –A kulcsszó itt természetesen a „nagyobb". Kétség sem férhet ahhoz, hogy kellő tanulással sokat lehet javítani ezen a képességen, hogy mennyit, az feltehetően nagyban függ az egyéni adottságoktól. Tanulni ezt mindenképp érdemes, hiszen mindenki bármikor kerülhet olyan helyzetbe, amelyben hasznára válik, ha jól tud befolyásolni másokat.

„Fontos különbség a Hatáshoz képest, hogy *nemcsak arra találunk tudományosan megalapozott bizonyítékot, hogy mit a legjobb mondanunk a meggyőzéshez, hanem arra is, hogy mikor a legjobb mondanunk azt.* Ezekből a bizonyítékokból pedig megtanulhatjuk, hogyan ismerjük fel és kövessük figyelemmel a természetesen adódó, meggyőzésre alkalmas pillanatokat. Az is lehetséges (bár etikai szempontból kockázatosabb), hogy megtanuljuk magunk megteremteni – előidézni – ezeket a pillanatokat. Ám akár csak várunk ezekre a pillanatokra, akár igyekszünk meg is teremteni őket, aki tudja, hogyan időzítsen megfelelően egy kérést, javaslatot vagy ajánlatot, rendkívüli sikereket fog elérni." – (És előjött a klasszikus amerikai porszívóügynök: a „rendkívüli" természetesen túligéret, és bőven megelégedhetünk *gyakori* sikerekkel is. Végül is a meggyőzésért másokkal folytatott versenyben olyan ez a tudás, mint amikor a klasszikus tanmesében az oroszlán elől menekülő turisták egyike felrántja a futócipőjét: az oroszlánnál így sem lesz gyorsabb, de elég ha a másiknál jobban fut.

A fejezetek mondandóját Cialdini Bevezetőjének a segítségével futjuk át:
I. rész: Előhatás: előrehozott figyelem

- 1. fejezet: Bevezetés
- „A 2. fejezet kifejti a *kiváltságos pillanatok koncepcióját*, amely szerint ezek nem egyebek, mint olyan azonosítható pontok az időben, amikor egy személy különösen fogékony a kommunikátor üzenetére. A fejezet továbbá *megfogalmaz és alátámaszt egy alapvető tételt*: valakinek egy adott helyzetben hozott döntését legnagyobb valószí-

nűséggel nem az a tényező határozza meg, amelyik a legpontosabb és leghasznosabb tanácsot kínálja, hanem inkább az, amelyik a döntés pillanatában kiemelt figyelmet (és ezáltal kiváltságot) kap."

– „A 3. fejezet *azt a központi okot járja körül, hogy az irányított figyelem miért hoz létre előhatást*. Amiatt az emberi tulajdonság miatt, hogy amint a figyelmünk egy adott gondolat felé irányul, rögvest indokolatlan fontosságot tulajdonítunk neki. *Három területen vizsgálja az irányított figyelem hatásait*: a hatékony online marketingtevékenységen, a pozitív fogyasztói termékértékelésen és a sikeres háborús propagandakampányokon keresztül."
– „A 4. fejezet *az irányított figyelem előhatást okozó képességének újabb okát tárja fel*. A figyelem fókuszába kerülő dolgokat ugyanis amellett, hogy fontosnak fogjuk fel, egyben okozatinak is érzékeljük. Ha valaki azt érzi, hogy különös figyelmet fordít valamilyen tényezőre, akkor nagyobb valószínűséggel fog okként gondolni rá. A 'középpontban állót oknak tekintjük' jelenségének befolyásolással kapcsolatos következményeit olyan területeken vizsgáljuk, mint a megjátszani kívánt lottószámok kiválasztása és a rendőrségi kihallgatások során tett hamis vallomások."
– „5. fejezet: *Figyelemfelkeltés, vonzerők* – Ha a fokozott figyelem előhatást okozó előnyhöz juttat, vajon vannak-e az információnak olyan tulajdonságai, amelyek automatikusan kiváltják ezt a figyelmet, és így nem igényelnek semmiféle különleges erőfeszítést a kommunikátor részéről? *Az 5. fejezet több ilyen természetes figyelemfelkeltő erőt vizsgál*: a szexualitást, a fenyegetést és a különbözőséget."
– „6. fejezet: *Figyelemfelkeltés, mágnesesség* – Előnyös a figyelem egy konkrét ingerre való irányítása, de *még több haszonnal jár, ha a figyelmet ott is tudjuk tartani*. Aki képes a hallgatósága figyelmét az érvelés számára kedvező elemeihez kötni, *jelentősen megnöveli annak az esélyét, hogy az érveket nem éri támadás ellenkező nézőpontokból*, hiszen ezek kizáródnak a figyelem tartományából. A 6. fejezet *olyan információféleségekkel foglalkozik, amelyekben a kezdeti vonzerő mágneses erővel párosul*. Ilyen az önmagunk miatt lényeges, a befejezetlen és a rejtélyes információ."

II. rész: Folyamatok: az asszociáció szerepe

– „7. fejezet: *Az asszociációk elsőbbsége*: összekapcsolok, tehát gondolkodom. Miután a figyelmet egy kiválasztott fogalomra irányítottuk, *vajon mi az a koncepcióban, ami változást idéz elő a reakcióban?* Minden mentális tevékenység képzettársítások mintáiból áll össze, és *a befolyásolási kísérletek (az előhatás elérésére irányulókat is beleértve) csak annyira lesznek sikeresek, amennyire az általuk kiváltott asszociációk kedveznek a változásnak*."
– „8. fejezet: Meggyőző földrajz: a megfelelő helyek, a megfelelő nyomok. *A meggyőzésnek is van földrajza. Ahogy a szavak és a képek a változásnak kedvező asszociációkat válthatnak ki, úgy helyek is képesek erre.* Így lehetőség van arra, hogy megfelelően orientáljuk saját magunkat, ha a céljainkhoz köthető jelekkel teli fizikai és pszicho-

lógiai környezetbe helyezkedünk. *A befolyásolás mesterei úgy is elérhetik a céljukat, hogy másokat helyeznek a megfelelő jelekkel teli környezetbe*. Fiatal nők például jobban teljesítenek a természettudományban, matematikában és vezetői feladatokban olyan helyiségben, ahol az ezeket a feladatokat közismerten magas szinten ellátni képes más nőkre utaló jeleket (például fényképeket) helyeztek el." – Ismét egy túl közvetlen és ezért nehezen hihető összefüggést tartalmazó állítás, amelynek Cialdini ezúttal is igazolását adja.

– „9. fejezet: *Az előhatás mechanizmusa: okok, kényszerek és korrekciók*. A jó kommunikátor úgy készíti elő a terepet, hogy a befogadó figyelmét először az átadni kívánt információval asszociatív módon kapcsolatban álló fogalmakra irányítja. De vajon milyen mechanizmusok segítségével teszi? A válasznak köze van *a szellemi tevékenység* egyik alábecsült jellemzőjéhez: annak *elemei ugyanis nemcsak akkor indulnak be, ha készen állnak, hanem akkor is, ha készültségbe helyezik őket. A fejezet ennek a mechanizmusnak a működését vizsgálja* olyan különböző jelenségek esetében, mint a képi reklámok hatása, hogyan lehet gyerekeket előhatással segítőkészebbé tenni, és miként lehet rábírni kábítószerfüggőket arra, hogy elvégezzenek egy fontos terápiás tevékenységet, amelyre máskülönben nem lennének hajlandók."

III. rész: A bevált gyakorlatok: az előhatás optimalizálása

– „10. fejezet: A változáshoz vezető hat fő út – *Vajon melyik konkrét fogalomra kell irányítanunk a közönség figyelmét a legjobb előhatás elérése érdekében?* A figyelmet a kölcsönösségre, a rokonszenvre, a tekintélyre, a társadalmi bizonyítékra, a hiányra és a következetességre kell terelnünk. Azért lesznek ezek hatásosak és sikeresek, mert ezek azok az elvek, amelyek a döntéshozatal során jellemzően a helyes irányba terelik az embereket."
– 11. fejezet: *Egység 1.: együttlét – A 11. fejezet bemutatja a befolyásolás egy további (hetedik) általános elvét: az egységet*. Van az egységnek – az önazonosságnak – egy fajtája, amely a legjobban jellemzi a 'mi jellegű' kapcsolatot, és ha ezt a befolyás előkészítését szem előtt tartva tudatos szintre emeljük, az nagyobb fokú elfogadást, együttműködést, rokonszenvet, segítséget, bizalmat, következésképpen pedig beleegyezést eredményez. *A fejezet leírja a 'mi jellegű' kapcsolatok építésének két fő módja közül az elsőt*: a családhoz és a helyhez fűződő, genetikai közösséget sugalló jelek felidézését."
– „12. fejezet: *Egység 2.: közös cselekvés* – A közös családfa vagy földrajzi hely jelentette kapcsolat egyesítő hatásán kívül *az egyidejűleg vagy együttműködésben végzett cselekvésből is származhat 'mi' kapcsolat.* Ha emberek egy csoportja egységesen cselekszik, az egyesíti őket; és ha az ilyen cselekvést az előhatást elősegítő módon szervezzük meg, az kölcsönös szimpátiát és támogatást eredményez. A fejezet az idegenek közötti nagyobb fokú segítségen, a csapattársak közötti mélyebb együttműködésen, a négyéves gyerekek közötti önfeláldozáson, a kisdiákok közötti barátságon, az egyetemi hallgatók közötti szerelmen, valamint a fogyasztók márkahűségén át hoz erre

példákat." – Valójában az utóbbi nem magáról a márkáról, azaz a kapcsolódó képzetek és vélemények hatásáról mint a tudatban élő képződményről szól, hanem speciális trükkökről, amelyekkel a márkamenedzserek a fogyasztókat aktív cselekvéssel kötik a márkához.

– „13. fejezet*: Etikus alkalmazás: az előhatás előzetes megfontolása* – Akik az előhatásra épülő megközelítést szeretnék alkalmazni, azoknak el kell dönteniük, mit tárjanak hallgatóságuk elé közvetlenül az üzenet előtt. Ám egy ennél korábbi döntést is meg kell hozniuk: vajon etikai szempontból megengedhető-e egy ilyen megközelítés? A kereskedelmi szervezetek kommunikátorai meggyőzési tevékenységük során gyakran az etika elé helyezik a profitot. Így *okkal aggódhatunk, hogy a könyvben bemutatott, előhatást eredményező gyakorlatokat esetleg etikátlan módon alkalmazhatják*. A fejezet az ilyen etikátlan felhasználás ellen érvel, és *kutatási adatokkal támasztja alá, hogy az ilyen taktika három szempontból is súlyosan aláássa a szervezet nyereségességét*."
– „14. fejezet: *Utóhatás: következmények* – Az előhatással operálók többet akarnak tenni annál, mint hogy a figyelem pillanatnyi megragadásával és irányításával időleges változásokat érjenek el; a céljuk tartóssá tenni ezeket a változásokat. A fejezet két olyan eljárásra hoz viselkedéstudományi bizonyítékokat, amelyek *növelik az esélyét, hogy a kezdetben elért változások gyökeret verjenek és jóval tartósabbak legyenek az előhatással előidézett pillanatoknál*."

Eddig az előhatásról beszéltünk, itt viszont már igen erős előérzetünk is van. Szerencsére nem súlyos – mint Dalí híres festménye a polgárháború előérzetéről –, de fontos: mi lesz, ha még tovább feszegetjük a terjedelmi határokat? Inkább ne akarjunk kísérletes eredményt...

Dr. Osman Péter

SUMMARIES

RESPONSIBILITY FOR THE COPYRIGHT INFRINGEMENT OR THE NEW BORDERS OF THE MAKING AVAILABLE RIGHT OF THE AUTHOR AVAILABLE

Dr Anikó Grad-Gyenge

The CJEU developed a very detailed case law in relation to the interpretation of making available right of the author. The CJEU faces a serious challenge when trying to build the criteria of the infringers' knowledge in the limits of the making available right. The study analyses this interpretational development and evaluates the practice of the Court.

MEDIA PLAYERS AND ONLINE SHARING PLATFORMS, OR HOW DID THE ECJ INTERPRET THE CONCEPT OF RIGHT OF COMMUNICATION TO THE PUBLIC IN THE CASES STICHTING BREIN FOUNDATION V. JACK FREDERIK WULLEMS, AND ZIGGO BV AND XS4ALL INTERNET BV.

Dr Zsigmond Ferge

Cases of copyright infringement are nowadays very varied. The Directive 2001/29 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society aims to create a high level of protection for authors, including the case of communication to the public, which provides them with adequate remuneration after the use of their works.

The Stichting Brein foundation in a copyright case against J. F. Wullems is about the sale of multimedia players providing free access to copyrighted audiovisual works without the permission of those holders of rights, while the case Ziggo BV and XS4ALL Internet BV is about the claim against the „The Pirate Bay" online sharing platform for blocking domain names and IP addresses.

The questions of the Dutch courts concerned brought new challenges to the European Court of Justice, as the issues raised were beyond the reach of the previous case-law. To answer the pressing questions ECJ has to continue to build on its own case-law, and on a case-by-case basis determine the extent of the margin of discretion in the courts of the Member States for the implementation of the codification requirements of the Member States under the Directive.

PORTO / PORT V PORT CHARLOTTE OR STATUS REPORT WAITING FOR THE FINAL DECISION BEFORE THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE ON SOME CONFLICTS BETWEEN GEOGRAPHICAL INDICATIONS AND EUROPEAN UNION TRADEMARKS

Dr. Endre Millisits

This paper is a status report before the final judegement of the European Court of Justice in a case where the Advocate General's opinion was published in May 2017. The quintessence of the case is whether extended protection against dilution of famous geographical indications is justified or can be regarded as undue burden of free commerce.